

BILTEN BROJ 4
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, oktobar - decembar 1989. Godine

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNI ZAKON SFRJ

1.

Član 15. KZ SFRJ u vezi sa članom 186. stav 2. KZSRBiH

Ista teža posljedica (npr. smrt jednog lica) ne može biti kvalifikatorna okolnost dva različita krivična djela, već samo onog od njih od koga je proizišla.

Kada je (kao u konkretnom slučaju) smrt oštećenog, povrijeđenog u saobraćajnoj nezgodi, posljedica nepružanja pomoći od strane okrivljenog koji je prouzrokovao tu nezgodu, radnje okrivljenog sadrže obilježja osnovnog člana 181. stav 3. (a ne teškog krivičnog djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz člana 186. stav 5.) i težeg krivičnog djela nepružanja pomoći licu povrijeđenom u saobraćajnoj nezgodi iz člana 185. stav 2. KZ SRBiH.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni navod javnog tužioca da je prvostepeni sud povrijedio krivični zakon u korist okrivljenog, time što je smrt oštećene vezao samo za krivično djelo nepružanja pomoći licu povrijeđenom u saobraćajnoj nezgodi, a ne i za krivično djelo ugrožavanja javnog saobraćaja.

Naime, kod krivičnog djela kvalifikovanog težom posljedicom, ta posljedica (kao i posljedica uopšte u krivično pravnom smislu) može biti kvalifikatorna okolnost zbog koje osnovno djelo prerasta u teže, samo kada je ona u neposrednoj uzročnoj vezi sa radnjom učinioca, s tim da je obuhvaćena njegovim nehatom. U konkretnom slučaju je utvrđeno da je smrt oštećene, koja je teško tjelesno povrijeđena u saobraćajnoj nezgodi koju je okrivljeni prouzrokovao nepropisnim upravljanjem motornim vozilom, posljedica nepružanja blagovremene ljekarske pomoći zbog toga što je okrivljeni propustio da oštećenu svojim vozilom prevuče u zdravstvenu ustanovu.

Prema tome, okrivljeni je kršenjem saobraćajnih propisa u vožnji prouzrokovao teško tjelesno povređivanje oštećene, dok je njena smrt posljedica nepružanja pomoći od strane okrivljenog. Sa stanovišta pravilno shvaćenog pitanja uzročnosti u krivično pravnom smislu, to znači da se smrt oštećene jedino može vezati za drugu radnju okrivljenog – nepružanje pomoći licu povrijeđenom u saobraćajnoj nezgodi. Zbog toga, ta posljedica kao teža u opisima oba krivična djela (član 186. stav 5. i član 185. stav 2), može u konkretnom slučaju biti obilježje samo onog od njih (član 185. stav 2. KZ SRBiH) čijom radnjom je neposredno prouzrokovana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Kž. 492/89. od 2. novembra 1989. godine).

2.

Član 48. KZ SFRJ u vezi sa čl. 226. i 227. KZ SRBiH

Postoji jedno, a ne dva krivična djela u sticaju, kada službeno ili odgovorno lice, koristeći istu priliku (npr. poslovođa prodavnice) prisvoji novac koji mu je povjeren na radu i prekoračenjem granica svog ovlašćenja pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist. Pravna ocjena djela se određuje na osnovu ukupno pribavljene protivpravne imovinske koristi, po zakonskoj odredbi iz stava 3. ili 4. člana 226. KZ SRBiH u zavisnosti od visine te koristi.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju optuženi je kao poslovođa prodavnice prisvojio određeni novčani iznos iz dnevnog pazara, a zatim povećanjem cijena robi stvorio finansijski višak koji je prisvojio.

Posmatrane svaka zasebno, ove radnje sadrže obilježja dva krivična djela. Prva, obilježja krivičnog djela pronevjere, jer je optuženi prisvojio novac koji mu je povjeren na radu, a druga, obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja, obzirom da je prekoračenjem ovlašćenja (povećava cijene robi) pribavio sebi protivpravnu imovinsku korist.

Pri rješavanju pitanja da li se radi o sticaju ili prividnom sticaju tih krivičnih djela, treba imati u vidu slijedeće: Oba djela spadaju u grupu krivičnih djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti, s tim što se krivično djelo pronevjere odnosi prema krivičnom djelu zloupotrebe položaja ili ovlašćenja kao posebno prema opštem. Pronevjera je zloupotreba položaja ili ovlašćenja u zakonom određenim situacijama, što znači da su u obilježjima krivičnog djela pronevjere sadržana i obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja kojim se pribavlja protivpravna imovinska korist. Zbog takvog načelnog međusobnog pravnog odnosa krivičnih djela pronevjere i zloupotrebe položaja ili ovlašćenja, ta krivična djela u konkretnim ostvarenjima ne mogu biti u odnosu realnog sticaja, već se radi o prividnom realnom sticaju. Shodno tome, treba tražiti i rješenje drugog pitanja odnosa navedenih radnji, a to je, pitanje pravne ocjene djela. Kako u obje radnje postoje obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja kao opšteg djela, njih treba pravno ocijeniti po članu 226. stav 3. ili stav 4. KZ SRBiH u zavisnosti od visine ukupne protivpravne imovinske koristi pribavljene tim radnjama.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 691/88. od 23. februara 1989. godine).

3.

Član 48. KZ SFRJ u vezi sa članom 226. stav 4. i 236. stav 1. KZ SRBiH

Postoji samo krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 4., a ne uz to i krivično djelo falsifikovanja službene isprave iz člana 236. stav 1. KZ SRBiH kada učinilac, u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi u otpremnici o isporuci robe unese veće cijene (ili veću količinu) robi od stvarnih, i tako stvoreni finansijski višak prisvoji.

Iz obrazloženja:

To što je optuženi unio u otpremnicu neistinite podatke o cijeni robe nije dovoljan argument za zaključak da je, osim krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH, učinio i krivično djelo falsifikovanja službene isprave iz člana 236. stav 1. KZ SRBiH. Naime, sama za sebe, ta bi radnja predstavljala krivično djelo iz člana 236. stav 1. KZ SRBiH. Međutim, ona u konkretnom slučaju predstavlja činjenični sadržaj radnje izvršenja krivičnog djela iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH – prekoračenje ovlašćenja koja je optuženi imao kao odgovorno lice. Kod takvog stanja stvari, nema osnova da se ta radnja kriminalizira kroz dva zakonska opisa, pa se po pravilnoj primjeni krivičnog zakona radi samo o krivičnom djelu zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 4. KZ SRBiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 212/88. od 13. septembra 1989. godine).

4.

Član 52. stav 2. u vezi sa čl. 57. i 93. KZ SFRJ

Ako je pomilovanjem pravosnažno izrečena kazna zamijenjena uslovnom osudom, rok provjeravanja se računa od donošenja odluke o pomilovanju. Od tog dana računaju se i rokovi za opozivanje i brisanje uslovne osude (čl. 57. i 93. stav 2).

Iz obrazloženja:

Kada je uslovna osuda izrečena sudskom odlukom (prvostepenom ili drugostepenom presudom), rok provjeravanja i rokovi za opozivanje i brisanje uslovne osude se računaju od pravosnažnosti te odluke. Međutim, kad je, kao u konkretnom slučaju, pravosnažno izrečena kazna odlukom o pomilovanju zamijenjena uslovnom osudom, pitanje od kada se računaju navedeni rokovi mora se drugačije posmatrati zbog sljedećeg:

U momentu pravosnažnosti presude kojom je izrečena kazna, uslovna osuda iz odluke o pomilovanju kojom je ta kazna zamijenjena, nije postojala. Ako bi se navedeni rokovi računali od pravosnažnosti, to bi značilo da je njihov tok započeo prije nego što je krivična sankcija na koju se odnosi primijenjena prema učiniocu. Takvo rješenje, ne samo da je nelogično, nego bi bilo u suprotnosti sa načelom pravosnažnosti, jer pravosnažnost može da proizvodi samo one posljedice koje proizilaze iz krivične sankcije na koju se odnosi. Zbog toga se računanje roka provjeravanja (član 52) i rokova opozivanja (član 57) i brisanja uslovne osude (član 93. stav 2. KZ SFRJ) mora vezati za odluku o pomilovanju, jer je tek od njenog donošenja započela da u pravnom poretku egzistira konkretna uslovna osuda. Radi toga je sa stanovišta načela izvjesnosti i sigurnosti pravnog poretka jedino opravdano da se od tog dana računaju rokovi koji su element sadržaja uslovne osude (rok provjeravanja), nužni uslov pretvaranja prijetnje kaznom u efektivnu kaznu (rok opozivanja) i brisanje pravnih posljedica izricanja te krivične sankcije.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 279/89. od 23. juna 1989. godine).

5.

Član 68. KZ SFRJ

Učiniocu krivičnog djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja koji nema položen vozački ispit, kod koga su se stekli uslovi iz člana 68. stav 2. KZ SFRJ za izricanje mjere bezbjednosti zabrana upravljanja motornim vozilom, ne može se zabraniti polaganje vozačkog ispita. U tom slučaju sadržaj mjere bezbjednosti sastoji se u zabrani izdavanja vozačke dozvole za vrstu ili kategoriju motornog vozila koje su označene u presudi.

Iz obrazloženja:

To što okrivljeni u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije imao položen vozački ispit, ne može biti osnov da mu se zabrani polaganje tog ispita iz dva razloga. Prvo, time se proširuje zakonski sadržaj mjere bezbjednosti iz člana 68. KZ SFRJ (koji se sastoji u zabrani upravljanja motornim vozilom određene vrste ili kategorije) sudskom odlukom što je nedozvoljeno, jer je u suprotnosti sa načelom zakonitosti u propisivanju krivične sankcije za krivično djelo. Drugo, time se uskraćuje pravo okrivljenog (kao građanina) da pod uslovom propisanim u članu 165. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ravnopravno sa ostalim građanima može polagati vozački ispit. Zbog toga sadržaj mjere bezbjednosti iz člana 68. KZ SFRJ u ovom slučaju može biti zabrana izdavanja vozačke dozvole (ako okrivljeni u međuvremenu položi vozački ispit) za određenu vrstu ili kategoriju motornog vozila u vremenu koje je određeno sudskom odlukom. Takvo rješenje sadržano je u

odredbi člana 173. stav 1. u vezi sa članom 171. stav 1. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima. Sa tih je razloga prvostepeni sud povrijedio na štetu okrivljenog krivični zakon iz člana 365. tačka 5. ZKP (prekoračio ovlašćenja koja ima po zakonu u pogledu krivičnih sankcija), pa je Vrhovni sud Bosne i Hercegovine po službenoj dužnosti preinačio odluku o mjeri bezbjednosti iz člana 68. KZ SFRJ na opisani način.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 168/88. od 28. juna 1989. godine).

KRIVIČNI ZAKON SRBiH

6.

Član 35. stav 5. u vezi sa članom 169. KZ SRBiH

Društvenom imovinom smatraju se i stvari koje su, na osnovu ugovora, fizička lica povjerila radi prodaje, komisionaru kao društveno pravnom licu.

Zbog toga se radi o krivičnom djelu pljačke, a ne krivičnom djelu teške krađe, kada učinilac obje komisijonu radnju i iz nje oduzme i prisvoji više stvari čija ukupna vrijednost prelazi iznos određen članom 169. stav 1. KZ SRBiH – sada 5.000.000 dinara.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 35. stav 5. KZ SRBiH, društvenom imovinom smatra se i imovina koja je povjerena državnom organu ili društveno pravnom licu ili kod kojih se nalazi po nekom zakonskom osnovu.

Kako se u konkretnom slučaju, pokretne stvari koje su predmet izvršenja krivičnog djela, bile povjerene komisionaru kao društveno pravnom licu na prodaju po osnovu ugovora zaključenog između komisionara i fizičkih lica vlasnika tih stvari, slijedi da su te stvari u vrijeme izvršenja djela bile sastavni dio društvene imovine. Zbog toga, oduzimanje i prisvajanje tih stvari u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, sebi ili drugom, putem krađe, teške krađe ili kog drugog krivičnog djela označenog u članu 169. stav 1. KZ SRBiH, predstavlja krivično djelo pljačke kada vrijednost te koristi prelazi zakonom određeni novčani iznos.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 462/89. od 5. oktobra 1989. godine).

7.

Član 35. stav 10. u vezi sa članom 217. KZ SRBiH

Otpremnica (ili drugi knjigovodstveni dokument) je obična, a ne javna isprava, jer se izdaje u obavljanju privredne djelatnosti, a ne na osnovu vršenja javnih ovlašćenja.

Zbog toga učinilac koji nema svojstvo službenog ili odgovornog lica, a napravi (ili upotrijebi) lažnu otpremnicu, čini krivično djelo falsifikovanja isprave iz stava 1, a ne iz stava 3. člana 217. KZ SRBiH.

Iz obrazloženja:

Otpremnicu kao poslovnu ispravu sastavlja službeno ili odgovorno lice pri vršenju određene poslovne radnje u društveno pravnom licu koja služi kao dokaz da je ta radnja izvršena.

Kako ta radnja i uopšte obavljanje privredne djelatnosti ne spada u vršenje javnih ovlaštenja, to otpremnica nema karakter javne isprave, jer je u smislu člana 230. stav 1. Zakona o parničnom postupku (kojim je određen pojam javne isprave), za javnu ispravu bitno da je izdana u vršenju javnih ovlaštenja.

Zbog toga učinilac koji nema svojstvo službenog ili odgovornog lica, a napravi lažnu otpremnicu ili takvu otpremnicu upotrijebi kao pravu, čini krivično djelo falsifikovanja obične (a ne javne) isprave iz stava 1. člana 217. KZ SRBiH. Inače, kad tu radnju izvrši službeno ili odgovorno lice, radi se o krivičnom djelu falsifikovanja službene isprave iz člana 236. stav 1. KZ SRBiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 103/89. od 6. jula 1989. godine).

8.

Član 86. stav 2. u vezi sa čl. 80. i 81. KZ SRBiH

Krivično djelo uvrede i klevete goni se po službenoj dužnosti i u slučaju kada oštećeni (sudija) u vrijeme izvršenja djela nema svojstvo službenog lica (zbog isteka mandata, razrješenja dužnosti i odlaska na druge poslove i dr), ako se uvredljiva ili klevetnička izjava odnosi na njegov rad u svojstvu službenog lica (sudije).

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 65/89. od 19. oktobra 1989. godine).

9.

Član 147. stav 1. KZ SRBiH

Novčani iznos penzije jednog bračnog druga od momenta prestanka faktičke bračne zajednice (iako brak nije razveden) predstavlja njegovu posebnu imovinu, pa drugi bračni drug, koji u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi oduzme i prisvoji taj novčani iznos (ili njegov dio), čini krivično djelo krađe.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 659/89. od 14. decembra 1989. godine).

10.

Član 148. stav 1. tačka 3. KZ SRBiH

Radi se o krivičnom djelu teške krađe izvršene na naročito drzak način, kada učinilac, istragne kesu sa vrata oštećene u kojoj se nalazi njen novčanik.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 224/89. od 19. jula 1989. godine).

11.

Članovi 226. i 229. KZ SRBiH (razlika)

Direktor organizacije udruženog rada po čijem je (usmenom) nalogu blagajnik dao određeni novčani iznos radniku te organizacije na poslu, čini krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 226. stav 1. a ne krivično djelo posluge iz člana 229. KZ SRBiH.

Iz obrazloženja:

Krivično djelo posluge po zakonskom opisu u članu 229. KZ SRBiH, pored ostalog, pretpostavlja da su učiniocu novac, vrijednosni papiri i druge pokretne stvari povjerene u službi ili uopšte na radu. Pojam “povjerene u službi ili uopšte na radu” treba shvatiti u smislu da je rukovanje (raspolaganje, manipulisanje i sl) novcem, vrijednosnim papirima ili drugim pokretnim stvarima, sastavni dio (u tehničkom značenju te riječi) poslova i zadataka učinioca u državnom organu ili društvenom licu. Polazeći od toga, slijedi da direktoru organizacije udruženog rada (koji je prvenstveno zadužen da organizuje proces rada i vrši kontrolu pravilnosti i zakonitosti procesa rada) novac, vrijednosni papiri i druge pokretne stvari kojima ta organizacija upravlja i raspolaze nisu povjerene na radu u izloženom smislu. Zbog toga, kada direktor organizacije udruženog rada usmeno naloži blagajniku da na posluhu određeni iznos novca radniku te organizacije, on ne čini krivično djelo posluge. Direktor u tom slučaju prekoračuje granice svojih ovlašćenja, a kako je pri tom svjestan da drugom pribavlja kakvu korist, njegova radnja sadrži obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlašćenja iz člana 226. stav 1. KZ SRBiH.

Krivično pravni odnos direktora i blagajnika u opisanoj činjeničnoj situaciji može biti i drugačiji. Pod pretpostavkom da je direktor podstrekao blagajnika na izvršenje te radnje, on bi bio podstrekač (član 23. KZ SFRJ), a blagajnik učinilac krivičnog djela posluge iz člana 229. KZ SRBiH.

*(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž.68/89.
od 21. septembra 1989. godine).*

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU

12.

Član 44. stav 1. i član 39. tačka 4. ZKP

Javni tužilac ili njegov zamjenik koji je u istom predmetu, kao istražni sudija sproveo istragu ili vršio istražne radnje, ne može na glavnom pretresu zastupati optužbu.

(Zaključak Krivičnog odjelenja Vrhovnog suda BiH, od 6. novembra 1989. godine).

13.

Član 364. stav 1. tačka 5. ZKP

Okrivljeni se može uspješno pozivati na delegatski imunitet u krivičnom postupku do pravosnažnosti presude. Zbog toga nižestepeni sudovi nisu učinili bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP (nema odobrenja za gonjenje nadležnog organa), ako se okrivljeni pozove na delegatski imunitet tek u zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude.

Iz obrazloženja:

U zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude okrivljeni je naveo da su nižestepeni sudovi učinili bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP jer nije bilo odobrenja za gonjenje nadležne komisije skupštine opštine u kojoj je delegat.

Vrhovni sud BiH je odbio zahtjev kao neosnivan zbog slijedećeg:

U pitanju je takozvani procesni (relativni) imunitet na koji sud u krivičnom postupku ne pazi po službenoj dužnosti. Tek ako se okrivljeni pozove na imunitet, sud je dužan da zastane sa postupkom i sam, ili preko ovlašćenog tužioca, traži od nadležnog organa odobrenje za

gonjenje. Prema tome, delegatski imunitet u konkretnom i sličnim slučajevima postaje procesna smetnja za pokretanje i vođenje krivičnog postupka samo ako se okrivljeni na njega pozove. Ako sud u slučaju kad se okrivljeni pozvao na imunitet, ne postupi na naprijed opisani način, već bez odobrenja nastavi postupak i donese presudu, čini bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP.

Uspješno pozivanje na delegatski imunitet, po prirodi stvari, moguće je dok se postupak vodi, što znači, do pravosnažnosti sudske odluke kojom se postupak završava. Kako se okrivljeni nije pozvao na delegatski imunitet ni u prvostepenom ni u žalbenom postupku, već je to učinio tek u zahtjevu za vanredno preispitivanje pravosnažne presude, izgubio je pravo na uspješno pozivanje na taj imunitet. Zbog toga se u zahtjevu neosnovano tvrdi da su nižestepeni sudovi učinili bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP, jer u postupcima koje su sproveli, delegatski imunitet okrivljenog nije bio procesna smetnja.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 8/89. od 20. jula 1989. godine).

14.

Član 381. ZKP

Sud će odbaciti kao nedozvoljenu žalbu okrivljenog protiv prvostepene presude u kojoj je predloženo, da mu se, pored kazne zatvora, izrekne i mjera bezbjednosti liječenja alkoholičara i narkomana iz člana 65. KZ SFRJ i u slučaju kada su, za izricanje te sankcije, ispunjeni zakonski uslovi.

Iz obrazloženja:

Bez obzira što su u konkretnom slučaju bili ispunjeni zakonski uslovi iz člana 65. stav 1. KZ SFRJ da se okrivljenom izrekne mjera bezbjednosti liječenja alkoholičara i narkomana, drugostepeni sud ne može po žalbi okrivljenog izreći tu sankciju, jer bi time povrijedio pravilo o zabrani preinačenja presude na štetu okrivljenog iz člana 378. ZKP obzirom da se samo okrivljeni žalio. To međutim, nije odlučan argument zauzetog stava Vrhovnog suda BiH. Odlučan argument tog stava stoji u činjenici da okrivljeni i lica koja u njegovu korist mogu izjaviti žalbu, nemaju opravdanog pravnog interesa za žalbu, kojom se predlaže izricanje još jedne krivične sankcije uz onu iz prvostepene presude. Ovo iz razloga što izricanje bilo koje krivične sankcije znači primjenu krivično pravne prinude na okrivljenog, pa se odlukom u žalbenom postupku, ta prinuda iz prvostepene odluke može povećati samo po žalbi ovlašćenog tužioca. Kad se pak žalbom okrivljenog to predlaže, žalbu treba odbaciti kao nedozvoljenu na osnovu člana 381. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 391/89. od 20. jula 1989. godine).

15.

Član 404. stav 1. tačka 6. ZKP

Da bi se dozvolilo ponavljanje krivičnog postupka u slučaju osude za produženo krivično djelo na osnovu člana 404. stav 1. tačka 6. ZKP, nije dovoljno utvrditi postojanje činjenica i dokaza da je osuđeni učinio radnju (ili radnje) koju bi obuhvatilo djelo iz osude. Pored toga, sud mora ocijeniti (i o tome u obrazloženju rješenja navesti razloge) da bi te činjenice bile od bitnog uticaja na odmjeravanje kazne. Pri davanju te ocjene, naročito se mora voditi računa o obimu kriminalne djelatnosti koju sadrži ta radnja, u odnosu na obim kriminalne djelatnosti iz osude.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 60/89. od 2. avgusta 1989. godine).

16.

Član 493. stav 2. ZKP

Nakon stavljanja prijedloga za primjenu mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi iz člana 63. KZ SFRJ, protiv neuračunljivog okrivljenog ne može se odrediti pritvor po osnovima iz člana 191 ZKP.

U tom slučaju, a u zavisnosti od težine krivičnog djela i stepena opasnosti okrivljenog po okolinu, okrivljeni se može na osnovu člana 493. stav 2. ZKP smjestiti u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu ili neku podesnu prostoriju do završetka postupka.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 649/89 od 16. novembra 1989.g.)

PRIVREDNI PRESTUPI

17.

Član 6. Zakona o privrednim prestupima

Ne mogu biti oglašene odgovornim za privredni prestup ni OOUR-a koja je u toku privredno – kaznenog postupka prestala da postoji udruživanjem sa drugim OOUR-ima u radnu organizaciju bez OOUR-a, a ni ta radna organizacija. U tom slučaju može se voditi privredno kazneni postupak samo protiv odgovornog lica pod uslovima iz člana 13. ZOP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 352/88 od 20. decembra 1989. godine)

18.

Član 9. Zakona o privredni prestupima

Lice kome je, na amaterskoj osnovi ili bez naknade, povjereno da obavlja određeni krug poslova i zadataka u organizaciji udruženog rada ili drugom društveno pravnom licu, odgovara za privredni prestup ako ga učini u vršenju tih poslova.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 579/88 od 14. juna 1989. godine)

19.

Član 60. ZOPP u vezi sa članom 378. ZKP

U privredno kaznenom postupku se na osnovu člana 60. Zakona o privrednim prestupima primjenjuje pravilno o zabrani preinačenja presude na gore pod uslovima iz člana 378. ZKP, zbog toga drugostepeni sud ne može po žalbi okrivljenih otkloniti povredu zakona u njihovu korist koju je učinio prvostepeni sud tako što je radnje okrivljenih pogrešno pravno ocijenio kao (po propisanoj kazni) lakši privredni prestup iz člana 650. stav 1. tačka 6. i stav 2. Zakona o udruženom radu, umjesto (po istom kriteriju) kao teži privredni prestup iz člana 230. st. 1. i 2. Zakona o obavljanju privrednih djelatnosti ličnim radom i sredstvima rada u svojini građana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 36/89 od 1. avgusta 1989. godine)

20.

Član 69. stav 1. Zakona o privrednim prestupima

Za vođenje privredno – prestupnog postupka mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi poslovna jedinica organizacije udruženog rada ukoliko je privredni prestup učinjen od strane odgovornog lica iz te poslovne jedinice i ako se radi o povredi saveznog zakona.

Iz obrazloženja:

Osporavajući pravilnost prvostepene presude kojom je oglašeno odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 29. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe, okrivljeno pravno lice u žalbi navodi da je presuda donesena od strane mjesno nadležnog Višeg suda u Sarajevu, smatrajući da je bio nadležan sudu u Skoplju.

Stav žalbe ne može se prihvatiti. U smislu odredbe iz člana 69. stav 1. Zakona o privrednim prestupima mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi sjedište okrivljenog pravnog lica. Prema odredbi iz stava 2. istog člana ako okrivljeno pravno lice van svog sjedišta ima u svom sastavu organizaciju, odnosno jedinicu koja nema svojstvo pravnog lica, a privredni prestup propisan saveznim propisom izvrši odgovorno lice u toj organizaciji, odnosno jedinici, pored suda iz stava 1. mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi ta organizacija odnosno jedinica. Kako je prestup učinjen od strane radnika poslovne jedinice okrivljenog pravnog lica u Sarajevu koja nema svojstvo pravnog lica, i kako se radi o povredi saveznog zakona Viši sud u Sarajevu bio je mjesno nadležan za odlučivanje o ovoj privredno – kaznenoj stvari, zbog čega je žalba okrivljenog kao neosnovana odbijena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 354/88 od 21. marta 1989., godine)

21.

Član 117. Zakona o privrednim prestupima

U postupku za privredni prestup glavni pretres se može održati samo u odsustvu uredno pozvanog branioca okrivljenog, a u protivnom sud čini bitnu povredu odredaba postupka iz člana 364. stav 2. zakona o krivičnom postupku, jer to utiče na pravilnost i zakonitost odluke.

Iz obrazloženja:

Osporavajući prvostepenu presudu kojom su oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 173. stav 1. tačka 7. i stav 2. zakona o deviznom poslovanju okrivljeni u zajedničkoj žalbi ukazuju da na glavnom pretresu održanom 17. februara 1988. godine nisu bili prisutni njihovi branioci čime je sud učinio bitnu povredu odredaba postupka.

Osnovani su žalbeni navodi okrivljenih. Naime, prema odredbi iz člana 117. Zakona o privrednim prestupima glavni pretres se može održati ako ne dođe uredno pozvani branilac okrivljenog pravnog odnosno okrivljenog odgovornog lica. Dakle glavni pretres se može održati u odsustvu branioca pod uslovom da je uredno pozvan. Glavni pretres u ovoj privredno – kaznenoj stvari održan je 17. februara 1988. godine na kome branioci okrivljenih nisu bili prisutni, niti ima dokaza da su uredno pozvani. Na taj način prvostepeni sud je povrijedio navedenu zakonsku odredbu i učinio bitnu povredu odredaba postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP-a, jer propust suda utiče na pravilnost i zakonitost odluke. Stoga su žalbe okrivljenih uvažene.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 298/88 od 13. januara 1989. godine)

22.

Član 58. stav 1. tačka 3. i stav 2. zakona o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju cijelu zemlju

Prometna organizacija i njeno odgovorno lice mogu biti odgovorni za privredni prestup iz člana 58. stav 1. tačka 3. i stav 2. Zakona o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju cijelu zemlju ako stave u promet meso koje nije snadbjeveno žigom o izvršenom veterinarskom pregledu.

Iz obrazloženja:

Osporavajući prvostepenu presudu kojom je oglašeno odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 58. stav 1. tačka 3. i stav 2. zakona o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju cijelu zemlju, okrivljeni u žalbi ukazuje da je do propusta došlo greškom veterinara koji je vršio pregled mesa kod proizvođača, zbog čega se ne smatra odgovornim za učinjeni privredni prestup.

Žalbenim navodima zaključak prvostepenog suda o odgovornosti žalitelja nije doveden u sumnju. Naime, u konkretnom slučaju kada je primijetio da predmetno meso nije propisno obilježeno žigom žalitelj je bio dužan meso staviti van prometa uz naznaku da nije za prodaju. Žalitelj na ovaj način nije postupio, pa je obavljajući poslove prometa na malo odgovoran za učinjeni propust, iako propustom proizvođača meso nije bilo propisno obilježeno žigom. Time su povrijeđene odredbe člana 34. stav 1. pomenutog zakona i član 46. stav 1. pravilnika o načinu vršenja stalnog veterinarskog – sanitarnog pregleda životinja za klanje i proizvoda životinjskog prijekla ("Službeni list SFRJ", br. 47/81 i 17/84), pa se u radnjama žalitelja i po ocjeni ovog suda stiču obilježja privredno prestupa za koji je oglašen odgovornim.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 407/88 od 18. aprila 1989. godine)

23.

Član 115. stav 1. tačka 9. i stav 2. zakona o ukupnom prihodu i dohotku

Organizacija udruženog rada koja je odlukom skupštine opštine oslobođena od plaćanja opštinskog poreza iz ličnog dohotka radnika i njeno odgovorno lice ne čine privredni prestup iz člana 115. stav 1. tačka 9. i stav 2. zakona o ukupnom prihodu i dohotku zbog neobračunavanja poreza iz ličnog dohotka radnika, jer je odgovorno lice postupalo po odluci nadležnog organa koja je donesena na osnovu odgovarajućeg zakonskog propisa.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj PKŽ. 104/89 od 17. novembra 1989. godine)

P R E K R Š A J I

24.

Član 1. Zakona o prekršajima

Za postojanje prekršaja iz člana 232. stav 1. tačka 4. Zakona o obavljanju privredne djelatnosti samostalnim ličnim radom sredstvima rada u svojoj građana, koji se sastoji u bavljenju nekom privrednom djelatnošću bez odobrenja nadležnog organa, potrebno je da se učinilac trajno bavi prevoznikom djelatnošću, radi toga ne postoji ovaj prekršaj kada okrivljeni izvrši samo jednu radnju prevoza (prevoz građevinskog materijala za potrebe drugog lica), jer ta radnja ne predstavlja trajnu djelatnost, niti se na osnovu nje može zaključiti da je okrivljeni namjeravao da se bez dozvole nadležnog organa trajno bavi ovom djelatnošću.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pvl. 109/89 od 19. jula 1989. godine)

25.

Član 222. stav 1. tačka 2. Zakona o prekršajima

Sud za prekršaje čini bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka iz člana 222. stav 1. tačka 2. Zakona o prekršajima, kada u redovnom postupku donese rješenje o prekršaju bez ispitivanja okrivljenog koji je opravdao svoj izostanak.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pvl. 106/89 od 31. avgusta 1989. godine)

ZAKLJUČCI

SA SAVJETOVANJA PREDSTAVNIKA KRIVIČNIH ODJELJENJA SAVEZNOG SUDA, VRHOVNOG VOJNOG SUDA I VRHOVNIH VOJNIH SUDOVA REPUBLIKA I POKRAJINA ODRŽANOG 23. JUNA 1989. GODINE NA KOPAONIKU

26.

ZAKLJUČAK BROJ 1/89

Dozvoljen je zahtjev za vanredno preispitivanje pravosnažne presude i protiv pravosnažne presude donijeta u postupku za nepravo ponavljanje krivičnog postupka shodno članu 425. u vezi sa članom 401. stav 1. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku.

27.

ZAKLJUČAK BROJ 2/89

Protiv pravosnažne presude domaćeg suda donijete na osnovu člana 520. Zakona o krivičnom postupku, ukoliko međudržavnim ugovorom nije drukčije predviđeno, nije dozvoljen zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka iz razloga predviđenih u članu 404. Zakona o krivičnom postupku, dok su ostali vanredni pravni lijekovi predviđeni u Zakonu o krivičnom postupku kao i preinačenjem presude bez ponavljanja krivičnog postupka iz člana 401. ZKP dozvoljeni i o njima odlučuje domaći sud.

28.

ZAKLJUČAK BROJ 3/89

Nije dozvoljena žalba javnog (vojnog) tužioca na štetu optuženog protiv drugostepene presude, kojom je potvrđena prvostepena presuda kojom je izrečena kazna zatvora od 20. godina, ukoliko nije izjavio žalbu protiv prvostepene presude.

29.

ZAKLJUČAK BROJ 4/89

Savezni sud je prilikom utvrđivanja povrede saveznog zakona ovlašćen da tumači i materijalno pravnu odredbu krivičnog zakona socijalističkih republika i autonomnih pokrajina, ako se bez tumačenja te odredbe ne može ocijeniti da li je povrijeđen savezni zakon.

30.

ZAKLJUČAK BROJ 5/89

Prihvataju se stavovi iz referata kojima se daje pravna ocjena situacije navedenih pod 1), b) i c).

- a) Učinilac u inostranstvu ukrade auto, zatim ga prokrijumčari u SFRJ, falsifikuje brojeve šasije i motora i sa falsifikovanom saobraćajnom dozvolom prodaje auto (krivično djelo falsifikovanje siprave).
- b) Učinilac u inostranstvu kupi auto, zatim ga prokrijumčari u SFRJ, falsifikuje brojeve šasije i motora u saobraćajnu dozvolu, a zatim auto zadržava za sebe ili ga prodaje (krivično djelo iz člana 359. Carinskog zakona).
- c) Učinilac preuzme ukradeni auto sa falsifikovanim brojevima šasije i motora i sa falsifikovanom saobraćajnom dozvolom i zatim takav auto proda u SFRJ (krivično djelo prkrivanja).

Z A K L J U Č A K

XII OPŠTE SJEDNICE SAVEZNOG SUDA I XLII ZAJEDNIČKE SJEDNICE ODRŽANIH U BEOGRADU 21.11.1989. GODINE, POVODOM VALORIZACIJE NEODREĐENIH VRIJEDNOSTI KOLIČINA U SFRJ

31.

1. Zakonsko obilježje krivičnog djela iz člana 166. stav 2. KZ SFRJ “znatna imovinska korist” postoji kad vrijednost imovinske koristi postignute izvršenjem djela iz stava 1. ovog člana prelazi petnaest miliona dinara.
2. zakonsko obilježje krivičnog djela iz člana 174. stav 2. KZ SFRJ “znatna šteta”, u slučaju kad je riječ o imovinskoj šteti, postoji kad visina ove štete prelazi iznos od petnaest miliona dinara.
3. Zakonsko obilježje krivičnog djela iz člana 123. stav 1. KZ SFRJ “imovina veće vrijednosti” i zakonsko obilježje krivičnog djela iz člana 247. stav 3. KZ SFRJ “znatna šteta” ne određuje se unaprijed u novčanom iznosu

Z A K L J U Č A K

KRIVIČNOG ODJELJENJA VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE OD 9.11.1989. GODINE POVODOM VALORIZACIJE NEODREĐENIH VRIJEDNOSNIH KOLIČINA U KRIVIČNOM ZAKONU SRBIH

32.

1. Zakonsko obilježje “znatno ošteti”, odnosno “znatna šteta” kod krivičnih djela: oštećenje povjerilaca (član 120. stav 1.) zloupotreba položaja ili ovlašćenja (član 226. stav 2.) označava štetu čija imovinska vrijednost prelazi 15.000.000 dinara (ranije 1,500.000).
2. Zakonsko obilježje “veća vrijednost” kod krivičnog djela nedozvoljene trgvoine (član 129. stav 1.) označava vrijednost nabavljene robe koja prelazi iznos od 15,000.000 dinara

(ranije 1,500.000 dinara). Isto rješenje se primjenjuje i kod krivičnog djela zagađivanje stočne hrane ili vode (član 140. stav 3.), kod koga se kao obilježje pojavljuje i “velika vrijednost”.

3. Zakonsko obilježje “veća imovinska korist” kod krivičnog djela nedozvoljeno raspolaganje stanovima (član 132. stav 1.) označava imovinsku korist koja prelazi iznos od 15,000.000 dinara (ranije 1,500.000).
4. Zakonsko obilježje “šteta velikih razmjera” koja se pojavljuje kod krivičnog djela uništenje zasada upotrebom škodljive materije (član 141. stav 1.) odnosno “imovinska šteta velikih razmjera” kod krivičnih djela teška djela protiv opšte isgurnosti (član 177. st. 1. i 4.) i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja (član 186. stav 1.) označava štetu čiji iznos prelazi 150.000.000 dinara (ranije 15.000.000).
5. Zakonsko obilježje “imovina većeg obima” kod krivičnih djela: izazivanje opšte opasnosti (član 172. stav 1), oštećenje zaštitnih uređaja na radu (član 175. s. 1. i 2.) neotklanjanje opasnosti (član 180. st. 1. i 2.) ugrožavanje javnog saobraćaja (član 181. st. 1. i 2.) ugrožavanje javnog saobraćaja uslijed omamljenosti (član 182. stav 1) ugrožavanje javnog saobraćaja opasnom radnjom ili sredstvom (član 183. sta 1) nesavjesno vršenje nadzora nad javnim saobraćajem (član 184. st. 1. i 2.) i učestvovanje u skupini koja vrši nasilje (član 214. stav 1) označava imovisnu čija vrijednost prelazi iznos od 50,000.000 dinara (ranije 5,000.000).

GRADANSKO PRAVO – OPŠTI DIO

33.

Član 3. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica

Član 3. Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana

Kakko je ustavom SRBiH zajamčeno pravo građanima da ispovjedaju vjeru privatno ili u okviru organizovane vjereske zajednice, nema pravne zapreke da se grupa vjernika izdvoji iz postojeće vjerske zajednice, osnivajući novu vjersku zajednicu koja pod opštim pravnim pretpostavkama stiče svojstvo građansko – pravne osobe, iako zadržavaju isto vjersko učenje i iste vjerske obrede.

Iz obrazloženja:

U obrazloženju odluke, koja se pobija zahtjevom za zaštitu zakonitosti, konstatuje se da građani koji prihvataju određeno vjersko učenje (ispovjedaju istu vjeru) i opredjeljuju se za istovjeran način ispovijedanja i vjere putem utvrđenih vjerskih obreda i pravila vjerskog učenja i ponašanja, slobodni su da se organizuju u vjersku zajednicu u smislu odredaba člana 174. Ustava SFRJ i člana 184. Ustava SR BiH. Na tim principima da je organizovana Islamska zajednica u SFRJ, koja djeluje i na području Opštine Z. Na ovo se nadovezuje stanovište izraženo u drugostepenom rješenju da prema ustavnim principima ne proizlazi pravo da se unutar pporučja za koje je osnovana vjerska zajednica, koja ima svojstvo građansko –pravnog lica, izdvoji grupa vjernika u samostalnu vjersku zajednicu i nastavi da ispovijeda potpuno identično vjersko učenje i ispoljava vjerska osjećanja kroz istovjetne vjerske obrede i pridržava se istih vjerskih pravila ponašanja. Zbog toga da tužilac nema uslova da se organizuje kao vjerska zajednica i stekne svojstvo građansko – pravnog lica, odnosno nema parničnu sposobnost.

osnovano se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ističe da je prema navedenim ustavnim načelima isповijedanje vjere slobodno i da je privatna stvar svakog čovjeka, te da su vjerske zajednice odvojene od države i slobodne u vršenju vjerskih poslova i obreda. Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Službeni list SRBiH", broj 36/76 određeno je da građani mogu osnivati vjerske zajednice i da je osnivač vjerske zajednice dužan u roku od 30 dana ovu prijaviti nadležnom opštinskom organu uprave na čijem području je sjednište novoosnovane vjerske zajednice, te da podnošenjem prijave vjerske zajednice, te da podnošenjem prijave vjerske zajednice stiče svojstvo građansko – pravnog lica (član 2.)

Iz izloženog proizilazi da osnivanje nove vjerske zajednice nije uskraćeno vjernicima koji su ranije pripadali drugoj vjerskoj zajednici, ako im iz bilo kojih razloga ne odgovara da vjerske potrebe zadovoljavaju u vjerskoj zajednici kojoj su pripadali do osnivanja nove vjerske zajednice. U konkretnom slučaju je utvrđeno da je pet džamijskih odbora, na području Odbora islamske vjerske zajednice osnovalo novu Samostalnu islamsku zajednicu. U skladu sa zakonom nadležnom organu uprave prijavljeno je osnivanje nove vjerske zajednice. Time je ta vjerska zajednica stekla svojstvo građansko – pravnog lica, pa ako je i tačno da vjernici u toj vjerskoj zajednici isповijedaju isto vjersko učenje i ispoljavaju ista vjerska osjećanja kao i u vjerskoj zajednici kojoj su ranije pripadali, ta činjenica se nije mogla uzeti kao razlog uskraćivanja svojstva građansko – pravnog lica. ustavno je pravo građana, da pored privatnog isповijedanja vjere, isповijedaju vjeru i u okviru organizovanih vjerskih zajednica koje slobodno osnivaju. Stavom koji je izlaže u pobijanom rješenju, građani koji iz bilo kog razloga ne žele da isповijedaju vjeru u okviru postojeće vjerske zajednice, bili bi prisiljeni da ili promijene vjeroispovijest ili vjeru privatno isповijedaju, što bi značilo da im je uskraćeno pravo iz člana 174. Ustava SFRJ i 184. Ustava SRBiH da vjeru isповijedaju u okviru organizovane vjerske zajednice. S obzirom na to, tužilac u smislu člana 77. Zakona o parničnom postupku ima svojstvo stranke u parničnom postupku i imao je ovlašćenje da po odredbama Zakona o informisanju ("Službeni list SRBiH" broj 34/77) koji je važio u vrijeme podnošenja tužbe, zahtijeva objavljivanje isprave u sredstvima informisanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 9/88 od 19. januara 1989. godine)

34.

Članovi 74, 342, 376, 378, 381. i 423. Zakona o udruženom radu

Samo radne zajednice upisane u sudski registar imaju ovlašćenja da nastupaju u pravnom prometu sa trećim licima u svoje ime.

Iz obrazloženja:

Samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu organizaciju utvrđuju se prava, obaveze i odgovornosti radne zajednice (uređuju poslovi od zajedničkog interesa sa udruženim osnovnim organizacijama, kao i položaj radne zajednice) u pravno prometu prema trećim licima, kako to proizilazi iz odredbi člana 342. stav 1. u vezi sa članom 381. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", prečišćeni tekst 11/88). Samo radne zajednice koje obavljaju poslove od zajedničkog interesa iz člana 378. u vezi sa članom 74. mogu i moraju biti upisane u sudski registar, ako su samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu organizaciju ovlaštene da stupaju u pravni promet sa trećim licima. Radne zajednice koje pretežno obavljaju administrativno – stručne, pomoćne i njima slično poslove iz člana 376. u u kojoj radnici ne upravljaju sredstvima rada iz člana 74. stav 2, ne mogu te poslove obavljati u svoje ime i za svoj račun, već samo u ime i za račun udruženih osnovnih organizacija. Dakle, takva radna zajednica ne može imati ovlaštenje u pravnom prometu iz člana 423. Zakona o udruženom radu.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 841/88 od 16. novembra 1989. godine)

35.

Član 31. stav 3. tačka 15. Opšteg zakona o narodnim odborima

Član 14. Zakona o narodnim odborima NR BiH

Član 12. zakona o pogrebnoj djelatnosti, održavanju i uređivanju groblja

Aktivno groblje je, kao dobro u opštoj upotrebi (javno dobro), u društvenoj svojini i u slučaju kad je prostorno u sastavu porte manastira, pa crkvena opština nema pravo na naknadu za to zemljište.

Iz obrazloženja:

Zemljište koje je predmet spora u ovoj parnici je aktivno seosko groblje, tj. dobro u opštoj upotrebi (javno dobro). Članom 31. stav 3. tačka 15. Opšteg zakona o narodnim odborima ("Službeni list FNRJ", broj 43/49) bilo je propisano da mjesni narodni odbori upravljaju grobljima. Odredbom člana 14. Zakona o narodnim odborima ("Službeni list NR BiH", broj 18/52) određeno je da narodni odbori opština upravljaju opštenarodnom imovinom u opštoj upotrebi koja služi isključivo za potrebe stanovnika opštine (po svojom namjeni to su i groblja), sa pravom narodnog odbora da određuje njenu namjenu, način i uslove upotrebe, donosi propise za njenu namjenu, čuvanje i održavanje i da određuje organe za određene poslove upravljanja takvom imovinom.

S obzirom na to i pod pretpostavkom da je predmetno groblje po ranijim propisima bilo javno dobro crkvenog karaktera, odnosno u upravnom domenu crkvene opštine, donošenjem navedenih zakonskih propisa postalo je opštenarodna imovina u opštoj upotrebi. Citiranim zakonskim propisima, nije predviđeno da se ranijim subjektivima koji su imali pravo upravljanja grobljima daje u zamjenu druga nekretnina ili novčana naknada, pa to pravo nema ni tužiteljica.

Prigovor revizije da nije donesen nikakav akt o prelasku groblja u društvenu svojinu nije relevantan s obzirom da po navedenim zakonskim propisima groblja javna dobra, pa su po samom zakonu u društvenoj svojini. Ovo je konstatovano (deklarirano) prilikom izrade popisnog katastra 1952. godine, jer je u evidenciji katastarskog operata navedeno da je ovo zemljište opštenarodna imovina (seosko groblje). takvo evidentiranje je u skladu sa utvrđenjem (prilikom revizije katastra) da groblje služi za sahranjivanje mještana, te da u skladu sa članom 14. Zakona o narodnim odborima opština, predstavlja dobro u opštoj upotrebi, kojim upravlja narodni odbor opštine. Zbog toga nije osnovan prigovor revizije da nije utvrđeno na osnovu kog akta je u evidenciji katastra 1952. godine ovo zemljište eupisano kao opštenarodna imovina.

Karakter groblja kao javnog dobra se ne mijenja time što sveštenici tužiteljice obavljaju na njemu vjerske obrede sahranjivanja umrlih lica. na svim grobljima je moguće sahranjivanje umrlih licapo vjerskim obredima u smislu odredbe člana 12. zakona o pogrebnoj djelatnosti, uređenju i održavanju groblja ("Službeni list SR BiH" broj 5/77), u skladu sa normama iz Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Službeni list SR BiH, broj 36/76).

Na kraju nije relevantna ni eventualna činjenica da je groblje prostorno u sastavu porte manastira (obuhvaćeno istom ogradom) jer je groblje, kako je to naprijed navedeno, javno dobro, pa prema tome pod upravnim (administrativnim) pravnim režimom, a porta je objekt prava svojine.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 464/88 od 28. septembra 1989. godine)

Član 21. Zakona o sistemu javnog informisanja

Član 85. Zakona o javnom informisanju

Tužba radi ispravke objavljene informacije može se podnijeti protiv javnog glasica, a ne protiv glavnog i odgovornog urednika.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 21. zakona o osnovama sistema javnog informisanja ("Službeni list SFRJ", broj 39/85), javno glasilo je dužno da objavi ispravku objavljene informacije, kojom je učinjena povreda prava ili interesa čovjeka, organizacije ili organa, a prema odredbama člana 88. Zakona o javnom informisanju ("Službeni list SRBiH", broj 28/86) ako javno glasilo odbije da objavi ispravku informacije ili je ne objavi na način i u predviđenom roku, pdonosilac ispravke ima pravo da podnese tužbu višem sudu na čijem se području nalazi sjedište odnosno mjesto izdavanja javno glasila.

Iz navedenih odredaba proizilazi da je u sporu radi objavljivanja ispravke informacije pasivno legitimisano samo javno glasilo, a ne glavni i odgovorni urednik.

Kako je tužba u ovoj pravnoj stvari podnesena protiv glavnog i odgovornog urednika, a objavljivanje ispravke informacije se može tražiti samo od javnog glasica, pravilno je prvostepeni sud zbog promašene pasivne legitimacije odbio tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 43/89 od 19. oktobra 1989. godine)

37.

Član 22. tačka 3. zakona o osnovama sistema javnog informisanja

Članovi 88. i 90. Zakona o javnom informisanju

Kada odlučuje o zahtjevu za objavljivanje ispravke, sud nije ovlašten da utvrđuje istinitost navoda u objavljenoj informaciji, bez obzira na izvor informacije, a može zahtjev odbiti samo ako je istinitost navoda utvrđena pravosnažnim aktom nadležnog organa.

Iz obrazloženja:

Ako javno glasilo odbije da objavi informaciju, prema odredbi člana 88. Zakona o javnom informisanju, podnosilac ispravke ima pravo da podnese tužbu sa zahtjevom da se javno glasilo obaveže da objavi ispravku informacije. U konkretnom slučaju ne postoji ni jedan od zakonom predviđenih slučajeva da tuženo javno glasilo odbije da objavi ispravku informacije. Pri tome treba istaknuti da prigovor iz žalbe tuženog javnog glasila da je prvostepeni sud propustio utvrđivati istinitost navoda sadržanih u objavljenom članku nije osnovan. U ovakvim sporovima, prema odredbi člana 90. Zakona o javnom informisanju, utvrđuju se činjenice od kojih zavisi obaveza tuženog da objavi ispravku informacije. Povodom ovog prigovora tuženog javnog glasila, potrebno je ukazati na odredbu člana 22. tačka 3. Zakona o osnovama sistema javnog informisanja, prema kojoj će javno glasilo odbiti objavljivanje ispravke informacije ako se ispravka odnosi na navode u objavljenoj informaciji čija je istinitost utvrđena pravosnažnim aktom nadležnog organa. U konkretnom slučaju nije utvrđena istinitost navoda u objavljenoj informaciji aktom nadležnog organa, pa kako ne postoje ni drugi razlozi zbog kojih se može uskratiti objavljivanje ispravke informacije, tuženo javno glasilo je bilo dužno da objavi ispravku informacije tužiteljice.

Bez značaja su i tvrdnje iz žalbe javnog glasila da su dopisniku ovog glasila podatke za objavljivanje informacije dala ovlaštena lica organizacije udruženog rada u kojoj je zaposlena

tužiteljica, jer tužiteljica ima pravo da demantuje informaciju bez obzira na izvor informacije koja je objavljena.

*(Vrhovni sud BiH, Gž. 63/89. od
18. novembra 1989. godine).*

STVARNO PRAVO

38.

Članovi 154 – 160. Zakona o vanparničnom postupku

Članovi 14. i 15. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Suvlasnik ne može tražiti predaju u posjed stvari (poslovne prostorije) od zakupnika, koji je u međuvremenu stekao pravo suvlasništva, ali može tražiti da se u vanparničnom postupku uredi način upravljanja i korištenja predmeta prava suvlasništva.

Iz obrazloženja:

Sticanjem prava vlasništva tuženi je izgubio položaj zakupnika, a tužitelj zakupodavca. Tužiteljica može svoja suvlasnička prava u pogledu posjeda i korištenja poslovnih prostorija ostvariti posebnim zahtjevom za uređenje suvlasničkih odnosa sa tuženim (član 15. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima), odnosno zahtjevom za razvrgnuće suvlasničke zajednice u smislu ranijih pravila sudskog vanparničnog postupka (sada član 154-160. Zakona o vanparničnom postupku – “Službeni list SFRJ”, broj 10/89).

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 540/88. od
18. maja 1989. godine).*

39.

Član 20. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Ako među članovima porodične zajednice ne postoji izričit sporazum o sticanju zajedničkim radom, smatra se da postoji prećutna saglasnost da stiču za sve, pa se na tako stečenoj imovini (ili pojedinoj stvari) utvrđuju njihovi dijelovi srazmjerno njihovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Ako među članovima porodičnog domaćinstva odnosno šire porodične zajednice ne postoji izričit sporazum za koga grade građevinski objekat, odnosno stiču neku drugu stvar, pretpostavlja se da postoji prećutni sporazum da grade odnosno stiču za sve, pa se obim suvlasničkog dijela utvrđuje srazmjerno doprinosu svakog od njih (član 20. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 77/89.
od 29. septembra 1989. godine).*

40.

Članovi 1, 4 i 6. Zakona o rudarstvu

Članovi 20. i 37. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Lice koje je bez odobrenja nadležnog organa prisvojilo pijesak iz riječnog korita nije ovlašteno tražiti da mu ga opština, čiji ga je organ zaplijenio, vrati.

Iz obrazloženja:

Tužiocu su, prema sporazumu sa Mjesnom zajednicom U. pribavili za sebe riječni pijesak za svoje potrebe i pijesak deponovali na svojoj parceli, iz vodovoda rijeke Drine ali bez odobrenja nadležnog organa opštinske uprave.

Prema čl. 1, 4. i 6. Zakona o rudarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 4/84 – prečišćeni tekst) šljunak i pijesak predstavljaju dobra u opštoj upotrebi sa kojima raspolaže opština i koja se ne mogu eksploatirati niti prisvajati bez posebnog odobrenja nadležnog organa. Zato su nižestepeni sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da tužiocu nisu aktivno legitimisani da zahtijevaju vraćanje oduzetog pijeska, jer pod opisanim okolnostima (eksploatacijom šljunka iz riječnog korita bez odobrenja) nisu mogli steći pravo vlasništva na izvađenom pijesku ni na jedan od načina predviđen u članu 20. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, pa im stoga ne pripada pravo na vraćanje oduzetog pijeska (član 37. ZOSPO-a).

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 241/89.
od 27. novembra 1989. godine).*

41.

Član 24. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Okolnost što je pismena isprava za zemljišno-knjižni prenos sačinjena nakon što je zemljište zauzeto građenjem ne daje pravo vlasniku na naknadu ako je graditelj prije toga stekao pravo vlasništva održajem.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi 1954. godine zaključen je usmeni ugovor o zamjeni nekretnina, prema kome je brat tužioca predao tuženom i njegovom bratu k.č. 162/11 u površini od 2529m² i k.č. 162/24 u površini od 2312m² a ovi njemu svoje nekretnine. Ugovor je realizovan, a zatim 1972. godine sačinjena pismena isprava o zamjeni. Sa ovom zamjenom saglasio se tužilac, koji je u zemljišnoj knjizi upisan kao vlasnik tih nekretnina. Nižestepeni sudovi su utvrdili, da su tuženi i njegov brat od 1954. godine, bili u suposjedu označenih nekretnina kada su izvršili diobu svojih nekretnina, pa i onih koje su stekli zamjenom. Po ugovoru o diobi, tuženom su pripale k.č. 162/11 i 162/24. Nakon toga tuženi je na dijelu ovih nekretnina izgradio motel (1976. i 1977. godine), a tužilac mada je znao za tu gradnju nije se protivio.

Polazeći od ovih utvrđenja pravilnom primjenom materijalnog prava nižestepeni sudovi su odbili zahtjev tužioca da se tuženi obaveže da mu isplati naknadu za predmetne nekretnine, na kojima je izgradio motel, a usvojili protutužbeni zahtjev, utvrdivši da je tuženi održajem stekao pravo svojine, na ovim nekretninama. Ovo stoga što tuženi na osnovu usmenog ugovora o zamjeni koji je realizovan posjeduje ove nekretnine kao svoje od 1954. godine. Posjed ovih nekretnina je i zakonit i savjestan, pa je obzirom na dužinu trajanja (od 1954. godine, pa do podnošenja tužbe u ovoj pravnoj stvari) tuženi po pravilima imovinskog prava u interpretaciji sudske prakse održajem stekao pravo svojine na tim nekretninama. Pri tome se ističe da u vrijeme posjeda potrebnog za sticanje prava svojine po ovom osnovu tuženom treba uračunati i period od 1954. godine (kada su on i njegov brat na osnovu ugovora o zamjeni otpočeli zajednički posjedovati ove nekretnine), pa nadalje za cijelo vrijeme trajanja tog suposjeda do 1972. godine, kada su tuženi i njegov brat izvršili diobu nekretnina, jer je suposjed vršen u kontinuitetu na cijeloj stvari (nekretninama).

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 2/89. od
14. septembra 1989. godine).*

42.

Članovi 28. i 72. stav 3. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Tužilac koji je pribavio pravo vlasništva katastarske čestice na osnovu ugovora, ne može tražiti da mu tuženi koji se poziva na neprekidni posjed od preko dvadeset godina preda dio parcele u posjed, ako ne dokaže da je tuženi bio nesavjestan posjednik sporne površine.

Iz obrazloženja:

Poklonodavac ja predao u posjed tužiocu površinu od 532 m² i do podnošenja tužbe u ovoj pravnoj stvari tužilac je posjedovao tu površinu bez obzira na to što je u ugovoru o poklonu prema podacima iz zemljišne knjige, označeno da je predmet poklona površina od 650 m². Spornu međašnu površinu od 118 m² posjeduje tuženi od prije revizije katastra 1955. godine, a od diobe izvršene među suvlasnicima.

Polazeći od tih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno tužioca odbili sa tužbenim zahtjevom da se tuženi obaveže da mu preda u posjed spornu međašnu površinu od 118 m² jer tuženi osnovano ističe prigovor da je stekao pravo svojine na ovoj nekretnini putem održaja (član 28. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima). Spornu površinu od 118 m² posjeduje više od dvadeset godina do podnošenja tužbe u ovoj pravnoj stvari, pa je i po pravilima imovinskog prava kako su interpretirani u sudskoj praksi, na originalan način (održajem) stekao pravo svojine na ovoj površini kao savjesni posjednik (savjesnost se pretpostavlja dok se ne dokaže suprotno – član 72. stav 3. ZOSPO-a).

*(Vrhovni sud BiH, Rev. 6/89. od
17. avgusta 1989. godine).*

43.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava – održaj (dosjelost)

Mada vlasnik nije mogao prodati zemljište (dobrovoljačka kompetencija), jer u vrijeme zaključenja ugovora nije bio protekao zakonski rok zabrane otuđenja, kupac je protekom vremena potrebnog za održaj stekao pravo svojine.

Iz obrazloženja:

Iz iskaza svjedoka proizilazi da je on sa prednikom tuženih zaključio valjan ugovor o prodaji ovih nekretnina ali da u vrijeme zaključenja ugovora nije mogao biti izvršen prenos prava vlasništva u zemljišnim knjigama, obzirom da je Š.R. navedene nekretnine dobio kao solunski dobrovoljac, pa se za određeni period one nisu mogle otuđivati. Do naknadnog upisa u zemljišne knjige nije došlo zbog ratnih prilika. Iz iskaza ovog svjedoka proizilazi i to da je kupoprodajni ugovor obostrano u cijelosti realizovan.

Kako iz tih činjeničnih utvrđenja proizilazi da tužilac, kao savjestan posjednik (uračunavajući i posjed njegovih prednika), neprekidno drži sporne nekretnine, duže od dvadeset godina, odnosno još od 1936. godine pa nadalje, ovaj revizijski sud nalazi da je pravilan zaključak nižestepenih sudova da je tužilac dosjelošću stekao pravo vlasništva na navedenim nekretninama u smislu ranijih pravila imovinskog prava.

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 670/88.
od 21. jula 1989. godine).*

44.

Članovi 37. i 73. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Nasljednik, iako presumptivni posjednik, nije pasivno legitimisan u vlasničkoj parnici, ako nije faktički posjednik.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su odbili prigovor nedostatka pasivne legitimacije sa obrazloženjem da su tužene zakonske nasljednice nosioca stanarskog prava B.G.,”te da prema članu 73. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima”, nasljednik postaje posjednik u trenutku smrti ostavioca bez obzira na to kada je stekao faktični posjed stvari. Nadalje su naveli da su tužene kao zakonske nasljednice nosioca stanarskog prava u posjedu stvari koje se nalaze u stanu, jer su to postale časom smrti ostavioca, pa da je stoga neosnovan prigovor nedostatka pasivne legitimacije.

Navedeni pravni stav nižestepenih sudova nije pravilan, iako prema odredbi člana 73. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, nasljednik postaje držalac u trenutku smrti ostavioca, bez obzira na to kada je stekao faktičku vlast na stvari, jer je cilj navedene odredbe da se nasljednicima koji su najčešće odsutni u vrijeme smrti ostavioca pruži državinska zaštita prema trećim licima koja su faktički posjednici stvari.

Prema tome, pozivom na odredbu člana 73. ZOSPO, samo nasljednik može podići tužbu za predaju u posjed stvari protiv trećeg lica koje faktički drži u posjedu stvar, a ne i treće lice protiv nasljednika čija je državina u pravilu idealna državina, jer nasljednici najčešće u vrijeme smrti ostavioca nemaju faktičku vlast na stvari.

Vlasnik može tužbom zahtijevati predaju stvari od lica kod koga se stvar nalazi u faktičkoj vlasti (član 37. ZOSPO).

Međutim, okolnost da su tužene zakonske nasljednice nosioca stanarskog prava nije dokaz da imaju faktičku vlast na stanu i stvarima koje se nalaze u stanu.

U ponovnom postupku treba na pouzdan način utvrditi ko je faktički posjednik stana i stvari u njemu (tužene su tvrdile da stan koristi unuk ostaviteljice i da je kod nadležnog organa uprave pokrenuo postupak za utvrđenje da mu pripada pravo u smislu člana 21. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, da nastavi sa korištenjem predmetnog stana nakon smrti nosioca stanarskog prava), pa zavisno od utvrđenog činjeničnog stanja cijeliti osnovanost prigovora nedostatka pasivne legitimacije.

*(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 122/89.
od 19. oktobra 1989. godine).*

45.

Član 6. stav 2. i 58. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Postoji razlog za prestanak prava služnosti prolaza i provoza pod pretpostavkom da je postojeći javni put osposobljen za saobraćaj.

Iz obrazloženja:

Tuženi imaju pravo služnosti prolaza automobilom i traktorom preko parcele tužioca. Tuženi se služe putem koji ide preko poslužnog dobra u dužini od 22 metra do parcele tuženih i u širini 3 m. Put za koji tužioci smatraju da za tužene predstavlja odgovarajući prolaz je dug 153 m do njihove parcele i prosječno širok 5 m. U zemljišnim knjigama se taj put vodi kao javno dobro još od 1882. godine. Navedeni put je djelimično pokriven asfaltnim zastorom, a djelimično je makadamski.

Prvostepeni sud je odbio zahtjev tužioca, jer da put na koji ukazuju tužioci, iako upisan kao javno dobro nije u javnoj upotrebi (neograničenog broja lica), te da zbog svojih karakteristika ne predstavlja odgovarajuću komunikaciju do parcele tuženih, zbog čega bi služnost postala nepotrebna.

Drugostepeni sud je ocijenio da se nisu ispunili uslovi za prestanak prava služnosti u smislu člana 58. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima, jer se nakon njenog konstituisanja nisu izmijenile odlučne okolnosti. Ovo zbog toga što je javni put postojao i u vrijeme konstituisanja služnosti, ali je bio u takvom stanju da je njime bio otežan promet.

Ovaj revizijski sud ocijenjuje da je za pravilnu primjenu navedenog zakonskog propisa u konkretnom slučaju odlučno da li je nakon konstituisanja služnosti put koji je upisan u zemljišne knjige kao javno dobro, doveden u takvo stanje da omogućuje nesmetan prevoz i prolaz tuženog na njihovu parcelu automobilima i traktorom. Po načelu restrikcije prava služnosti, a koje je došlo do izražaja u članu 6. stav 2. zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima, služnost bi mogla prestati ako postoji odgovarajuća veza prevoza i prolaza pod uslovom da se njome tuženi bez štete mogu normalno služiti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 26/89 od 14. septembra 1989. godine)

46.

Član 60. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava – paragrafi 521. i 522. bivšeg OGZ-a (pravo stanovanja – lična služnost)

Obaveza kupca stana da prodavcu prije iseljenja iz stana pribavi pravo stanovanja u drugom stanu gasi se smrću prodavca (Lična služnost).

Iz obrazloženja:

Dana 21. oktobra 1976. godine prednik tužilaca zaključio je sa tuženim pismeni ugovor o kupoprodaji trosobnog stana. Odbrom tačke III ugovora bilo je posebno precizirano da će prodavac ostati u stanu još pet godina nakon sklapanja ugovora i da će po isteku tog perioda stan predati kupcu u posjed i slobodno raspolaganje, uz istovremnu obavezu kupca da prodavcu obezbijedi za stanovanje jednostoban konforan stan, koji će se nalaziti u centru grada. Prodavac je, međutim, umro koncem 1980. godine, a nakon njegove smrti tuženi se uselio u kupljeni stan.

Tužioci, nasljednici prodavca, smatraju da tuženi nije udovoljio svojim ugovornim obavezama, zato što prodavcu nije prenio u vlasništvo jednosoban konforan stan u centru grada, te traže raskid ugovora zbog neispunjenja ugovorne obaveze od strane tuženog. Nižestepeni sudovi su, pravilnim tumačenjem sadržine ugovornih obaveza stranaka, zaključili da se obaveza tuženog kao kupca sastojala u tome da, nakon proteka petogodišnjeg roka (jer se u momentu zaključenja ugovora kupac nalazio u inostranstvu) i preuzimanja predmetnog

stana od prodavca, prodavcu obezbijedi jednosoban konforan stan za stanovanje, a ne u vlasništvo, pa kako se tuženi u zemlju vratio i predmetni stan preuzeo tek nakon prodavčeve smrti, to više nije postojala njegova obaveza da prodavcu “obezbijedi” stan za stanovanje, koja je slijedila iz kupoprodajnog ugovora jer se radilo o ličnoj služnosti stanovanja (pravno pravilo sadržano u paragrafu 478. u vezi sa paragrafima 521. i 522. bivšeg OGZ-a), budući se nakon stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74) u SRBiH, više nije moglo konstituisati stanarsko pravo na stanovima u vlasništvu građana, već samo na stanovima u društvenom vlasništvu. Zato su nižestepeni sudovi, polazeći od opisanih činjeničnih utvrđenja, izveli pravilan zaključak da je tuženi ispunio ugovorom preuzete obaveze, jer se smrću prodavca ugasila njegova obaveza da mu pribavi pravo stanovanja koje ima karakter lične služnosti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 139/89 od 27. oktobra 1989. godine)

47.

Član 42. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 186. Zakona o prostornom uređenju

Tužilac nemože tražiti uknjižbu prava vlasništva kupljenog građevinskog objekta izgrađenog na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini sve dok tuženi – graditelj ne pribavi upotrebnu dozvolu.

Iz obrazloženja:

Prvotužena je dodijelila drugotuženom u svrhu izgradnje stambenog objekta kč. 460/34. Na toj parceli drugotuženi je izgradio porodičnu stambenu zgradu, za koju još uvijek nije pribavio upotrebnu dozvolu. Navedena parcela u zemljišnoj knjizi je evidentirana kao društvena svojina sa pravom korištenja drugotuženog.

Drugotuženi je 17. decembra 1984. godine zaključio ugovor o prodaji navedenog stambenog objekta tužitelju i odmah ga predao u posjed.

U konkretnom slučaju nisu ispunjene zakonske pretpostavke za usvajanje zahtjeva za uknjižbu prava vlasništva na navedenoj stambenoj zgradi sa trajnim pravom korištenja građevinskog zemljišta na kome je stambena zgrada izgrađena. Ovo stoga, jer prodavac – drugotuženi nije upisan kao vlasnik izgrađenog stambenog objekta, nego samo kao korisnik zemljišta na kome je taj objekat izgrađen. Trajno pravo korištenja zemljišta može se prenijeti, otuđiti, naslijediti ili opteretiti samo zajedno sa zgradom (član 42. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu – “službeni list SRBiH”, broj 34/86).

Pošto drugotuženi nije u skladu sa odredbama Zakona o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87 – prečišćeni tekst) izvršio tehnički pregled i od nadležnog organa uprave pribavio odobrenje za upotrebu novoizgrađene porodične stambene zgrade, to ije moguća uknjižba prava vlasništva na navedeni objekt iako je građen sa odobrenjem za građenje od nadležnog organa.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 618/88 od 15. juna 1989, goeine)

48.

Članovi 20. i 23. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 187. Zakona o parničnom postupku

U vanparničnom postupku se ne može mijenjati oblik i površina građevinske parcele u društvenoj svojini ali se u parnici može dokazivati da je tužilac stekao pravo vlasništva na originaran način (održajem) preko granica određenih u katastarskom operatu, kao sastavnom dijelu zemljišne knjige, prije podruštvljavanja građevinskog zemljišta.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 5/89 od 11. maja 1989. godine)

49.

Član 7. Zakona o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera – raniji

Članovi 24. i 63. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 104. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o prodaji neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini, ali ako je kupac na tom zemljištu izgradio zgradu uz odobrenje nadležnog organa, prodavac nema pravo da zahtijeva vraćanje ni onog dijela zemljišta koje ne pokriva zgrada., ako taj dio po aktu urbanističke regulative pripada zgradi. (građevinska parcela).

IZ obrazloženja:

Tužilac je odbijen sa tužbenim zahtjevom da se utvrdi da je pismenim ugovorom koji je zaključen 6. avgusta 1968. godine prodao tuženom dio kč.br. 260 u pov. od 63 m², a da je tuženi bez ikakva pravnog osnova prisvojio dio te parcele u pov. od 37 m² na kojoj je izgradio porodičnu stambenu zgradu, te zauzeo i dio te parcele od 4,95 m², pa da se obavže da mu vrati u posjed zemljište u pov. od 4,95 m².

Prema utvrđenjima nižestepenih sudova. zemljište koje je bilo predmet ugovora po novom premjeru čini KO 261 u pov. od 100 m² i tuženi je na tom zemljištu, izuzev manjeg dijela, koji čini granični pojas prema tužiocem zemljištu kp. 260, sagradio porodičnu stambenu zgradu na osnovu odobrenja za građenje. Tužilac kao susjed znao je za tu gradnju i nije se tome protivio. U zemljišnoj knjizi i katastru ugovor je rповeden s tim što po zemljišnoj knjizi parcela 1/89 ima površinu od 63 m² a po katastru, nakon premjera, pov. ove iste parcele (nova oznaka br. 261) je 100 m².

Polazeći od ovih utvrđenja pravilno su nižestepeni sudovi odlučili tako što su tužioca odbili sa tužbenim zahtjevom. U vrijeme zaključenja predmetnog ugovora postojala je zabrana prenosa prava korištenj aneizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini u smislu člana 7. Zakona o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i nasljeima gradskog karaktera ("Službeni list SFRJ", broj 5/68), sada član 24. i 63. Zakona o građevinskom zemljištu, ako je predmet ugovora neizgrađeno zemljište, pa je ugovor zaključen protivno toj zabrani ništavan. Ovakav ugovor je zaključen i u konkretnom slučaju i pravna posljedica ispunjenja takvog ugovora bi bila obostrana restitucija onog što je dato u izvršenju ugovora. Međutim, to u konkretnom slučaju nije moguće iz razloga što je tuženi na zemljištu stečenim ovim ugovorom izgradio porodičnu stambenu zgradu sa odobrenjem za građenje Skupštine opštine, a jednim manjim dijelom to zemljište služi za redovnu upotrebu zgrade. Stoga tuženi ima pravo koritšenja zemljišta i to ne samo one površine koja je po tvrdnjama tužioca bila predmet ugovora (63 m²) već cjelokupne površine, koja je po utvrđenjima nižestepenih sudova po ugovoru predata tuženom. (100 m²).

Prema tome, tuženi nije u obavezi da tužiocu vrati 4,95m² navedenog zemljišta, jer to zemljište služi redovnoj upotrebi zgrade.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 41/89 od 21. septembra 1989. godine)

50.

Članovi 17. i 20. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini sada članovi 39, 63 i 64. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 104. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o otuđenju prava korištenja radi građenja, pa kupac građevinske parcele ne stiče trajno pravo korištenja građenjem, niti pravo svojine na izgrađenom građevinskom objektu.

IZ obrazloženja:

Tužena je ostvarila prvenstveno pravo korištenja na zemljištu tako što joj je na njen zahtjev podruštvljeno neizgrađeno građevinsko zemljište dodijeljeno na korištenje radi građenja porodične stambene zgrade, pa je na osnovu tog rješenja ovo pravo tužene upisano i u zemljišne knjige. Nižestepenim presudama su utvrđene i odlučne činjenice da je tužena na osnovu uredno izdate građevinske dozvole i ostale građevinske dokumentacije, koja je takođe glasila na njeno ime, izgradila porodičnu stambenu zgradu na navedenoj parceli i na osnovu rješenja – upotrebne dozvole, uknjižila se kao zemljišnoknjižni vlasnik na zgradi sa pravom korištenja na zemljištu.

Polazeći od tih utvrđenja, drugostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je zaključio da tužilac nije mogao građenjem, kao originarnim načinom, steći pravo vlasništva na zgradi izgrađenoj na parceli na kojoj je tuženoj priznato pravo korištenja radi građenja, jer se radi o strogo ličnom pravu, koje je apsolutno neotuđivo (član 17. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini). To pravo se iscrpljuje samo izgradnjom građevinskog objekta, a sa završetkom izgradnje se preobražava u trajno pravo korištenja i sastavni dio je prava vlasništva na zgradi.

Apsolutno je ništav usmeni sporazum kojim je, prije pristupanja izgradnji, bilo ugovoreno među strankama da će tužena sredstvima tužioca kao investitora, za tužioca izgraditi zgradu koja je locirana na građevinskom zemljištu na kome je tuženoj, a ne tužiocu, priznato strogo lično apsolutno neotuđivo pravo korištenja radi građenja, jer je takav sporazum u izričitoj suprotnosti sa citiranim zakonskim propisima o raspolaganju građevinskim zemljištem u društvenoj svojini, pa stoga ne predstavlja valjan pravni naslov po kome je tužilac građenjem na tom zemljištu mogao steći pravo vlasništva na zgradi.

Kod takvog stanja stvari tužiocu pripada pravo samo na to da, po pravnom osnovu predviđenom u članu 104. Zakona o obligacionim odnosima, traži od tužene kao saugovarača restituciju vraćanjem uloženi sredstava u izgradnju.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 45/88 od 2. novembra 1989., godine)

51.

Članovi 12. i 23. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 46. Zakona o prometu nepokretnosti

Građevinska parcela je nedjeljiva cjelina, ali suvlasnici, odnosno etažni vlasnici zgrade, mogu se sporazumjeti o načinu korištenja onog dijela parcele koji nije pokriven zgradom.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 471/89 od 17. novembra 1989., godine)

52.

Član 30. Zakona o prometu nepokretnosti

Ne postoji preče pravo zamjene, pa to pravo nema ni lice koje je decenijama imalo u zakupu poljoprivredno zemljište u društvenom vlasništvu.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je svoj tužbeni zahtjev zasnovala na činjenici da je kroz period od 30 godina držala u zakupu parcelu broj 209. – oranicu na kojoj je prvotuzeni RO nosilac prava raspolaganja, a koja je predmet ugovora o zamjeni nekretnina zaključenog između tuženih dana 7. oktobra 1985. godine, zbog čega smatra da je njoj pripadalo preče pravo na zamjenu u odnosu na tu nekretninu i da je zaključenjem navedenog ugovora povrijeđeno to njeno pravo.

Cijeneći osnovanost takvog tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da on nema uporišta ni u jednom materijalnom propisu, zbog čega su neosnovni prigovori revizije istaknuti u tom pravcu.

Ni odredbama Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SFRJ", broj 38/78) kojim je regulisan taj institut, kao ni bilo kojim drugim propisima, nije predviđeno pravo prvenstvene kupovine poljoprivrednog zemljišta u koristi fizičkih lica. Odredbom člana 30. navedenog zakona propisano je pravo preče kupovine samo u korist organizacije udruženog rada koja se bavi poljoprivrednom djelatnošću, što znači da je van tog ograničenja, promet poljoprivrednog zemljišta slobodan. Tužiteljica se ne može pozvati na preče pravo zamjene, iako je decenijama imala u zakupu navedeno zemljište, jer to pravo zakon uopšte ne predviđa.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 452/88 od 12. aprila 1989. godine)

EKSPROPRIJACIJA

53.

Član 63. Zakona o eksproprijaciji

Vlasnik ekspropisane stambene zgrade ima pravo na povećanje naknade do propisanog procenta zbog odricanja od prava na dodjelu odgovarajućeg stana samo ako je stanovao u ekspropisanoj zgradi.

Iz obrazloženja:

Osnovano revident (protupredlagatelj) pobija odluku nižestepeni sudova u dijelu kojim je utvrđena naknada za ekspropisanu zgradu povećana za 20% zbog odricanja predlagatelja od zahtjeva za obezbjeđenje drugog stana. Povećani iznos nije određen kao naknada za umanjenje izvora egzistencije, odnosno umanjenja prihoda, već samo kao naknada za ekspropisanu zgradu uvećanu za navedeni procenat zbog toga što se predlagatelj odrekao prava na obezbjeđenje drugog odgovarajućeg stana.

Zato ovo pravo, koje je predviđeno odredbom člana 63. stav 4. Zakona o eksproprijaciji, pripada samo vlasniku koji je stanovao u ekspropisanoj zgradi.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 92/89 od 12. oktobra 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO

54.

Član 60. stav 1. i 294. Zakona o obligacionim odnosima

Ne može se tražiti poništenje poravnanja zaključenog pod uticajem prijetnje izvršenja jer izvršenje nije nedopuštena radnja.

Iz obrazloženja:

Tužilac je tražio poništenje sudskog poravnanja jer da je ono zaključeno pod prijetnjom (tužilac je naziva "prinudom"). U reviziji ponavlja činjenicu isticanu u toku postupka koji su vodili nižestepeni sudovi, da je pri zaključenju poravnanja postojala prijetnja jer je ono zaključeno nakon što su došli sudski izvršni organi da izvrše raniju pravosnažnu sudsku odluku (rušenjem zida), donesenu u predmetu istih parničnih stranaka.

Pod prijetnjom se, u smislu odredbe stava 1. člana 60. Zakona o obligacionim odnosima, podrazumijeva takvo ponašanje ugovorne strane ili nekog trećeg koje je nedopuštenom prijetnjom izazvalo opravdan strah kod druge strane, tako da je ova zbog toga zaključila ugovor.

Prinudno izvršenje sudske odluke ne može se smatrati ponašanjem na koje se odnosi navedena zakonska odredba.

Sudskim poravnanjem na koje se primjenjuju odredbe članova 1089. do 1098. Zakona o obligacionim odnosima, parnične stranke su prekinule spor i odredile svoja uzajamna prava i obaveze. One su, prema utvrđenju nižestepениh sudova, svojom slobodno izraženom voljom (nije bilo mana volje na koje tužilac ukazuje) zaključile poravnanje, a to poravnanje nije protivno ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima ili moralu socijalističkog samoupravnog društva (član 103. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), niti se radi o ništavom pravnom poslu kod koga su ugovarači znali za ništavost i htjeli poravnanjem da je odstrane (član 1096. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 513/88. od 8. juna 1989. godine).

55.

Član 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti

Punovažan je ugovor o prodaji nepokretnosti – u formi priznanice u kojoj su označeni cijena i prodata nepokretnost – a koju su potpisale obje ugovorne stranke pod pretpostavkom da je kupac platio cijenu a prodavac predao u posjed prodatu nepokretnost.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su se dogovorile, da im advokat sačini priznanicu da je između njih zaključen sporazum da tužiteljica prodaje tuženom predmetne nekretnine za 700.000 dinara; izvršena je predaja u posjed tih nekretnina kupcu, a kupac je isplatio prodavcu polovinu cijene (350.000 dinara), a ostatak cijene biće isplaćen do 31. decembra 1980. godine. Ovu priznanicu su stranke potpisale. Tužiteljica je krajem decembra 1980. godine, došla da primi ostatak cijene i da potpiše ugovor o prodaji, koji je sa svim potrebnim podacima sačinio advokat, ali do potpisivanja tog ugovora nije došlo, kao ni do isplate ostatka cijene iz razloga što tuženi nije imao cio iznos ostatka cijene.

Ostatak kupovne cijene je deponovan kod suda u maju 1982. godine, a tužiteljica je deponovani iznos podigla 25. septembra 1984. godine.

Polazeći od ovih utvrđenja, nižestepeni sudovi su izveli zaključak, da između parničnih stranaka nije zaključen punovažan ugovor o prodaji, odnosno da se pomenuta priznanica ne može smatrati punovažnim ugovorom o prodaji, te da dosljedno tome tuženi drže označene nekretnine bez pravnog osnova.

U reviziji se osnovano ističe da priznanica od 15. avgusta 1980. godine sadrži bitne elemente ugovora o prodaji (oznaku nekretnina i cijenu) i da je ta isprava potpisana od obje ugovorne strane.

Iz izloženog bi se moglo zaključiti da je između tužiteljice i tuženog zaključen pismeni ugovor o prodaji, koji je u cijelosti realizovan i da bi takav ugovor u smislu člana 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78) mogao biti punovažan.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 365/89. od 19. oktobra 1989. godine).

56.

Član 9. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti

Član 70. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Usmena nagodba i diobi nekretnina nema pravno dejstvo iako je realno izvršena.

Iz obrazloženja:

Nagodba koju su stranke zaključile dana 15. juna 1987. godine o podjeli nepokretnosti, budući da je zaključena u usmenom obliku, ne proizvodi pravno dejstvo, jer je odredbom člana 9. stav 2. Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", broj 38/78), izričito propisano da ugovor na osnovu koga se prenosi vlasništvo na nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni u nadležnom sudu.

Nagodba o podjeli nepokretnosti između nasljednika, po svom značaju i karakteristikama predstavlja jedan vid prometa nekretnina, pa zbog nedostatka zakonom propisane forme, takva nagodba ne proizvodi pravno dejstvo.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 149/89. od 27. oktobra 1989. godine).

57.

Član 83. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovarač koji je primio kaparu kao odustanicu kada odustane od ugovora dužan je da je vrati protivnoj stranci u dvostrukom iznosu.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su dana 21. maja 1984. godine sklopile "privremeni kupoprodajni ugovor" u pismenoj formi u prisustvu dva svjedoka koji su se potpisali na ugovoru. Tim ugovorom tužilac je od tuženih kupio dio parcele br. 867 u površini od 500 m² za cijenu od 1,150.000 dinara. Kupovna cijena je isplaćena po ugovoru.

Ugovorne strane su se sporazumjele da za slučaj da prodavci iz bilo kojeg razloga, nastalog njihovom krivicom, odbiju potpis konačnog kupoprodajnog ugovora, a na osnovu kojeg se kupac može uknjižiti s pravom vlasništva, prodavcu su dužni odmah vratiti dvostruki iznos primljenog dijela kupovne cijene, koji prema tome ima značaj kapare kao odustanice u smislu člana 83. Zakona o obligacionim odnosima

Tuženi su naknadno obavijestili tužioca da “otkazuju” ugovor zbog toga što će ovo zemljište biti ekspropisano.

Tužilac je odmah nakon prijema novca koji su mu tuženi vratili, obavijestiti tužene da traži isplatu ugovorene odustanice.

Nižestepeni sudovi su utvrdili i da zemljište koje je kupio tužilac nije bilo predmet eksproprijacije u vrijeme slanja obavijesti tuženih tužiocu da odustaju od kupoprodjanog ugovora.

Kako su tuženi jednostrano odustali od ugovora dužni su vratiti kaparu u dvostrukom iznosu (član 83. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 21/89 od 21. septembra 1989. godine)

58.

Član 98. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Radnik koji rukovodi stovarištem trgovinske organizacije za promet voćem i povrćem ovlašten je, kao punomoćnik po zaposlenju, da zaključi ugovor o istovaru voća i povrća.

IZ obrazloženja:

Poslovi radnika tuženog koji je potpisao i ovjerio narudžbenice i potvrde o izvršenom poslu u stovarištu S. vezani su za zaključenje i ispunjenje ugovora radi utovara i istovara voća, povrća i ostal robe, pa je samim tim ovlašćen i na zaključenje i ispunjenje tih ugovora kakav je i ugovor zaključen između stranaka. Žalba ističe da je njegov radnik u stovarištu kao punomoćnik po zaposlenju, imao samoovlašćenje za prodaju robe. Punomoćnik po zaposlenju, na osnovu člana 98. stav 1. ZOO, ovlašćen je, međutim, ne smao na ispunjenje, nego i zaključenje ugovora. Rad radnika tuženog vezan je za zaključenje i ispunjenje ugovora o utovaru i istovaru voća i povrća, te je suprotno tvrdnji žalbe, taj radnik imao ovlašćenje na zaključenje i ispunjenje tih ugovora.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 739/88 od 16. novembra 1989. godine)

59.

Član 5. stav 1. član 20. Zakona o ograđevinskom zemljištu u društvenoj svojini – raniji

Član 16. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu sadašnji

Stupanjem na snagu opštinske odluke o određivanju građevinskog zemljišta – to zemljište prelazi u društvenu svojinu nezavisno od promjene upisa u zemljišnoj knjizi, pa se kupac takvog zemljišta ne može pozivati na načelo pouzdanja u zemljišne knjige, što znači da je ništav ugovor o prodaji neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenoj svojini licu izvan kurga bliskih srodnika na kome bivši vlasnik može prenijeti privremeno pravo korištenja.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su utvrdili da je kupoprodajni ugovor, koji su dana 4. februara 1985. godine zaključili prvotuženi kao prodavac i drugotuženi kao kupac, apsolutno ništav, jer se rpotivi prinudnom propisu sadržanom u članu 20. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini (sada članovi 63. i 64. Zakona o građevinskom zemljištu). Stupanjem na snagu odluke skupštine opštine o određivanju građevinskog zemljišta koje postaje društvena svojina, predmetno zemljište je postalo društvena svojina, bez obzira na to što u momentu zaključenja

kupoprodjanog ugovora u zemljišnim knjigama nije bila evidentirana društvena svojina, jer se radi o originarnom načinu sticanja društvene svojine (član 5. stav 1. ZGZ, sada član 16. stav 1. ZGZ).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 132/89 od 27. oktobra 1989. godine)

60.

Član 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Članovi 103. i 460. Zakona o obligacionim odnosima.

Vlasnik nije ovlašten tražiti da sud presudom utvrdi ništavost ugovora o prodaji stvari na koju ima pravo vlasništva, zaključen između trećih lica, jer takav ugovor ga ne sprečava da traži predaju u posjed prodate stvari.

Iz obrazloženja:

Suština tužbenog zahtjeva u ovoj parnici je predaja u posjed spornih nekretnina zemljišno knjižnim vlasnicima. Radi se o zahtjevu za zaštitu prava vlasništva, odnosno o jednoj od triju klasičnih vlasničkih tužbi "reivindicatio". Zbog toga je spor trebalo razriješiti uz primjenu zakonskih propisa koji regulišu taj pravn institut.

Prema odredbi člana 37. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima /"Službeni list SFRJ", broj 6/80) vlasnik može tužbom zahtijevati od držaoca povraćaj individualno određene stvari, pri čemu tužilac mora dokazati da na stvar čiji povraćaj traži ima pravo vlasništva, odnosno jače pravo na posjed (tužba iz pretpostavljene svojine iz člana 41. ZOSPO-a) te da se stvar nalazi u faktičkoj vlasti tuženog. Za primjenu navedenog zakonskog propisa odlučno je da li su tužioci vlasnici navedenih nekretnina, odnosno da li imaju jače pravo na posjed i da li se one nalaze u faktičkoj vlasti tuženog, odnosno da li tuženi drži te nekretnine. Dovodeći u pitanje pravnu valjanost kupoprodajnog ugovora (kao osnova na koji se poziva prvotuženi Z.A. koji je držalac nekretnina) tužioci, kao zemljišno knjižni suvlasnici na navedenim nekretninama, zapravo žele da realizuju zaštitu prava vlasništva putem predaje u posjed.

Polazeći od navedene suštine tužbenog zahtjeva, ovaj sud, prije svega, ocjenjuje da kupoprodajni ugovor na osnovu koga je prodana tuđa stvar (što zapravo tužioci tvrde) ne bi bio ništav u smislu člana 103. Zakona o obligacionim odnosima, pa s ene bi moglo udovojiti njihovom zahtjevu za utvrđivanje ništavosti ugovora. Nadalje, tužioci ne bi bili aktivno legitimisani niti da traže poništenje predmetnog ugovora, jer im to pravo ne pripada niti u smislu člana 112., a niti člana 460. Zakona o obligacionim odnosima. Prema tome, oni ne mogu radi zaštite prava vlasništva, pobijati pravni posao trećih lica, samo zato što je predmet ugovora njihovo vlasništvo. Međutim, ovako pogrešno postavljen tužbeni zahtjev nije sprečavao nižestepene sudove da odluče o zahtjevu za zaštitu prava vlasništva, odnosno da ocijene da li su se ispunili uslovi za predaju u posjed onog dijela nekretnina koji odgovara suvlasničkim dijelovima tužilaca.

Osnovanost tužbenog zahtjeva je trebalo cijiniti i sa aspekta da samo kupovina od vlasnika, kada su u pitanju nepokretne stvari, čini neosnovanim zahtjev vlasnika za predaju stvari u posjed u odnosu na kupca kome je stvar predana, te da kupoprodajni ugovor koji bi zaključio jedan od idealnih suvlasnika ne isključuje pravo drugih suvlasnika u pogledu njihovih idealnih dijelova, posebno pravo na suposjed u smislu odredaba člana 14. i 15. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima. Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u nižestepenim presudama po kome savjestan pribavilac stiče pravo vlasništva na nepokretnoj stvari i kupovinom od nevlasnika, to je moguće u smislu člana 31. ZOSPO-a samo kada je u pitanju pokretna stvar.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 653/88 od 21. jula 1989. godine)

61.

Član 125. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o pružanju ugostiteljskih usluga đlačkoj eskurziji raskida se po samom zakonu, ako prostorije ugostiteljske organizacije nisu pripremljene za smještaj učesnika eskurzije u ugovoreno vrijeme.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje da tužilac nije izvršio ugovornu obavezu odgovarajućim smještajem učenika i profesora, jer prostorije u kojima je ponuđen smještaj učenika i profesora su bile svježe okrečene i lakirane, u njima su zatečene kante sa krećom i molerske ljestve, dok je u ostalim prostorijama vršeno spremanje i iznošenje namještaja. Prvostepeni sud pravilno zaključuje da tužilac nije ponudio odgovarajući smještaj i da je to razlog za raskid ugovora krivnjom tužioca.

S obzirom na karakter ovog ugovora, do raskida dolazi po samom zakonu, jer je uredno ispunjenje obaveze ugostitelja u ugovoreno vrijeme bitan sastojak ugovora po prirodi posla, a izjavu da ugovor raskida ovlašteno je bilo da da lice koje je predvodilo učeničku eskurziju (član 125. Zakona o obligacionim odnosima).

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 421/88 od 31. avgusta 1989. godine)

62.

Član 125. Zakona o obligacionim odnosima

Kod ugovora o sukcesivnoj isporuci ambalaže u precizno utvrđenim rokovima radi pakovanja sezonske robe, rok isporuke predstavlja bitan sastojak ugovora po prirodi posla.

Iz obrazloženja:

IZ ugovora zaključnice nedvosmisleno proizilazi da su ugovorne strane ugovorile sukcesivnu isporuku složivih kutija i predvidjele kako rokove isporuke, tako i vrstu i količinu složivih kutija koje je tužilac kao prodavac bio dužan sukcesivno isporučiti tuženome kao kupcu u roku od tri prva mjeseca 1984. godine, sa rokom otpreme od 20 dana. Iz ugovora i okolnosti posla, a u vrijeme zaključenja ugovora, tužiocu je moralo biti poznato da tuženi složive kutije kupuje za pakovanje sezonske robe koju je planirao proizvesti u određenom roku i da tuženi ima interes za ispunjenje obaveza samo ako isporuka kutija bude izvršena tačno o roku. Dakle, iz prirode posla nesumljivo je proizilazilo da je ispunjenje ugovora u određenom roku bio bitan sastojak ugovora i da se ugovor raskida samim neispunjenjem o roku (član 125. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, "Službeni list SFRJ2, broj 29/78, 39/85 i 46/85).

Među strankama nije sporno da je iz prvog mjeseca spornih 20.000 složivih kutija tužilac isporučio tuženom po otpremnici broj 344/84 od 15.3.1984. godine, u martu mjesecu 1984. godine, zajedno sa isporukom kutija za treći mjesec, koje je tuženi odbio da primi, jer je radi pakovanja već proizvedene sezonske robe morao kutije kupiti od drugog prodavca. Tuženi nije imao nikakvog interesa da primi isporuku spornih kutija van ugovorenog roka, jer time nije ostvarivao cilj ugovora, pa je pravilno postupio kada je odbio prijem spornih kutija i bez obzira na razloge zbog kojih tužilac nije u ugovorenom roku izvršio isporuku.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 538/88 od 31. avgusta 1989., godine)

63.

Članovi 270, 271 i 399. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Ako su stranke ugovorile da će prodavac platiti kupcu kamatu na iznos unaprijed plaćene cijene, do isteka roka za predaju prodane stvari (motornog vozila), a po većoj stopi u slučaju zakašnjenja, ta razlika predstavlja ugovornu kaznu.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju stranke su ugovorile kamatu na naprijed uplaćenu cijenu za motorno vozilo po stopi iz člana 399. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a u slučaju da tuženi prekorači rok isporuke dužan je pored ugovorene kamate od 7,5% da plati i razliku kamate do 14% koja u suštini predstavlja ugovornu kaznu predviđenu odredbama člana 270. i 271. Zakona o obligacionim odnosima. Budući da je tuženi zakasnio sa ispunjenjem svoje obaveze (isporuka vozila) dužan je tužiocu platiti naknadu koju su stranke nazvale kamatom u visini od 14% na glavnici.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 456/89 od 19. oktobra 1989. godine)

64.

Član 273. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

Povjerilac koji je primio ispunjenje obaveze gubi pravo na ugovornu kaznu ako bez odgađanja ne saopšti dužniku da zadržava to pravo.

Iz obrazloženja:

Između tužilaca kao ranijih vlasnika i tužene kao korisnika eksproprijacije zaključen je pismeni sporazum o naknadi za eksproprijisane nekretnine. Tuženi se obavezao da tužiocima ustupi građevinsko zemljište u društvenoj svojini z a izgradnju porodične stambene zgrade, do 1. juna 1986. godine, a za slučaj zakašnjenja da plati ugovornu kaznu od po 50.000 dinara za svaki dan zakašnjenja. Do takvog zakašnjenja je i došlo, jer je tuženi tužiocima predao građevinsko zemljište 27. juna 1986. godine, ali tom prilikom tužioci nisu zahtijevali isplatu ugovorne kazne, već tek dana 15. septembra 1986. godine.

Nižestepeni sudovi su odbili tužioca sa tužbenim zahtjevom da se tuženi obaveže da im isplati ugovornu kaznu.

Prema odredbi člana 273. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78 i 39/85) povjerilac ne može zahtijevati ugovornu kaznu zbog zakašnjenja ako je primio ispunjenje obaveze a nije bez odlaganja saopštio dužniku da zadržava svoje pravo na ugovornu kaznu. U konkretnom slučaju tužioci nisu odmah (bez odlaganja) prilikom prijema ispunjenja obaveze (dana 27. juna 1986. godine) saopštili tuženom da zadržavaju svoje pravo na ugovornu kaznu, već su zatražili od tuženog isplatu ugovorne kazne poslije dva mjeseca i 19 dana. Obzirom na propust tužilaca da prilikom prijema ispunjenja obaveze saopšte tuženom da zadržavaju pravo na ugovornu kaznu, neosnovan je zahtjev tužilaca da se tužei obavežu na isplatu ugovorne kazne zbog zakašnjenja tuženog u ispunjenju obaveze.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 4/89 od 17. avgusta 1989. godine)

65.

Član 318. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Kada ugovorne stranke nemaju račun u istoj organizacionoj jedinici Službe društvenog knjigovodstva, momenat plaćanja sud utvrđuje na osnovu izvještaja jedinice kod koje se vodi račun povjerioca o tome kada je primljen nalog za prenos sredstava.

Iz obrazloženja.

Pošto se račun tužioca i tuženog ne nalaze kod iste jedinice Službe društvenog knjigovodstva smatra se da je plaćanje izvršeno kada jedinici Službe društvenog knjigovodstva kod koje tužilac ima račun, stigne nalog jedinice Službe društvenog knjigovodstva, kod koje tuženi ima račun, da "odobri" računu tužioca iznos označen u nalogu (član 318. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Datum kada je dužnik dao nalog jedinici Službe društvenog knjigovodstva kod koje ima račun i datum kada je jedinica Službe društvenog knjigovodstva kod koje povjerilac ima račun "odobrila" povjerioca, nisu relevantni za utvrđivanje dana kada je dužnik ispunio novčanu obavezu, ako se plaćanje vrši posredstvom banke ili druge organizacije kod koje se vodi račun povjerioca.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 579/88 od 16. oktobra 1989. godine, isto u Pž. 671/88 od 26. oktobra 1989. godine)

66.

Članovi 324. i 475. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 2. i 7. Zakona o bezbjedivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Lišac je dužan platiti u roku od 15 dana od dana prijema robe (lično ili od strane njegovog kupca) cijenu u neosporenom dijelu, ako rok plaćanja cijene nije drugačije ugovoren, pa i kada je blagovremeno reklamirao nedostatke robe zbog kojih je tražio sniženje cijene.

Iz obrazloženja:

Tužialc je kao prodavac, a po dispoziciji tuženog kao kupca, na adresu tuženikovog kupca isporučio lesonit ploče, a tuženi je zbog utvrđenih materijalnih nedostataka lesonit ploča, zahtijevao sniženje prodajne cijene od tužioca.

Tuženi smatra da nije u obavezi platiti tužiocu prodajnu cijenu lesonit ploča. Kao razlog u žalbi navodi da je tužioca blagovremeno i uredno obavijestio o nedostacima na lesonit pločama i od tužioca zbog toga zahtijevao sniženje za 20% fakturane cijene.

U smislu člana 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", broj 60/75, sa izmjenama i dopunama od 34/86) dužničko – povjerilački odnos nastaje kada je dužnik primio isporučenu robu, odnosno kada je usluga izvršena u cjelini ili djelimično. U ovom slučaju tuženikov kupca je izvršio kvantitativni i kvalitativni prijem lesonit ploča i o tome sačinio zapisnik. Reklamirao je nedostatke lesonit ploča tuženome, a koji se astoje u raslojavanju ploča usljed zakislosti i nehaničkih oštećenja. Na osnovu te reklamacije tuženi je od tužioca zahtijevao sniženje cijene (bonifikaciju) za 20% fakturisane cijene.

Zbog toga, žalba tuženog da nije dužan platiti tužiocu 1,457,101 dinara koliko iznosi prodajna cijena umanjena za 20% po zahtjevu za sniženje cijene lesonit ploča, ukazuje se neosnovanom.

U smislu člana 324. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik pada u docnju kad ne ispuni obavezu u roku određenom za ispunjenje. Ako stranke nisu ugovorile rok plaćanja, primjenjuje se član 7. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava,

a što znači da potraživanje cijene dospijeva nakon protoka 15 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 549/88 od 16. oktobra 1989. godine)

67.

Član 324. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 2. i 7. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Ako nije drugačije ugovoreno, kupac je dužan da plati cijenu u roku od 15 dana od dana prijema robe, pa i kada u ispravi koja prati robu nije naznačen rok plaćanja, niti naveden broj tekućeg računa prodavca (stranke su korisnici društvenih sredstava).

IZ obrazloženja:

Osnovano žalba ukazuje da je prvostepeni sud pogriješio kada je o docnji tuženog odlučio na osnovu člana 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Nije prihvatljiv zaključak prvostepenog suda da tuženi kao kupac nije mogao platiti cijenu kupljene robe samo na osnovu dobavnice jer da na njoj, iako je naznačena cijena, nje naveden rok plaćanja i broj tekućeg računa tuženog. Kada stranke ne ugovore rok plaćanja, tuženi kao kupac dužan je platiti cijenu kupljene robe u roku od 15 dana od dana nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa – član 2. i 7. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, broj 60/75, sa izmjenama i dopunama). U ovom slučaju, u smislu odredbe člana 2. navedenog zakna, dužničko – povjerilački odnos je nastao kada je tuženi kao kupac primio isporuku robe.

Okolnost da na dobavnici nije bio naznačen broj tekućeg računa tužioca nije mogla biti smetnja tuženom da ovaj podatak utvrdi u telefonskom kontaktu sa tužiocem ili uvidom u popis tekućih računa, koji je štampan kao javna publikacija.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 454/88 od 10. jula 1989. godine)

68.

Član 324. Zakna o obligacionim odnosima

Članovi 2., st. 3., 5. i 7. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Ako je propisano da se cijena usluge naplaćuje dostavom računa sa specifikacijom, dužnik je u docnji tek po proteku 15 dana od dostave koja je izvršena neposredno.

Dostava se dokazuje ili neposrednim uručenjem računa dužniku ili preporučenom pošiljkom.

IZ obrazloženja:

Tužilac je u ovom sporu tražio plaćanje dijla cijene prevoza đaka za mart 1985. godine.

Tuženi je osporio ovo potraživanje, jer od tužioca nije primio račun kojim je fakturisano sporno potraživanje, a bez računa nije mogao znati svoju obavezu. nakon prijema računa u postupku pred prvostepenim sudom, tuženi je ispunio zahtjev u iznosu glavnog duga.

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac uputio sporni račun sa specifikacijom tuženom običnom poštanskom pošiljkom, da tuženi nije primio ovaj račun i specifikaciju, te da mu je

dostava izvršena u toku postupka pred prvostepenim sudom uz poziv za ročište na kom je tužilac povukao tužbu za iznos glavnog duga zbog ispunjenja zahtjeva u tom dijelu.

Tužilac neosnovano prigovara pravilnosti utvrđenog činjeničnog stanja. Dokaz o upućivanju računa običnom poštanskom pošiljkom nije dokaz o dostavljanju računa. Takođe je neosnovan prigovor tužioca da je tuženi znao obim obaveza bez računa i specifikacije. Prema podacima u spisu obaveza tuženog utvrđuje se na osnovu obračuna o i izvršenim uslugama, a ne u fiksnom mjesečnom iznosu, pa je za njegovo saznanje o obimu obaveze neophodno dostavljanje računa i specifikacije na osnovu koje je račun ispostavljen. U smislu člana 2. stav 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, povjerilac je dužan da najkasnije u roku od 8 dana od dana izvršene usluge dostavi dužniku račun za izvršenu uslugu. Prema stavu 5. ovog člana, po danom dostave računa podrazumijeva se dan neposrednog uručenja računa dužniku, odnosno dan predaje pošti. Izvršenje ove zakonske obaveze podrazumijeva predaju računa preporučenom poštanskom pošiljkom, a ne običnom pošiljkom o kojoj samo povjerilac vodi internu evidenciju. Zbog toga je tužilac bio u docnju kad ne ispunji obavezu u roku određenom za ispunjenje. Pošto je sporan zahtjev iz ugovornog odnosa među korisnicima društvenih sredstava, a ugovorom nije drukčije određeno, rok za ispunjenje obaveze plaćanja je određen članom 7. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava i iznosi 15 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa. Međutim, ako dužnik nije znao za obavezu i njenu visinu, onda je povjerilac u docnji sve dok ne dostavi dužniku uobičajen, odnosno propisan obračun cijene izvršenih usluga. Tužilac je izvršio obračun naknade u smislu člana 9. Zakona o povlasticama u unutrašnjem putničkom saobraćaju za djecu i omladinu. U smislu člana 15. Pravilnika o načinu korištenja povlastica, obračunu i plaćanju naknade saobraćajnim organizacijam za iskorištene povlastice u unutrašnjem putničkom saobraćaju za djecu i omladinu (“Službeni list SRBiH”, broj 25/82), tužilac je pored računa, bio dužan dostaviti specifikaciju potvrda. Račun sa specifikacijom tuženom je dostavljen tek uz poziv za ročište, pa je tek tog dana prestala docnja tužioca kao povjerioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 661/88 od 16. novembra 1989. godine)

69.

Članovi 132. stav 2., 336, 337, 339. stav 1. i 371. Zakona o obligacionim odnosima

Tuženi može uspješno istaći u prijebaj svoju zastarjelu tražbinu prema tužiocu, ako nije bila zastarjela u vrijeme sticanja uslova za prijebaj.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom osnovano je odbijen prigovor zastarjelsoti potraživanja i usvojen prigovor prijebaja, jer prvostepeni sud pravilno utvrđuje da je došlo do raskida ugovora od 4.6.1982. godine tako što je tuženi reklamirao i vratio robu tužiocu, a ovaj prihvatio reklamaciju, pa se tužilac neosnovano obogatio za već plaćeni iznos, a ne zastarni rok, po odredbi člana 371. Zakona o obligacionim odnosima, iznosi pet godina, te da se po odredbi člana 339. istog zakona, ne mogu prebiti samo one tražbine koje su bile zastarjele u momentu sticanja uslova za prijebaj, o čemu se u konkretnom slučaju ne radi.

Kako je tražbina tuženog dospjela u momentu vraćanja robe i prećutnog raskida ugovora (član 132. stav 2. ZOO) i kao je nesporno da je 1985. godine dospjela i tužena tražbina tužioca, a u momentu sticanja uslova za prijebaj nije bilo zastarjelo nijedno potraživanje, bili su ispunjeni uslovi za prijebaj tražbina stranaka predviđeni u odredbama člana 336. 337. i 339. stav 1. ZOO, pa je na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenjeno materijalno pravo kada je usvoje prigovor prijebaja do visine utužene tražbine.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 290/88 od 26. juna 1989. godine)

70.

Članovi 360. stav 3, 369. i 372. Zakona o obligacionim odnosima

Dužnik- tuženi ne može uspješno isticati u parnici prigovor zastare potraživanja zatezних kamata zbog toga što je bilo zastarjelo glavno potraživanje, ako je propustio da istakne prigovor zastarjelosti glavnog potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prigovor protiv platnog naloga tuženi je osporio tražbinu tužioca samo na ime zatezних kamata na glavni dug, pa u toku postupka ističe i prigovor zastarjelosti tog potraživanja.

Ovaj prigovor prvostepeni sud je usvojio za kamate koje su nastale u periodu tri godine prije podnošenja tužbe, a odbio u preostalom dijelu jer da su nastajale svakog dana od dospelosti glavnog duga (6.12.1981. godine) do njegove isplate (12.12.1985. godine), pa da nije nastupila zastarjelosti potraživanja za kamate nastale za period od tri godine unazad od podnošenja tužbe, pošto kamate, kao sporedno potraživanje, zastarijevaju u roku od tri godine, po odredbi člana 372. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je odbijen prigovor zastarjelosti potraživanja za kamate koje su nastale u periodu od tri godine unazad od podnošenja tužbe.

Tačno je da je u vrijeme podnošenja tužbe bilo zastarjelo glavno potraživanje i da su sa tim potraživanjem bila zastarjela i sporedna potraživanja po odredbi člana 369. Zakona o obligacionim odnosima. Međutim, da bi se primijenila ta zakonska odredba na sporedno potraživanje bilo je potrebno staviti prigovor zastarjelosti glavnog potraživanja uz koje je vezano sporedno potraživanje, jer se po odredbi člana 360. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima sud ne može obazirati na zastarjelosti potraživanja ako se dužnik nije na nju pozvao.

Kako se u konkretnom slučaju tuženi nije pozvao na zastarjelost glavnog potraživanja za koji je postao pravosnažan platni nalog i dug plaćen u toku postupka, kamate su postale samostalno potraživanje i zastarjelost tog potraživanja ne može se cijeliti po odredbi člana 369. ZOO, već po odredbi člana 372. tog zakona, kao potraživanje koje se odvojilo od glavnog potraživanja i samostalno egzistira, sada kao jedino potraživanje.

Dospelost tražbine kamata ne može početi teći prije njihovog nastanka, već samo od tog momenta, zbog čega ni zastarjelost takog potraživanja kao samostalnog ne može nastupiti prije isteka zastarnog roka za takva potraživanja, pa kamate nastale tri godine unazad, od plaćanja, odnosno utuživanja glavnog duga nisu zastarjele.

(Vrhovni sud BiH, broj. Pž. 689/88 od 27. novembra 1989. godine)

71.

Članovi 195. i 376. Zakona o obligacionim odnosima

Rokovi zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog izgubljene zarade (ličnog dohotka) počinju teći tek od momenta kada je taj gubitak nastao, bez obzira kada je došlo do štetnog događaja.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih navoda sadržanih u razlozima presude nižestepenih sudova proizilazi da je tužilac zadobio povrede u saobraćajnoj nezgodi koja se dogodila 26.9.1967. godine. Pravosnažnom presudom donesenom 1972. godine tuženi je obavezan da tužiocu za duševne bolove zbog umanjivanja životne aktivnosti isplaćuje novčanu rentu u iznosu od 200 dinara mjesečno počev od 27.3.1968. godine. Sudskim poravnanjem sklopljenim u 1973. godini tuženi se obavezao da tužiocu naknadi i materijalnu štetu koju je tužilac trpio za vrijeme privremene spriječenosti za rad.

Nižestepeni sudovi su ocijenili da je neosnovan zahtjev tužioca za naknadu materijalne štete zbog gubitka zarade u obliku novčane rente počev od 1.3.1984. godine, jer su usvojili prigovor zastarjelosti potraživanja. Ovakav pravni stav nižestepeni sudovi su izrazili jer od pretrpljene povrede tužilac nije putem suda tražio naknadu materijalne štete zbog izgubljene zarade (izuzev u vrijeme privremene spriječenosti za rad).

Izraženi pravni stav nižestepenih sudova zasnovan je na pogrešnoj primjeni materijalnog prava, zbog čega je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno.

Prema odredbama člana 376. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ni objektivni rok zastarjelosti potraživanja materijalne štete ne može početi teći dok šteta nije nastala. Kako se anstanak štete ne mora poklapati sa štetnim događajem, to je radi pravilne primjene navedenog zakonskog propisa neophodno utvrditi u kom momentu su se manifestovale štetne posljedice, odnosno od kada tužilac gubi zaradu zbog posljedica štetnog događaja. Od toga momenta bi tekao rok zastarjelosti potraživanja. Ako se radi o šteti koja kontinuirano traje, a sukcesivno nastaje, rok zastarjelosti bi počeo teći od kada je šteta nastala, odnosno subjektivni rok od kada je tužilac za nju saznao, pa bi nakon njihovog proteka zastarjevalo potraživanje i za štetu koja će se manifestovati u budućnosti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 23/89 od 11., jula 1989, godine)

72.

Član 19. Zakona o zastarjelosti potraživanja – raniji

Članovi 365, 367. i 388. Zakona o obligacionim odnosima

Ako je do 29. 3. 1979. godine protekao subjektivni zastarni rok od tri godine počev od nastanka štete koja se sastoji od isplaćenih penzija i drugih davanja iz invalidskog osiguranja, nastupila je zastara potraživanja i buduće naknade štete zajednice penzijsko-invalidskog osiguranja. Štetnik, odnosno njegov osiguravač, može uspješno istaći prigovor zastarjelosti potraživanja u novoj parnici i kada je propustio da to učini u ranije pravosnažno dovršenim parnicama za naknadu štete nastale u pojedinim periodima iza 29.3. 1979. godine.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom odbijen je prigovor zastarjelosti potraživanja, jer da se traži naknada štete na ime izvršenih isplata invalidske penzije sa doprinosima i pomoći za tuđu njegu, za period od 1.1. 1984. godine do 31.12. 1984. godine, a da je tužba podnesena 1.4. 1985. godine, pa da za utuženo potraživanje nije protekao zastarni rok od tri godine.

Međutim, tuženi je u postupku opravdano isticao da je po odredbi člana 130. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni list SRBiH", broj 37/72) koja je bila na snazi do 29.3. 1979. godine, kada je došlo do izmjena i dopuna ovog zakona ("Službeni list SRBiH", broj 8/79), zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja mogla tražiti naknadu i buduće štete u kapitaliziranom iznosu, pa da je nastupila zastarjelost potraživanja naknade i za svu buduću štetu kada je protekao subjektivni rok zastarjelosti od tri godine od posljednje izvršene isplate.

Ako je u periodu od momenta prouzrokovanja štete (prve isplate invalidske penzije i dodatka) pa do 29.3. 1979. godine, protekao trogodišnji zastarni rok za naknadu isplaćene penzije i dodatka, sa doprinosima, nastupila je i zastara potraživanja cjelokupne naknade štete, pa i one koja je nastala iza 29.3. 1979. godine. Okolnost da je eventualno tuženi obavezan na plaćanje naknade štete za pojedine kasnije periode zato što nije isticao prigovor zastare potraživanja, ne može uticati na pravo tuženog da u ovoj parnici uspješno istakne prigovor zastare potraživanja.

Ne radi se, naime, o istom zahtjevu (potraživanju), pa ispunjavanje tih zastarjelih zahtjeva nema karakter odricanja od zastarjelosti sada nastalog potraživanja (članovi 365. i 367. Zakona o obligacionim odnosima), niti je podnošenjem ranijih tužbi prekinuta zastarjelost sadašnjeg potraživanja (član 388. ZOO).

Vrhovni sud BiH, Pž. 496/88. od 31. avgusta 1989. godine).

73.

Član 366. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Tuženi je punovažno priznao zastarjelo potraživanje kada je na glavnoj raspravi izjavio da ne osporava osnov potraživanja.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud nije imao u vidu da je tuženi u prvostepenom postupku priznao svoju obavezu da tužiocima naknadi štetu. Punomoćnik tuženog je na ročištu za glavnu raspravu dana 22. marta 1985. godine izričito izjavio da tuženi ne osporava osnovanost potraživanja tužilaca, a to je ponovio i na ročištu za glavnu raspravu od 23. aprila 1985. godine. Ovakvu izjavu punomoćnika tuženog, uz potpisivanje zapisnika o glavnoj raspravi, treba smatrati pismenim priznanjem zastarjele obaveze (koje se upodobljuje sa odricanjem od zastare) u smislu člana 366. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 150/89. od 17. novembra 1989. godine, Isto i Rev. 103/89. od 12. oktobra 1989. godine).

74.

Član 387. Zakona o obligacionim odnosima

Molba dužnika za odlaganje plaćanja dospjelih anuiteta kredita, u kojoj je naveden dug po osnovu i visini, ima značaj izjave o priznanju duga, kojom se prekida zastarjelost potraživanja.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima, zastarijevanje se prekida kada dužnik prizna dug. Priznavanje duga može se učiniti ne samo izjavom povjeriocu, nego i na posredan način kao što su davanje otplate, plaćanje kamata, davanje obezbjeđenja. Odredbama ovog člana nije taksativno navedeno u kojim se slučajevima dug može priznati na posredan način. Zakonsko navođenje primjera na koji se način može posredno priznati dug podrazumijeva da se dug može priznati na svaki drugi način koji ima isti značaj. Zahtjevom od 30.10 1984. godine tuženi izražava volju da plati dug, ali zbog teške finansijske situacije traži produženje roka plaćanja dospjelih anuiteta, za koje je u sporu istakao prigovor zastare. Na ovaj način tuženi je posredno priznao potraživanje koje je određeno po osnovu i visini. Stoga je ovom radnjom zastarijevanje, u smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima, prekinuto, pa u smislu člana 392. stav 1. istog zakona, zastarijevanje počinje teći iznova.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 423/88. od 13. decembra 1989. godine).

75.

Član 387. Zakona o obligacionim odnosima

Prekid zastare potraživanja nastaje samo ako je u zapisniku o sravnjenju poslovnih knjiga dug priznat na jasan način od strane ovlaštenog lica.

Iz obrazloženja:

Za prekid zastarijevanja priznavanjem duga u zapisniku o sravnjenju poslovnih knjiga potrebno je da je dug na jasan i nedvosmislen način priznat i da je to učinilo lice ovlašteno da prizna dug. Zapisnik o sravnjenju je knjigovodstvena radnja koja se obavlja u cilju obezbjeđivanja potpunog i tačnog knjiženja međusobnih potraživanja stranaka. Samo ukoliko se na navedeni način prizna obaveza, takvo priznanje proizvodi pravne posljedice u smislu člana 387. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 314/88. od 31. maja 1989. godine).

76.

Član 390. Zakona o obligacionim odnosima

Zastara potraživanja naknade štete prekinuta je isticanjem odštetnog zahtjeva protiv štetnika u krivičnom postupku ako je oštećeni podnio tužbu radi naknade štete u roku od tri mjeseca od obustave krivičnog postupka.

Iz obrazloženja:

Osnovano se u reviziji ističe da u situaciji kada je protiv štetnika vođen krivični postupak, bez obzira što je taj postupak obustavljen u fazi istrage, zastarjelost potraživanja ne teče od dana kada je oštećeni saznao za štetu i lice koje je tu štetu učinilo, ako je oštećeni u krivičnom postupku prijavio potraživanje naknade štete. U takvom slučaju, ako oštećeni u roku od tri mjeseca, računajući od obustave istrage (član 390. Zakona o obligacionim odnosima) podnese tužbu, zastarjelost potraživanja naknade štete ne nastupa, jer je prijavom potraživanja u krivičnom postupku došlo do prekida zastarjelosti.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 102/89. od 12. oktobra 1989. godine).

77.

Članovi 324. stav 1, 395. i 326. Zakona o obligacionim odnosima

Član 82. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom (raniji)

Član 10. Zakona o novčanom sistemu

Zajmoprimac strane valute, po ugovoru između domaćih lica zaključenog u SFRJ dužan je da vrati zajam u dinarskoj protuvrijednosti po kursu na dan zaključenja ugovora sa zateznom kamatom od dospijuća obaveze.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su u SFRJ zaključile ugovor o zajmu. Tužilac se obavezao da će dati na zajam tuženom 2.000 DM, što je i učinio. Istim ugovorom tuženi kao zajmoprimac, se

obavezao da će vratiti tuženom navedeni iznos u valuti u kojoj ga je i primio, u roku od mjesec dana. Tu obavezu tuženi nije izvršio.

Nižestepeni sudovi su obavezali tuženog da ispunji svoju obavezu u domaćem novcu prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze.

Pravilan je pravni stav nižestepenih sudova da tužilac ne može tražiti da mu tuženi vrati zajam u stranoj valuti, ili u domaćem novcu po kursu koji je važio na dan presuđenja.

Odredbom člana 82. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom (prečišćeni tekst – “Službeni list SFRJ”, broj 17/84) koji je važio u vrijeme zaključenja ugovora bilo je zabranjeno plaćanje i naplaćivanje u devizama, ili zlatu, između domaćih lica i između stranih lica, na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a odredbom člana 10. stav 1. Zakona o novčanom sistemu (“Službeni list SFRJ”, br. 49/76 i 61/82) regulisano je da se sve obaveze i prava i svi poslovi koji glase na novac, a zaključeni su u Jugoslaviji između organizacija udruženog rada, drugih domaćih pravnih lica i građana, kao i građana sa stranim licem, izražavaju u dinarima i izvršavaju u sredstvima plaćanja koja glase na dinar.

Iz navedenih propisa koji su prinudnog karaktera, jasno proizilazi da je ugovor o zajmu u suprotnosti sa tim propisima u pogledu klauzule kojom su se stranke sporazumile da dužnik vraća dug u stranoj valuti.

Kako novčana obaveza iz ugovora zaključenog među strankama, protivno posebnom saveznom zakonu, glasi na plaćanje u stranoj valuti, njeno ispunjenje se može zahtijevati prema odredbi člana 395. Zakona o obligacionim odnosima, samo u domaćem novcu i to prema kursu koji je važio u trenutku nastanka obaveze.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je obaveza nastala zaključenjem ugovora dana 30. jula 1985. godine, što među strankama nije sporno, pa su pravilno primijenili materijalno pravo kada su obavezali tuženog da tuženom isplati dinarski iznos prema kursu koji je važio u to vrijeme.

Prema odredbi člana 562. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, zajmoprimac je dužan vratiti zajam u ugovorenom roku. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je obaveza vraćanja zajma među strankama ugovorena u roku od mjesec dana od zaključenja ugovora.

Odredbom člana 324. stav 1. istog zakona predviđeno je da dužnim dolazi u docnju kad ne ispunji obavezu u roku određenom za ispunjenje. U konkretnom slučaju rok za ispunjenje je bio mjesec dana od zaključenja ugovora, pa je tuženi došao u docnju od 1. septembra 1985. godine.

Tužitelju na potraživanje u domaćoj valuti pripada pravo na zatezne kamate po stopi koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) i to od 1. septembra 1985. godine, kao dana kada je tuženi došao u docnju.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 539/88. od 8. juna 1989. godine).

78.

Članovi 395. i 399. Zakona o obligacionim odnosima

Član 16. Zakona o deviznom poslovanju

Zajam u stranoj valuti između domaćih lica na teritoriji SFRJ po samom zakonu se izražava u dinarskoj protuvrijednosti po kursu koji je važio na dan zaključenja ugovora, a ugovorna kamata ne može biti veća od stope zatezne kamate na štedne uloge po viđenju.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke, koje su državljani SFRJ, zaključile su u P. ugovor o zajmu strane valute, protivno zabrani propisanoj odredbom člana 16. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 66/85), odnosno odredbi iz člana 77. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", broj 15/77, 61/82, 77/82, 34/83, 70/83 i 71/84) prema kojoj nije dozvoljeno plaćanje u devizama između domaćih pravnih i fizičkih lica na teritoriji SFRJ, pa je prema tome apsolutno ništava klauzula ugovora kojom su stranke iz ove parnice ugovorile plaćanje u devizama, tako da se od samog nastanka obaveze plaćanja, ima smatrati da je predmet obaveze dinarska protuvrijednost ugovorenog iznosa strane valute, koja se prema članu 395. Zakona o obligacionim odnosima, izračunava prema kursu važećem u vrijeme zaključenja ugovora.

Nije osnovan prigovor revizije da je drugostepeni sud pogriješno primijenio materijalno pravo kada je preinačenjem prvostepene presude snizio stopu ugovorene kamate od 20% na 7,5%, za period od zaključenja ugovora do nastanka obaveze tuženog da vrati zajam, odnosno od 4. marta do 4. juna 1985. godine, jer je odredbom člana 399. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, na koju se opravdano poziva taj sud, predviđeno da stopa ugovorene kamate između pojedinaca ne može biti veća od kamatna stope koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju, a ona je u navedenom periodu iznosila 7,5%.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 503/88. od 11. maja 1989. godine).

79.

Član 397. Zakona o obligacionim odnosima

Kada je ugovoreno utvrđivanje cijene primjenom klizne skale cijena se definitivno utvrđuje prema danu kada je izvođač po ugovoru trebao završiti izradu predmeta.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorile (član 11. ugovora) da će se iznos cijene radova utvrđivati prema stvarno izvedenim količinama i jedinačnim cijenama iz ponude, uz primjenu klizne skale shodno pozitivnim propisima.

U ugovorima u kojima se jedna strana obavezuje izraditi i isporučiti određene predmete (a to je i ugovor zaključen između parničnih stranaka) dopušteno je ugovoriti da će cijena zavisiti od cijene materijala i od rada, te drugih elemenata koji utiču na visinu troškova proizvodnje u određeno vrijeme na određenom tržištu —klizna skala (član 397. Zakona o obligacionim odnosima).

Ove odredbe se primjenjuju samo za period do kada je izvođač bio obavezan da završi radove. U ovom slučaju klizna skala se primjenjuje do 31. decembra 1980. godine (do kada je tužilac bio dužan završiti radove) u odnosu na cijenu iz ugovora od 14. novembra 1980. godine, a ne i nakon 31. decembra 1980. godine od kada je tužilac pao u docnju sa ispunjenjem svoje obaveze.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 450/88. od 10. jula 1989. godine).

80.

Član 403. Zakona o obligacionim odnosima

Alternativna novčana obaveza plaćanja protuvrijednosti ne vraćene ambalaže utvrđuje se po cijenama ambalaže u vrijeme donošenja sudske odluke, uz obavezu plaćanja zatezних kamata od tog dana.

Iz obrazloženja:

Tužilac zahtijeva da mu tuženi vrati ambalažu ili da mu plati protuvrijednost ove ambalaže, sa zateznim kamatama u smislu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Tuženi je osporio vrijednost ambalaže u alternativnom zahtjevu.

Prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev i tuženog obavezao da vrati tužiocu ambalažu, a usvojio je i alternativni zahtjev za plaćanje protuvrijednosti ambalaže utvrđene na dan donošenja prvostepene presude, sa kamatama od tog dana u smislu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Prvostepeni sud je u skladu sa odredbama o alternativnim obavezama, u smislu člana 403. Zakona o obligacionim odnosima, pricilno cijenio adekvatnost obaveze tuženog. Dospjeloj obavezi na vraćanje ambalaže adekvatna je obaveza na isplatu njene novčane vrijednosti u času donošenja prvostepene presude. Pošto je obaveza na vraćanje ambalaže dospjela, njena alternativa u novčanoj vrijednosti se takođe smatra dospjelom. Stoga je prvostepeni sud na novčanu vrijednost ambalaže pravolno dosudio kamate od dana donošenja prvostepene presude, a pošto se radi o potraživanju iz ugovora u privredi, tužilac može tražiti kamate po kamatnim stopama u smislu člana 277. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Da se tužilac ograničio samo na zahtjev za vraćanje ambalaže u naturalnom vidu, imao bi pravo da zahtijeva njenu novčanu protuvrijednost u momentu prinudnog izvršenja obaveze tuženog, ako se kod ovog ambalaža ne bi pronašla (članovi 214. i 216. Zakona o izvršnom postupku), dakle, i po višim cijenama od onih na osnovu kojih je utvrđena alternativna novčana obaveza u ovoj parnici, pa je opravdano uz alternativnu novčanu obavezu dosuditi i zatezne kamate od dana presuđenja. Korištenjem svog prava izbora između dosuđenih alternativnih obaveza tuženi neće doći u situaciju da plaća i veću cijenu za ne vraćenu ambalažu, pa ako se opredijeli za alternativnu novčanu obavezu, opracđano je da na novčane iznose plati bar zateznu kamatu (koja je u pretežnom dijelu revalorizacionog karaktera) počev od dana utvrđivanja visine novčane obaveze, odnosno od dana presuđenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 224/88. od 31. avgusta 1989. godine).

81.

Članovi 436. stav 1. i 446. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o sticanju prava stvarne služnosti, zaključen između prednika vlasnika povlasnog i poslužnog dobra, obavezuje i njihove singularne pravne sljednike ako su makar i prećutno preuzeli ugovor time što su se izvjesno vrijeme ponašali u skladu sa ugovorom.

Iz obrazloženja:

Tužilac je vlasnik k.č. br. 818/3 dok je tuženi vlasnik – susjedne k.č. br. 818/4. Raniji vlasnici ovih parcela 1977. godine, zaključili su usmeni sporazum da vlasnik k.č. br. 818/4 koji je imao namjeru graditi zgradu na toj parceli, može prolaziti kolima i pješke preko k.č. br. 818/3, pa su taj sporazum i realizovali tako što je sticalac služnosti nasuo šljunak na prolaz i prevukao ovim putem dio građevinskog materijala do svoje parcele br. 818/4. Nakon što su parnične stranke stekle ove nekretnine 1980. godine, kraće vrijeme tuženi je prolazio preko k.č. br. 818/3 provodeći građevinski materijal za gradnju zgrade na k.č. br. 818/4 uz prethodno nasipanje šljunkom dijela prolaza preko k.č. br. 818/3 koji nije bio nasut ranije.

Imajući u vidu prednja činjenična utvrđenja nižestepeni sudovi su pogrešno primijenili materijalno pravo kada su usvajanjem protutužbenog zahtjeva tuženog utvrdili da mu pripada pravo stvarne služnosti kolskog i pješačkog puta preko k.č. br.818/3 u korist njegove k.č. br. 818/4 k. o.

Na osnovu pravnog posla stvarna služnost se (i prema pravnim pravilima iz paragrafa 480-481 Austrijskog građanskog zakonika, kao i prema odredbi člana 52. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima) stiče upisom u javnu knjigu.

U konkretnom slučaju raniji vlasnici predmetnih nekretnina zaključili su 1977. godine usmeni ugovor o zasnivanju prava služnosti i taj sporazum je realizovan vršenjem služnosti od lica u čiju korist je ugovorena. Međutim, izostao je upis u javnu knjigu kao zakonit način sticanja prava služnosti na osnovu pravnog posla, pa ni raniji vlasnik kao ni tuženi, od koga je ugovorom o prodaji (provedenim u zemljišnoj knjizi) stekao pravo svojine na parceli broj 818/4, nije stekao pravo služnosti kolskog i pješačkog puta preko parcele broj 818/3.

Usmeni ugovor koji je izvršavan u periodu od 1977. do 1980. godine (kada su S.Z. i S.T. prodali označene nekretnine tužiocu odnosno tuženom) proizvodi pravno djestvo (član 46. Zakona o prometu nepokretnosti), pa neosnovano u reviziji tužilac pobija zaključak nižestepeni sudova da je ugovor zaključen između ranijih vlasnika nepunovažan zbog nedostatka pismene forme.

Obzirom na postojanje kao pravnog osnova za sticanje prava služnosti, kao i utvrđenja nižestepeni sudova da je tužiocu, kao kupca parcele broj 818/3 usmeno upozorio prodavac tih nekretnina, da vlasnik susjedne parcele broj 818/4 ima osnov za sticanje služnosti kolskog i pješačkog puta preko one parcele koju tužilac stiče i da je i on (tužilac) dužan trpiti takvo opterećenje nekretnina, te da se određeno vrijeme tužilac nije protivio korištenju ove služnosti, ovaj sud nalazi da tuženi ima pravo da u ovoj pravnoj stvari zahtijeva utvrđenje postojanja pravnog osnova za sticanje prava služnosti i da tužilac kao vlasnik parcele broj 818/3 trpi da se u zemljišnoj knjizi upiše pravo služnosti pješačkog i kolskog puta (član 436. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 278/89. od 14. jula 1989. godine).

82.

Član 446. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorom o preuzimanju duga istupa iz obaveze raniji dužnik i stupa u obavezu novi, čim povjerilac obavijesti bilo ranijeg bilo novog dužnika da pristaje na preuzimanje duga.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da je tuženi kao treće lice (preuzimalac) sa RO "Hekom" zaključio ugovor kojim preuzima na sebe dug koji je "Hekom" dugovao tužiocu po osnovu odobrenih kredita za trajna obrtna sredstva. O preuzimanju duga tužiocu je pismom obavijestio "Hekom" i tužilac je na to pristao i o tome rješenjem obavijestio "Hekom".

Prema odredbi člana 446. stav 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 46/85 i 57/89), dug se preuzima ugovorom između dužnika i trećeg lica (preuzimaoca), na koji je pristao povjerilac. O sklopljenom ugovoru može povjerioca obavijestiti svaki od njih, i svakome od njih može povjerilac saopštiti svoj pristanak na preuzimanje duga.

To u konkretnom slučaju znači da za preuzimanje duga nije bio potreban i ugovor između tuženog i tužioca i da tužilac svoj pristanak na preuzimanje duga nije morao saopštiti i tuženom.

Promjenom dužnika dug prelazi sa "Hekom" kao starog dužnika na tuženog kao novog dužnika i to sa istom sadržinom kakvu je imao i kod starog dužnika. Tuženi duguje tužiocu ono što mu je dugovao i "Hekom" jer se prvobitno potraživanje nije ugasilo. I tužilac ima isti položaj kao što ga je imao i prije promjene dužnika, pa pristanak tužioca kao povjerioca je bitan, ne za tuženog već za samog tužioca, jer mu nije svejedno ko mu je dužnik.

Ugovorom o preuzimanju duga tuženi je kao novi dužnik stupio na mjesto starog dužnika (Hekoma) koji se oslobodio svoje obaveze, pa nisu osnovani navodi žalbe da obaveza tuženog o preuzimanju duga prema "Hekom" ne znači i obavezu prema tužiocu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 535/88. od 16. oktobra 1989. godine).

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

83.

Član 460. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje ugovarače, pa je prodavac dužan da prenese pravo vlasništva na kupca i kad nakon zaključenja ugovora o prodaji stekne pravo vlasništva na prodatu stvar.

Iz obrazloženja:

Ugovor o prodaji bio je zaključen u skladu sa odredbom člana 9. tada važećeg Zakona o prometu zemljišta i zgrada ("Službeni list SFRJ", broj 43/65, prečišćeni tekst). Mada je u vrijeme zaključenja ugovora tuženi bio samo suvlasnik predmetnih nekretnina, on je, nakon razvrgnuća zajednice, stekao pravo vlasništva, pa je dužan da ispuni obavezu iz ugovora o prenosu prava vlasništva na cijelu nekretninu (član 460. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 52/89. od 21. septembra 1989. godine).

84.

Član 460. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 107. i 120. Zakona o nasljeđivanju

Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje prodavca da nakon sticanja prava vlasništva, pa i po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, prenese to pravo na kupca.

Iz obrazloženja:

Usmeni ugovor o prodaji koji je do stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", br. 38/78) u cijelosti realizovan, u smislu člana 46. stav 1. navedenog zakona, je punovažan. Ovo bez obzira što prodavac nije bio vlasnik nekretnina koje su predmet ugovora o prodaji, već je kao davalac izdržavanja, očekivao da postane vlasnik, jer prodaja tuđe stvari (član 460. Zakona o obligacionim odnosima) obavezuje prodavca da izvrši obavezu iz ugovora ako naknadno stekne pravo svojine na prodatoj stvari. Tako i u konkretnom slučaju, nakon što je tuženi kao davalac izdržavanja na osnovu ugovora o

doživotnom izdržavanju, postao vlasnik nekretnina koje su tim ugovorom prodane, nije bilo smetnje za prenos prava svojine na osnovu ranije zaključenog ugovora o prodaji.

Ovo zbog toga što ugovor o doživotnom izdržavanju (član 120. Zakona o nasljeđivanju) nije ugovor o nasljeđivanju, već teretni ugovor, pa ugovor o otuđenju stvari kojoj se nada davalac izdržavanja po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju ne pogađa sankcija ništavosti (član 107. ZN).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 84/89. od 19. oktobra 1989. godine).

85.

Član 472. Zakona o obligacionim odnosima

Ne smatra se da je prodana stvar predata kupcu uručenjem stvari prevoziocu, ako prevoziocu nije naznačena tačna i potpuna adresa kupca.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju kad je prema ugovoru potrebno da se izvrši prevoz stvari, a ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, predaja je izvršena uručenjem stvari prevoziocu ili licu koje organizuje prevoz. prema tome, predaja se smatra izvršenom u mjestu otpreme robe. Od momenta predaje, roba putuje na rizik kupca. Međutim, predaja je izvršena samo ako je uredna sa nazivom i adresom primaoca koji obezbjeđuje uredan prijem robe. Predajom robe vozaru za primaoca složenu organizaciju udruženog rada umjesto OOUR ne može se smatrati da je predaja izvršena uručenjem stvari prevoziocu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 478/88. od 31. avgusta 1989. godine).

86.

Članovi 478, 481, 484. i 486. Zakona o obligacionim odnosima

Stranke mogu ugovoriti način, mjesto i vrijeme utvrđivanja nedostataka stvari i način i rokove reklamacije, a prodavac može prihvatiti i neblagovremenu reklamaciju, uz uslove koje sam postavi.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorile način, mjesto i vrijeme utvrđivanja kvaliteta uglja koji je tuženi isporučivao tužiocu, kao i stavljanja reklamacije na kvalitet isporučenog uglja, a tužilac nije na ugovoreni način i u utvrđenim rokovima reklamirao nedostatke.

Dopisom od 10. januara 1987. godine, tuženi je tužiocu jasno stavio do znanja da kvalitet isporučenog uglja nije na ugovoreni način blagovremeno reklamiran, pa je rukovodilac komercijalnog sektora tuženog zbog dobrih poslovnih odnosa koji postoje među strankama uputio tužioca na koji način da postupi i utvrdi stvarnu količinu kamena u isporučenom uglju (vaganjem), nakon čega bi tuženi dao tužiocu popust u cijeni, po sporazumu koji bi zaključili zastupnici stranaka, jer se radilo o priznanju tražbine po neblagovremenoj reklamaciji kvaliteta. Tužilac pri utvrđivanju kamena u isporučenom uglju nije postupio na način na koji je to tuženi tražio, pa se ne može pozivati na ovaj dopis, kao na osnovu obaveze tuženog.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 292/88. od 26. juna 1989. godine).

87.

Članovi 132. stav 5, 479. stav 1. tač. 1, 480, 490. i 497. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Kupac kome je prodavac jamčio za ispravno funkcionisanje traktora, ima pravo da, ukoliko prodavac ne ukloni naknadno uočeni nedostatak, traži raskid ugovora i vraćanje sume novca, plaćene po osnovu ugovora, sa zateznom kamatom od isplate cijene do njenog vraćanja.

Iz obrazloženja:

Tuženi je prodao tužiocu traktor za cijenu od 605.000 dinara. Prilikom sklapanja ugovora i predaje traktora tužiocu, tuženi je skrenuo pažnju tužiocu da traktor nema anlasere i da pali na guranje, ali je tvrdio da traktor inače normalno radi. Nakon što je tužilac, po proteku nekoliko dana, utvrdio da traktor ne može dići plugove na odgovarajuću visinu, odnosno ne može vući plugove i tanjirače, ni prikolicu natovarenu đubrivom, sin tužioca je odvezao traktor tuženom koji ga je pokušao popraviti. Kako ni nakon popravke traktor nije mogao vršiti sve predviđene radne operacije, tužilac ga je vratio tuženom i zahtijevao povratak kupoprodajne cijene.

Polazeći od navedenih činjenica, ovaj sud takođe ocjenjuje da je tužbeni zahtjev osnovan. U času predaje traktora tužiocu, odnosno času prelaska rizika na tužioca, kupljeni traktor nije imao potrebna svojstva za redovnu upotrebu (član 479. stav 1. tačka 1. Zakona o obligacionim odnosima). Za takve nedostatke prodavac je znao i odnosni mu nisu mogli ostati nepoznati (kasnije je sam pokušavao popravljati traktor) ali je i pored toga izjavio da traktor može normalno raditi, pa on za materijalne nedostatke stvari odgovara i u smislu odredbe stava 3. člana 480. Zakona o obligacionim odnosima. Kako tuženi nije uspio otkloniti navedene nedostatke tužilac je imao pravo, u smislu odredbe člana 488. navedenog zakona, da raskine ugovor, što je i učinio vraćanjem traktora. Tužilac je traktor vratio u stanju u kakvom ga je kupio, a takva raskid ugovora u smislu odredbe člana 497. stav 1. pomenutog zakona, proizvodi ista dejstva kao i raskid ugovora zbog neispunjenja. Ta pravna dejstva su, u smislu člana 132. istog zakona, vraćanje onoga što je primljeno, a tužiocu kome se vraća novac, pripada i pravo na zateznu kamatu od momenta kada je tuženi isplatu primio.

(vrhovni sud BiH, broj Rev. 29/89 od 14. septembra 1989. godine)

88.

Članovi 262. 266. i 501. Zakona o obligacionim odnosima

Proizvođač stvari za koju je dao garanciju ne odgovara po osnovu garancije, ako je do kvara na stvari došlo usljed pogrešne montaže, ali odgovara za štetu zbog neurednog ispunjenja ugovora, ako je on sam vršio montažu, ne pridržavajući se vlastitog uputstva.

Iz obrazloženja:

Kupac je u prvostepenom postupku i žalbi istakao da je proizvođač pumpe ovu i montirao, a da je kvar na pumpi pokriven garancijom i nastao u garantnom roku. Prvostepeni sud ocjenjuje da nije značajno ko je izvodio radove na kopanju bunara i postavljanju pumpe, a “da je to i bio proizvođač, nije morao vršiti besplatnu opravku pumpe koja se pokvarila zbog pogrešne montaže”.

U postupku pred prvostepenim sudom trebalo je pouzdano utvrditi koje okolnosti isključuju odgovornost proizvođača određenu članom 501. ZOO.

Garant može odgovarati samo za nefunkcionisanje stvar koje su posljedica nedostatka (mane) nastale u sferi njegove djelatnosti, a ne van njegove sfere, odnosno stvari, tako da između mane stvari i njenog nefunkcionisanja nema uzročne veze. Ako je kvar na pumpi nastao zbog

pogrešne montaže pumpe (suprotno Uputstvu tužioca za ugradnju i korišćenje bunarskih pumpi tipa "BP"), a ta okolnost je izazvala kvar na pumpi, to je razlog isključenja odgovornosti garanta (tužioca) po osnovu garancije za ispravno funkcionisanje stvari, ali ne i za štetu ako je tužilac izvršio montažu pumpe suprotno Uputstvu (tj. ako nije prije ugradnje pumpe prekontrolisao odgovarajućim šablonom, da li je bunar vertikalalan i odgovarajućeg prečnika u odnosu na pumpu, kao i ustanovio njegovu dubinu). Okolnost što je Uputstvo prvenstveno namijenjeno trećim licima koja vrše montažu pumpi ne znači da njime nije vezan tužilac (koji je propisao Uputstvo) kada i sam vrši montažu pumpi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 599/88 od 16. oktobra 1989. godine)

89.

Članovi 501. i 502. Zakona o obligacionim odnosima

Član 223. Zakona o parničnom postupku

Obaveza prodavca po osnovu garancije može se smanjiti ako se kupac nije pridržavao tehničkog uputstva prodavca, odnosno proizvođača, o održavanju i upotrebi prodane stvari, a ovaj propust je doprinio kvaru.

Doprinos kupca u pravilu se utvrđuje vještačenjem, a samo izuzetno po slobodnoj ocjeni suda.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da je tuženi prodao tužiocu motor i ugradio ga u njegov kamion i da je po ugradnji motora tužiocu predao garantni list u skladu sa odredbama člana 501. Zakona o obligacionim odnosima.

U garantnom roku nastupilo je oštećenje motora. Tužilac je zahtijevao od tuženog opravku ili zamjenu motora (član 502. Zakona o obligacionim odnosima). Saslušanjem vještaka prvostepeni sud utvrđuje da je do oštećenja motora došlo isključivo zbog usisavanja čestica u motor koje su prouzrokovale trošenje stublina klipova i klipnih prstenova.

Prvostepeni sud smatra da je oštećenje motora prouzrokovao isključivo prvotuženi, propuštajući da ispuni svoju obavezu iz tehničkih uputstva – da na svakih 10.000 km mijenja prečištač, dok da propuštanje tužioca da čisti prečištač za vazduh, nastanku štete nije doprinijelo, odnosno zanemarljivo je.

U prvostepenom postupku i žalbi prvotuženi ističe da je nesipravnom funkcionisanju motora doprinio i tužilac, pošto nije čistio prečištač za vazduh. Tehničkim uputstvom je određeno da je potrebno na svakih 5.000 km zamijeniti ulje u motoru i očistiti prečištač za zrak (čišćenje vršiti i kada se na pokazivaču zaprljanosti pojavi crvena boja).

U skladu sa uputstvom bio je dužan da se ponaša i kornisnik motora, odnosno vozila u koga je motor ugrađen. Naime, samo je on u mogućnosti da kontroliše pokazivač zaprljanosti i broj pređenih kilometara. Stoga je relevantna činjenica i da li se tužilac ponašao u skladu sa tehničkim uputstvom ili je svojim činjenjem ili nečinjenjem doprinio nesipravnom funkcionisanju stvari.

U nalazu i mišljenju vještak se nije izjasnio o ovim činjenicama a prvostepeni sud ih nije utvrđivao ni drugim dokazima, a one bi mogle biti od uticaja na eventualno umanjenje obaveze prvotuženog. Samo ako se te okolnosti ne mogu utvrditi sa nesrazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti po slobodnoj ocjeni (član 223. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 523/88 od 31. avgusta 1989. godine)

90.

Članovi 567, 596. i 597. Zakona o obligacionim odnosima

Na ugovor o zakupu dijela poslovnog dvorišta radi smještaja materijala ne primjenjuju se propisi republičkog zakona o zakupu poslovnih prostroja, već odredbe o zakupu iz Zakona o obligacionim odnosima. Otak ovog ugovora ne daje se preko suda.

Iz obrazloženja:

Stranke su zaključile pismeni ugovor o zakupu uređenog prostora u površini od 4.000 m² u dvorištu tužioca za smještaj materijala tuženog, a tuženi se obavezao da plaća zakupninu od 70.000 dinara mjesečno. Prema odredbama člana 3. ugovor je zaključen na određeno vrijeme od dvije godine, a to vrijeme počinje teći dana 1. aprila 1984. godine.

Ovaj sud prihvata pravni stav prvostepenog suda da je navedeni ugovor koji je bio zaključen na određeno vrijeme nakon isteka roka za koji je bio zaključen, produžen na neodređeno vrijeme u smislu odredbe stava 1. člana 596. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, preuranjen je zaključak prvostepenog suda da tužiocu, sve dok tuženi nije napustio zakupljeni prostor, pripada pravo na zakupninu koja je bila određena navedenim ugovorom. U pismenima tužioca koje je upućivao tuženom (dana 22. 7.1986. godine i dana 25.12.1986. godine) pominje se otkaz ugovora o zakupu. kako se u konkretnom slučaju ne radi o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, koje pravne odnose reguliše Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", broj 33/77), otak ugovora se ne daje preko suda. Takav ugovor se otkazuje na način koji je određen članom 597. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog toga je u toku prvostepenog postupka trebalo ocijeniti da li dopisi tužioca imaju značaj otakaza ugovora o zakupu. Ova činjenica je odlučna za donošenje zakonite i pravilne odluke, jer od nastupanja posljedica otkaza, tužiocu pripada pravo na naknadu u visini koja se utvrđuje u smislu odredbi člana 210. i 219. Zakona o obligacionim odnosima, pošto je od nastupanja tih posljedica tuženi koristio prostor kojim tužilac upravlja, bez pravno osnova.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 822/88 od 16. novembra 1989. godine)

91.

Članovi 611. i 617. Zakona o obligacionim odnosima

Poslenik se ne može pozivati na neblagovremenost obavještenja o nedostacima izvršenog posla, ako je lice koje je po njegovom nalogu radilo znalo za nedostatak, a nije ga saopštio naručiocu.

IZ obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o djelu (član 600. Zakona o obligacionim odnosima) kojim se tuženi, kao izvođač, obavezao izvršiti opravku aparata za razvijanje planova, a tužilac (naručilac) se obavezao da mu za to isplati naknadu.

Tuženi se obavezao ugraditi i transportnu deku.

Saslušanjem svjedoka kome je tuženi povjerio izvršenje posla, utvrđeno je da transportnu deku ovaj svjedok nije ugradio, a da je tužilac platio naknadu za radove kao da je ugrađena i transportna deka.

Tuženi kao izvođač, za koga su po njegovom nalogu radili saradnici, odgovara za posao kao da ga je sam izvršio (član 611. ZOO). Naručilac ima obavezu (na osnovu stava 1. člana 614. ZOO) da pregleda izvršeno djelo čim je to redovnom toku stvari moguće i da o nađenim nedostacima bez odlaganja obavijesti izvođača. Međutim, izvođač se ne može pozvati na ovu odredbu kada se nedostatak odnosi na činjenice koje su mu bile pozante ili mu nisu mogle ostati nepozante, a nije ih saopštio naručiocu (član 617. ZOO) (saznanje izvođača se ocjenjuje po znanju njegovog saradnika o postojanju nedostatka).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 604/88 od 16. oktobra 1989. godine)

92.

Članovi 298, 319. i 613. Zakona o obligacionim odnosima

Poslenik je dužan da izrađenu stvar montira i na drugom mjestu, koje mu odredi naručilac, umejsto prvobitno ugovorenog, ako nema posbno opravdan razlog da takav nalog odbije. U ovom slučaju ima pravo na naknadu povećanih troškova ispunjenja.

Iz obrazloženja:

Ugovor od 7. maja 1984. godine, kojim se tuženi kao izvođač obavezao na izradu, isporuku, transport, ugradnju, puštanje u rad sa dokazivanjem svih parametara i predaju stanice sa svom potrebnom dokumentacijom, a tužilac kao naručilac da mu za to plati naknadu – cijenu , po svojom pravnoj prirodi je ugovor o djelu u smislu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima.

Pogrešan je zaključak prvostepenog suda da je tužilac odbio prijem isporuke kada je tražio da mu se stanica isporuči u Zagreb umjesto u Sarajevo. Ovaj zahtjev samo uzrokuje veće troškove ispunjenja. U smislu člana 298. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik ne snosi troškove ispunjenja koje je prouzrokovao povjerilac. Dužnik je, istina, obavezan, u smislu člana 319. ZOO, da ispuni obavezu u mjestu određenom ugovorom, ali mora postupiti po nalogu povjerioca o ispunjenju u drugom mjestu ako nema poseban razlog da odbije izmjenu ugovora o mjestu ispunjenja.

(vrhovni sud BiH, broj Pž. 562/88 od 16. oktobra 1989. godine)

93.

Član 623. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ako naknada za izvršeni posao nije ugovornom o djelu određena, sud je utvrđuje prema vrijednosti rada, normalno potrebnom vremenu za takav posao i uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada uzimajući u obzir kumulativno sva tri elementa.

IZ obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o djelu kojim se tužilac (izvođač radova) obavezao tuženom da će izvršiti termičku ubradu zuba kosilice. Ovaj posao tužilac je obavio, pa kako prilikom zaključenja ugovora o djelu nije bila određena naknada za taj posao, tužilac zahtijeva isplatu iznosa od 886.520 dinara.

Prvostepeni sud ocjenjuje da je naknada koju zahtijeva tužilac realna i da odgovara uloženom radu i normalno potrebnom vremenu za takav posao, s obzirom da je tužilac zube kosilice morao kaliti ručno, uz stalno prisustvo i angažovanje tehnologa i eksperimentalnog majstora, a posao je obavio kvalitetno i hitno.

Tuženi je međutim, istakao da je termičku obradu zuba kosilice vršio i drugi OOUR po cijeni od 108,10 dinara po zubu, dok tužilac za termičku odbradu jednog zuba zahtijeva iznos od 813,30 dinara.

Prema odredbama stava 2. člana 623. Zakona o obligacionim odnosima – ZOO (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78, 39/85 i 46/85), ako naknada za izvršeni posao po ugovoru o djelu nije određena, utvrdiće je sud prema vrijednosti rada, prema normalno potrebnom vremenu za takav posao, kao i prema uobičajenoj naknadi za takav posao, kao i prema uobičajenoj naknadi za tu vrstu rada. Sud je dužan da u obzir uzme kumulativno sva tri elementa, a prvostepeni sud nije cijenio okolnost da li je naknada koju tužilac zahtijeva za izvršeni posao uobičajena za tu vrstu posla kada bi se tvrdnja tužioca o vrijednosti rada i potrebnom vremenu za takav posao prihvatile kao istinite.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 606/88 od 16. oktobra 1989. godine)

94.

Članovi 633. i 640. Zakona o obligacionim odnosima

Posebne uzanse o građenju broj 14. i 15.

Izvođač može zahtijevati veću cijenu od ugovorene i kada ugovor o građenju sadrži klauzulu “ključ u ruke” ako je, uz pismenu saglasnost naručioca, odstupio od projekta i izveo radove koji nisu prvobitno ugovoreni.

Iz obrazloženja:

Bitno obilježje ugovora o građenju, pored ostalih, je da se izvođač obavezao naručiocu da će građevinske radove izvesti prema određenom projektu, koji je sastavni dio ugovora (član 4. ugovora parničnih stranaka, stav 1. člana 630. Zakona o obligacionim odnosima i Posebna uzansa o građenju broj 11.). Zbog toga za svako odstupanje od projekta građenja, odnosno ugovorenih radova, izvođač mora imati pismenu saglasnost naručioca (stav 1. člana 633. Zakona o obligacionim odnosima), pošto nema pravo da sam mijenja tehničku dokumentaciju (Posebna uzansa o građenju broj 14. stav 1.). Ako uoči nedostatke u tehničkoj dokumentaciji ili smatra da tu dokumentaciju treba mijenjati radi njenog poboljšanja ili iz drugih razloga, izvođač je dužan da o tome blagovremeno obavijestio naručioca koji ima pravo da mijenja tehničku dokumentaciju na osnovu koje je izveo radove (Posebna uzansa o građenju broj 14. stav 2. i broj 15. stav 1.) ada je projekat izgradio ili obezbijedio izvođač.

Okolnost da ugovor o građenju sadrži posebnu odredbu “ključ u ruke” član 640. Zakona o obligacionim odnosima i Posebna uzansa o građenju broj 34) ne isključuje primjenu ostalih pravila materijalnog prava. Tako ukoliko je izmijenjena tehnička dokumentacija mijenjaju se na odgovarajući način ugovorena cijena, rok za izvođenje radova i drugi dijelovi ugovora na koje utiču izmjene tehničke dokumentacije (Posebna uzansa o građenju broj 15. stav 2). I cijena iz ugovora o građenju sa odredbom “ključ u ruke” se mijenja na navedeni način. Naime, ugovorena cijena iz tog ugovora obuhvata i vrijednost svih nepredviđenih radova i viškova radova, aisključuje uticaj manjkova radova na ugovorenu cijenu (stav 2. člana 640. Zakona o obligacionim odnosima). Nepredviđeni radovi su oni koji ugovorom nisu predviđeni, a moraju se izvesti; manjkovi radova su negativna odstupanja izvedenih radova u odnosu na ugovorene količine radova, a viškovi radova su kkoličine izvedenih radova koje prelaze ugovorene količine radova (Posebna uzansa o građenju broj 9, tač. 5,6. i 7). Prema dokazima u spisima predmeta ne proizilazi da su radovi na fasadi nepredviđeni radovi.

Prvostepeni sud je bio dužan utvrditi kakav tip fasade je bio predviđen ugovorom parničnih stranaka i tehničkom dokumentacijom koja je njegov sastavni dio i da li je od ugovorenih

radova tužilac kao izvođač odstupio, te da li za to ima pismenu saglasnost naručioca (stav 1. člana 633. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 511/88 od 31. avgusta 1989. godine)

95.

Član 634. stav 2. i 4. Zakona o obligacionim odnosima

Radovi na postavljanju TT linije izvedeni u većem obimu od ugovorenih predstavljaju nepredviđene radove ako su izazvani promjenom osovine puta u izgradnji duž koga je linija postavljena.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pogrešno zaključuje da su predmetni radovi naknadni radovi. Naknadni radovi su oni radovi koji nisu ugovoreni i nisu nužni za ispunjenje ugovora, a naručilac zahtijeva da se izvedu. Radovi koje je tužilac izveo u obimu većem od radova predviđenih u specifikaciji, koja je sastavni dio ugovora, su nepredviđeni radovi u smislu člana 634. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, jer je izmjena osovine puta nepredviđen događaj, koji dovodi do izvođenja nepredviđenih radova. TT linije su u zavisnosti od osovine puta, a radovi se moraju izvesti. Ovi radovi su po svojoj prirodi radovi koji se moraju hitno izvesti radi obezbjeđivanja funkcije TT mreže i sprečavanja nastanka štete.

Članom 634. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima navedeni su samo primjeri nepredviđenih pojava i događaja koji dovode do izvođenja naknadnih radova, pa se nepredviđenim pojavama i događajima smatraju sve one pojave i događaji koji imaju isti značaj za izvođenje radova. Nužnost izvođenja predmetnih radova proizilazi iz nužnosti postavljanja TT linije na ovoj relaciji.

U smislu odredbe stava 4. navedenog člana izvođač ima pravo na pracičnu naknadu za nepredviđene radove koji su morali biti obavljani.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 333/88. od 26. juna 1989. godine).

96.

Članovi 636. i 637. Zakona o obligacionim odnosima

Posebna uzansa o građenju broj 29

Avans dat za potrebe izvođenja pripremnih radova, koji nije velikog obima u odnosu na predračunsku cijenu radova, ne uzima se u obzir kod izračunavanja razlike u cijeni.

Iz obrazloženja:

Članom 8. ugovora o građenju naručilac se obavezao da će izvođaču radova isplatiti avans u roku od 15 dana od potpisivanja ugovora, a za potrebe izvođenja pripremnih radova.

Iznos avansa, u odnosu na ukupnu predračunsku cijenu radova, nije velikog obima, a dat je samo za puke troškove izvođenja pripremnih radova, a ne i nabavke materijala, te se u ovom slučaju, ne uzima u obzir kod izračunavanja razlike u cijeni.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 506/88. od 31. avgusta 1989. godine).

97.

Članovi 71. stav 3. i 74. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju

Prevoznik robe u željezničkom saobraćaju dužan je da naknadi stvarnu štetu ako ne uspije da obori zakonsku pretpostavku da je do gubitka robe u prevozu došlo zbog namjere ili grube nepažnje prevoznika.

Iz obrazloženja:

Neosnovan je žalbeni navod tuženog prevoznika robe da bi tužiocu pripadalo pravo na naknadu štete samo po 200 dinara po 1kg izgubljene stvari, saglasno odredbi člana 71. stav 3. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju, jer je odredbom člana 74. istog zakona predviđeno da se prevoznik na odredbe člana 71. Zakona o ugovorima o prevozu u željezničkom saobraćaju može pozvati samo ako dokaže da štetu nije prouzrokovao namjerno ili krajnjom nepažnjom, što znači da je zakonska pretpostavka da je gubitak robe u prevozu nastao namjerno ili krajnjom nepažnjom, a tu pretpostavku je prevoznik dužan da obori. Kako tuženi ne tvrdi, niti nudi dokaze na okolnost da gubitak sporne pošiljke nije nastao zbog namjere ili krajnje nepažnje, to je suvišno provođenje dokaza na okolnost težine robe, jer tužiocu pripada naknada ukupne štete koju je pretrpio gubitkom robe u prevozu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 271/88. od 26. juna 1989. godine).

98.

Član 34. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Prevoznik ne može tražiti plaćanje prevoznine od lica koje je u tovarnom listu označeno kao platalac prevoza, ako to lice nije ni pošiljalac, ni primalac prevezene robe.

Iz obrazloženja:

Za postojanje obaveze tuženog da plati tužiocu prevozninu nije dovoljna samo okolnost što je u tovarnom listu tuženi označen kao pratilac prevoznine. Robu i prateće isprave uredno je primilo treće lice kao primalac, a u tovarnom listu kao pošiljalac naznačen je TIC P., a ne tuženi. Tuženi je naznačen kao pratilac prevoza.

Prema odredbama člana 34. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), prevoznik se obavezuje da stvar preveze u mjesto opredjelenja i da u tom mjestu preda primaocu ili drugom ovlaštenom licu koje primalac odredi, a pošiljalac se obavezuje da prevozniku isplati ugovorenu prevozninu. Ta odredba upućuje na zaključak da je prevoznik, sve dok ne pruži dokaze da je, kada je kao platalac označeno treće lice koje tvrdi da nije njegova obaveza plaćanja prevoznine, ovlašten tražiti plaćanje prevoznine samo od pošiljaoca. Samo naznačavanje u tovarnom listu tuženog, trećeg lica, kao platalca prevoznine, nije i dokaz da je tuženi dužan i platiti prevozninu, niti na njegovoj strani stvara takvu obavezu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 544/88. od 31. avgusta 1989. godine).

99.

Članovi 648, 653. i 671. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Autoprevoznik odgovara za štetu zbog oštećenja stvari preuzetih na prevoz, uslijed pogrešne procjene vozača da će bezbjedno proći ispod betonskih konstrukcija, iako ga je od mjesta isporuke robe vodilo treće lice po nalogu naručioca prevoza.

Iz obrazloženja:

Prilikom prolaska kamiona ispod visećih betonskih konstrukcija, tužiočeve stvari koje su se nalazile na kamionu “zapele” su o pomenutu konstrukciju i tom prilikom je došlo do njihovog oštećenja. O pojedinostima nastanka pomenute saobraćajne nezgode i okolnostima prouzrokovanja štete u razlozima nižestepeni presuda dati su dovoljni i sasvim određeni razlozi iz kojih slijedi da je do ove nezgode došlo zato što tuženi nije pravilno procijenio visinu visećih betonskih konstrukcija.

Kako se tuženi zaključenjem ugovora o prevozu tužiočevih stvari obavezao da će ih prevesti na određeno mjesto (čl. 648. i 653. Zakona o obligacionim odnosima), to su prilikom ocjene njegovog ponašanja u ispunjenju ugovorne obaveze, nižestepeni sudovi s razlogom pošli od toga da je tuženi, u izvršavanju obaveza iz njegove profesionalne djelatnosti, bio dužan da postupi s povećanom pažnjom prema pravilima strume (pažnja dobrog stručnjaka propisana odredbom člana 18. stav 3. citiranog zakona), pa je postupajući na način koji je doveo do saobraćajne nezgode odgovoran za štetu, koju je u toj nezgodi tužilac pretrpio (član 671. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Stoga sve i da je tačan navod tuženog da se prilikom štetnog događaja sa njim u kamionu nalazio tužiočev rođak, koji mu je “pokazivao put i navodio ga na adresu tužioca”, ne postoji osnov za isključenje odgovornosti, pa ni za podijeljenu odgovornost.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 343/88. od 23. marta 1989. godine).

100.

Članovi 83, 84, 85. i 89. Zakona o obligacionim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u vazdušnoj plovidbi

Prevoznik u vazdušnoj plovidbi odgovara za štetu zbog gubitka robe u prevozu u ograničenom obimu, sem ako pošiljalac ne dokaže, ili sud ne utvrdi izvodeći dokaze po službenoj dužnosti, da je štetu prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje. Prevoznik se oslobađa i ograničene odgovornosti za štetu ako dokaže da je preduzeo sve potrebne mjere da štetu izbjegne ili da ove mjere nije bilo moguće preduzeti.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom prevoznik je obavezan da pošiljaocu naknadi dio štete nastale gubitkom pošiljke auto-dijelova. Prvostepeni sud je utvrdio da je pošiljka bila teška 26 kg bruto težine, da je njena vrijednost bila 134.280 dinara i da je izgubljena za vrijeme prevoza kod tuženog. Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja, u smislu odredbe člana 84. i 89. Zakona o obligacionim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u vazdušnoj plovidbi (“Službeni list SFRJ”, broj 22/77) prvostepeni sud je tužbeni zahtjev usvojio do iznosa od 7.540 dinara.

Tužilac neosnovano prigovara da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo. U smislu člana 84. navedenog zakona prevoznik odgovara za štetu nastalu zbog gubitka ili oštećenja stvari koje primi na prevoz. Članom 89. istog zakona u tekstu koji je bio na snazi 1984. godine, iznos naknade limitiran je na 290 dinara po kilogramu bruto težine. Prema odredbi člana 91. ovog zakona, prevoznik se ne može pozivati na granicu odgovornosti određenu članom 89. ako se dokaže da je šteta nastala iz radnje ili propusta prevoznika ili lica koje je po njegovom nalogu ili za njegov račun radilo u izvršenju prevoza i da su te radnje ili propusti učinjeni namjerno ili iz krajnje nepažnje. Odredbe ovog člana podrazumjevaju pravo pošiljaoca da dokazuje radnje ili propuste prevoznika ili lica za koje on odgovara, učinjene namjerno ili iz krajnje nepažnje i ovlaštenje suda da u smislu člana 7. stav 3. Zakona o parničnom postupku, izvede i dokaze koje stranke nisu predložile, ako su ti dokazi od značaja za odlučivanje.

U smislu člana 85. navedenog zakona, prevoznik se može osloboditi odgovornosti predviđene čl. 84. i 89. ovog zakona ako dokaže da je u izvršenju prevoza preduzeo sve potrebne mjere da se šteta izbjegne ili ako dokaže da nije bilo moguće ove mjere preduzeti. U tom slučaju prevoznik dokazuje ove okolnosti. Ukoliko ovo ne dokaže prevoznik odgovara samo za štetu u navedenim granicama, a ne i za ukupan iznos štete. Zbog toga je neosnovan prigovor tužioca da je drugotuženi, u granicama dosuđene naknade štete, u smislu čl. 84. i 89. navedenog zakona, dužan dokazivati koje je mjere preduzeo da do štete ne dođe.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 241/88. od 25. aprila 1989. godine).

101.

Članovi 777. i 781. Zakona o obligacionim odnosima

Komisionar, ako nije ugovoren komisijom *Dei credere*, ne odgovara za štetu nastalu u prevozu robe koja nije njemu upućena, pa i ako je primalac propustio da blagovremeno obavijesti komitenta o vidljivim oštećenjima ili gubitku robe, pod uslovom da je pravilno odabrao špeditera, odnosno prevoznika i postupao po uputama komitenta.

Iz obrazloženja:

Komisionar ne odgovara za ispunjenje obaveze svog saugovarača (iz ugovora koga je zaključio u svoje ime, a za račun tužioca – komitenta). Komisionar odgovara po principu pretpostavljene krivice samo za svoje radnje i propusta prilikom izvršavanja svojih ugovornih obaveza iz ugovora o komisijonu.

Osnov za obavezivanje tuženog nije u odredbama člana 777. ZOO, kako to pogrešno smatra prvostepeni sud. Ovaj član ima u vidu slučajevne kada se komitentove stvari prevoze, te se komisionar u svoje ime, ali za račun komitenta javlja prema prevoziocu kao primalac stvari. Pri tome nije relevantno da li je komisionaru stvari poslao komitent ili neko treće lice, bez obzira na užu stilizaciju odredaba člana 777. stava 1. ZOO, koje je potrebno u tom smislu šire tumačiti. Preuzimajući neposredno robu od prevozioca, za komisionara nastaju obaveze da utvrdi njeno stanje i bez odlaganja obavijesti komitenta o danu prispijeća robe, kao i o vidljivim oštećenjima i manjku, inače odgovara za štetu koja bi zbog propuštanja nastala za komitenta.

U ovom slučaju tuženi (komisionar) nije bio primalac stvari od prevozioca, jer roba nije dostavljena ni komisionaru ni komitentu, te je isključena mogućnost primjene odredaba člana 777. stav 1. ZOO na do sada utvrđeno činjenično stanje u prvostepenoj presudi.

Pravilo da komisionar odgovara po principu pretpostavljene krivice samo za svoje radnje i propuste prilikom izvršavanja svojih ugovornih obaveza o komisijonu (a to se odnosi i na stručan izbor i date instrukcije trećim licima sa kojima je komisionar zaključio ugovor o prodaji u svoje ime, a za račun komitenta) stranke mogu izmijeniti svojim sporazumom – ugovaranjem *del credere* komisijona (što u ovom slučaju nije utvrđivao prvostepeni sud) – član 781. ZOO.

Samo u slučaju da je ugovoren *del credere* komisijon, komisionar odgovara za ispunjenje obaveze svog saugovarača pošto ovim vidom komisijona komisionar posebno jemči da će njegov saugovarač svoje obaveze ispuniti, u kom slučaju odgovara solidarno sa njim.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 427/88. od 26. juna 1989. godine).

102.

Članovi 997, 1001. i 1009. Zakona o obligacionim odnosima

Izdavanjem kreditnog pisma, davalac namjenskog stambenog kredita je preuzeo specifičnu obavezu jemstva prema licu koje korisniku kredita proda građevinski materijal, a obavezu je dužan ispuniti samo ako stvarno dođe do zaključenja i ispunjenja ugovora o prodaji materijala.

Iz obrazloženja:

Iz kreditnog pisma proizilazi da je tužena "ovlastila" korisnika kredita da može na ime i u visini odobrenog kredita za stambenu izgradnju, kreditno pismo koristiti "samo za kupnju građevinskog materijala", a da tužena preuzima obavezu da će cijenu kupljene robe od strane korisnika kredita platiti prodavcu u roku od osam dana od prijema fakture, uz obavezu prodavca da na poleđini kreditnog pisma potvrdi pečatom i potpisom prodaju robe. Tužena je dakle, preuzela obavezu plaćanja, ali uz navedene uslove, što znači da je u pitanju specifičan ugovor o jemstvu, kojim se tužena obavezuje da će povjeriocu (tužiocu) ispuniti punovažnu i dospjelu uslovnu i buduću određenu obavezu korisnika kredita – budućeg dužnika (član 997. i član 1001. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85).

Kreditno pismo koje je izdala tužena nije korišteno u svrhu za koju je izdato, odnosno "za kupnju građevinskog materijala". Ono je po korisniku kredita i odgovornom radniku tužioca zloupotrebavano i unovčavano. Imajući u vidu ekonomsku i pravnu svrhu izdavanja kreditnog pisma, proizilazi da preuzeta obaveza tužene da cijenu kupljene robe od strane korisnika kredita plati tužiocu nije samostalna i da ovisi od punovažnosti obaveze korisnika kredita, odnosno od nastanka i realizacije osnovnog ugovora o prodaji građevinskog materijala. U konkretnom slučaju, takav ugovor nije nastao, niti je tužilac isporučio korisniku kredita građevinski materijal, pa ne postoji obaveza tužene prema tužiocu. Tužena je korisniku kredita odobrila namjenski stambeni kredit, te se sredstva dobivena po osnovu kredita i naznačena u kreditnom pismu, moraju koristiti samo za u kreditnom pismu utvrđene svrhe, pa je osnovan prigovor tužene dat u smislu člana 1009. Zakona o obligacionim odnosima, da za neku drugu obavezu korisnika kredita nije jemčila i da nije obavezna platiti tužiocu utuženi iznos.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 324/88. od 14. juna 1989. godine).

103.

Član 1083. Zakona o obligacionim odnosima

Neispunjavanje obaveze pribavljanja bankarske garancije, ako drugačije nije ugovoreno, ne daje pravo povjeriocu (naručiocu radova) da od dužnika zahtijeva isplatu iznosa na koji je trebala da glasi garancija, ako se nisu ispunili uslovi za ispunjenje obaveze iz bankarske garancije.

Iz obrazloženja:

Tuženi je naveo da od tužioca ima pravo zahtijevati 5% ukupne cijene radova zato što je tužilac u tom iznosu trebalo da pribavi tuženom "garanciju banke", pa je u toj visini istakao prigovor prebijanja.

Ugovorom o građenju i aneksima tog ugovora parnične stranke nisu uslovile plaćanje cijene, razlike u cijeni i cijene naknadnih radova, davanjem bankarske garancije.

Parnične stranke su ugovorile obavezu davanja bankarske garancije, na iznos od 5% od ugovorene veijednosti radova, po primopredaji radova " za zaštitu garantnog roka".

Naručilac radova je ugovaranjem obaveze pribavljanja bankarske garancije imao za cilj da obezbijedi da mu izvođač otkloni nedostatke u radovima, ako bi nastali u garantnom roku.

Bankarskom garancijom se obavezuje banka prema primaocu garancije (korisniku) da će mu za slučaj da mu treće lice ne ispuni obavezu o dospelosti, izmiriti obavezu ako budu ispunjeni uslovi navedeni u garanciji (član 1083. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Na osnovu odredbe ugovora o građenju, koja predviđa da će tužilac predati tuženom bankarsku garanciju na 5% ugovorene vrijednosti radova, za eventualnu obavezu za koju je neizvjesno da li će tužioca kao izvođača radova uopšte nastati, tuženi ne stiče pravo da zahtijeva isplatu tog iznosa i da ga prebija sa potraživanjem tužioca. Da je banka i dala garanciju u ime i za račun tuženog u pismenoj formi (član 1083. stav 2. ZOO) ni tada tuženi ne bi stekao pravo zahtijevati isplatu iznosa. Pravo zahtijevati isplatu tog iznosa tuženi bi mogao, u tom slučaju, zahtijevati od banke samo pod uslovom ako se u garantnom roku u izvedenim radovima ispolje nedostaci koje tužilac ne bi otklonio.

Vrhovni sud BiH, broj Pž. 432/88. od 10. jula 1989. godine).

104.

Član 11. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Član 71. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Usmena klauzula o trajanju zakupa uz pismeni ugovor o zakupu poslovne prostorije ne proizvodi pravno djejtvo.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan ni revizijski navod kojim se ponavlja tvrdnja tužene istaknuta u postupku pred prvostepenim sudom, te u žalbi protiv prvostepene presude, a prema kojem je volja stranaka “ bila upravljena na to da se ugovor o zakupu poslovne prostorije zaključi na određeno vrijeme, tj. na 10 godina”, što revident obrazlaže tvrdnjom da je tako usmeno dogovoreno i da su stoga u pismenom ugovoru sačinjenom na obrascu precrtane riječi “neodređeno vrijeme”, ali u pismenoj ispravi ugovora nije naznačeno koliko bi trebalo da traje određeno vrijeme. Ukoliko su ugovorne stranke ugovor o zakupu poslovne prostorije zaista htjele da zaključe na određeno vrijeme, u tom slučaju je, prema odredbi člana 10. stav 1. tačka 5. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, bilo neophodno da se u ugovoru određeno naznači vrijeme trajanja zakupa, kao što se pravilno zaključuje u razlozima drugostepene presude.

Zakonom o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, propisano je i to da se ugovor o zakupu poslovnih zgrada i prostorija zaključuje u pismenom obliku i da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi pravno djejtvo (član 11.) Zakona o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78) je propisuje da se u slučaju kada je ugovor zaključen u posebnoj formi, bilo na osnovu zakona bilo po volji stranaka, važi samo ono što je u toj formi izraženo (član 71. stav 1).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 179/89. od 10. novembra 1989. godine).

105.

Članovi 26, 27, 28. i 29. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Sud će usvojiti tužbeni zahtjev za predaju ispražnjenih poslovnih prostorija i kada je izostao vanparnični sudski postupak davanja otkaza ugovora o zakupu poslovnih prostorija zaključenog na neodređeno vrijeme, ako se tužba zasniva na otkazu ugovora i ako su održani otkazni rok i najkraći rok trajanja zakupnog odnosa.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 26. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, ugovor o zakupu poslovnih prostorija zaključen na neodređeno vrijeme, između ostalog, prestaje i otkazom zakupodavca koji se daje po proceduri predviđenoj odredbama člana 27. do 31. istog zakona.

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužbeni zahtjev iz ove parnice ima karakter otkaza ugovora o zakupu poslovnih prostorija, bez obzira što se njegovim petitom traži samo predaja u posjed tih prostorija (ispunjenje uslova za otkaz predstavlja prejudicijelno pitanje u smislu odredbe člana 12. Zakona o parničnom postupku za predaju u posjed, pa nije moralo biti istaknuto i u petitu tužbenog zahtjeva).

Sama za sebe okolnost što podnošenju tužbe u ovoj parnici nije prethodilo podnošenje otkaza ugovora o korištenju poslovne prostorije u smislu odredbe člana 29. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija, nije bila zapreka da se usvoji tužbeni zahtjev istaknut u ovoj parnici, jer sama tužba, kakva je podnijeta, ima značaj otkaza prema tom zakonskom propisu, pa je u ovom slučaju bilo bitno samo to da su odlukom nižestepeni sudovi održani rokovi za prestanak zakupnog odnosa propisani odredbama člana 26. stav 2, člana 27. stav 2. i člana 28. istog zakona, radi zaštite prava zakupca, odnosno da ugovor o zakupu poslovnih prostorija zaključen na neodređeno vrijeme ne prestaje prije isteka jedne godine od njegovog zaključenja i da otkazni rok traje najmanje šest mjeseci od podnošenja otkaza, računajući od prvog, odnosno petnaestog u mjesecu.

Kako je tužba u ovoj parnici podnijeta dana 11. 5. 1987. godine, a nižestepenim presudama je tuženom naloženo da preda ispražnjene poslovne prostorije do 15. 11. 1987. godine, dakle nakon isteka roka od šest mjeseci, imajući pri tome u vidu i nespornu činjenicu da je od zaključenja ugovora 16. 9. 1982. godine do prestanka zakupnog odnosa održan i rok od godinu dana, to je takva odluka zasnovana na pravilnoj primjeni materijalnog prava.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 621/88. od 8. juna 1989. godine).

106.

Članovi 34, 37. i 39. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Društveno-pravno lice – kupac poslovne prostorije od drugog društveno-pravnog lica, koju tuženi koristi kao zakupac, stupa u prava zakupodavca časom zaključenja ugovora o prodaji, pa je ovlašteno da odustane od ugovora o zakupu zaključenog na određeno vrijeme ako zakupac odbije da njemu plaća zakupninu.

Iz obrazloženja:

Tužilac je naveo da je nosilac prava raspolaganja na poslovnoj zgradi, koju je stekao na osnovu ugovora od 30. 12. 1987. godine zaključenog sa ranijim nosiocem prava raspolaganja. Tuženi koristi ovu poslovnu zgradu po ugovoru o zakupu od 20. jula 1987. godine, koji je zaključio sa prodavcem. Pošto je tuženi odbio da tužiocu plaća zakupninu, tužilac ga je obavijestio da odustaje od ugovora i traži predaju poslovne zgrade u posjed.

Tuženi neosnovano prigovara da tužilac nije aktivno legitimisan u ovom sporu. Prvostepeni sud je prasilno utvrdio da je tužilac na zakonit način postao nosilac prava raspolaganja na predmetnoj poslovnoj zgradi.

Društvena pravna lica, u ostvarenju prava raspolaganja, prenose društvena sredstva na druga društvena pravna lica, samoupravnim sporazumom, odnosno ugovorom (član 243. Zakona o udruženom radu – “Službeni list SFRJ”, broj 53/76, sa izmjenama i dopunama), a do promjene dolazi već na osnovu samog ugovora (članovi 266. i 269. pomenutog zakona), pa nije potreban upis u javnu knjigu, što se, u smislu člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, zahtijeva za sticanje prava svojine po osnovu pravnog posla.

U smislu člana 39. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SFRJ", broj 33/77), zakup ne prestaje kada treće lice kupovinom ili podrugom osnovu stekne od zakupodavca zgradu ili posebni dio zgrade u kojoj se nalaze zakupljene prostorije. U tom slučaju treće lice stupa u prava i obaveze zakupodavca. Sticanjem svojstva zakupodavca tužilac je sve dalje radnje preduzimao u tom svojstvu, pa je ovlašten da u smislu člana 37. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija traži predaju ispražnjenih poslovnih prostorija pod uslovima iz čl. 34. i 36. ovog zakona. Pošto je tužilac stupio u prava i obaveze zakupodavca u ugovornom odnosu su samo tužilac i tuženi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 456/89. od 31. avgusta 1989. godine).

107.

Članovi 5. i 8. Zakona o komunalnim djelatnostima

Gradski vodovod zaključuje ugovor o isporuci vode priključenjem potrošača na glavni vodomjer, a ne stupa u ugovorni odnos sa ostalim potrošačima, čija se potrošnja vode mjeri sporednim (internim) vodomjerima, sem ako nije drugačije određeno odlukom Skupštine opštine ili ugovoreno između komunalne vodovodne organizacije o potrošača.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je isključivo na osnovu nesporne činjenice da je do velike potrošnje vode došlo usljed kvara na cjevovodu od vodomjera tuženog do internog vodomjera G.P. "V" L., a ne na priključku tuženog, zaključio da tuženi nije dužan da plati naknadu za utrošene količine vode u određenom periodu 1985. godine. Iz saglasnosti za priključak proizilazi, međutim, da je tužilac dao saglasnost tuženom za priključak (objekta broj 3) uz obavezu tuženog da izgradi propisano sklonište (šaht) za vodomjer i ugradi odgovarajući vodomjer, koji bi se smatrao internim i koristio za razgraničavanje potrošnje vode između tuženog i potrošača iz navedenog objekta. Po toj saglasnosti, stanje iskazano na internom vodomjeru nije obavezivalo tužioca da po njemu obračunava utrošene količine vode, kao i da ga održava. Stoga su osnovani navodi žalbe da nije cijanjeno da je tuženi evidentiran kao jedini potrošač ukupno utrošenih količina vode. Datom saglasnošću zasnovan je određeni pravni odnos između tužioca i tuženog u pogledu obračuna i načina plaćanja cijene utrošene količine vode, u smislu Odluke o javnom vodovodu SO B. Prvostepeni sud je morao posebno cijeniti da je tuženom data saglasnost za postavljanje sporednog vodomjera, u smislu člana 39. pomenute odluke, u fazi izgradnje objekta broj 3. za tuženog, očigledno radi internog razgraničenja količine utrošene vode između njega i izvođača, koji i nije bio trajni korisnik objekta.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 356/88. od 14. juna 1989. godine).

108.

Član 149. Zakona o obligacionim odnosima

Ako jedno lice bez protunaknade kupi za trećeg određenu stvar, tada predmet poklona nije kupljena stvar nego ona suma novca koja je plaćena prodavcu na ime kupovne cijene, pa ukoliko postoji razlog za opoziv poklona, poklonodavac može tražiti da mu poklonoprimalac vrati tu sumu novca.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima drugostepene presude prizilazi da je 1967. godine tuženi, kao kupac, zaključio sa svjedokom B.L., kao prodavcem, ugovor o prodaji spornih nekretnina i da se na osnovu tog ugovora u zemljišnim knjigama tuženi uknjižio kao njihov vlasnik, što u toku postupka pred prvostepenim sudom ni sam tužilac nije osporio,

samo što je tvrdio da ih je on kupio, te poklonio tuženom. Traži da se ugovor o poklonu raskine zbog nezahvalnosti tuženog i neispunjenja uslova koji mu je postavio prilikom darovanja, da tuženi na kupljenom zemljištu izgradi kuću.

Ukoliko su tačni navodi tužioca da je on platio kupovnu cijenu, a ne tuženi, tada postoji ugovor u korist trećeg; predmet poklona je ona suma novca koju je tužilac platio prodavcu, a ne kupljena nekretnina (član 149. Zakona o obligacionim odnosima).

Prema pravnim pravilima imovinskog prava sadržanim u paragrafima 380. bivšeg OGZ-a i Zakona o zemljišnim knjigama (paragraf 36, u vezi sa paragrafom 8. stav 1. i 28.) i po odredbi člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 6/80), koji je kasnije donijet, za sticanje prava vlasništva na nekretninama, po osnovu ugovora, pored pravnog osnova (titulusa), neophodan je i upis tog prava u javne knjige (modus aquirendi). Kako je tuženi na temelju kupoprodajnog ugovora sa prodavcem B.L. upisom u zemljišne knjige stekao pravo vlasništva na sporne nekretnine, u potpunosti je neosnovan zahtjev tužioca za brisanje prava vlasništva tuženog.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 60/89. od 21. septembra 1989. godine).

109.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava – paragraf 948. Opšteg građanskog zakonika

Neblagodarnost, kao osnov za opoziv poklona, izražava se i takvim ponašanjem koje vrijeđa dostojanstvo poklonodavca, iako nema obilježja krivičnog djela.

Iz obrazloženja:

Pod grubom neblagodarnošću kao razlogom za opoziv ugovora o darovanju, prema shvatanju sadašnje sudske prakse, podrazumijeva se takvo ponašanje obdarenog prema darodavcu koje se po moralnim normama može podvesti pod ovaj pojam, a ne samo ono ponašanje koje je opisano u pravnom pravilu iz paragrafa 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika. Pojam neblagodarnosti je, dakle, u jugoslovenskoj sudskoj praksi proširen sa etičkim kriterijem jer pravno pravilo iz predratnog građanskog prava prema kome postoji neblagodarnost samo ako ponašanje obdarenog sadrži krivično pravna obilježja nije u saglasnosti sa načelima društvenog uređenja SFRJ (član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije, "Službeni list FNRJ", broj 84/46).

Tužilac je darujući svoj suvlasnički dio u stambenoj zgradi tuženoj, kada je njoj to bilo najpotrebnije (poslije zaključenja braka) ispoljio visok stepen roditeljske brige.

Tužena, međutim, koja je, nakon što je darovalac zatražio na uvid ispravu ugovora o darovanju, prekinula s njim sve kontakte, pa i svoju djecu navela da se nedolično odnose prema djedu, pokazala je visok stepen neblagodarnosti vrijeđajući svojim ponašanjem dostojanstvo tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 531/89. od 12. oktobra 1989. godine).

110.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

Pravila građanskog prava – paragraf 948. bivšeg Opšteg građanskog zakonika

Neblagodarnost, kao osnov za opoziv poklona, ne može se opravdati odsustvom emotivne veze poklonoprимca prema poklonodavcu (djeteta prema roditelju), pa i kad je to stanje posljedica uskraćivanja roditeljske ljubavi u djetinjstvu poklonoprимca.

Iz obrazloženja:

Neblagodarnost tužene ne može se opravdati time što je eventualno bila lišena roditeljske ljubavi i pažnje nakon razvoda braka njenih roditelja, jer se emotivan odnos mora odvojiti od etičkog odnosa. Tužena ne mora izražavati ljubav prema ocu, što se može i razumjeti, ako je bila lišena njegove ljubavi u djetinjstvu, ali to je ne opravdava da vrijeđa dostojanstvo oca. Kada je tužena primila poklon kao izraz roditeljske pažnje, normalno je da je poklonodavac, njen otac, očekivao da će mu uzvratiti bar odgovarajućom pažnjom i zahvalnošću. Umjesto toga, ona prekida sve odnose sa poklonodavcem zbog neopravdanog razloga. Kako u ponašanju tužene prema tužiocu postoji onaj stepen nezahvalnosti koji se mora kvalifikovati kao razlog za opoziv ugovora o darovanju, tužbeni zahtjev je osnovan, pa je drugostepena presuda preinačena tako što se odbija žalba i prvostepena presuda potvrđuje (član 395. stav 1. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 531/89. od 12. oktobra 1989. godine).

111.

Član 600. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 54. i 61. Zakona o zdravstvenoj zaštiti

Članovi 2. i 3. Samoupravnog sporazuma o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite van područja SIZ zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada

SIZ zdravstvene zaštite dužna je platiti punu cijenu liječenja svog osiguranika i kada je liječen bez uputnice ili po uputnici u kojoj je naznačeno da zajednica snosi troškove samo do određene visine.

Iz obrazloženja:

Samoupravnim sporazumom o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite van područja samoupravne interesne zajednice zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada ("Službeni list SFRJ", broj 43/84), zajednica i savezi zajednica zdravstvene zaštite republika i autonomnih pokrajina, obavezale su se da će njihove zdravstvene organizacije pružati zdravstvenu zaštitu osiguranicima van njihovog područja koje ima u vidu odredba člana 2. tog sporazuma pod istim uslovima pod kojima pružaju zdravstvenu zaštitu sopstvenim osiguranicima, kad osiguranik dokaže svojstvo osiguranika ispravama predviđenim u odredbi člana 3. sporazuma i kada se radi o hitnim slučajevima.

Preuzimanjem obaveze da će se uvijek pružiti zdravstvena usluga osiguranicima iz člana 2. sporazuma, nije isključena mogućnost pružanja zdravstvene usluge i drugim osiguranicima pod istim uslovima pod kojima se pruža zdravstvena usluga za osiguranike iz člana 2. sporazuma, kad osiguranik dokaže svojstvo osiguranika ispravama predviđenim u zakonima republika i autonomnih pokrajina, odnosno odredbom člana 3. sporazuma, jer tim sporazumom nije zabranjen prijem i drugih osiguranika na liječenje niti je mogao biti zabranjen njihov prijem, iz razloga što bi to bilo protivno pravu izbora zdravstvene organizacije i ljekara predviđenom zakonom republika i autonomnih pokrajina.

Razlika između osiguranika predviđenih u odredbi člana 2. sporazuma i drugih osiguranika, samo je u tome što se u prvom slučaju organizacija obavezala da će pružiti zdravstvenu

zaštitu, a u drugom slučaju ta obaveza zdravstvene organizacije ne postoji, ali se ne isključuje njeno pravo da i u drugom slučaju pruži zdravstvenu uslugu, čime omogućava i realizaciju zakonskog prava osiguranika na izbor zdravstvene organizacije i zdravstvenog radnika predviđenog u zakonima republika i autonomnih pokrajina. Ovo pravo predviđeno je i u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti SR BiH – član 61. (“Službeni list SR BiH”, broj 18/86), pa je po toj odredbi zajednica zdravstvene zaštite dužna da na zahtjev osiguranika da uputu osiguraniku za ostvarenje zdravstvene zaštite u bilo kojoj zdravstvenoj organizaciji na području SFRJ, s tim što u skladu sa tim zakonom i opštim aktima zajednice, u određenim slučajevima osiguranik snosi putne troškove i razliku u cijeni zdravstvene usluge.

Kod činjenice da po odredbi člana 54. stav 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, radnici i drugi radni ljudi i građani koji se osiguravaju u zajednici zdravstvene zaštite, kao i članovi njihovih porodica, zdravstvenu zaštitu ostvaruju na osnovu isprave koju izdaje zajednica zdravstvene zaštite (zdravstvene legitimacije) i da je zajednica dužna osiguraniku dati uputu po njegovom izboru zdravstvene organizacije i ljekara, to se zdravstvena zaštita može tražiti i usluga pružiti u zdravstvenoj organizaciji van područja zajednice kojoj osiguranik pripada i bez upute, a na osnovu zdravstvene legitimacije i druge isprave kojom se dokazuje svojstvo osiguranika po odredbi člana 3. spomenutog sporazuma.

Kako po odredbi člana 61. Zakona o zdravstvenoj zaštiti SR BiH osiguraniku pripada pravo izbora zdravstvene organizacije i ljekara koji će pružiti uslugu, to je saglasno odredbi člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, korisnik usluge dužan platiti naknadu za izvršenu uslugu, a korisnik pružene zdravstvene usluge za osigurana lica je zajednica zdravstvene zaštite kojoj osiguranik pripada.

Eventualna naznaka na uputnici datoj na zahtjev osiguranika, da razliku u troškovima snosi osiguranik, nema pravnog dejstva u odnosu na zdravstvenu organizaciju koja pruža zdravstvenu uslugu, već u odnosu na osiguranika koji po zakonu i opštim aktima zajednice snosi razliku u troškovima.

Zakonima republika i autonomnih pokrajina i opštim aktima zajednice, reguliše se odnos između zajednice i njenog osiguranika, a ne između zajednice i zdravstvene organizacije koja pruža zdravstvenu uslugu osiguranicima van njenog područja. Stoga je zajednica zdravstvene zaštite za svoje osiguranike u obavezi da zdravstvenoj organizaciji koja je pružila zdravstvenu uslugu plati punu naknadu za zdravstvenu uslugu po cijenama u momentu pružanja te usluge, jer je zdravstvena usluga pružena njenom osiguraniku korišćenjem prava izbora zdravstvene organizacije i ljekara, a zajednica zdravstvene zaštite kojoj osiguranik pripada, ako po zakonu republike i opštim aktima zajednice osiguranik snosi razliku u troškovima pružene zdravstvene usluge, tu razliku može tražiti samo od ovog osiguranika.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 206/88. od 26. oktobra 1989. godine, i Pž. 435/88, 486/88. i 592/88. svi od 26. oktobra 1989. godine).

112.

Članovi 96, 98, 99. i 100. Zakona o poštanskim, telegrafskim i telefonskim uslugama – raniji

Zastarjelost potraživanja naknade štete zbog izgubljene poštanske pošiljke nastupa po proteku roka od godinu dana, koji počinje teći od isteka roka za prenos pošiljke produženog za 30 dana. Na tok zastarnog roka ne utiču potražnice upućene pošti, jer se ne mogu smatrati zakonom propisanim pismenim zahtjevom za naknadu štete.

Iz obrazloženja:

Pobijanom presudom tužilac je odbijen sa tužbenim zahtjevom za naknadu štete nastale gubitkom pošiljke (bonova za topli obrok upućenih vrijednosnim pismom), iz razloga što je tužba u ovoj pravnoj stvari podnesena 13.2. 1987. godine, a pošiljke su upućene primaocu u periodu od 1.6. 1984. godine do 4. 2. 1985. godine, te potražnice za pošiljke tuženom tokom 1985. godine, koje su tužiocu vraćene iste godine. Po utvrđenju prvostepenog suda protekao je zastarni rok od godinu dana od isteka roka od 30 dana po proteku roka za prenos pošiljke predviđen u odredbi člana 98. u vezi sa članom 99. tačka 4. Zakona o poštanskim, telegrafskim i telefonskim uslugama ("Službeni list SFRJ", broj 24/74).

Pogrešno tužilac nalazi da bi se potražnice za zagubljenom pošiljkom upućene tuženom uz dopis tužioca od 25.6. 1985. godine mogle uzeti kao pismeni zahtjev tužioca za naknadu štete koji ima u vidu odredba člana 96. Zakona o poštanskim, telegrafskim i telefonskim uslugama koji je bio na snazi u vrijeme nastanka spornog odnosa. Ni prepiska stranaka u vezi sa potražnicom za izgubljenom pošiljkom ne može imati karakter zahtjeva za naknadu štete predviđen u odredbi člana 96. spomenutog zakona, jer se potražnicom samo traži zagubljena pošiljka.

Kako tužilac nije postavio pismeni zahtjev za naknadu štete saglasno odredbi člana 96. spomenutog zakona, to je prvostepeni sud pravilno postupio kada je usvojio prigovor zastarjelosti potraživanja u ovoj pravnoj stvari iz razloga što je do podnošenja tužbe protekao zastarni rok od godinu dana predviđen u odredbi člana 98. tačka 2. pomenutog zakona, koji je po odredbi člana 99. tačka 4. tog zakona, počeo teći po isteku roka od 30 dana po proteku roka za prenošenje pošiljke, a u konkretnom slučaju zbog nedostatka postavljenog pismenog zahtjeva za naknadu štete, nije mogao ni doći do primjene član 100. spomenutog zakona o obustavi zastarjelosti.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 586/88. od 26. oktobra 1989. godine).

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA
PROUZROKOVANJA ŠTETE

113

Član 9. Zakona o eksproprijaciji

Član 154. Zakona o obligacionim odnosima

Budući da se na može konstituisati pravo služnosti preko vojnog dobra (nekretnina koja pripada vojnom objektu) vlasnik eksproprijisane nekretnine koji nema drugi pristup na javni put mogao je tražiti da mu se eksproprije preostali dio nekretnine uz pravičnu naknadu, a ne može tražiti da mu SFRJ naknadi štetu zbog toga što mu ovlaštenu organ fabrike vojne opreme ne dozvoljava da prolazi kroz krug fabrike.

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev tužitelj temelji na navodima da je prilikom eksproprijacije nekretnina vlasništvo njegovog oca postignut sporazum između njegovog oca i radnika tuženog, da do svojih preostalih nekretnina prolazi kroz krug tuženog, da je to njegov otac činio sve do smrti, da je tuženi nakon smrti njegovog oca odbio da njemu da saglasnost da prolazi, te da je time onemogućen da obere šljive i pokosi sijeno zbog čega je pretrpio štetu čiju naknadu potražuje tužbom.

Odbijanjem tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo iako su se pri tome pogrešno pozvali na odredbe Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini.

Odredbom člana 9. tada važećeg Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list FNRJ", broj 12/77 – sada član 9. Zakona o eksproprijaciji, "Službeni list SRBiH", broj 12/87), propisano je, da će se eksproprijisati i preostali do nepokretnosti ako se pri eksproprijaciji jedno dijela nepokretnosti utvrdi da vlasnik nema privrednog interesa da koristi preostali dio, odnosno ako je usljed toga na preostalom dijelu onemogućeno o ili bitno pogoršana njegova dosadašnja egzistencija ili mu je onemogućeno korištenje preostalog dijela nepokretnosti. Onemogućavanje korištenja preostalog dijela nekretnina najčešće postoji kada je usljed eksproprijacije jednog dijela nepokretnosti vlasniku otežan pristup preostalom dijelu nekretnina. U ovakvim slučajevima zahtjev vlasnika za primjenu člana 9. ZE neće se usvojiti prije nego što se u postupku utvrdi da li se onemogućavanje normalnog korištenja preostalih nepokretnosti može otkloniti konstituisanjem prava služnosti prolaza u korist preostalog dijela a na teret eksproprijisanog dijela nepokretnosti. Ukoliko se ovo pitanje može riješiti na ovaj način, tada će se pravo služnosti konstituisati u rješenju o eksproprijaciji.

U konkretnom slučaju eksproprijisana je nekretnina oca tužioca radi izgradnje objekta posebnog vojnog značaja zbog čega se nije mogla konstituisati služnost puta preko te nekretnine.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 694/88 od 4. avgusta 1989. godine)

114.

Članovi 154., 189. i 195. Zakona o obligacionim odnosima

Štetnik nije odgovoran za štetu u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka ako bi do penzionisanja oštećenog došlo samo zbog posljedica bolesti koje nisu izazvane štetnim događajem.

IZ obrazloženja:

Iz činjenih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih odluka proizilazi da je tužilac povrijeđen u saobraćajnom udesu 2. marta 1979. godine.

Nižestepeni sudovi su utvrdili i da je tužilac ostvario pravo na invalidsku penziju počev od 28.10.1980. godine. Rješenjem Zajednice utvrđeno je da kod tužioca počev od 8.9.1980. godine postoji potpuna nesposobnost za rad na koju bolest utiče sa 60%, a povreda sa 40%.

Nižestepeni sudovi su izrazili pravni stav da tužitelju pripada naknada materijalne štete u obliku novčane rente počev od dana penzionisanja u visini razlike između invalidske penzije i ličnog dohotka koji bi tužilac ostvarivao na radnom mjestu na kome je radio, jer je štetna posljedica rezultat istovremenog dještva prirodnog faktora i ljudske radnje, a obim njihovog učešća u njenom nastanku nije moguće razdvojiti uticaj ova dva faktora u nastanku štetne posljedice.

Ovaj revizijski sud ocjenjuje da je radi pravilne primjene odredaba čl. 189. i 195. Zakona o obligacionim odnosima, neophodno utvrditi da li bi bolest dovela do potpunog gubitka radne sposobnosti u onoj mjeri u kojoj bi to utjecalo na sposobnost za ostvarivanje zarade, tj. ličnog dohotka na određenom radnom mjestu. Ako bi do penzionisanja došlo i da oštećeni nije pretrpio tjelesnu povredu u saobraćajnom udesu, onda štetni događaj nije u uzročnoj vezi s nastankom štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 33/89 od 14. septembra 1989. godine)

115.

Članovi 158. i 390. Zakona o obligacionim odnosima

Član 106. stav 1. Zakona o redovnim sudovima

Društveno – politička zajednica nije dužna naknaditi radnoj organizaciji štetu, kada je protiv njenih radnika, koji su joj prouzrokovali štetu nesavjesnim obavljanjem radne dužnosti, obustavljen krivični postupak zbog zastare krivičnog gonjenja.

IZ obrazloženja:

Odredbama stava 1. člana 106. Zakona o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, broj 19/86) važećeg u vrijeme nastanka relevantnih odnosa između stranaka, propisano je da za štetu koju učini sudija u vršenju sudijske funkcije svojim nezakonitim ili nepravilnim radom građanima ili pravnim licima, odgovara društveno – politička zajednica, čija skupština bira sudije tog suda.

Iz upotrijebljenih izraza u stavu 1. člana 106. Zakona “nezakonit ili nepravilan” rad proizilazi da odgovornost društveno – političke zajednice (opštine) za štetu koju pretrpe građani ili pravna lica postoji samo kada je šteta prouzrokovana krivicom u smislu odredaba člana 158. ZOO, pored ostalih elemenata za nastanak štete neophodno je da između radnje štetnika i nastale štete postoji uzročna veza.

Opština, naime, ne odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti od opasne stvari ili opasne djelatnosti (članovi 173. i 174. ZOO), kada važi pretpostavka uzročnosti (odnosno da se smatra da šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, ili djelatnošću, potiče od te stvari odnosno djelatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete), nego na osnovu krivice.

Prema dokazima u spisima predmeta proizilazi da šteta koju je pretrpio tužilac nije u adekvatnoj uzročnoj vezi sa postupanjem osnovnog suda – donošenjem rješenja kojim se zbog zastarjelosti obustavlja krivični postupak protiv okrivljenih radnika tužioca koji su mu prouzrokovali štetu.

U parničnom postupku sud je vezan samo za pravosnažnu presudu krivičnog suda u pogledu psotojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti kojim se optuženi oglašava krivim (stav 3. člana 12. ZPP).

Ne može se u nekom posebnom postupku utvrđivati da li bi okrivljeni bili pravosnažnom presudom oglašeni krivim u krivičnom postupku, da nije nastupila zastara krivičnog gonjenja, pa se nemože u ovakvom slučaju ni utvrditi postojanje pravno – relevantne uzročne veze između propuštanja sudije i štete.

Tužilac je mogao zahtijevati naknadu štete od svojih radnika odmah nakon što mu je šteta pričinjena, a nakon obustavljanja krivičnog postupka, u smislu člana 390. ZOO, u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti rješenja pa stoga pravo na naknadu štete nije ostvario zbog svog propuštanja, a ne nezakonitim i nepravilnim radom sudije osnovnog suda.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 596/88 od 16. oktobra 1989.g.)

116.

Članovi 154. stav 1. i 158. Zakona o obligacionim odnosima

Član 106. Zakona o redovnim sudovima

Društveno – politička zajednica ne odgovara za štetu vlasniku stvari oduzete pravomoćnom osuđujućom krivičnom presudom od osuđenog lica kao predmeta nedozvoljene trgovine, ali bi vlasnik stvari mogao tražiti naknadu štete od lica koje je osuđeno u krivičnom postupku, pod opštim pretpostavkama.

IZ obrzaloženja:

Nije sporno da je tržišna inspekcija tužene, postupajući u skladu sa odredbom člana 19. Zakona o tržišnoj inspekciji ("Službeni list SFRJ", broj 16/74 i 20/81), zaplijenila sporni cement kao predmet nedozvoljene trgovine.

S obzirom da je cement kasnije oduzet pravosnažnom presudom krivičnog suda od učinioca krivičnog djela kao predmet koji je bio namijenjen izvršenjem krivičnog djela nedozvoljene trgovine, u smislu ovlaštenja krivičnog suda koja proizilazi iz odredbe stava 5. člana 129. KZ SRBiH, neosnovano je potraživanje tužitelja da mu tužena opština naknadi štetu.

Drugostepeni sud je pravilno ocijenio da prvostepeni sud, time što nije utvrđivao da li je tužitelj vlasnik cementa, nije pogrešno primijenio materijalno pravo, opravdano nalazeći da sve i u slučaju da je tužitelj vlasnik cementa, ne bi mogao zahtijevati predaju odnosno naknadu štete od tužene, jer je parnični sud kod odlučivanja o ovakvom zahtjevu vezan za pravosnažnu krivičnu presudu, kojom je utvrđeno da je cement bio namijenjen izvršenju krivičnog djela nedozvoljene trgovine i oduzet od učinioca krivičnog djela. Tužitelj bi, imao pravo da zahtijeva naknadu štete od učinioca krivičnog djela pod opštim zakonskim pretpostavkama (član 154. stav 1. i 158. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 626/88 od 15. juna 1989. g.)

117.

Članovi 170. stav 1. i 173. Zakona o obligacionim odnosima

Imalac autobusa ne odgovara za štetu koju je pretrpjelo trinaestogodišnje dijete zbog svoje nepažnje, udarom o otvoreni prtljažnik na parkiralištu autobuske stanice.

Iz obrazloženja:

Tužilac, koji je u vrijeme štetnog događaja imao 13 godina života, zadobio je tjelesnu povredu na taj način što je udario glavom u poklopac otvorenog prtljažnika autobusa trećetuženog koji je u momentu udesa bio propisno parkiran na peronu autobusnog kolodvora. Tužilac je neposredno prije povređivanja već bio prešao ispred otvorenog prtljažnika, a onda se naglo okrenuo da provjeri da li za njim ide njegov školski drug i pri tome udario glavom u poklopac prtljažnika.

Pošto parkirano vozilo koje nije u pogonu, ne predstavlja opasnu stvar u smislu odredbe člana 173. Zakona o obligacionim odnosima, to tuženi kao imalac vozila odgovara za štetu po principu pretpostavljene krivice (član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da nema propusta na strani tuženog, koje se može smatrati skrivljenim ponašanjem u smislu citirane odredbe iz člana 154. Zakona o obligacionim odnosima. Naime, otvoreni poklopac prtljažnika na autobusu namijenjenom za prevoz putnika i to u situaciji kad aje autobus parkiran na propisan način na peronu autobusnog stajališta, što znač isključivo sa svrhom da primi putnike i njihov prtljag radi prevoza, predstaja uobičajenu situaciju na svakom autobuskom stajalištu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 163/89 od 16. oktobra 1989.g.)

118.

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Okolnost što vlasnik nije uklonio eksproprisani građevinski objekt, ne oslobađa odgovornosti za štetu korisnika eksproprijacije čiji su radnici prisvojili građevinski materijal od eksproprisanog građevinskog objekta.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu, odgovara organizacija udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je radnik u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo. Prisvajanje stvari iz šupe tužilaca i materijala od šupe od radnika tužene organizacije udruženog rada na radilištu tužene, povodom radova na pripremi terena za izgradnju stambenog naselja, u okolnostima da je to radilište ograđeno i da se unutar radilišta nalazila šupa tužioca, te da je i samo rušenje šupe jedna od radnji tužene na pripremi terena za gradnju stambenog naselja, treba smatrati štetom koju su prouzrokovali radnici tužene u vezi sa radom.

Okolnost da tužioci nisu postupili po rješenju o eksproprijaciji blagovremenim uklanjanjem šupe nije razlog da se zaključi da je tuženi preduzeo sve što je potrebno da šteta ne bude prouzrokovana.

Tuženi nije poduzeo odgovarajuće mjere da spriječi štetu, a niti su radnici tuženog postupali brižljivo, pa zaključci nižestepeni sudova o nepostojanju odgovornosti tuženog za štetu koja je prouzrokovana tužicima nisu prihvatljivi.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 10/89 od 14. septembra 1989.g.)

119.

Članovi 154. stav 1. i 170. Zakona o obligacionim odnosima

Bolnica ne odgovara za štetu ako se ne dokaže uzročna veza između nestručnog hirušskog zahvata i štetne posljedice.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je 1956. godine ljekar tužene operativnim zahvatom odstranio tumor na mozgu tužiteljice, da je prije operativnog zahvata tumor svojim rastom i pritiskom oštetio lični živac i izazvao vidljivu slabost mišićne muskulature na desnoj polovini lica, da se nakon operativnog zahvata nastavilo pogorđanje živca do potpunog prestanka funkcije i da je posljedica toga oduzetost desne strane lica i nesiguran hod. Recidiv je uklonjen u drugoj medicinskoj ustanovi 1982. godine.

U smislu odredbe člana 154. Zakona o obligacionim odnosima, pravni osnov građansko – pravne odgovornosti za štetu je uzrokovanje štete, pa kako u konkretnom slučaju lični živac tužiteljice nije oštećen nestručnim operativnim zahvatom, kako je tužiteljica tvrdila, nego zbog pritiska tumora prije operacije, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su tužbeni zahtjev odbili.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 697/88 od 4. avgusta 1989.g.)

120.

Članovi 170., 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima

Naknada štete koju je pretrpila zajednica zdravstvene zaštite zbog izdataka povodom liječenja svog osiguranika povrijeđenog u nesreći na poslu, pod okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost, umanjuje se za doprinos samog povrijeđenog nastanku štete.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da je radnik tuženeog pretrpio nesreću na poslu prilikom sortiranja komada čelika za šaržu, kada je jedan komad čelika odskočio i udario ga u desni dio glave, da je , poslije bolničkog liječenja (za koje je troškove snosila tužiteljica) nastupila smrt radnika, a da je do nesreće došlo zbog obostranih propusta tuženog (nije kontrolisao da li radnici koriste zaštitni šljem kojim je i povrijeđeni radnik bio zadužen) i povrijeđenog radnika (u momentu nesreće nij enosio zaštitni šljem koji bi u potpunosti ili djelimično spriječio udar). Polazeći od takvih činjeničnih utvrđenja prvostepeni sud zaključuje da je povrijeđeni radnik obavljao posao sa pvoećanom opasnošću, te da tuženi u cijelosti odgovara za prouzrokovanu štetu na osnovu člana 174. u vezi sa članom 154. i 170. Zakona o obligacionim odnosima.

Djelatnost tuženog, kako to proizilazi iz dokaza u spisima predmeta i rada radnika u vrijeme kada je pretrpio povredu na radu je opasna djelatnost, ali je odgovornost za opasnu djelatnost (član 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima), pogrešno dovoditi u vezu sa članom 170. Zakona o obligacionim odnosima. Ovim članom propisana je odgovornost organizacije udruženog rada u kojoj je radnik radio u trenutku prouzrokovanja štete za štetu koju radnik u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu, tj. onom koje nije poslodavac, ni radnik. U ovom slučaju štetu je pretrpio radnik tuženog, a ne treće lice, a samo posredno – izvedeno, tužiteljica – osiguravač radnika tuženog.

Prvostepeni sud obavezuje tuženog na naknadu cjelokupne štete, iako bi na djelimično isključenje odgovornosti tuženog bilo od uticaja utvrđenje da je šteta nastupila zbog obostrani hpropusta tuženog i njegovog radnika – osiguranika tužiteljice.

Prema odredbama stava 2. i 3. člana 177. Zakona o obligacionim odnosima, imalac opasne stvari (a to se odnosi i na lice koje se bavi opasnom djelatnošću) oslobađa se od odgovornosti za štetu ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti, a oslobađa se djelimično, ako je oštećenih djelimično doprinijeo nastanku štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 797/88 od 27. septembra 1989.g.)

121.

Član 23. Zakona o prostornom uređenju

Član 6. Zakona o komunalnim djelatnostima

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Za štetu koja je prouzrokovana usljed ruđenja trule grane stojećeg stabla u gradu ili gradskom naselju odgovara SIZ za komunalne djelatnosti odnosno organizacija koja održava zelene površine, ali ako mjesto na kome se nalazi stablo nije javna površina, za štetu odgovara lice koje ima pravo korištenja građevinskog zemljišta, a u koliko zemljište nije nikome dodijeljeno na korištenje, niti je u posjedu bivšeg vlasnika, za štetu odgovara opština.

Opština odgovara za štetu i zbog nepravilnog i nezakonitog rada njenih organa koji su dužni da nadziru rad odgovarajuće komunalne organizacije.

Iz obrazloženja:

Na osnovu okolnosti da je kao korisnik zemljišta, na kojem su oštećena vozila tužitelja usljed pada trulog stabla upisano Preduzeće za izgradnju, da je pravni sljednik ovog preduzeća prvotuežna SIZ, te da su na prvotuženu odlukom Skupštine opštine kojom je prvotužena osnovana, preneseni poslovi održavanja javnih parkirališta, prvostepeni sud je ocijenio da je prvotužena odgovorna za prouzrokovanu štetu.

Odgovornost opštine prvostepeni sud temelji na odredbi člana 6. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini sa obrazloženjem da se “prenosom na prvotuženu ne samo prava upravljanja nego i prava raspolaganja, ne može osloboditi odgovornosti”.

Drugostepeni sud je žalbu prvotuežne uvažio sa obrazloženjem da nije utvrđeno da je prvotužena pravni sljednik preduzeća za izgradnju, te da nije utvrđeno da se radi o javnom parkiralištu povjerenom prvotuženoj na održavanje, odnosno da nije utvrđeno “ko je pravni i faktički nosilac prava korištenja” na zemljištu na kojem su oštećeni automobili, pa da je činjenično stanje u odnosu na prvotuženu pogrešno i nepotpuno utvrđeno.

U situaciji kada je drugostepeni sud ukinuo prvostepenu presudu u odnosu na prvotuženu zbog toga što nije utvrđeno da se radi o javnom parkiralištu i što nije utvrđeno da je prvotužena pravni sljednik Preduzeća za izgradnju, koje je u katastarskoj evidenciji upisano kao posjednik odnosno nosilac prava korištenja, sticali su se uslovi i za ukidanje prvostepene presude u odnosu na drugotuženu.

Naime, odlukom o osnivanju SIZ komunalnih djelatnosti u okviru Samoupravne interesne zajednice za upravljanjem građevinskim zemljištem u B.L. (“Službeni glasnik B.L.”, broj 9/74), pored ostalog je propisano da navedena SIZ vrši poslove čuvanja vozila na javnim parkiralištima i javnim garažama, uređuje i održava parkove, rekreacione centre i druge javne i zelene površine u naselju.

Vozila tužitelja međutim, nisu oštećena na javnom parkiralištu, pa ako zemljište na kje su oštećena, ne predstavlja javnu zelenu površinu (šta se smatra javnom zelenom površinom propisano je ranije važećom odredbom člana 26. sada odredba člana 23. Zakona o prostornom uređenju), odgovornost opštine se ne bi mogla zasnivati na njenom propustu da obezbijedi zakonito i pravilno funkcionisanje navedene SIZ, odnosno propustu njene inspekcijske službe da blagovremeno otkloni trulo stablo. Suprotno navodima revizije drugotužene opštine, ukoliko bi se radilo o komunalnom objektu, postojala bi solidarna odgovornost prvo i drugotužene.

Opština je dužna osigurati da komunalne i druge službe od opšteg interesa funkcionišu tako da se zaštite prava i imovina građana i spriječi nanošenje štete. Samim prenošenjem upravljanja i održavanja komunalnih objekata i uređaja na specijalizovane stručne komunalne radne organizacije i osnivanjem SIZ za komunalne djelatnosti (na osnovu člana 6., čl. 15-a i 15-b Zakona o komunalnim djelatnostima “Službeni list SRBiH” broj 40/85), opština se ne oslobađa obaveze da preko svojih inspekcijских ili drugih organa nadzire kako funkcioniraju pojedine službe od javnog interesa i da preduzima mjere kojima se osigurava njihovo funkcionisanje, pa se ne oslobađa ni odgovornosti za štetu koja nastane zbog neizvršavanja ovih obaveza jer se to svodi na nezakonit ili nepropisan rad njenih organa (član 74. Zakona o državnoj upravi).

Prvotuženi u žalbi naovdi da je pravni sljednik Preduzeća za izgradnju, Zavod za izgradnju. Ukoliko je ovom ili drugom društveno – pravnom licu zemljište na kojem se nalazilo trulo stablo dodijeljeno na trajno korištenje, tada bi to društveno .- pravno lice bilo odgovorno, jer u smislu ranije odredbe člana 26. sada odredba člana 23. Zakona o prostornom uređenju, zelene površine, koje koriste organizacije udruženog rada i pravna lica, uređuju i održavaju korisnici.

Ukoliko se pak radilo o neizgrađenom građevinskom zemljištu odgovara opština koja upravlja neizgrađenim građevinskim zemljištem (član 264. Ustava SRBiH i član 6. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 559/88 od 22. maja 1989.g.)

122.

Član 172. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 84, 85. i 106. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva

Služba društvenog knjigovodstva odgovara za štetu koju je pretrpio korisnik društvenih sredstava zato što je sredstva tužioca, suprotno primljenom nalogu, uplatila na žiro račun drugog lica, a ne povjerioca tužioca.

Iz obrazloženja:

Nalog tužioca od 13. novembra 1985. godine izdat je u skladu sa propisima, a radnici tužene su sredstva nalogodavca umjesto na žiro- račun povjerioca tužioca usmjerili na žiro-račun druge organizacije. Time je tužena, protivno svojoj zakonskoj obavezi iz člana 84. stav 1, člana 85. i člana 106. Zakona o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", broj 70/83 sa izmjenama i dopunama) pricinila štetu tužiocu zbog neblagovremene uplate pa je dužna da je naknadi (član 172. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 539/88. od 31. avgusta 1989. godine, isto i u Rev. &=(7((. od 15. juna 1989. godine).

123.

Članovi 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima

Lica koja su postavila svoje pčele (60 košnica) u neposrednoj blizini livade na kojoj se napasa stoka odgovaraju za štetu prouzrokovanu uginućem konja od ujeda velikog broja pčela.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnim utvrđenjima iz nižestepenih presuda do štetnog događaja je došlo na taj način što je tužilac na svojoj parceli privezao radi ispaše kobilu sa ždrijebetom koje nije bilo privezano, dok su tuženi na susjednu parcelu postavili 60 košnica pčela. Tužilac je zatekao uginulu kobilu u obližnjem potoku i ždrijebe takođe u vodi koja je bila duboka oko 50 cm, tako da je veći dio trupa uginulih životinja bio iznad vode.

Pozivajući se na uzajamno saglasne iskaze saslušanih svjedoka, među kojima i vještaka koji je pregledao leševe uginulih konja, nižestepeni sudovi su utvrdili na leševima vidljive otoke od ujeda pčela koji su pokrivali gotovo cijelu površinu dijelova tijela iznad površine vode, pa su iz tih dokaza, kao i iz nalaza i mišljenja veterinarara izveli zaključak da je do uginuća kobile i ždrijebeta došlo usljed alergične reakcije na ujede pčela koje su poticale iz košnica tuženih.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je odgovornost tuženih, kao vlasnika pčela, koje su i po ocjeni ovog suda i okolnostima pod kojima se desio štetni događaj opasna stvar (veliki broj košnica u neposrednoj blizini tužiočeve stoke na ispaši), zasnovana na odredbama čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 506/88. od 11. maja 1989. godine).

124.

Članovi 173, 174. i 192. Zakona o obligacionim odnosima

Vojnik koji je u odsustvu starješine samoinicijativno preduzeo potrebnu radnu operaciju u okviru radnog zadatka nije doprinio prouzrokovanju štete, samo zbog toga što nije imao izričito naređenje da izvede tu radnju.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zadobio teške tjelesne povrede prilikom istovara članaka kompleta pontonskog mosta M-71 sa transportnog vučnog vozila na tlo. Tom prilikom je spala sajla, a sajla se nije mogla namjestiti na drugi način "sem rukom i penjanjem na platformu ponovno postaviti na za to određeno mjesto". Ova operacija mora se obavljati pod kontrolom i komandom starješine. Utvrđeno je i da se tužilac, u cilju postavljanja sajle, popeo na platformu vozila na kojem su transportovani članci kompleta pontonskog mosta M-71 i da ga je tom prilikom sajla teško povrijedila, što je imalo za posljedicu gubitak desnog oka. Iz daljih činjeničnih utvrđenja također slijedi da se prilikom izvođenja složene operacije istovara članaka kompleta pontonskog mosta M-71 starješine vojne jedinice nisu nalazile na licu mjesta. Kako se radi o šteti, koju je tužilac pretrpio prilikom izvođenja složene i opasne radne operacije, to se odgovornost tužene za štetu zasniva na primjeni principa uzročnosti (objektivna odgovornost), koja je regulisana odredbama čl. 173. i 174. Zakona o obligacionim odnosima, ("Službeni list SFRJ", broj 29/78).

Prema odredbi člana 177. citiranog zakona, imalac opasne stvari oslobađa se odgovornosti ako dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se djeystvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti. Imalac opasne stvari se oslobađa u cjelosti ili djelimično od odgovornosti i ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenog ili trećeg lica, koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti, odnosno da je oštećeni djelimično doprinjeo nastanku štete. Kako je u konkretnom slučaju, kako to proiozilazi iz činjeničnih utvrđenja sadržanim u nižestepenim presudama, penjanje tužioca na platformu vučnog vozila da bi zakočio sajlu bilo nužno i ta se operacija drukčije nije mogla izvesti, a prilikom opisanog istovara nisu bile prisutne starješine, to se tužiocu nikako ne može uzeti kao propust što je "radu bez kočenja (namještanje) sajle pristupio bez konkretne naredbe", što je kao jedini tužiočev propust konstatovao vještak.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 331/88 od 23. marta 1989. godine)

125.

Članovi 154., 170. i 174. Zakona o obligacionim odnosima

Organizacija udruženog rada odgovara za štetu prouzrokovanu zajednici penzijsko – invalidskog osiguranja zbog rprofesionalnog oboljenja svog radnika samo ako je do pojave bolesti došlo usljed skrivljenog ponašanja drugog radnika te organizacije.

IZ obrazloženja:

Ako je do profesionalne bolesti došlo vezano za djelatnost organizacije (za profesionalnu bolest, je, u smislu člana 35. Zakona o osnovnim pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, karakteristično da nastaje vezano za poslove koje osiguranik obavlja), onda bi zajednici za štetu koju trpi zbog isplate invalidske penzije, odgovarala organizacija samo u koliko je prouzrokovana skrivljenim ponašanjem. Organizacija bi zapravo odgovarala za štetu koju je trećem licu prouzrokovao njen radnik (čln 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Odgovornost bez obzira na krivicu ne bi dolazila u obzir jer ne bi ni postojala deliktna radnja u odnosu na ovog oštećenog. U smislu člana 170. stav 3. u vezi sa članom 174. Zakona o obligacionim odnosima, organizacija udruženog rada odgovara trećem i za

štetu koja potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti, bez krivice, ali s obzirom na postojanje obaveznog penzijsko – invalidskog osiguranja i od posljedica profesionalne bolesti, ova odgovornost organizacije udruženog rada mora se ograničiti na štete izazvane propuštanjem propisanih i potrebnih zaštitnih mjera ako je taj propust u uzročnoj vezi sa pojavom profesionalnog oboljenja, jer se u takvim slučajevima radi o prouzrokovanju štete van redovnih rizika u radu pokrivenih doprinosom iz dohotka i ličnog dohotka.

Ustavna je i zakonska obaveza da se doprinos za socijalno osiguranje, odnosno u konkretnom slučaju za penzijsko i invalidsko osiguranje, obezbjeđuje iz dohotka (znači i iz sredstava organizacije udruženog rada), kao i iz ličnih dohodaka, pa ukoliko bi organizacija odgovarala zajednici i z nastupanje profesionalne bolesti vezano za njenu djelatnost, bez krivice, ne bi došao do izražaja princip uzajamnosti i solidarnosti kao jedan od osnovnih principa u oblasti ostvarivanja prava iz socijalnog osiguranja.

Izloženi pravni stav ne odnosi se na odgovornost organizacije radniku koji pretrpi štetu na radu ili u vezi sa radom. U takvim slučajevima u vrijeme važenja zakon o udruženom radu, organizacija je odgovorna radniku po opštim načelima o odgovornostima za štetu u smislu člana 164. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 11/88 – prečišćeni tekst).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 627/88 od 26. oktobra 1989, godine)

126.

Članovi 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima

Smatra se da radnik na sječi šume radi u okolnostima koje stvaraju povećanu opasnost, pa radna organizacija odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti.

Puhanje vjetra tokom sječe i unutrašnja natrulost stabla nisu okolnosti koje se podvode pod pojam više sile i ni djelimično ne otklanjaju objektivnu odgovornost za štetu.

Iz obrazloženja:

Tuženi je obavezan da tužiteljici naknadi štetu koju je pretrpila isplatama porodične penzije porodici radnika tuženog koji je poginuo na radu, kada je sjekao stablo koje je, zbog natrulosti iz unutrašnje strane koja se nije mogla primijetiti i vjetra koji je duvao, krenulo u suprotnom smjeru i prilikom pada povrijedilo i usmrtilo radnika.

Neosnovani su žalbeni navodi tuženog da tuženi za štetu ne bi odgovorao saglasno odredbi člana 177. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima (jer da je uzrok štete van stvari, čije se djeljstvo nije moglo predvidjeti, izbjeći ili otkloniti).

Po odredbi člana 174. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne djelatnosti odgovara lice koje se njom bavi.

Sječa šume je opasna djelatnost kojom se bavi tuženi. Vremenske nepogode (u koje spadaju i duvanje vjetra) kao i stanje sječenog stabla (natrulost) ulaze u okvir opasne djelatnosti sjača šume kojom se tuženi bavi. Djelovanje tih faktora na prouzrokovanje štete ne može se, prema tome, podvesti pod uticaj uzroka koji se nalazio van opasne djelatnosti kojom se tuženi bavi, a pogotovo ne takvom čije se djeljstvo nije moglo predvidjeti, ni izbjeći ili otkloniti (član 170. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

U konkretnom slučaju šteta potiče od opasne djelatnosti tuženog, pa je tuženi odgovoran za svu štetu koju je tužiteljica pretrpila s obzirom da na strani radnika (osiguranika tužiteljice) nije bilo nikakvih propusta.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 431/88. od 26. oktobra 1989. godine).

127.

Članovi 177. stav 3. i 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni saputnik koji je pristao da se vozi sa pijanim vozačem prihvatio je rizik i time doprinio prouzrokovanju štete, pa se naknada štete smanjuje srazmjerno njegovom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Pravilno ocjenjuje drugostepeni sud da su i tužioci u čijem je prisustvu vozač pio, koji su pristali da sjednu u vozilo kojim je on upravljao, doprinijeli nastanku štete u smislu člana 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, pa im pripada pravo na srazmjerno smanjenu naknadu štete (član 192. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Njihov doprinos drugostepeni sud je pravilno ocijenio sa 30 %, sve i ako o stepenu alkoholisanosti vozača nisu mogli zaključiti na osnovu njegovog ponašanja dok su se još nalazili u kafiću. Tužioci da su postupali sa prosječnom pažnjom, mogli su i morali znati, kako to pravilno zaključuje i drugostepeni sud, da se sjedajući u automobil sa alkoholiziranim vozačem izlažu opasnosti. Takvo ponašanje tužilaca, odnosno njihov pristanak da ih vozi vozač u takvom stanju je u uzročnoj vezi sa njihovim povređivanjem i štetom koju trpe, pa zbog toga postoji i njihov doprinos nastanku te štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev.673/88.od14.jula 1989. godine).

128.

Član 40. Zakona o narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina**Član 16. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom****Član 185. stav 2, 190. i 395. Zakona o obligacionim odnosima**

Domaće lice koje je pretrpjelo štetu na teritoriji SFRJ može tražiti obeštećenje samo u domaćoj valutu, u protuvrijednosti iznosa strane valute koji je izdat radi otklanjanja štetne posljedice, po kursu na dan isplate naknade štete.

Iz obrazloženja:

U saobraćajnoj nezgodi na teritoriji SFRJ oštećeno je tužiočevo vozilo. Tužilac je u cilju otklanjanja štete na konsignacionom skladištu kupio dijelove, za koje je isplatio iznos od 4.407,05 DM. Drugostepeni sud je našao da je osnovano potraživanje tužioca do iznosa dinarske protuvrijednosti od 4.179,85 DM.

Domaća lica mogu zahtijevati naknadu štete prouzrokovane na teritoriji SFRJ, samo u dinarima, pa i kada štetu trpe u stranoj valuti. Ovo je u saglasnosti sa odredbom člana 10. stav 1. ranijeg Zakona o novčanom sistemu (sada član 40. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije, te člana 16. Zakona o deviznom poslovanju, a u odnosu na obaveze zajednice osiguranja imovine i lica (zajednica rizika) po osnovu obaveznog osiguranja u saobraćaju, u smislu člana 136. stav 2. navedenog zakona. Pri tome naknada štete pretrpljene izdacima u stranoj valuti radi otklanjanja štete obračunava se u dinare po kursu na dan ispunjenja (na dan isplate naknade štete), jer se samo na takav način može ostvariti pravo na punu naknadu materijalne štete u smislu člana 185. stav 2. i člana 190. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 148/89. od 27.oktobra 1989. godine).

129.

Članovi 185. stav 1, 189. stav 2, 277. stav 1. i 394. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni koji je o svom trošku uklonio oštećenja motornog vozila ima pravo na naknadu učinjenog izuzetka za tu svrhu, u koju se uključuje i porez na promet pribavljenih autodijelova, u nominalnom iznosu, sa zateznom kamatom od učinjenog izdatka.

Iz obrazloženja:

Oštećeni koji nije izvršio opravku oštećenog vozila, ima pravo na naknadu štete u visini potrebnih troškova opravke, procijenjenih u momentu donošenja sudske odluke (član 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima), uključujući i porez na promet proizvoda kao dio cijene potrebnih novih rezervnih dijelova, sa zateznom kamatom od presuđenja, odnosno od procjene štete (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Tako određen obim naknade materijalne štete omogućuje oštećenom da se njegova materijalna situacija dovede u stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja (član 185. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Međutim, kada je oštećenik svoje vozilo sam popravio, on u parnici za naknadu štete ima pravo na naknadu onih izdataka koje je imao u momentu opravke vozila, uključujući i porez na promet, ako je takav izdatak imao, a ne pravo na naknadu troškova opravke vozila prema cijenama na dan presuđenja, sa zateznim kamatom do isplate naknade (član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Ovo stoga što momentom plaćanja izdataka opravke vozila od strane oštećenog, nenovčana materijalna šteta za dužnika postaje novčana obaveza (član 394. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 675/88. od 14. jula 1989. godine).

130.

Član 80. Zakona o parničnom postupku**Član 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima****Član 279. stav 2. Porodičnog zakona**

Oštećeni maloljetnik koji živi u zajednici sa svojim roditeljima ovlašten je da traži naknadu za tuđu pomoć zbog umanjjenja životne aktivnosti bez obzira da li ovi izdaci opterećuju njegovu imovinu, kojom upravljaju njegovi roditelji ili imovinu njegovih roditelja koji ga zastupaju u parnici, iako su u ovom drugom slučaju i sami bili ovlašteni da traže obeštećenje.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži naknadu za tuđu pomoć što treba podvesti pod kategoriju trajno povećanih potreba iz člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Pravo na tu naknadu ima povrijeđeno lice, a ne lica koja mu pružaju pomoć. Istina u slučaju kada povrijeđenom pružaju pomoć roditelji, s kojima živi u porodičnoj zajednici i koji su po zakonu dužni da ga izdržavaju, naknadu za te izdatke bi mogli tražiti i sami roditelji, kao što je može zahtijevati i povrijeđeno lice po navedenoj zakonskoj odredbi i to bez obzira da li povećani izdaci opterećuju njegovu imovinu ili imovinu njegovih roditelja koji zastupaju dijete i upravljaju njegovom imovinom (član 279. stav 2. Porodičnog zakona SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 34/89. od 21. septembra 1989. godine).

131.

Članovi 195. i 196. Zakona o obligacionim odnosima

Povišenje naknade štete zbog izgubljenog ličnog dohotka dosuđene pravosnažnom sudskom odlukom u obliku rente može se zahtijevati samo od momenta podnošenja tužbe.

Iz obrazloženja:

Izmjena dosuđene naknade štete zbog izgubljenog ličnog dohotka u rentnom obliku može se zahtijevati samo za ubuduće i pod uslovom ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu prilikom donošenja ranije odluke. Kako je tužilac podnio tužbu prvostepenom sudu dana 15.12. 1986. godine, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo, kada su u smislu odredbe člana 196. ZOO, udovoljili zahtjevu tužioca u pogledu povećanja rente za period od 15.12. 1986. godine pa nadalje, a odbili dio tužbenog zahtjeva kojim je tužilac zatražio da mu se za vrijeme od 15.4.1985. do 15.12. 1986. godine, dosude veći mjesečni iznosi od onog koji mu je dosuđen pravosnažnom presudom od 9.9. 1986. godine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 63/89. od 21. septembra 1989. godine).

132.

Član 200. Zakona o obligacionim odnosima

Član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Pri utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete zbog tjelesne povrede i pretrpljenog straha nije odlučna kvalifikacija povrede u pravomoćnoj osuđujućoj presudi donijetoj u krivičnom postupku.

Iz obrazloženja:

Za utvrđivanje visine naknade nematerijalne štete bez značaja je kvalifikacija povrede data u krivičnom postupku. Naprotiv odlučna je vrsta povrede, intenzitet i trajanje bolova i straha kao i stepen umanjavanja opšte životne aktivnosti (član 200. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 210/89. od 18. novembra 1989. godine).

133.

Članovi 48. i 156. Zakona o republičkoj upravi – raniji

Član 9. Zakona o načelima organizacije sreskih i opštinskih organa uprave – raniji

Opština odgovara za štetu prouzrokovanu nepravilnim radom radnika ustanove koja ima svojstvo pravnog lica, ako joj je povjerila obavljanje upravnih poslova iz djelokruga rada opštine.

Iz obrazloženja:

Rješenjem od 11. januara 1966. godine tužena opština je dala tužiocu odobrenje za izgradnju porodične stambene zgrade. To odobrenje je dato na osnovu potvrde Urbanističkog zavoda grada S. od 10. januara 1966. godine da je objekat u skladu sa prostornim planom.

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je pomenuti objekat tužioca izgrađen na klizištu koje je postojalo i prije građenja, a koje je uzrokovano prirodnim faktorima.

Ovaj revizijski sud nalazi da nije osnovan prigovor revizije tužene da ona nije odgovorna za štetu koju tužioci trpe, jer da njen organ uprave koji je dao odobrenje za građenje nije

postupao ni nepravilno ni nezakonito, pošto se oslonio na potvrdu Urbanističkog zavoda grada S. da je izgradnja objekta u skladu sa prostornim planom.

Urbanistički zavod grada S. (raniji Biro za urbanizam) osnovalo je Gradsko vijeće Grada S. koje je u smislu člana 111. Ustava SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 14/63), bilo međuopštinski organ za koordinaciju rada opština na području grada u oblasti privrednih, komunalnih i drugih poslova, jer sve do Ustavnih amandmana donesenih 1969. godine nije postojao Grad S. kao samostalna društveno-politička zajednica.

Ako je u vrijeme izdavanja potvrde u januaru mjesecu 1966. godine, da je objekat u skladu sa prostornim planom (čl. 9. i 10. Odluke o izgradnji objekata građana i građanskih pravnih lica, kao i svih privremenih objekata na području grada S. ("Službeni glasnik sreza Sarajevo", broj 12/63), urbanistički zavod bio ustanova sa svojstvom pravnog lica i sa pravima, obavezama i odgovornostima radne organizacije u smislu tada važećeg Osnovnog zakona o ustanovama ("Službeni list SFRJ", broj 5/65), za nepravilan i nezakonit rad njegovih radnika bi odgovarala, solidarno s njim, i društveno-politička zajednica koja ga je osnovala i povjerila mu obavljanje upravnih poslova iz svog djelokruga.

Prema odredbi člana 48. tadašnjeg Zakona o republickoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 16/65) za vršenje stručnih i drugih poslova u okviru prava i dužnosti Republike u oblasti društvenih službi ili poslova od interesa za Republiku, mogu se obrazovati savjeti, zavodi, instituti, direkcije, komisije i drugi republički organi i organizacije, kojima se republičkim zakonom može povjeriti i vršenje određenih upravnih poslova, a u vršenju tih poslova ovi republički organi i organizacije imaju ovlaštenja i dužnosti republičkih organa uprave. Prema odredbi člana 156. navedenog zakona, za štetu koju radnik u republičkom organu uprave učini svojim nezakonitim i nepravilnim radom u vezi sa vršenjem službene dužnosti pojedincima ili pravnim licima odgovara Republika.

Naprijed pomenute odredbe su se, prema odredbi člana 9. tadašnjeg Zakona o načelima organizacije sreskih i opštinskih organa uprave ("Službeni list SRBiH", br. 16/65) primjenjivale i kod povjeravanja upravnih poslova iz djelokruga rada opštine, posebnim opštinskim organizacijama, a zakonom nije isključena odgovornost društveno političkih zajednica osnivača tih organizacija za nezakonit i nepravilan rad radnika tih organizacija na obavljanju upravnih poslova, ni kada te organizacije imaju svojstvo pravnog lica.

Davanje potvrde da je objekat u skladu sa prostornim planom, očito predstavlja akt odlučivanja iz djelokruga organa uprave u smislu naprijed navedenih propisa (ima karakter akta o urbanističkoj saglasnosti) i ako je ta potvrda rezultat nepravilnog rada radnika Urbanističkog zavoda (u to vrijeme posebne međuopštinske organizacije sa svojstvom ustanove), za takav rad odgovara i društveno-politička zajednica (opština) za koju je taj posao obavljen.

Urbanistički zavod grada S. koji je na osnovu člana 10. naprijed spomenute odluke, izdao potvrdu da je objekat u skladu sa prostornim planom, temeljem koje je doneseno odobrenje za izgradnju, bio je dužan u smislu člana 11. ove odluke, neposrednom kontrolom tehničke dokumentacije provjeriti, između ostalog, i stabilnost objekta, što svakako podrazumijeva i stabilnost zemljišta na kome će objekat biti izgrađen.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 73/89. od 22. juna 1989. godine).

134.

Član 283. i 303. Zakona o državnoj upravi

Republika odgovara za štetu koju je počinio pripadnik straže KPD u neuračunljivom stanju, van kruga doma, upotrebom službenog pištolja, samo ako se utvrdi da radnik nije imao pravo

da iznese pištolj iz kruga doma i ako mu pištolj nije bio oduzet, ukoliko je odgovorno lice moralo znati da je psihički poremećen.

Iz obrazloženja:

Prema podacima u spisu među parničnim strankama nije sporno da je radnik kazneno-popravnog doma bio pripadnik straže ovog doma i da je krivično djelo počinio na magistralnom putu van kruga u neuračunljivom stanju.

U smislu člana 283. stav 1. u vezi sa člano 303. Zakona o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 38/78) štetu koju radnik organa uprave prouzrokuje građaninu, društvenom organu, organizaciji udruženog rada, drugoj samoupravnoj organizaciji i zajednici nezakonitim ili nepravilnim radom u vršenju poslova i zadataka, naknadiće društveno-politička zajednica.

Prema odredbi člana 9. stav 1. Pravilnika o naoružanju i opremi službe straže u kazneno-popravnim organizacijama, kada pripadnik straže nije na dužnosti, vatreno oružje kojim je zadužen čuva se u kazneno-popravnoj organizaciji. Međutim, prema stavu 2. istog člana, izuzetno od odredbe stava 1. pripadnik straže može držati kod sebe i nositi službeni pištolj van službe, samo uz posjedovanje službene legitimacije. Prvostepeni sud nije utvrđivao da li je pripadnik straže posjedovao službenu legitimaciju. Da bi se utvrdilo da li je odgovorni radnik kazneno-popravne organizacije nepravilno postupao u smislu člana 6. tačka 5. Pravilnika o upotrebi vatrenog oružja i drugih sredstava prinude pripadnika straže u kazneno-popravnim organizacijama, kada pripadniku straže zbog njegovog zdravstvenog stanja nije oduzeo vatreno oružje, bilo je potrebno izvesti dokaze na okolnost da li je to lice znalo, odnosno moralo znati za te okolnosti. Odredbe člana 7. ovog pravilnika treba cijeliti u vezi s činjenicama koje je prvostepeni sud bio dužan utvrditi. Pri odlučivanju o odgovornosti tužene za štetu tužiteljici u smislu člana 283. Zakona o državnoj upravi, relevantno je utvrditi da li je nezakonit ili nepravilan rad odgovornog radnika kazneno-popravnog doma u uzročnoj vezi sa nastankom štete tužiteljice.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 570/88. od 16. oktobra 1989. godine).

135.

Članovi 13. i 15. stav 2. Zakona o lovstvu

Za štetu koju pričinii divlja svinja odgovara lovačko društvo koje je svojim pravilnikom zaštitilo ovu divljač.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zaključili da je tužbeni zahtjev za naknadu štete neosnovan zato što odredbama Zakona o lovstvu divlja svinja nije predviđena kao lovostajem zaštićena divljač, niti je u vrijeme prouzrokovanja štete, za tu vrstu divljači bila propisana privremena zabrana lova, pa nisu ispunjene pretpostavke predviđene odredbama čl. 57. i 58. istog zakona da se tužena obaveže da nalnadi štetu koju je tužilac pretrpio.

Obzirom na sadržinu navedenog dopisa Opštinske komisije za privredu iz koje proizlazi samo to da skupština opštine u toku 1985. godine nije propisala zabranu lova divlje svinje, nižestepeni sudovi su imali osnova da odbiju tužbeni zahtjev samo prema drugotuženoj opštini, ali ne i prema lovačlom društvu koje je svojim pravilnikom proglasilo divlju svinju zaštićenom divljači visokog lova i odredilo privremenu zabranu lova.

Prema odredbi člana 15. stav 2. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj 7/77) zaštićena divljač nije samo ona koja je određena zakonom, nego i sve vrste divljači predviđene u članu

13. istog zakona (u koju spada i divlja svinja – “Sus serofa”) koje je organizacija, odnosno organ koji gazduje lovištem, proglasio za zaštićenu divljač, a prema odredbi člana 18. istog zakona, ta organizacija je ovlaštena da odredi privremenu zabranu lova.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 244/88. od 9. februara 1989. godine).

136.

Članovi 55. stav 3. i 57. Zakona o lovstvu

Lovačka organizacija odgovara za štetu koju su na njenom području prouzrokovali zečevi oglodavanjem voćnih stabala, ako je vlasnik voćnjaka preduzeo propisane mjere zaštite voćnjaka.

Iz obrazloženja:

Zečevi su potkopavanjem zemlje ispod ograde ulazili u voćnjak i tom prilikom oglodavanjem kore sa voćki uništili 111 stabala jakuba i 89 stabala krušaka. Vlasnik voćnjaka traži naknadu štete od udruženja lovaca.

Nižestepeni sudovi su obavezali tuženog da tužiteljici naknadi štetu zbog uništenja stabala voćki u njenom voćnjaku. Tužiteljica je u skladu sa odlukom Skupštine opštine L. o mjerama za sprečavanje štete od divljači donesenom na osnovu člana 55. stav 3. Zakona o lovstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 7/77) preduzela mjere zaštite svog voćnjaka od divljači, a pošto je štetu učinila lovostajem zaštićena divljač, tužena lovačka organizacija na čijem je lovištu šteta učinjena, po odredbi člana 57. Zakona o lovstvu odgovara za štetu.

Time što je tužiteljica postavila žičanu ogradu visine 1,20 metara pojačanu pocinčanom žicom, a iznad ove ograde postavila dva reda bodljikave žice i ogradu ukopala u zemlju, preduzela je odgovarajuće mjere zaštite za sprečavanje štete od divljači, pa revident bez osnova ističe da je tužiteljica bila dužna preduzeti i dodatne zaštitne mjere omotavanjem voćnih stabala odgovarajućim zaštitnim sredstvima ili premazivanjem hemijskim sredstvima, kako je propisano odredbom člana 4. Odluke o mjerama za sprečavanje štete od divljači. Treba imati u vidu, da je radi ograđivanja voćnjaka tužiteljica podigla kredit i shodno uputstvima davaoca kredita (organizacije koja se bavi voćarstvom) postupila po uputama stručne službe davaoca kredita, te da je po nalazu vještaka, tužiteljica postavila ogradu u skladu sa stručnim normativima i praksi zaštite voćnjaka.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 93/89 od 12. oktobra 1989. godine)

137.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 55. stav 2. i 58. stav 2. Zakona o lovstvu

Naknada štete prouzrokovana napadom medvjeda na stoku, na području lovišta, smanjuje se srazmjerno propustima vlasnika stoke koji nije preduzeo uobičajene mjere zaštite ako se takvim mjerama, prema okolnostima slučaja, šteta mogla spriječiti.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su obavezali prvotuženu SRBiH da tužiteljici plati 70% od punog obima štete prouzrokovane uginućem tužiteljčinog vola, jer su utvrdili da je šteta pričinjena od medvjeda i da je stoga prvotužena odgovorna za navedeni obim štete u skladu sa odredbama člana 58. stav 2. Zakona o lovstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 7/77).

Međutim, nižestepeni sudovi su ispustili iz vida da je odredbom člana 55. stav 2. Zakona o lovstvu predviđena i obaveza vlasnika usmrćene životinje na području na kome je ustanovljeno lovište da na zemljištu na kome stoka prebiva sa svoje strane preduzima uobičajene mjere za sprečavanje štete, kao što je nadzor čobana i sl.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 458/88 od 14. aprila 1989. godine)

138.

Član 40. Zakona o prometu zemljišta i zgrada – sada član 47. Zakona o građevinskim odnosima

Član 262. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Nosilac prava korištenja radi građenja na gradskom građevinskom zemljištu ima pravo da traži naknadu štete koju je pretrpio usljed zastoja u izgradnji građevinskog objekta, u skladu sa odobrenjem za građenje jer je morao čekati da se izmjesti dalekovog koji bi ugrožavao korisnike stambenog objekta.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenjima nižestepeni sudovi dana 8. decembra 1971. godine, zaključen je ugovor između prednika tuženog i tužilaca kojim je prednik ustupio tužiocima na korištenje uređeno građevinsko zemljište za izgradnju porodične stambene zgrade. Nakon što je ovo zemljište predato u posjed tužiocima ustanovljeno je da iznad zemljišta postoji dalekovod, pa su tužioci tražili da se dalekovod izmjesti, jer se bez opasnosti nije moglo pristupiti gradnji stambenog objekta. Međutim, dalekovod nije izmješten ni nakon više intervencija tužilaca, pa su oni (da bi smanjili štetu zbog poskupljenja gradnje) u maju 1997. godine, a prije izmještanja dalekovoda, otpočeli gradnju porodične stambene zgrade. U avgustu 1977. godine morali su obustaviti gradnju zbog opasnosti i nastavljanja radova ispod dalekovoda. Kada je dalekovod podignut na veći nivo, u februaru 1979. godine, tužioci su nastavili izgradnju.

Nižestepeni sudovi su djelimičnim usvajanjem tužbenog zahtjeva obavezali tuženog da tužiocima naknadi štetu prouzrokovanu povećanim izdacima u izgradnji stambenog objekta, jer da prednik tuženog nije izvršio preuzetu ugovorenu obavezu, da tužiocima nakon zaključenja ugovora preda zemljište na kome bi bez ikakvih smetnji mogli izgraditi stambenu zgradu (član 40. Zakona o prometu zemljišta i zgrada).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 371/88 od 14. jula 1989. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

139.

Član 210. Zakona o obligacionim odnosima

Član 267. stav 5. Porodičnog zakona

Snaha ima pravo da traži naknadu od svekra, odnosno od njegovih nasljednika, za svoj dugogodišnji doprinos u povećanju njegove imovine, po pravilima o neosnovanom sticanju, a prema cijenama u vrijeme suđenja.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužiteljica zajedno sa kćerkom J., neprekidno živjela u porodičnom domaćinstvu svog svekra —ostavioca M.P. kroz period od 1943. godine i da je

kroz svo to vrijeme sa natprosječnim zalaganjem obavljala sve poslove poljoprivrednog radnika na poljoprivrednom zemljištu tog domaćinstva u površini od 217.496 m², pretežno obradivog.

Prvostepeni sud osnovano smatra da se doprinos tužiteljice ne može ocijeniti kao radni doprinos najamnog radnika, nego da njen tužbeni zahtjev treba prosuđivati analognom primjenom odredbe člana 267. stav 5. Porodičnog zakona bez osnova izraženim u članu 210. Zakona o obligacionim odnosima, ali je i pored toga visinu potraživanja tužiteljice iz takvog tužbenog zahtjeva obračunao prema cijenama radne snage u vrijeme kada je obavljan rad tužiteljice u zajedničkom domaćinstvu, primjenjujući načelo monetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima), a ne prema visini imovinske koristi koja je na račun tužiteljčinog rada kroz već navedeni period od 28 godina, bez pravnog osnova ušla u imovinu ostavioca, odnosno tuženog kao njegovog nasljednika, u vidu očuvanja postojeće imovine i sticanja nekretnina z akoje je utvrđeno da su pribavljene u tom periodu, čiju je vrijednost trebalo obračunati prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, jer to podrazumijeva citirana odredba iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima, te odredba člana 267. stav 5. Porodičnog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 53/88 od 27. februara 1989. godine)

140.

Članovi 210. i 211. Zakona o obligacionim odnosima

Član 109. Zakona o deviznom poslovanju

Ne može se banci naložiti vraćanje dobrovoljno uplaćenog dinarskog iznosa na ime otplate inostranog kredita samo na osnovu pravosnažnog rješenja narodne banke Jugoslavije da je blokada žiro računa uplatioca bila nezakonita, jer da uplatilac nije obveznik iz ugovora o kreditu.

IZ obrazloženja:

Rješenjem Narodne banke Jugoslavije naloženo je Privrednoj banci – Udruženoj banci da odmah povuče nalog za blokadu žiro računa tužioca, a iz obrazloženja tog rješenja povezano sa zapisnikom o inspekcijskoj kontroli, proizilazi da je tako odlučeno stoga što tužilac nie odbeznik po ugovoru o inokreditu, pa nisu ispunjeni uslovi iz člana 109. Zakona o deviznom poslovanju (“Službeni list SFRJ”, broj 66/85, sa izmjenama i dopunama), za prinudnu naplatu dinarskih sredstava sa njegovog računa radi otplate kredita.

Prvostepeni sud je vezan za ovo rješenje samo u pogledu odluke da je blokada žiro računa tužioca nezakonita, ali ne i da je tužilac bez osnova platio iznos od 99.416.162,55 dinara i to u periodu koji prethodi zahtjevu za blokadu žiro računa. Sud je ovlašten i dužan da u ovoj parnici utvrđuje da li je tužilac platio navedeni iznos u ispunjenju ugovora zaključenog sa tuženom, ili eventualno dobrovoljno rdi ispunjenja tuđe obaveze (član 296. Zakona o obligacionim odnosima), te ako se radi o plaćenom bez osnova, da li tužilac može zahtijevati vraćanje s obzirom na odredbe člana 211. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 503/89 od 16. novembra 1989. godine)

141.

Članovi 154. i 164. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Članovi 277. stav 1. i 324. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Član 1. Zakona o visini stope zatezne kamate

Zatezna kamata na dosuđenu naknadu troškova parničnog postupka teče od stavljanja konačnog zahtjeva za naknadu troškova.

IZ obrazloženja:

Ako za ispunjenje obaveze (ugovorene ili zakonske) nije određen rok, kao i u slučaju naknade troškova postupka, dužnik dolazi u docnju kad ga povjerilac pozove da ispuni obavezu usmeno ili pismeno, vansudskim putem ili započinjanjem nekog postupka (član 324. stav 2. ZOO). Prema tome, parnična stranka pada u docnju u pogledu zakonske obaveze naknade troškova parničnog postupka drugoj stranci (član 154. ZPP-a) od časa kada ta stranka podnese zahtjev za naknadu troškova (član 164. stav 3. ZPP-a), jer je na taj način nesumljivo opomenuta da ispuni svoju obavezu. Od dana kada je stranka koja je obavezana da naknadi troškove parničnog postupka pala u docnju ona duguje i zateznu kamatu po članu 277. stav 1. ZOO, odsono od 7.10.1989. godine po odredbama iz člana 1. Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 29/89).

Tužilac je na dan zaključenja glavne rasprave – dana 19.12.1988. godine – postavio zahtjev da mu tuženi naknadi troškove parničnog postupka, pa tuženi od tog dana duguje i zateznu kamatu na iznos dosuđene naknade troškova parničnog postupka, kako je tužilac i tražio, do isplate ovog duga.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 34/89 od 12. oktobra 1989. godine)

142.

Član 277. Zakna o obligacionim odnosima

Kupac ne može tražiti da mu prodavac kome je unaprijed platio cijenu, u slučaju prekoračenja roka za predaju prodane stvari plati zateznu kamatu, jer zateznu kamatu duguje samo dužnik novčane obaveze.

IZ obrazloženja:

Tužilac nema pravo na zatezne kamate koje potražuje jer tuženi mu nije dugovao novčanu obavezu (član 277. noveliranog Zakona o obligacionim odnosima) već isporuku individualno određene stvari po ugovoru o prodaji.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 456/89 od 19. oktobra 1989. godine)

143.

Članovi 336. i 337. Zakona o obligacionim odnosima

Ne teku procesne zatezne kamate na utuženo potraživanje neisplaćenih zateznih kamata, ako je ovo potraživanje prestalo kompenzacijom prije podnošenja tužbe, bez obzira što se tuženi na kompenzaciju pozvao tek u parnici, isticanjem prigovora prebijanja.

Iz obrazloženja:

U smislu odredbe člana 337. Zakona o obligacionim odnosima, za nastanak komenzacije potrebno je da jedna strana izjavi drugoj da vrši kompenzaciju. Ne smatra se da su uzajamna potraživanja tužioca i tuženog prestala danom davanja jednostrane izjave o kompenzaciji, nego od trenutka kada su bili ispunjeni uslovi za kompenzaciju. Potraživanje tuženog sačinjavaju obračunate neisplaćene kamate zaključno sa danom 14.4.1987. godine, pa su sa tim danom i nastale pravne posljedice kompenzacije smatra se da je ona nastala onog časa kada su se za nju stekli uslovi. Tužiocu ne pripadaju procesne kamate jer su se uzajamna

potraživanja tužioca i tuženog u navedenom iznosu susrela 14.4.1987. godine, dakle i znatno prije nego što je tužba (22.9.1987.godine) bila i podnijeta sudu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 553/88 od 31.avgusta 1989. godine, isto Pž. 554/88).

144.

Članovi 88. i 89. Zakona o sredstvima i finansiranju JNA

Članovi 146. i 158. Zakona o prostornom uređenju – prije novele

Federacija je dužna da učestvuje u snošenju troškova uređenja gradskog građevinskog zemljišta i kada se gradi objekt za proizvodnju naoružanja i vojne opreme.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 146. Zakona o prostornom uređenju ("Službeni list SRBiH", broj 13/74), važećeg u vrijeme nastanka relevantnih odnosa između stranaka, propisano je da u troškovima uređenja građevinskog zemljišta učestvuju i investitori na način predviđen srednjoročnim programom izgradnje i prostornog uređenja, društvenim dogovorom ili odlukom skupštine opštine. Tim članom, ostalim odredbama Zakona o prostornom uređenju, a ni drugim propisima nije predviđena mogućnost oslobađanja tuženog od ove obaveze, bez obzira što određeni njegovi kapaciteti proizvode naoružanje i vojnu opremu.

Osnov za oslobađanje plaćanja troškova za uređenje građevinskog zemljišta ne postoji ni u odredbama člana 88. Zakona o sredstvima i finansiranju Jugoslovenske narodne armije ("Službeni list SFRJ", broj 52/84). Stav 1. člana 88. tog zakona ima u vidu novčana sredstva koja se ulažu u nekretnine JNA, u posebne kapacitete za proizvodnju naoružanja i vojen opreme ili druge kapacitete od posebnog značaja z anarodnu odbranu, u nabavku ili izradu investicione opreme za objekte koje koristi JNA ili u opremanju vojnih jedinica i vojnih ustanova. Na ta sredstva mogu se uvoditi dažbine samo saveznim zakonom (pod prezima i dažbinama podrazumijevaju se: porezi, carine, takse i druge dažbine koji su predviđeni saveznim, republičkim odnosno pokrajinskim ili opštinskim propisima – stav 3. člana 88. Zakna), s tim što savezni sekretar, u sporazumu sa funkcionerom koji rukovodi saveznim organom uprave nadležnim za poslove finansija, utvrđuje kapacitet i investicionu opremu. član 88. Zakona se, shodno tome, ne odnosi na obavezu tuženog, koji proizvodi naoružanje i vojnu opremu za JNA, da izvrši plaćanje za uređenje građevinskog zemljišta, jer to nisu porezi ili druge dažbine na novčana sredstva koja se ulažu u nekretnine JNA, kapaciteta ili opremu, nego učešće tuženog kao investitora u stvarnim troškovima uređenja građevinskog zemljišta.

Učešće u troškovima uređenja građevinskog zemljišta razlikuje se od naknade z akoritšenje građevinskog zemljišta koja se, prema odredbama člana 89. stav 1. Zakona o sredstvima i finansiranju JNA, ne može propisati ako se zemljište koristi za potrebe JNA.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 383/88 od 14. juna 1989. godine).

PRAVO OSIGURANJA

145.

Članovi 44. i 57. stav 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Član 45. Zakona o osiguranju imovine i lica

Bračni drug i dijete vozača koji s njim žive u zajedničkom domaćinstvu, a koji su pretrpjeli štetu povređivanjem u sudaru sa drugim motornim vozilom, imaju pravo na naknadu štete po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika drugog vozila, samo u obimu u kome je vozač tog vozila doprinio prouzrokovanju štete.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima presude nižestepeni sudovi proizilazi da su tužiocima povrijeđeni u sudaru dva motorna vozila. U udesu je učestvovalo vozilo čiji je vlasnik bio osiguran od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima kod tuženog.

Tužilac koji je upravljao svojim motornim vozilom, takođe je doprinio nastanku štetnog događaja sa 15%. U tom vozilu povrijeđene su i tužiteljice, koje su njegov bračni drug i mlđb. kćerka.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su od utvrđenog iznosa novčane naknade štete koju trpe tužiteljice, dosudili ovim 85%. Ovo zbog toga što se prema odredbi člana 44. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica obavezno osiguravaju vlasnici motornih vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima, a prema odredbi člana 57. stav 1. istog zakonskog propisa, oštećeno lice ima pravo da odštetni zahtjev istakne neposredno prema zajednici osiguranja. Prema odredbi člana 45. tač. 2. i 3. Zakona o osiguranju imovine i lica SRBiH ne smatraju se trećim licima i nemaju pravo na naknadu štete bračni drug i djeca lica čija je odgovornost za štetu pokrivena obaveznim osiguranjem, ako u vrijeme nastanka nepovoljnog događaja koji je prouzrokovao štetu, sa njim žive u zajedničkom domaćinstvu. Prema tome, tužiteljice kao bračni drug i dijete lica koje je upravljalo vozilom i doprinio štetnom događaju sa 15%, imaju pravo na naknadu štete po osnovu obaveznog osiguranja drugog vozila samo u procentu za koji je vozač drugog vozila odgovorna za nastali saobraćajni udes, a to je 85%, koliko je ovim tužiteljicama i dosuđeno od punog obima štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 18/89 od 21. septembra 1989. godine)

146.

Član 55. stav 5. zakona o osnovama osiguranja imovine i lica

Kod obaveznog osiguranja od odgovornosti zajednica osiguranja imovine i lica ima pravo da traži iznos isplaćene naknade štete od neovlaštenog vozača bez obzira na to da li je šteta u uzročnoj vezi sa činjenicom što vozač nije imao položen vozački ispit.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 55. stav 5. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ"; broj 24/76), zajednica osiguranja koja naknadi štetu prouzrokovanu motornim vozilom kojim je upravljalo lice koje za to nije imalo ovlaštenja, ima pravo regresa od neovlaštenog vozača.

U konkretnom slučaju nije sporno da je tuženi upravljao vozilom bez vozačkog ispita, pa su nižestepeni sudovi pravilno primijenili navedenu zakonsku odredbu kada su ocijenili da tužitelju pripada pravo regresa od tuženog.

Bez značaja je okolnost na koju revident ukazuje da nepostojanje vozačke dozvole nije u uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom, jer se odredba člana 3. stav 3. tačka 2. Uslova za osiguranje korisnika odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenju trećim licima (ovom odredbom je propisano da osiguranik ne gubi svoja prava iz osiguranja ako dokaže, da je štetni događaj nastao zbog drugog uzroka, radi koga okolnost zbog koje

gubi svoja prava iz osiguranja ni u kom slučaju nije uticala na nastanak i obim štete), ne odnosi na slučajeve u kojima zajednica osiguranja po osnovu navedenog zakona ima pravo na regres (čl. 49, 50. i 55.) nego samo na slučajeve u kojima zajednica ima pravo regresa prema ugovoru o osiguranju (član 59. navedenog zakona).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 693/88 od 4. avgusta 1989. godine)

147.

Član 897. i 902. Zakona o obligacionim odnosima

Kasko osiguranje motornog vozila prestaje u slučaju naknade totalne štete. Zato vlasnik koji je popravio oštećeno motorno vozilo koje je prije isteka roka iz ugovora o osiguranju ponovno oštećeno, nema pravo na naknadu štete po osnovu osiguranja.

Iz obrazloženja:

Tuženi osiguravač je procijenio da je oštećen vozilo totalno uništeno i isplatio tužiocu naknadu, a zahtjev za naknadu druge štete odbio uz obrazloženje da prema pravilima tuženog, u slučaju uništenja vozila (totalna šteta) osiguranje prestaje, pa da je i u konkretnom slučaju prestalo osiguranje nakon što je vozilo havarisano u tri "Lovćen 1985." i da je stoga zahtjev za naknadu štete povodom oštećenja vozila na tri "Birač 1985" nije osnovan. Međutim, u postupku kod nižestepenih sudova, utvrđeno je, da je prva šteta djelimična, jer je znatno manja od 75% od vrijednosti vozila i da je tužilac poslije prve štete vozilo popravio, te da osiguranje poslije te štete nije prestalo, pa su stoga utvrdili osnovanost tužbenog zahtjeva koji se odnosi na naknadu druge štete (šteta prilikom auto – trke "Birač 1985.").

Ovaj sud je, odlučujući u ovoj pravnoj stvari imao u vidu da je prema tuženikovim Uslovima za kombinovano osiguranje motornih vozila (osiguranje auto – kaska) predviđeno (član 9.), da poslije nastana osiguranog slučaja i isplate naknade iz osiguranja, ako se radi o djelimičnoj šteti, vozilo i daje ostaje osigurano, a u slučaju uništenja vozila (totalna šteta), osiguranje prestaje. Ako vrijednost vozila, umanjena za vrijednost ostatka dijelova vozila na dan utvrđenja visine štete, iznosi manje od troškova opravke, postupaće se kao da je vozilo uništeno i štetu obračunati kao totalna (član 23. Uslova).

Procjenjujući obim prve štete nižestepeni sudovi su imali u vidu navedenu odredbu pa su prihvatili nalaz vještaka, koji je na drugi način procjenjivao obim te štete (da je ta šteta znatno manja od 75% stvarne vrijednosti vozila i da je opravka ekonomski bila rentabilna).

Tužilac je nakon prve štete popravio motorno vozilo, ali to nije od značaja za zaključak o tome kakav je obim prve štete, jer tu činjenicu treba utvrđivati po pravilima tuženog koja su sastavni dio ugovora o kombinovanom osiguranju motornih vozila.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 97/89 od 12. oktobra 1989. godine)

148.

Član 922. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o dugoročnom osiguranju imovine produžava se i za narednu godinu ako nije na vrijeme otkazan, pa je osiguranik dužan da plati premiju osiguranja i za tu godinu, bez obzira što je odbio da potpiše novu polisnu osiguranja.

Iz obrazloženja:

Tuženi je osnovano obavezan da tužiocu plati premiju osiguranja imovine za 1984. godinu, po ugovoru o dugoročnom osiguranju zaključenom među strankama 1983. godine jer se,

saglasno odredbi člana 26. stav 6. tačka 2. Opštih uslova za osiguranje imovine, takav ugovor (čiji su sastavn dio Opšti uslovi) produžuje iz godine u godinu, osim ako koja od ugovornih strana najkasnije tri mjeseca prije sateka tekuće godine osiguranja, pismeno obavijesti drugu stranu da ne želi produžiti osiguranje, što tuženi nije učinio.

Kod izričito regulisanog načina raskida ugovora, on se ne može smatrati raskinutim konkludentnim radnjama, pod kojima tuženi smatra nepotpisivanje dostavljenih polisa osiguranja za 1984. godinu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 293/88 od 26. juna 1989. godine)

MJENIČNO PRAVO

149.

Član 22. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 2, 29, 30. i 31. Zakona o mjenici

Član 32. stav 1. Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema

Punovažan je mjenični aval poslovne banke dat fizičkom licu – izdavaocu mjenice, ako imalac mjenice nije znao niti morao znati da banka svojim samoupravnim opštim aktom nije bila ovlaštena da ovakve mjenice avalira.

Iz obrazloženja:

Odredbe članova 29. i 31. i ostale odredbe Zakona o mjenici koje regulišu aval ne isključuje mogućnost da drugotužena kao banka i korisnik društvenih sredstava bude avalista za mjeničnu svotu iz mjenice koju je izdalo fizičko lice.

Banka ne može uspješno isticati u mjeničnoj parnici prigovor da nije moga biti avalista fizičkom licu stoga što aval nije dat u skladu sa odredbama Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava. Tim zakonom je određeno kakav se aval i za koju vrstu mjenice mora dati radi obezbjeđivanja plaćanja kada su obje stranke društveno pravna lica, a ne kada se aval daje na mjeničnu svotu u mjenici koju je izdalo fizičko lice, jer se tada na ovaj odnos primjenjuje odredba članova 29. do 31. Zakona o mjenici, pa u ovom slučaju avalista odgovara onako kako odgovara onaj za koga jamči (član 31. stav 1. Zakona).

U vrijeme izdavanja mjenice na snazi je bio Zakon o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 2/77, sa izmjenama i dopunama objavljenim u ("Službenom listu SFRJ" br. 59/81 i 9/84). Prema odredbama stava 1. člana 32. tog zakona bankarska organizacija je mogla davati aval na hartije od vrijednosti (tj. i mjenice) saglasno samoupravnom sporazumu o udruživanju u banarsku organizaciju, drugom samoupravnom sporazumu o udruživanju u bankarsku organizaciju, drugom samoupravnom opštem aktu, srednjoročnom planu i drugim odlukama svojih članova. ovim članom, a ni drugim odredbama zakna, nije isključena mogućnost da banka daje aval za mjeničnog dužnika – fizičko lice. Tužena u prvostepenom postupku i žalbi ne tvrdi da je tužilac znao, odnosno morao znati da je aval eventualno dat suprotno ovlaštenjima iz samoupravnih opštih akata iz stava 1. člana 32. Zakona, niti da je zahtijevala poništenje ugovora o avalu koja je zaključila sa izdavaocem mjenice.

Drugotužena je mjeničnu obavezu preuzela na obrascima mjenica namijenjenih obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava. Ova okolnost ne utiče na punovažnost

mjenica pošto one sadrže sve elemente određene članom 2. Zakona o mjenici, a osigurane su avalom u skladu sa čl. 29. i 30. Zakona o mjenici.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 430/88 od 10. jula 1989. godine)

STAMBENO PRAVO

150.

Član 2. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Iako je stan u vlasništvu građana, poslije 16. juna 1959. godine, neovlašteno dodijelio na korištenje organ skupštine opštine, lice koje se uselilo u stan na temelju ovakvog akta i godinama prije 31. maja 1974. godine (kada je stupio na snagu republički zakon o stambenim odnosima) ispunjavalo obaveze nosioca stanarskog prava – steklo je stanarsko pravo.

Iz obrazloženja:

Tužiocu su suvlasnici stana u koje je uselila tužena 1963. godine, na osnovu rješenja o dodjeli stana, koje je donijela skupština opštine. Pismeni ugovor o korištenju stana nije zaključen a tužena od useljenja pa do podnošenja tužbe u ovoj pravnoj stvari (23 godine) koristi stan plaćajući stanarinu i izvršavajući druge obaveze kao nosilac stanarskog prava.

Nižestepeni sudovi su osnovan odbili tužbeni zahtjev da se tužena obaveže da se iseli iz ovog stana. Skupština opštine istina nije bila ovlaštena da stan dodijeli na korištenje tuženoj, ali s obzirom na činjenice da se tužena uselila još 1963. godine, i od tada koristi stan i izvršava sve obaveze nosioca stanarskog prava, ispravno su nižestepeni sudovi zaključili da je do dana stupanja na snagu republičkog Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" broj 13/74) stekla stanarsko pravo na ovom stanu i da u smislu člana 2. stav 2. tog zakona, ima sva prava koja se po ovom zakonu propisuju za nosioca stanarskog prava.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 185/89 od 14. jula 1989. godine=

151.

Članovi 6. stav 2. i 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Lice koje je živjelo u vanbračnoj zajednici s nosiocem stanarskog prava manje od deset godina nema pravnog osnova da nastavi korištenje stana poslije njegove smrti.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su, cijeneći nespornu činjenicu da je tužena šest godina živjela u vanbračnoj zajednici sa sada umrlim nosiocem stanarskog prava, na koju se ona poziva kao osnov da nakon njegove smrti, nastavi sa korištenjem stana, pravilno zaključili da ona do smrti nosioca stanarskog prava nije stekla status člana njegovog porodičnog domaćinstva niti korisnika stana.

Prema odredbi člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, lice koje živi u vanbračnoj zajednici sa nosiocem stanarskog prava ne spada u krug njegovih srodnika koji se smatraju članovima porodičnog domaćinstva, te status korisnika stana može steći samo ukoliko je sa nosiocem stanarskog prava živjelo u ekonomskoj zajednici duže od deset godina, ili duže od pet godina ako je u stan uselilo na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju zaključenog sa nosiocem stanarskog prava.

Kako tužena, prema utvrđenju nižestepeni sudova, ne ispunjava ni jedan od tih sulova pod kojima je mogla steći status korisnika stana, pravilan je njihov zaključak da njoj prema odredbi člana 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, ne pripada pravo da nakon smrti nosioca stanarskog prava nastavi sa korištenjem stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 623/88 od 8. juna 1989. godine)

152.

Članovi 6. stav 1. i 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Član 120. Zakona o nasljeđivanju.

Vrijeme od pet godina potrebno za sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava teče od zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju u propisanoj formi, a ne od časa kada je između davacoa izdržavanja i nosioca stanarskog prava (primaoca izdržavanja) faktički zasnovan takav odnos normalnim ugovorom.

IZ obrazloženja:

Tužilac je sa ranijim nosiocem stanarskog prava zaključio u propisanoj formi ugovor o doživotnom izdržavanju dana 17. oktobra 1979. godine a nosilac stanarskog prava je umro dana 18. avgusta 1984. godine, dakle, prije isteka perioda od pet godina koji je prema odredbi člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, potreban da bi tuženi mogao steći status člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava i kao takav, po odredbi člana 21. stav 2. istog zakona, pravo da nakon njegove smrti nastavi sa korištenjem stana.

Nižestepeni sudovi su pravilno interpretirali odredbu iz člana 6. stav 2. zakona o stambenim odnosima kada nisu uzeli u obzir da je između tuženog i ranijeg nosioca stanarskog prava postojao međusobni odnos kakav podrazumijeva ugovor o doživotnom izdržavanju i prije zaključenja ugovora od 17. oktobra 1979. godine u zakonom propisanoj formi, jer ta okolnost nije relevantna.

Odredba iz člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima priznaje status člana porodičnog domaćinstva licu koje duže od pet godina provede u ekonomskoj zajednici sa nosiocem stanarskog prava ako se u stan uselio na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju, pri čemu ugovor o doživotnom izdržavanju proizvodi pravno dještvo samo ako je zaključen u formi propisanoj u članu 120. Zakona o nasljeđivanju (forma je konstitutivni elemenat ugovora), pa je zbog toga pravilan zaključak nižestepeni sudova da je potrebni period ekonomske zajednice od pet godina iz odredbe člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima počeo teći od dana kada je zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju, a ne od kada je među njima faktički postojao takav odnos.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev, 456/88 od 14. aprila 1989. godine)

153.

Članovi 35. i 40. Zakona o stambenim odnosima

Lice kome je dodijeljen stan na korišćenje nije ovlašteno zahtijevati da mu raniji nosilac stanarskog prava ukloni oštećenja u stanu.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 40. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, po prestanku ugovora o korišćenju stana nosilac stanarskog prava je dužan predati stan davaocu stana na korišćenje odnosno zajednici stanovanja u stanju u kome je stan primio, uzimajući u obzir promjene do

kojih je došlo usljed redovne upotrebe stana kao i objektivna poboljšanja u stanu i promjene u njemu koje je nosilac stanarskog prava izvršio o svom trošku. Ugovorne strane su dužne zajednički pismeno utvrditi stanje u kome se stan nalazi u vrijeme primopredaje, a ako se ne sporazumiju u pogledu stanja u kome se stan nalazi, svaka ugovorna strana može tražiti da to stanje utvrdi stambeni organ.

Prije izvršenje primopredaje stana, kako to slijedi iz navedene zakonske odredbe, pismeno se utvrđuje stanje u kome se stan nalazi i o tome se sačinjava zapisnik kojeg potpisuju predstavnik davaoca stana na korištenje odnosno zajednice stanovanja i nosilac stanarskog prava, koji je prestao da koristi stan. Zakonodavac je dao mogućnost da se ugovorne strane sporazumiju u pogledu stanja u kome se stan nalazi i dogovorno zapisnički utvrđuju svoje međusobne odnose, koje se mogu odnositi na izvođenje određenih radova od strane dosadašnjeg nosioca stanarskog prava. U protivnom svaka strana može tražiti da stanje u kome se stan nalazi u momentu primopredaje, utvrdi nadležni stambeni organ.

S obzirom na izloženo, u situaciji kada između ranijeg nosioca stanarskog prava i davaoca stana na korištenje odnosno zajednice stanovanja nije izvršena primopredaja stana i postupljeno na način kako je to propisano, novi nosilac stanarskog prava nije ovlašten da od ranijeg nosioca stanarskog prava, odnosno lica koje je iza njega ostalo u stanu, zahtijeva da izvede radove za koje smatra da padaju na teret ranijeg nosioca stanarskog prava niti da zahtijeva naknadu troškova za izvršene radove.

Odredbom člana 35. st. 1. i 2. navedenog zakona, propisano je da su davalac stana na korištenje odnosno zajednica stanovanja duži da u skladu sa propisima skupštine opštine održavaju stan u stanju u kome je predat na korištenje nosiocu stanarskog prava. Ako bude potrebno da se u stanu radi njegovog održavanja u stanju u kome se mora održavati prema normativima koje je propisala skupština opštine, izvrše popravci ili drugi radovi, koji ne padaju na teret nosioca stanarskog prava, on može od davaoca stana na korištenje odnosno zajednice stanovanja zahtijevati da izvrši te popravke odnosno druge radove.

U konkretnoj situaciji tužitelj je u skladu sa navedenom zakonskom odredbom bio ovlašten da zahtijeva od davaoca stana na korištenje odnosno zajednice stanovanja da izvrši radove u stanu, odnosno da pod uslovima određenim zakonom sam izvrši opravku stana, a ukoliko troškove opravke ne plati davalac stana odnosno zajednica stanovanja, da te troškove odbije od stanarine (član 35. st. 5. i 6.).

(Vrhovni sud BiH broj Rev. 552/88 od 25. maja 1989. godine)

154.

Član 35. Zakona o stambenim odnosima

Članovi 210-219 Zakona o obligacionim odnosima

O zahtjevu nosioca stanarskog prava da mu davalac stana na korištenje, odnosno SIZ stanovanja, naknadi nužne troškove održavanja i opravke stana (zgrade) sudi se po Zakonu o stambenim odnosima, a ne po Zakonu o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlozima nižestepenih presuda proizilazi da se tužilac u toku 1970. godine, na osnovu ugovora o zamjeni stanova, uselio u stambenu zgradu navedenu u tužbenom zahtjevu, te da se tužilac dana 25. marta 1971. godine obratio prvotuzenoj zahtijevajući da se u smislu odredbe člana 54. tada važećeg Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 11/66, prečišćeni tekst), u toj zgradi izvrše opravke poblje navedene u dopsiu od 25. marta 1971. godine. Iz razloga nižestepenih presuda takođe

proizilazi da su nižestepeni sudovi utvrdili da su radovi na adaptaciji predmetne zgrade, koje je izveo tužilac, spadali u investiciono održavanje i da su bili nužni, iz čega su zaključili da su s obzirom na odredbu člana 35. sadašnjeg Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84, prečišćeni tekst), tuženi u obavezi da tužiocu isplate naknadu za ulaganje i održavanje zgrade.

Tuženi, međutim, prigovaraju da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno na njihovu štetu. Naime, i po odredbama člana 54. ranijeg saveznog Zakona o stambenim odnosima iz 1966. godine, koji je bio na snazi u vrijeme tužiočevog useljenja u zgradu, kao i po odredbi člana 32. republičkog Zakona o stambenim odnosima iz 1974. godine (sada član 35. prečišćenog teksta tog zakona —"Službeni list SRBiH", broj 14/84), tužiocu je pripadalo pravo da pod određenim uslovima od davaoca stana na korištenje, odnosno zajednice stanovanja, zahtijeva da se izvrše neophodne popravke na održavanju stana, odnosno zgrade. U slučaju da davalac stana na korištenje ili zajednica stanovanja u cilju održavanja stana, prema normativima koji su propisani, ne udovolji takvom zahtjevu, odnosno ne izvrše popravku ili druge radove, koji ne padaju na teret nosioca stanarskog prava, u roku koji ne može biti duži od 60 dana, nosilac stanarskog prava te popravke može sam izvršiti i zahtijevati naknadu za takva ulaganja.

Dakle, nosilac stanarskog prava ne može zahtijevati naknadu troškova popravke stana spomenutih u članu 35. stav 2. Zakona o stambenim odnosima ako nije prethodno zahtijevao obavljanje radova od samoupravne interesne zajednice stanovanja i utvrđivanje nužnosti popravke od stambenog organa (član 35. st. 2. i 4. Zakona o stambenim odnosima) i ovaj ostavio rok od 60 dana da ocijeni opravdanost zahtjeva i eventualno izvrši opravke. U ovakvom slučaju nosilac stanarskog prava ima položaj nezvanog poslovođe bez naloga kome nije dozvoljeno vršenje tuđeg posla (član 226. Zakona o obligacionim odnosima). Ovo stoga što bi se samovoljnim ponašanjem nosioca stanarskog prava moglo narušiti izvršenje finasijskog plana i programa samoupravne interesne zajednice stanovanja u pogledu održavanja stanova kojima upravlja.

Nosilac stanarskog prava može i odjednom tražiti naknadu troškova popravke stana iz člana 35. st. 4. i 5. Zakona o stambenim odnosima, dok je odredbom člana 35. stav 6. Zakona o obligacionim odnosima, dato samo ovlaštenje nosiocu stanarskog prava da naknadu odbije od stanarine, a nije propisano ograničenje na njegovu štetu.

Citirane zakonske odredbe predstavljaju posebna propis u odnosu na opte odredbe iz čl. 210. do 219. Zakona o obligacionim odnosima kojim je regulisan pravni institut sticanja bez osnova (važi pravilo *lex specialis deogat legi generali*), pa se stoga ovaj spor morao razriješiti samo na osnovu odredbe člana 35. Zakona o stambenim odnosima, te primjenom odredaba Zakona o izdvajanju i usmjeravanju sredstava za stambene potrebe i o samoupravnim interesnim zajednicama u stambenoj oblasti ("Službeni list SRBiH", br. 13/74, 34/80 i 39/84) kojim su bliže regulisane obaveze zajednice stanovanja u odnosu na održavanje stambenih zgrada i stanova.

(Vrhovno sud BiH, broj Rev. 45/89 od 28. septembra 1989., godine)

155.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Vlasnik je ovlašten da otkáže ugovor o korištenju stana zbog nekorištenja, iako je u skladu sa tadašnjim propisima stan bio dodijeljen nosiocu stanarskog prava odlukom nadležnog državnog organa.

Iz obrazloženja:

Neosnovano tužena u reviziji ističe prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije sa obrazloženjem da tužitelj nije davalac stana na korištenje nego opština koja je stan dodijelila 1948. godine. Kada je stan u svojini građana dodijeljen na korištenje od strane tada nadležnog organa opštine, kao davalac stana, u smislu odredaba Zakona o stambenim odnosima SRBiH, koji može dati otkaz ugovora o korištenju stana i zbog nekorištenja, smatra se i vlasnik stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 496/89. od 29. septembra 1989. godine).

156.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Ugovor o korištenju stana može se otkazati zbog nekorištenja i u slučaju kada je društveni stan dodijeljen na korištenje vlasniku eksproprisane porodične stambene zgrade ili posebnog dijela zgrade.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 47. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, otkaz ugovora o korištenju stana može se dati nosiocu stanarskog prava kada on i članovi njegovog porodičnog domaćinstva, koji su zajedno sa njim stanovali prestanu da lično koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci. U konkretnom slučaju, nakon što se tužena preselila, a njena baka umrla, predmetni stan nije korišten u periodu dužem od šest mjeseci, pa su ispunjeni uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana po navedenom osnovu.

Tužena u reviziji ponavlja tvrdnju da je predmetni stan njoj i njenoj baki dodijeljen u postupku određivanja naknade za eksproprisane nekretnine pa da se obzirom na to ne može otkazati ugovor o korištenju ovog stana. Razmatrajući istaknuti prigovor tužene u žalbi, izjavljenoj protiv prvostepene presude, drugostepeni sud pravilno nalazi da se otkaz ugovora o korištenju stana po osnovu iz člana 47. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, može dati bez obzira na način na koji je nosilac stanarskog prava stekao stanarsko pravo, tako da uz ispunjenje uslova predviđenih navedenom zakonskom odredbom, davalac stana na korištenje, može dati otkaz ugovora bez obzira što je nosiocu stanarskog prava stan dodijeljen u postupku određivanja naknade za eksproprisane stambenu zgradu bivšeg vlasnika.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 90/89. od 12. oktobra 1989. godine).

157.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Postoji zakonski razlog za otkaz ugovora o korištenju stana, kada su i članovi porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava odselili u drugo mjesto, makar i zbog toga da bi nosilac stanarskog prava u tom mjestu prije dobio drugi stan, ako je do donošenja presude protekao rok od šest mjeseci, a oni su za to vrijeme samo povremeno navraćali u stan.

Iz obrazloženja:

Prema izričitoj odredbi člana 47. stav 2. Zakona o stambenim odnosima smatraće se da je nosilac stanarskog prava prestao koristiti stan i u slučaju kada samo povremeno navraća u stan, pa kako je nižestepenim presudama utvrđeno da najkasnije do konca januara 1987. godine, pa sve do donošenja prvostepene presude 25. aprila 1988. godine, tuženi zajedno sa članovima svog porodičnog domaćinstva ne koristi stan i da je njegova supruga kroz sav taj period, dakle, duže od šest mjeseci, samo povremeno navraćala u stan, nižestepeni sudovi su pravilno primijenili citirane odredbe materijalnog prava kada su usvojili tužbeni zahtjev.

Sa aspekta odredbe člana 47. Zakona o stambenim odnosima nema značaja za drugačije odlučivanje ni okolnost koja se ističe u reviziji da tuženi do momenta presuđenja u ovoj parnici nije dobio na korištenje neki drugi stan, kao ni motiv iz kojeg je njegova supruga tokom perioda nekorisćenja stana sa djecom boravila u mjestu tuženikovog novog zaposlenja (da bi tuženi lakše došao do stana u radnoj organizaciji kod koje se nakon odlaska iz stana zaposlio).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 159/89. od 16. oktobra 1989. godine).

158.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

Tužba za otkaz ugovora zbog nekorisćenja stana nije ograničena rokom, a ne isključuje je činjenica što je davalac stana ranije dao saglasnost za zamjenu stana (koja nije realizovana) kao ni okolnost što se, nakon podnošenja tužbe za otkaz ugovora, u stan vratio član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

U postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude utvrđeno je da tuženi i članovi njegovog porodičnog domaćinstva ne koriste navedenu garsonjeru neprekidno od 1971. godine, kada su preselili u Split, odnosno da do podnošenja tužbe za otkaz ugovora o korištenju stana predmetnu garsonjeru nisu koristili za stanovanje kontinuirano duže od šest mjeseci.

Polazeći od navedenih utvrđenja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su usvojili otkaz ugovora o korištenju stana, jer su u konkretnom slučaju ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 47. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SR BiH, za usvajanje otkaza ugovora o korištenju stana po navedenom osnovu.

Pravilno je rezonovanje nižestepenih sudova, da je bez značaja okolnost što se kćerka tuženog vratila u navedeni stan u toku 1983. godine, jer iz podataka u spisu proizilazi da je njen povratak u stan uslijedio nakon podnošenja tužbe (tužba je podnesena 27. novembra 1980. godine), te da su prema tome u vrijeme podnošenja tužbe bili ispunjeni uvjeti za otkaz ugovora o korištenju stana iz razloga nekorisćenja stana za potrebe stanovanja u neprekidnom trajanju dužem od šest mjeseci.

Bez značaja je i okolnost, da je davalac stana dao saglasnost za zamjenu predmetnog stana koja nije nikad realizovana, jer time davalac stana nije prekludiran u pravu na podnošenje tužbe za otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorisćenja stana. Takođe nije relevantno što je tužba podnesena tek 1980. godine, jer pravo na podnošenje tužbe za otkaz ugovora o korištenju stana, iz naprijed navedenog razloga nije ograničeno rokom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 49/89. od 14. septembra 1989. godine).

159.

Član 47. stav 1. tačka 2. Zakona o stambenim odnosima

Odredba po kojoj se nosiocu stanarskog prava ne može otkazati ugovor o korišćenju stana, zato što se nalazi na liječenju, štiti onog nosioca stanarskog prava koji ima nesumnjiv interes da se vrati u stan.

Iz obrazloženja:

Tuženi je kroz period od oko 17. godina neprekidno stanovao u Splitu, van spornog stana u Sarajevu, navodno samo radi liječenja od hroničnih obolenja. Nižestepeni sudovi su imali osnova u odredbi člana 47. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst) da usvoje otkaz ugovora o korištenju stana.

Svrha odredbe iz stava 1. tačka 2. citiranog zakonskog propisa člana 47. Zakona o stambenim odnosima, koja isključuje otkaz ugovora o korišćenju stana za slučaj da nosilac stanarskog prava prestane da koristi stan duže od šest mjeseci, zbog toga što se nalazi na liječenju, je u tome da zaštiti nosioca stanarskog prava kada se prema okolnosti pojedinog slučaja može realno zaključiti da će u budućnosti nastaviti da koristi stan, tj. kada postoji ozbiljna volja i interes da nastavi korištenje stana. Drugačije tumačenje tog zakonskog propisa bi bilo u suprotnosti sa intencijama Zakona o stambenim odnosima o racionalnom korištenju stanova u društvenoj svojini.

Pošto kontinuirano nekorisćenje stana od strane tuženog i članova njegovog porodičnog domaćinstva do dana donošenja prvostepene presude traje čak 17 godina, uz okolnost da su tuženi i njegova supruga kroz sve to vrijeme neprekidno zadovoljavali svoje potrebe stanovanja u stanu u Splitu koji je njihovo vlasništvo, a da su u toku tog perioda sporni stan izdavali podstanarima, po ocjeni ovog revizijskog suda, navodi na zaključak da tuženi nije imao više potrebu i interes da bilo kada nastavi da lično koristi stan (što se iz istih razloga odnosi i na njegovu suprugu kao jedinog člana porodičnog domaćinstva), pa su bili ispunjeni uslovi predviđeni u članu 47. Zakona o stambenim odnosima da se usvoji otkaz ugovora o korištenju stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 508/88. od 18. maja 1989. godine).

160.

Članovi 19, 44, 47. i 54. stav 5. Zakona o stambenim odnosima

Osnovan je razlog za otkaz ugovora o korišćenju stana zbog nekorisćenja dužeg od šest mjeseci iako se preživjeli bračni drug nije mogao vratiti u stan zbog toga što ga je umrli bračni drug – sticalac stanarskog prava – dao u zakup, jer nije bilo pravne prepreke da otkáže ugovor o zakupu.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 47. stav 1. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, otkaz ugovora o korištenju stana može se dati nosiocu stanarskog prava kada on i članovi njegovog porodičnog domaćinstva, koji su zajedno s njim stanovali, prestanu da lično koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci.

U konkretnom slučaju utvrđeno je da i tužena – njegov bračni drug, nisu koristili predmetni stan duže od šest mjeseci, pa su se stekli uslovi za otkaz ugovora o korištenju stana po navedenom zakonskom osnovu.

Prigovor revizije da je ugovor o korištenju stana, kojeg je zaključio muž tužene, prestao njegovom smrću i da se nije ni mogao otkazati ugovor o korištenju stana koji ne postoji, nije osnovan. Ugovor o korištenju stana je egzistirao i nakon smrti u smislu odredbe člana 19. stav 3. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, jer su oba bračna druga sunosioci stanarskog prava, pa nakon smrti jednog od njih drugi bračni drug (tužena) ostaje jedini nosilac stanarskog prava.

Okolnost da je muž tužene već dio stana izdao u zakup, nije mogao biti smetnja za otkaz ugovora o korištenju stana tuženoj, jer je tužena mogla, kako za života muža, uz njegovu

saglasnost, tako i sama, poslije njegove smrti, otkazati ugovor o zakupu i zahtijevati iseljenje zakupca (u stvari podstanara) – član 54. stav 5. Zakona o stambenim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 82/89. od 12. oktobra 1989. godine).

161.

Član 50. Zakona o stambenim odnosima

Presuda kojom je usvojen otkaz ugovora o korišćenju stana odnosi se i na bračnog druga lica kome je stan bio dodijeljen na korišćenje iako nije obuhvaćen preudom.

Iz obrazloženja:

Kako supruga tuženog svoje pravo korištenja stana izvodi iz prava tuženog, kome je taj stan bio dodijeljen po osnovu radnog odnosa, a stanarsko pravo prestalo zbog nekorisćenja, nije osnovan ni prigovor revizije da je zbog propusta tužioca da kao tuženu označi i suprugu, nepotpuna pasivna legitimacija, odnosno da tužilac kod takvog stanja stvari nije mogao zahtijevati da mu tuženi preda u posjed stan slobodan od ljudi i stvari (član 50. Zakona o stambenim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 159/89. od 16. oktobra 1989. godine).

162.

Članovi 103. i 104. Zakona o obligacionim odnosima

Član 52. Zakona o stambenim odnosima

Društveno pravno lice koje smatra da njemu pripada pravo davanja stana na korišćenje, a ne društveno pravnom licu koje ga je pribavilo ugovorom o kupovini, nije ovlašteno tražiti da se utvrdi ništavost ugovora o korišćenju stana, sve dok se ne utvrdi da li je ništav ugovor kojim je davalac stana na korišćenje pribavio pravo raspolaganja.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da je između tuženih dana 1. januara 1981. godine zaključen ugovor o korištenju jednosobnog stana. Utvrđeno je isto tako da je taj stan drugotuženoj dodijeljen na korištenje rješenjem RO PTT saobraćaja po osnovu radnog odnosa.

Na osnovu uvida u kupoprodajni ugovor koji je sklopljen 6. novembra 1972. godine prvostepeni sud je utvrdio da je navedeni stan opština prodala Preduzeću PTT saobraćaja.

Prvostepeni sud je utvrdio takođe da se pomenuti stan nalazi u jednoj od stambenih zgrada čiju su izgradnju zajednički finansirali opština i pravni prednik tužioca, ali nikada nije došlo do razgraničenja prava raspolaganja na stanovima čija je izgradnja zajednički finansirana.

U toku prvostepenog postupka je utvrđeno i to da u pomenutom stanu nikada nisu stanovali radnici koji su zasnovali radni odnos u organizaciji udruženog rada tužioca.

Tužilac je tražio da se proglasi ništavim ugovor o korištenju stana tvrdeći da je on nosilac prava raspolaganja i nosilac prava davanja stana na korištenje i da je zbog toga ugovor o korištenju stana nevaljan.

Navedenu činjenicu tužilac u toku postupka nije uspio dokazati. Sve dok se ne utvrdi ništavost kupoprodajnog ugovora na osnovu koga je na RO PTT saobraćaja Z. prenijeto pravo

raspolaganja, odnosno pravo davanja stana na korištenje ono je, a ne tužilac, ovlašteno, da u smislu člana 5. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst) daje navedeni stan na korištenje.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 28/89. od 28. septembra 1989. godine).

163.

Član 54. Zakona o stambenim odnosima

Član 104. Zakona o obligacionim odnosima

Ništav je ugovor o zakupu cijelog stana zaključen sa nosiocem stanarskog prava, pa je ovaj u svako doba ovlašten tražiti da mu ga zakupnik preda u posjed, a zakupnik se ne može suprotstaviti prigovorom da postoje razlozi za otkaz ugovora o korištenju stana nosiocu stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Između tužitelja i tužene nije zaključen ugovor o podstanarskom odnosu, jer u smislu tada važeće odredbe člana 51, Zakona o stambenim odnosima SRBiH (sada član 54) podstanarski odnos postoji samo u slučaju kada nosilac stanarskog prava ustupa dio stana na korištenje podstanaru.

U konkretnom slučaju između tužitelja kao nosioca stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini i tužene, zaključen je ugovor o zakupu stana, a nosilac stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini ne može davati stan u zakup. Zato tužena predmetni stan koristi bez pravnog osnova, pa tužitelj kao nosilac stanarskog prava ima pravo da zahtijeva njeno iseljenje (član 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Za ocjenu osnovanosti zahtjeva tužitelja za iseljenje tužene, bez značaja je prigovor tužene da postoje razlozi za prestanak stanarskog prava tužioca, jer se na taj prigovor može pozivati samo davalac stana na korištenje u parnici za otkaz ugovora o korištenju stana protiv nosioca stanarskog prava.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 550/88. od 25. maja 1989. godine).

164.

Član 61. stav 1. u vezi sa članom 44. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima

Postoji razlog za raskid ugovora o zakupu stana ako zakupac zaostane sa plaćanjem zakupnine.

Iz obrazloženja:

Tužena je u toku 1978. godine, sa prednicom tužioca zaključila ugovor o zakupu stana.

Tužioci, nasljednici zakupodavca – dostavili su tuženoj prijedlog za povećanje zakupnine ali je ona odbila da plati i ranije ugovorenu zakupninu. Stoga su se stekli uslovi za raskid ugovora o zakupu stana zbog neispunjenja obaveze plaćanja zakupnine u skladu sa odredbom člana 61. u vezi sa članom 44. stav 1. tačka 3. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84, prečišćeni tekst), budući da je tužena zakupninu prestala da plaća počev od novembra 1984. godine, a tužioci su tužbu radi raskida ugovora o zakupu stana predali dana 26. avgusta 1985. godine, dakle po proteku tromjesečnog roka od momenta prestanka plaćanja zakupnine.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 171/89. od 27. novembra 1989. godine).

165.

Član 73. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Kada sustanar umre ili iz drugih razloga prestane da koristi stan, drugi sustanar može u parničnom postupku zahtijevati da se isele lica koja su zauzela taj dio stana ako im po zakonu ne pripada pravo da produže korištenje stana.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica kao sustanar koristi dio stana, a sporni dio stana do 1980. godine koristio je njen sustanar Š.I. Po njegovom iseljenju taj dio stana nastavili su da koriste njegov sin i snaha, a stambeni opštinski organ odbacio je prijedlog tužiteljice za proširenje.

Polazeći od ovakvih utvrđenja, nižestepeni sudovi su odbili tužbeni zahtjev sa obrazloženjem da samo davalac stana na korištenje, odnosno vlasnik, može zahtijevati da se utvrdi da licima koja su ustala u stanu, nakon iseljenja nosioca stanarskog prava, ne pripada pravo da u smislu člana 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, nastave sa korištenjem stana i zahtjeva ispražnjenje stana.

Prema odredbi člana 73. stav 2. navedenog zakona ako prestane jedan sustanarski odnos preostali sustanar se proširuje u ispražnjeni dio stana.

U situaciji kada jedan sustanar umre ili iz drugih razloga trajno prestane da koristi dio stana, a u stanu ostanu lica za koja preostali sustanar smatra da im ne pripada pravo da po odredbi člana 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima nastave sa korištenjem stana, može tužbom kod redovnog suda zahtijevati iseljenje lica, koja su u stanu ostala poslije iseljenja nosioca stanarskog prava, radi proširenja na taj dio stana u smislu člana 73. stav 2. navedenog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 115/89. od 19. oktobra 1989. godine).

PORODIČNO PRAVO

166.

Član 75. Porodičnog zakona

Sud će presudom o razvodu braka odlučiti o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničkog malodobnog djeteta stranaka bez obzira što je o tome odlučio u parnici koja je prethodila parnici radi razvoda braka.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 75. Porodičnog zakona propisano je da će sud presudom kojom se brak razvodi i po službenoj dužnosti odlučiti o odgoju, zaštiti i izdržavanju zajedničkog djeteta, pa su postupajući po navedenoj zakonskoj odredbi nižestepeni sudovi pravilno postupili kada su donoseći presudu o razvodu braka u ovoj parnici istovremeno odlučili i o odgoju, zaštiti i izdržavanju djeteta iz ovoga braka bez obzira na okolnost da li je o tome ranije odlučivano, ili je u toku postupak po tužbi radi izdržavanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 404/87. od 21. septembra 1989. godine).

167.

Članovi 76. i 93. Porodičnog zakona

Nema bitne povrede odredaba parničnog postupka ako je sud uzeo u obzir izjavu djeteta o tome s kojim roditeljem želi da živi iako je izjava data pred organom starateljstva a ne pred sudom.

Iz obrazloženja:

Bez značaja je okolnost na koju revident ukazuje, da mlđb. M. izjavu o tome kod koga želi da živi nije dao pred sudom, jer takvu izjavu dijete može dati i pred organom starateljstva u čiju nadležnost, pored ostalog, spada zaštita interesa malodobne djece, pa dosljedno tome i obavljanje svih radnji u cilju prikupljanja podataka radi davanja mišljenja o tome kome malodobno dijete treba povjeriti na zaštitu i vaspitanje (član 76. Porodičnog zakona SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 53/89. od 14. septembra 1989. godine).

168.

Članovi 243. i 257. Porodičnog zakona

Dužnik može tražiti tužbom da se ukine ili izmijeni njegova obaveza plaćanja zakonskog izdržavanja iz sudskog poravnanja ako se naknadno izmijene okolnosti, a ne zbog toga što u času zaključenja poravnanja nije postojala obaveza zakonskog izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Neprihvatljiv je revizijski prigovor tuženog kojim se ističe da su pogriješili nižestepeni sudovi kada iz razloga predviđenih u članu 243. Porodičnog zakona nisu usvojili protivtužbeni zahtjev da se ukine obaveza izdržavanja, koji tuženi zasniva na tvrdnji da tužiteljica zaključenjem braka "koji je faktički trajao svega pet mjeseci", kao što se navodi u reviziji, nije dospjela u težu materijalnu situaciju u poređenju sa onom koja je postojala prije zaključenja braka.

Pravilan je i zaključak nižestepenih sudova da se izmjena obaveze izdržavanja iz zaključenog poravnanja mogao tražiti samo pod uslovom iz člana 257. Porodičnog zakona, tj. ako su se nakon toga izmijenile okolnosti koje su postojale u momentu obavezivanja tuženog da doprinosi za izdržavanje tužiteljice. Kako iz činjeničnih utvrđenja sadržanih u razlpzima nižestepenih presuda proizilazi da se na strani tužiteljice nisu izmijenile okolnosti od kojih ovisi obaveza izdržavanja. Neprihvatljiv je revizijski prigovor o tome da je odbijanjem protivtužbenog zahtjeva pogrešno primijenjeno materijalno pravo.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 68/89. od 21. septembra 1989. godine).

Članovi 257. i 258. Porodičnog zakona

Vanbračno dijete može zahtijevati povećanje dosuđenog izdržavanja i kada je u toku postupak po reviziji tuženog protiv pravosnažne presude o utvrđenju očinstva.

Ako u kasnijem postupku odluka o utvrđenju očinstva bude izmijenjena tuženi može zahtijevati u posebnim parnicama prestanak obaveze izdržavanja i od majke djeteta vraćanje plaćenog doprinosa za izdržavanje.

Iz obrazloženja:

Pošto su za donošenje odluke o povišenju obaveze izdržavanja mjerodavne prilike koje postoje u vrijeme presuđenja, to navodi istaknuti u reviziji tuženog da je u toku odlučivanje o njegovoj reviziji (koja je vanredni pravni lijek) protiv pravosnažne presude o utvrđenju

očinstva nisu od uticaja za drugačije odlučivanje u ovoj parnici. Tek ukoliko po tom vanrednom pravnom sredstvu bude donijeta odluka kojom se tuženikovo očinstvo dovodi u pitanje, to može biti razlog da tuženi novom tužbom u posebnoj parnici zahtijeva izmjenu odluke o obavezi izdržavanja iz razloga predviđenih u članu 257. Porodičnog zakona za budući period, a u odnosu na već izmirene alimentacione obroke da prema majci mlđb. tužioca istakne tužbeni zahtjev kakav ima u vidu odredba člana 258. istog zakona.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 166/89. od 16. oktobra 1989. godine).

170.

Član 258. Porodičnog zakona

Niko, pa ni malodobno dijete ne može tražiti naknadu za izdržavanje, za proteklo vrijeme, ali lice koje je imalo troškove za izdržavanje drugog lica može tražiti naknadu ovih troškova, ako su bili opravdani, od onoga ko je po zakonu bio dužan da mu daje izdržavanje, pa to pravo pripada i roditelju koji je izdržavao zajedničko dijete protiv drugog roditelja.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 258. Porodičnog zakona, na kojoj je zasnovan tužbeni zahtjev, lice koje je imalo troškove radi izdržavanja nekog lica može tražiti naknadu tih troškova od lica koje ga je po ovom zakonu dužno da izdržava, ako su učinjeni troškovi bili opravdani, a odredbom člana 230. stav 2. istog zakona utvrđena je obaveza roditelja da izdržavaju malodobnu djecu, te propisano da u izvršenju te obaveze roditelji moraju da iskoriste sve svoje mogućnosti.

Tužiteljica u ovoj parnici traži naknadu troškova izdržavanja zajedničke malodobne djece parničnih stranaka u smislu odredbe člana 258. navedenog zakona za period za koji je u ranijoj parnici povukla tužbu. Okolnost što je tužiteljica u ranijoj parnici povukla tužbu u odnosu za period od 18. septembra 1986. godine do 25. februara 1987. godine, ne dokazuje da tuženi nije bio u mogućnosti da u tom periodu doprinosi za izdržavanje zajedničke djece i da zbog toga ne bi postojala njegova obaveza utvrđena članom 230. stav 2. navedenog zakona.

Radi pravilne primjene citiranih zakonskih propisa bilo je potrebno utvrditi da li je tuženi bio u mogućnosti da u navedenom periodu doprinosi za izdržavanje malodobne djece.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 661/88. od 21. septembra 1989. godine).

171.

Članovi 264, 270. stav 3, čl. 273. i 274. Porodičnog zakona

Na veličinu suvlasničkog dijela bračnog druga u zajedničkoj imovini ne utiče okolnost da je on dužnik po ugovoru o kreditu zaključenom radi povećanja zajedničke imovine tokom bračne zajednice, pa i kada je sa ot platom kredita otpočeo tek nakon raskida zajednice života.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 264. u vezi sa članom 270. stav 3. Porodičnog zakona, zajedničku imovinu čini imovina koju su bračni drugovi stekli tokom trajanja zajednice života radom (a ne iz posebne imovine nekog od njih ili po nekom drugom zakonskom osnovu), pri čemu se ne namireni dugovi jednih od njih trećim licima, koji su nastali tokom trajanja te zajednice radi uvećanja zajedničke imovine, ne uzimaju u obzir prilikom određivanja njegovog udjela u sticanju te imovine, nego taj brčani drug, prema odredbama člana 273. i 273. istog zakona, ima pravo da istakne obligacionopravni zahtjev prema drugom bračnom drugu za isplatu dijela duga koji odgovara veličini udjela tog bračnog druga u zajedničkoj imovini, ako dokaže

da je nakon raskida zajednice života isplatio i onaj dio potraživanja trećih lica iz tog osnova koji tereti suvlasnički dio drugog bračnog druga. Pravilno su stoga postupili prvostepeni sudovi kada su usvojili tužbeni zahtjev stvarnopravnog karaktera na utvrđenje suvlasničkog dijela supruge, ne uvećavajući suvlasnički dio tuženog zbog činjenice da je on dužnik iz ugovora o kreditu i da je otpočeo sa otplatama kredita tek po raskidu zajednice života.

(Vrhovni sud BiH br. Rev. 157/89 od 27. oktobra 1989.g)

172.

Član 270. Porodičnog zakona

Okolnost što nakon razvoda braka jedan bračni drug vraća kredit za izgradnju porodične stambene zgrade, ne utiče na povećanje njegovog suvlasničkog dijela već predstavlja osnov za zahtjev da mu drugi bračni drug isplati naknadu s razmjerno svom suvlasničkom dijelu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili odredbu člana 264. Porodičnog zakona SRBiH, kada su ocijenili da montažna stambena zgrada predstavlja zajedničku imovinu parničnih stranaka, te odredbu člana 267. istog zakona, kada su ocijenili da tužiteljici, s obzirom na utvrđene oblike njenog doprinosa u sticanju iste, pripada 2/5 dijela.

Pri tome je drugostepeni sud pravilno ocijenio irelevantnim žalbeni pri ovor tuženog da je on posuđivao novac za kupovinu predmetne montažne zgrade i da je dug vratio i po prestanku bračne zajednice., jer u smislu odredbe člana 270. navedenog zakona, dugovanja bračnih drugova nastala radi povećanja ili održavanja zajedničke imovine ne utiču na povećanje udjela bračnog druga koji se zadužio, već taj bračni drug ima pravo na naknadu dijela duga koji je sam isplatio nakon raskida zajednice života.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 683/88 od 4. avgusta 1989.g.)

173.

Član 278. Porodičnog zakona

Članovi 210.-218. Zakona o obligacionim odnosima

Nema sticanja u vabračnoj zajednici, ako je ta zajednica trajala nepune dvije godine sa čestim prekidima.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica je zasnovala vanbračnu zajednicu sa protuženim pa je u toj zajednici i zajedničkom domaćinstvu sa ostalim tuženim provela ukupno 22 mjeseca, ali je u tom razdoblju dolazilo do čestih prekida zajednice života zbog toga što tužiteljica nije uspjela da uspostavi skladne odnose sa članovima porodičnog domaćinstva tuženih. Polazeći od tih činjeničnih utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da u tom vremenu, s obzirom na česte sukobe i svade koje je tužiteljica izazivala, tužiteljica nije ulagala rad u cilju održavanja ili povećanja imovine tuženih, a nemože se prihvatiti da se radilo o vanbračnoj zajednici koja je trajala duže vremena. (član 278. Porodičnog zakona). Iz istih činjeničnih utvrđenja nižestepeni sudovi su opravdano zaključili i to da se ne mogu prihvatiti osnovanim ni navodi tužiteljice da su rezultati njenog rada u domaćinstvu tuženih doveli do neosnovanog obogaćenja (sticanja bez osnova) tuženih, pa nisu ispunjeni uslovi iz člana 210. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78) da bi se moglo udovoljiti zahtjevu tužiteljice utemeljenom na tom osnovu.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 75/89 od 28. septembra 1989.g.)

NASLJEDNO PRAVO**174.****Član 7. Zakona o nasljeđivanju**

Izražavanjem namjere da će dio svoje imovine za slučaj smrti ostaviti određenom licu, ostavilac ne daje izjavu posljednje volje, jer ta izjava mora biti određena i izričita.

Iz obrazloženja:

Ostaviteljica je u razgovoru sa svjedocima samo izražaval anamjeru da tužiteljici nešto ostavi, budući je ona prema njoj bila pažljiva. Međutim, opisani razgovori koje je ostaviteljica vodila sa pomenutim svjedocima, s obzirom na njihov sadržaj i karakter, prema jasnom i argumentovanom zaključivanju nižestepeni sudova, nikako se ne mogu uzeti u obzir kao određena i rezolutna naredba ostaviteljice posljednje volje.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 436/88 od 10. novembra 1989.g.)

175.**Član 23. Zakona o nasljeđivanju**

Odluka suda o uvećanju nasljednog dijela bračnog druga ostavioca zavisi od ocjene da li vlastitim radom ili iz naslijeđene, odnosno druge imovine može podmiriti osnovne životne potrebe, ne uzimajući u obzir eventualnu pomoć od srodnika ili pravo da zahtijeva zakonsko izdržavanje.

Povećanje nasljednog dijela se može dosuditi i samo na teret nasljednog dijela nekog od sanasljednika.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su zaključili da tuženoj ne pripada pravo na uvećanje nasljedno dijela iza umrlog supruga iz osnova predviđenog u članu 23. Zakona o nasljeđivanju, zato što na (iako je u životnoj dobi od oko 80 godina i nesposobna za privređivanje) nie bez nužnih sredstava za život, a takav zaključak zasnovali su na činjeničnim utvrđenjima da je tužena uživalac porodične penzije koja je u vrijeme donošenja prvostepene presude iznosila 10.000 dinara mjesečno i što će kao zakonski nasljednik svog supruga naslijediti ¼ dijela u zaostavštini ostavioca, te što živi u porodičnoj stambenoj zgradi koja je predmet nasljeđivanja, u zajednici sa kćerkom koja je zaposlena.

Osnovan je prigovor istaknut u reviziji da navedena činjenična utvrđenja nižestepeni sudovi nisu bila dovoljna da se sa aspekta citirane odredbe iz člana 23. Zakona o nasljeđivanju zaključi da tužena nije bez nužnih sredstava za život, jer taj zakonski propis podrazumijeva da bračni drug koji pretenduje na uvećanje nasljednog dijela, obzirom na obim svojih osnovnih životnih potreba (što se cijeni prema okolnostima svakog konkretnog slučaja) bez uvećanja zakonskog dijela, neće moći podmiriti te potrebe ni vlastitim radom, ni iz imovine koju treba da naslijedi, ili iz neke druge imovine sa kojom raspolaže, pri čemu se ne uzima u obzir i mogućnost da bračni drug eventualno ostvari pravo na pomoć ili zakonsko izdržavanje od lica koje mu to duguje. U ovakvom slučaju bi mu pripadalo pravo na uvećanje nasljednog dijela, pod pretpostavkom da su zadovoljavajuće imovinske prilike ostalih

zakonskih nasljednika. Uvećanje nasljednog dijela bračnog druga se po citiranoj odredbi može ostvariti i na teret nasljednog dijela samo nekih od nasljednika.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 156/89 od 27. oktobra 1989.g.)

176.

Član 31. stav 1. alineja 3. i član 143. Zakona o nasljeđivanju

Član 258. Porodičnog zakona

Troškovi koje je neko lice imalo radi izdržavanja ostavioca ne odbijaju se od vrijednosti zaostavštine, ako se ostavilac nije obavezao ugovorom da ih naknadi, već to lice može tražiti naknadu ovih troškova ako su bili opravdani od lica koje je po zakonu bilo dužno da izdržava ostavioca.

Iz obrazloženja:

U slučaju da su tužioci izdržavali ostavioca, bez ugovorene obaveze ostavioca da im naknadi te troškove, oni ne mogu tražiti da se za iznos učinjenih izdataka po tom osnovu umanju vrijednost zaostavštine, jer to nisu dugovi ostavioca (član 31. stav 1. alineja 3. zakona o nasljeđivanju) već bi to bili dugovi lica koja su bila dužna po zakonu da izdržavaju ostavioca (član 258. Porodičnog zakona), pa bi ih tužioci mogli tražiti od tih lica.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 636/88 od 8. juna 1989.g.)

177.

Član 76. stav 1. Zakona o nasljeđivanju

Ne postoje izuzetne prilike koje opravdavaju zaključenje usmenog testamenta ako je ostavilac nalazeći se na liječenju u bolnici bio u mogućnosti da pozove sudiju radi sastavljanja sudskog testamenta.

IZ obrazloženja:

Ostaviteljica je umrla dana 7.4.1983. godine u Medecinskom centru u B.L. gdje je bila na liječenju od polovine marta pa do aprila iste godine. Za vrijeme liječenja osjećala se dosta dobro i bila sposobna za rasuđivanje, a za to vrijeme je u nekoliko navrata razgovarala sa svjedokinjama, pa su na osnovu toga nižestepeni sudovi zaključili da se u tom vremenskom razdoblju nije nalazila u "izuzetnim prilikama", zbog kojih ne bi bila u stanju da sačini pismeni testament (član 76. stav 1. Zakona o nasljeđivanju).

U prilog zaključenja o neosnovanosti tužbenog zahtjeva u razlozima drugostepene presude ukazuje se i na utvrđenja prvostepenog suda da je svjedokinja u "nevezanom razgovoru" sa ostaviteljicom, ovoj predložila da pozove sudiju u Dom zdravlja radi sačinjavanja testamenta.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 436/88 od 10. novembra 1989.g.)

178.

Član 120. i 123. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Obaveza iz ugovora o doživotnom izdržavanju se ne mora sastojati u obavezi redovnog davanja (ili plaćanja) sredstava za izdržavanje nego i u drugim oblicima pomoći primaocima izdržavanja, pa ukoliko je davalac izdržavanja pružao tu pomoć, a nije davao sredstva za izdržavanje, jer to nije bilo ni potrebno, ne postoji razlog za raskid ugovora.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su se ugovorne stranke sporazumjele o tome da će prvotuženi prema ukazanoj potrebi pružati svakovrsnu pomoć sada umrlom A. i njegovoj supruzi drugotuženoj L. onako kako to bude zahtijevalo stanje njihovog zdravlja, jer su u momentu zaključenja ugovora bili oboje teški srčani bolesnici i samohrani, te da će ih na kraju i sahraniti prema mjesnim običajima, iz čega proizilazi da suština te obaveze nije bila u davanju redovnog doprinosa za izdržavanje. Kako odredba člana 120. zakona o nasljeđivanju dopušta mogućnost i takve sadržine obaveze davanja izdržavanja kod ugovora o doživotnom izdržavanju, očigledno je da materijalna situacija umrlog M. nije bila odlučujuća kod zaključenja ugovora, pa je stoga bez uticaja na drugačije odlučivanje u ovoj parnici da li je prvotuženi, pored ostalog davao A. i određena materijalna sredstva.

Kako je nižestepenim presudama utvrđeno da je prvotuženi tokom trajanja odnosa doživotnog izdržavanja, kao i prije toga, pružao sada umrlom A. i njegovoj supruzi svakovrsnu pomoć kakvu je podrazumijevala njegova ugovorna obaveza redovno ih obilazio, obrađivao njihovu zemlju sa članovima svoje porodice, vodio ih ljekarima, a umrlog A. i na operaciju srca, te ih na kraju i sahranio o svom trošku prema mjesnim običajima (drugotužena je umrla u toku ove parnice), nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da nisu ispunjeni uslovi predviđeni u članu 122. stav 3. Zakona o nasljeđivanju, za raskid ugovora zbog neispunjenja obaveze izdržavanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 502/88 od 11. maja 1989.g.)

179.

Član 123. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Nisu ispunjeni uslovi za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju kada je davalac izdržavanja dug niz godina prije zaključenja ugovora brinuo se o nepokretnom primaocu izdržavanja, pa to nastavio i nakon zaključenja ugovora (nije bilo ugovoreno zajedničko domaćinstvo), ako su srodnici primaoca izdržavanja na par godina prije njegove smrti spriječili davaoca izdržavanja da obaveze iz ugovora ispunjava.

Iz obrazloženja:

Prema činjeničnim utvrđenjima tužiteljica je od rođenja bila teško bolesna i nepokretna i kao takva upućena na tuđu njegu i pomoć koju joj je u okviru domaćinstva tuženog kroz dugi niz godina do svoje smrti pružao isključivo tuženikov otac, a od 1976. godine pa nadalje i tuženi, koji je za njene potrebe izgradio i poseban dvorišni objekt i u taj objekt preselio tužiteljicu iz njene ranije kuće u namjeri da joj obezbijedi stalnu pomoć i njegu koja joj je bila neophodna. Pod takvim uslovima dana 7. 1. 1983. godine među strankama je u zakonom propisanoj formi bio zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju.

Utvrđeno je da je tuženi i nakon zaključenja ugovora o doživotnom izdržavanju nastavio tužiteljici pružati svakovrsnu njegu i pomoć onako kako je to bilo ugovoreno, sve dok je njeni osrali srodnici aprila mjeseca 1983. godine nisu smjestili u samostan, a zatim je tokom njenog boravka u samostanu obilazio i posjećivao sve do njene smrti 2. 3. 1986. godine. Nakon smrti tuženi je prevezao tužiteljicu u njeno selo, te je o svom trošku sahranio prema mjesnim običajima.

Nižestepeni sudovi su cijeneći okolnost da je tužiteljica od aprila mjeseca 1983. godine pa do svoje smrti bila smještena na brigu i dalju njegu u samostan, u kontekstu sa svim ostalim već navedenim činjenicama iz kojih proizilazi da se tuženi sam i ranije preko članova svog porodičnog domaćinstva, kroz dugi niz godina starao o svim životnim potrebama tužiteljice, izveli pravilan zaključak da nije krivicom tuženog došlo do neizvršavanja obaveza izdržavanja, onako kako su one predviđene ugovorom stranaka, tokom perioda boravka

tužiteljice u samostanu, odnosno da je tuženi protiv svoje volje u tome bio spriječen, u prilog čega idu i činjenična utvrđenja nižestepenih presuda da je tuženi i u tom periodu posjećivao tužiteljicu i na kraju je o svom trošku sahranio prema mjesnim običajima.

Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da nisu ispunjeni uslovi za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju predviđeni u članu 123. stav 3. Zakona o nasljeđivanju, pa su nižestepeni sudovi pravilno primijenili taj propis kada su tužbeni zahtjev kao neosnovan odbili.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 158/89. od 27. oktobra 1989. godine).

180.

Član 134. stav 2. i član 139. Zakona o nasljeđivanju

Može se pobijati zbog zablude nasljednička izjava o ustupanju nasljednog dijela sanasljedniku ako je sudija pogrešno uputio nasljednika da se ne može odreći nasljedstva samo u svoje ime tako da na njegovo mjesto dođu njegova djeca (reprezentanti).

Iz obrazloženja:

Na osnovu utvrđenja da je tužitelj prije davanja nasljedničke izjave isticao da bi želio da se svog nasljednog dijela odrekne u korist sinova, da je nakon što je od strane sudije obaviješten da se njegovi sinovi ni u kom slučaju ne mogu pojaviti kao nasljednici u ovom postupku, dao izjavu da se svog nasljednog dijela odriče u korist brata, nižestepeni sudovi su ocijenili da je tužitelj nasljedničku izjavu da se odriče svog dijela u korist brata, dao u zabludi i tužbeni zahtjev usvojili.

Propuštanjem sudije da upozna tužitelja sa pravim značenjem odredbe člana 134. stav 2. Zakona o nasljeđivanju i uz to davanjem pogrešnog obavještenja da njegovi sinovi ne mogu biti nasljednici u ostavinskom postupku, sudija je tužitelja doveo u pravnu zabludu, pa je zbog toga ovaj dao izjavu kakvu ne bi dao da nije bio u zabludi. Pravna zabluda se u pravilu smatra kao neispričiva, jer se na nepoznavanje prava niko ne može pozivati. Međutim, morao bi se učiniti izuzetak u slučaju kada je sudija doveo u pravnu zabludu stranku u postupku kao u konkretnom slučaju. Stoga je pravna zabluda u kojoj se nalazio tužitelj ispričiva pa se stiču uslovi za poništenje izjave tužitelja u odricanju nasljedstva (član 139. ZN).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 179/87. od 12. oktobra 1989. godine).

181.

Član 45. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

Član 135. Zakona o nasljeđivanju

Načelo pouzdanja u zemljišne knjige ne štiti nasljednika zamljišno-knjižnog vlasnika koji je izgubio to pravo vanknjižno (zbog toga što ga je drugi stekao na originaran način), pa ono nije predmet nasljeđivanja unatoč toga što nije brisano iz zemljišne knjige.

Iz obrazloženja:

Prema pravilima imovinskog prava, sada odredba člana 45. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima, pravo svojine prestaje kad drugo lice stekne pravo svojine na tu stvar, pa i vanknjižno, na originaran način, npr. održajem.

U konkretnom slučaju sticanjem prava svojine na sporne nekretnine po osnovu održaja od strane prednika tuženih, prestalo je pravo svojine majke tužitelja, pa ona u momentu smrti

nije vlasnik spornih nekretnina i zato ni tužitelji kao njani nasljednici nisu mogli steći pravo svojine koje ni ona nije imala (član 135. Zakona o nasljeđivanju).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 689/88. od 4. avgusta 1989. godine).

182.

Član 239. Zakona o nasljeđivanju

Pravosnažno rješenje o nasljeđivanju vezuje nasljednike koji su učestvovali u postupku raspravljanja zaostavštine iako je suprotno sporazumu o diobi nasljeđa koji su oni zaključili prije ostavinske rasprave, a veže i nasljednika koji se odrekao nasljedstva.

Iz obrazloženja:

Neovisno od toga da li je izjava tužiteljice o odricanju od nasljeđa od 23. juna 1960. godine zadovoljavala formu propisanu Zakonom o nasljeđivanju obzirom da nije data pred sudom, sa čime revizija nepotrebno polemiše, nižestepeni sudovi su iz sadržine pismenog podneska tužiteljice upućenog sudu u toku ostavinskog postupka opravdano zaključili da je ona urednim pozivanjem na ročište učestvovala u tom postupku, a iz sadržine dostavnice o uručenju rješenja kojim je raspravljena zaostavština, kao i iz njenog priznanja u toku ove parnice da je na dostavnici njen vlastoručni potpis, da je to rješenje i u odnosu na tužiteljicu postalo pravosnažno. Kako to rješenje prema izričitoj odredbi iz člana 239. Zakona o nasljeđivanju veže i nju kao nasljednika, pravilan je zaključak da je eventualni sporazum o diobi zaostavštine, sve i da je bio postignut prije raspravljanja zaostavštine, kako tužiteljica tvrdi, sastavljen van snage tim rješenjem.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 154/89. od 27. oktobra 1989. godine).

NADLEŽNOST

183.

Član 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan za suđenje o zahtjevu radi naknade štete prouzrokovane radniku u radnom odnosu nezakonitim upravnim aktom.

Iz obrazloženja:

Tužilac zahtijeva naknadu štete, koja mu je pričinjena donošenjem nezakonitog upravnog akta.

Stoga je za presuđenje ovoga spora, u smislu odredbe člana 34. stav 1. tačka 1c. citiranog Zakona o redovnim sudovima nadležan Osnovni sud u C. kao redovan sud, iako se prema navodima tužbe u ovome sporu radi o šteti, koja je u sferi radnih odnosa donošenjem nezakonitog upravnog akta pričinjena tužiocu.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 175/89. od 28. novembra 1989. godine).

184.

Član 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da sudi o zahtjevu za naknadu štete koju je pretrpio na radu radnik u krugu druge organizacije udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Tužitelj temelji zahtjev na navodima da je u svojstvu vozača RO ŽTP u krugu tuženoga (druga RO) prilikom utovara željeznih šina, povrijeđen propustom radnika tuženog, te da mu je prouzrokovana šteta u utuženom iznosu.

Iz izloženog slijedi da se ne radi o sporu koji ima u vidu odredba člana 51. stav 1. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH (ne radi se o sporu o naknadi štete između radnika u udruženom radu i organizacije udruženog rada u kojoj je zaposlen) nego o građansko-pravnom sporu kojeg ima u vidu odredba člana 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima SRBiH, pa je za suđenje nadležan redovni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 167/89. od 4. avgusta 1989. godine).

185.

Član 34. stav 1. tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da odlučuje o zahtjevu za ispunjenje obaveze iz ugovora o životnom osiguranju zbog nesreće na poslu.

Iz obrazloženja:

Prema sadržini tužbenog zahtjeva i činjeničnom supstratu tužbe, u ovoj parnici ne radi se o sporu za naknadu štete (iako je tu štetu tužilac pretrpio uslijed nesreće na poslu), odnosno o sporu kakav ima u vidu odredba člana 51. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", broj 14/80), niti su stranke lica koja podrazumijevaju taj zakonski propis nego o sporu za ispunjenje ugovora o životnom osiguranju između tužioca i zajednice osiguranja sa kojom tužilac nije u radnom odnosu, dakle o građansko-pravnom sporu, a za odlučivanje o toj vrsti spora, odredbom člana 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima propisana stvarna nadležnost redovnih sudova.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 254/89. od 28. novembra 1989. godine).

186.

Članovi 10. i 22. Zakona o stambenim odnosima

Član 34. stav 1. tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan da odluči o tužbenom zahtjevu za utvrđenje da davalac stana na korištenje nije bio ovlašten da donese odluku o novom nosiocu stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Iz činjeničnog supstrata tužbe proizilazi da je sporni stan, po osnovu radnog odnosa, bio dodijeljen Đ.L.J., a nakon njegove smrti nosiocem stanarskog prava bila je određena njegova supruga – majka tužiteljice u čije je porodično domaćinstvo tužiteljica stupila 1977. godine, stanujući u navedenom stanu zajedno sa sinom ranijeg nosioca stanarskog prava. Nakon što je tužiteljčina majka napustila sporni stan, tuženi je, kao davalac stana na korištenje, donio rješenje kojim je za nosioca stanarskog prava određen pastarak nosioca stanarskog prava, pa je stoga tužiteljica u tužbi predložila da sud donese odluku kojom će se utvrditi da je navedeno rješenje tuženog nezakonito.

Prema tome, u konkretnom slučaju je u pitanju tužba za utvrđenje (član 187. Zakona o parničnom postupku), u kojoj tužiteljica navodi da je tuženi kao davalac stana na korištenje, po odredbi člana 22. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84, prečišćeni tekst) nije bio ovlašten da donese navedeno rješenje. Dakle, u ovom slučaju ne radi

se o sporu koji predviđaju odredbe čl. 48. i 50. Zakona o sudovima udruženog rada, kojim je određena stvarna nadležnost sudova udruženog rada, već o građansko-pravnom sporu, za čije je presuđenje u skladu sa odredbama člana 10. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst) i člana 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima, nadležan redovni sud.

(Vrhovni sud BiH, broj R. 226/89. od 30. oktobra 1989. godine).

187.

Član 51. Zakona o sudovima udruženog rada

Član 34. stav 1. tačka 1c. Zakona o redovnim sudovima

O zahtjevu za naknadu štete zbog propusta organizacije udruženog rada koji je uticao da oštećeni ne stekne na vrijeme pravo na ličnu penziju nadležan je da odluči sud udruženog rada, a o takvom zahtjevu protiv SIZ-a Penzijsko-invalidskog osiguranja odlučuje redovni sud.

Iz obrazloženja:

Tužilac traži naknadu štete zbog toga što u jednom periodu (od 24. februara 1984. godine do 31. oktobra 1984. godine) nije ostvario pravo na penziju. Traži naknadu štete jer smatra da je nastala zbog propusta oba tužena. Prvotuženi nije na vrijeme donio rješenje kojim se dozvoljava dokup staža radi sticanja prava na prijevremenu penziju, a drugotuženi je sredstva za dokup staža platio prvotuženom tek po proteku dva mjeseca od donošenja rješenja prvotuženog.

Nižestepeni sudovi su zaključili da za rješenje pomenutog spora ne postoji ni nadležnost redovnog ni samoupravnog suda, a da tužiocu stoji mogućnost, ukoliko su se ispunili zakonski uslovi da svoj zahtjev za isplatu neisplaćene penzije podnese nadležnom organu SIZ-a PIO BiH.

Izloženi pravni stav nižestepenih sudova nije pravilan. Tužilac u ovom predmetu traži naknadu štete od organizacije udruženog rada u kojoj je radio i SIZ-a PIO BiH zbog izgubljene penzije. U konkretnom slučaju, dakle, se radi o imovinskom sporu, a stvarna nadležnost za njegovo rješenje u upravnom postupku nije određena propisima kojima se uređuje oblast penzijskog i invalidskog osiguranja (član 17. Zakona o opštem upravnom postupku).

Obzirom na izloženo o zahtjevu tužioca usmjerenom prema organizaciji udruženog rada nadležan je da odlučuje sud udruženog rada u smislu člana 164. Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 11/88 – prečišćeni tekst). O zahtjevu tužioca u odnosu na SIZ PIO BiH nadležan je da odlučuje redovni sud na osnovu člana 34. stav 1. tačka c. Zakona o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", broj 19/86).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 32/89. od 14. septembra 1989. godine).

188.

Član 48. stav 2. tač. 21. Zakona o sudovima udruženog rada

Za suđenje o zahtjevu (prijedlogu) za poništenje odluke o dodjeli stana koju je donijela samoupravna interesna zajednica – osnovna zajednica za izgradnju stanova učesnika NOR-a, nadležan je sud udruženog rada, a ne redovni sud.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica pobija akt Skupštine SIZ stanovanja – Osnovne zajednice za izgradnju stanova za učesnike NOR-a kojim je odbijen njen prigovor protiv zaključka Izvršnog odbora tužene, a tim zaključkom odbijen je njen zahtjev da joj se dodjeli jednosoban stan na korištenje.

Akt Skupštine tužene, koji se tužbom pobija, ne predstavlja upravni akt u smislu odredbe člana 6. Zakona o upravnim sporovima protiv koga se može pokrenuti upravni spor, pa zbog toga nema osnova u odredbi člana 38. stav 1. tačka 13. Zakona o redovnim sudovima za stvarnu nadležnost redovnog suda u upravnom sporu, a ne radi se ni o građansko-pravnom sporu za čije bi rješavanje, po odredbi člana 34. stav 1. tačka 1c. istog zakona, bio stvarno nadležan redovni sud.

Sudovi udruženog rada, između ostalog, sude i u sporovima o samoupravnim pravima i dužnostima radnih ljudi, organizacija i drugih korisnika u samoupravnim interesnim zajednicama i jedinicama u kojima oni kao članovi tih zajednica zadovoljavaju svoje potrebe i interese (član 48. stav 2. tačka 21. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH).

(Vrhovni sud BiH, broj R. 176/89. od 28. septembra 1989. godine).

PARNIČNI POSTUPAK

189.

Član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Član 395. Zakona o obligacionim odnosima

Sud ne prekoračuje tužbeni zahtjev tužioca koji je tražio da se njegovo potraživanje strane valute konvertuje u dinare po kursu na dan zaključenja glavne rasprave i tuženi obaveže da mu na tu sumu plaća zateznu kamatu, ako mu dosudi dinarsku protuvrijednost po kursu na dan nastanka obaveze i zateznu kamatu od dospjeća obaveze.

Iz obrazloženja:

Na posljednjem ročištu za glavnu raspravu na kome je donesena prvostepena presuda tužitelj je precizirao tužbeni zahtjev tako što je tražio da sud obaveže tuženog da mu isplati dinarsku protuvrijednost iznosa od 2.000 DM, po tadašnjem kursu po iznosu od 1,600.000 dinara sa kamatom od dana presuđenja do konačne isplate po stopi koja se plaća u mjestu ispunjenja na dinarske štedne uloge oročene bez utvrđene namjene preko godinu dana, pa je u takvom većem zahtjevu svakako sadržan i manji zahtjev da se tužiocu dosude zatezne kamate na znatno manji iznos glavnog potraživanja od dana kada je tuženi došao u docnju (čime je znatno smanjeno njegovo ukupno potraživanje).

Tužilac traži protuvrijednost iznosa strane valute preračunatu u dinare prema kursu koji je za njega povoljniji (na dan zaključenja glavne rasprave umjesto na dan nastanka obaveze – član 395. Zakona o obligacionim odnosima), a zateznu kamatu od dana konvertovanja strane valute u dinare (traženi iznos glavnice od 1,600.000 dinara je znatno veći nego iznos od 193.109 dinara kada se ovaj uveća i za iznos zatezne kamate od dana kada je tuženi došao u docnju).

Prema tome preinačivši nižestepene presude na navedeni način ovaj revizijski sud je odlučivao u granicama tužbenog zahtjeva (član 2. stav 1. Zakona o parničnom postupku, jer je u većem zahtjevu sadržan manji.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 539/88. od 8. juna 1989. godine).

190.

Član 70. Zakona o parničnom postupku

Punovažan je sporazum o prorogaciji sadržan u zaključnici, ali samo ako su zaključnicu potpisali zastupnici stranaka ili punomoćnici ovlašteni za zaključenje i prorogacionog sporazuma.

Iz obrazloženja:

Kako zaključnica među strankama predstavlja pismeni ugovor stranaka, to se takvim ugovorom stranke mogu sporazumjeti i o mjesnoj nadležnosti suda pod uslovima predviđenim u odredbi člana 70. Zakona o parničnom postupku.

Pismeni sporazum stranaka o mjesnoj nadležnosti suda može proizvesti pravno djestvo samo ako taj sporazum potpišu njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici koji su ovlašteni za zaključenje sporazuma o mjesnoj nadležnosti suda. Kada sud posumnja da je sporazum zaključen i potpisan od naprijed navedenih lica (za što je u konkretnom slučaju bilo osnova jer u zaključnici nije označeno ko ju je potpisao) mora prije nego što se oglasi mjesno nenadležnim, na pouzdan način utvrditi da li se radi o valjano zaključenom sporazumu o mjesnoj nadležnosti suda.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 809/88. od 27. novembra 1989. godine).

191.

Čl 91, 354. stav 1. i član 385. Zakona o parničnom postupku

Postoji relativna povreda odredaba parničnog postupka ako je stranku iz člana 91. Zakona o parničnom postupku, zastupao punomoćnik bez položenog pravosudnog ispita koja se ne može isticati u reviziji ako je učinjena u prvostepenom postupku.

Iz obrazloženja:

Okolnost da punomoćnik tužene nije imao položen pravosudni ispit, ima značaj relativno bitne povrede iz člana 354. stav 1. u vezi sa članom 91. Zakona o parničnom postupku, a prigovor da je počinjena takva povreda, prema odredbi člana 385. stav 1. tačka 2. istog zakona, ne može se iznositi u revizijskom postupku ako se odnosi na propuste učinjene u toku prvostepenog postupka.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 451/88. od 20. aprila 1989. godine).

192.

Čl. 96, 354. stav 2. tačka 10. i član 456. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Punomoćnik koji nije advokat ne može bez izričitog ovlaštenja odustati od prigovora protiv platnog naloga. Sud čini apsolutno bitnu povredu odredaba parničnog postupka ako prihvati ovakvu izjavu punomoćnika.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pobijanim rješenjem, a na osnovu člana 456. stav 2. Zakona o parničnom postupku, utvrdio da je platni nalog ostao na snazi jer je punomoćnik tuženog na ročištu izjavio da odustaje od podnijetog prigovora na platni nalog.

Rješenje prvostepenog suda u pobijanom dijelu doneseno je uz bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 10. Zakona o parničnom postupku.

Navedena bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji, jer punomoćnik tuženog, koji je na ročištu izjavio da tuženi odustaje od prigovora na izdati platni nalog (što ima karakter odustanka od pravnog lijeka), nije imao izričito ovlaštenje za odustajanje od prigovora u smislu člana 96. Zakona o parničnom postupku. Takvo ovlaštenje je bilo neophodno za preduzimanje ove dispozitivne parnične radnje, jer taj punomoćnik nije advokat, a tuženi u punomoći nije bliže odredio njegova ovlaštenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 829/88. od 16. novembra 1989. godine).

193.

Član 112. stav 3. i član 217. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Prijedlog za nastavak umirovljenog postupka nije blagovremeno podnesen ako je telegram predat pošti u šestom mjesecu poslije mirovanja, ali dan iza dana kada je mirovanje nastupilo.

Iz obrazloženja:

Rješenjem prvostepenog suda od 8. 2. 1988. godine umirovljen je postupak u ovoj pravnoj stvari i utvrđeno da je mirovanje nastupilo 8.2. 1988. godine.

U žalbi se tvrdi da je nastavak postupka predložen dana 9.8. 1988. godine putem telegrama. No sve da je telegram i poslat dana 9.8. 1988. godine, nastavak postupka je zatražen po proteku roka od šest mjeseci. Ovo zbog toga što se, u smislu stava 3. člana 112. Zakona o parničnom postupku, rokovi određeni na mjesec završavaju protekom onog dana posljednjeg mjeseca koji po svom broju odgovara danu kada je rok otpočeo teći. Prema tome, zadnji dan roka u kome se mogao staviti prijedlog za nastavak postupka bio je 8.8. 1988. godine. To je bio posljednji dan roka i u smislu stava 4. istog člana Zakona o parničnom postupku, jer on nije pado na državni praznik ili u nedjelju ili u neki drugi dan kad sud ne radi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 641/88. od 26. oktobra 1989. godine).

194.

Član 117. Zakona o parničnom postupku

Nema uslova za podnošenje prijedloga za povraćaj u pređašnje stanje ako podnosilac prijedloga tvrdi da nije obaviješten o ročištu koje je propustio.

Iz obrazloženja:

Propuštanje ročišta ili roka za preduzimanje neke radnje u postupku podrazumijeva da je stranka prethodno uredno obaviještena o ročištu, odnosno da joj je dostavljeno pismeno od čijeg dostavljanja teče rok. Ako stranka nije obaviještena o ročištu, odnosno roku, nije ostvarena jedna od pretpostavki za podnošenje prijedloga za povraćaj u pređašnje stanje. Ukoliko stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom, počinjena je apsolutno bitna povreda parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 7. ZPP, što je razlog za pobijanje odgovarajuće odluke (koja je donesena i pored takvog nedostatka u postupku) žalbom, a na tu povredu pazi i drugostepeni sud po službenoj dužnosti (član 365. stav 2. ZPP).

U žalbi protiv prvostepenog rješenja tužiteljica tvrdi da nije primila poziv za ročište za dan 28.10. 1987. godine, a ni rješenje o mirovanju postupka. U slučaju da su ove tvrdnje tačne nisu ispunjene pretpostavke za povraćaj u pređašnje stanje, te bi se prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje odbacio kao nedozvoljen.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 514/88. od 31. avgusta 1989. godine).

195.

Član 117. Zakona o parničnom postupku

Odlazak na bolovanje radnika pravnog lica koji radi na prijemnu pošte ne može biti opravdan razlog za propuštanje roka za podnošenje prigovora na platni nalog.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbio prijedlog za povraćaj u predašnje stanje zasnovan na tvrdnji da je rok za podnošenje prigovora protiv platnog naloga propušten zbog bolesti radnika zaposlenog na prijemu pošte (koji je nakon prijema tužbe sa izdatim platnim nalogom otišao na bolovanje, a nije je predao tuženom) i da to predstavlja višu silu. Odredbama stava 1. člana 117. Zakona o parničnom postupku propisano je da će sud, po prijedlogu stranke, dozvoliti povraćaj u predašnje stanje ako ona propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i ako usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, ukoliko ocijeni da postoje opravdani razlozi za propuštanje.

Tuženi je društveno pravno lice tj. organizovani kolektiv ljudi koga sačinjava određeni veći broj fizičkih lica koje sredstvima u društvenoj svojini ostvaruje djelatnost za koju je registrovano. Stoga bolest jednog radnika, zaposlenog u pravnom licu, koji je radio u konkretnom slučaju na prijemu pošte (i tužbe sa rješenjem o izdatom platnom nalogu), za razliku od situacije kada bi se platni nalog dostavljao fizičkom licu kao tuženom (tada bi bolest fizičkog lica mogla predstavljati opravdan razlog za propuštanje preduzimanja određene radnje), ne predstavlja opravdan razlog za propuštanje blagovremenog izjavljivanja prigovora na platni nalog. Tuženi je, kao društveno pravno lice (osnovna organizacija udruženog rada) dužan, a i u mogućnosti, da u skladu sa svojim samoupravnim opštim aktima, po redovnom toku stvari, organizuje rad tokom cijele godine odgovarajućim rasporedom poslova.

Bolest radnika tuženog ne predstavlja višu silu. Viša sila je svaki prirodni događaj ili ljudska radnja koji se nisu mogli predvidjeti ili spriječiti (i kada su se mogli predvidjeti), ako se ljudska radnja ne može pripisati u krivicu licu koje se na nju poziva, i ukoliko je to spoljni događaj u odnosu na stranke, tj. događaj koji ne zavisi od volje stranaka i koji nije specifično povezan s djelatnošću stranaka, već djeluje na njihov pravni odnos van kruga njihove djelatnosti zbog čega su nastale određene posljedice. U ovom slučaju bolest jednog radnika u društveno pravnom licu ne predstavlja spoljni neatklonjiv i nepredvidiv događaj, odnosno radnju koji bi svojim nastupanjem pogodio cijelu organizaciju udruženog rada (iako to može predstavljati višu silu za samog tog bolesnog radnika).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 401/88. od 14. juna 1989. godine).

196.

Član 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Bili su nepotrebni troškovi ponovnog vještačenja, ako je u skladu sa pravilima tuženog osiguravača, procijenjena šteta u istom iznosu, pa tužilac nema pravo tražiti naknadu tih troškova.

Iz obrazloženja:

Tuženi osnovano pobija odluku prvostepenog suda, kojom je obavezan da tužiocu naknadi izdatke za ekspertizu u inostranstvu u iznosu od 2.280 A. sch. Naime, oštećenja na motornom

vozilu u cijelosti su konstatovana nakon saobraćajnog udesa od tuženikove Poslovne jedinice B. i ta oštećenja sadržana su u zapisniku o utvrđivanju oštećenja na vozilu.

Obzirom na izloženo nisu bili potrebni troškovi za ponovno utvrđenje oštećenja vozila nakon povratka u Austriju, pa je osnovan žalbeni prigovor tuženog da nije dužan platiti naknadu navedenih izdataka (član 155. stav 1. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 25/89. od 14. septembra 1989. godine).

197.

Član 155. Zakona o parničnom postupku

Tarifa o nagradama i naknadama troškova za rad advokata u SRBiH

U naknadu parničnih troškova se ne mogu uvrstiti troškovi poštarine, obrazaca i izvještaja stranci, jer su uključeni u nagradu za sporedne poslove određenu u paušalnom iznosu tarifnim brojem 49. Advokatske tarife.

Iz obrazloženja:

Prema odredbama člana 155. Zakona o parničnom postupku pri odlučivanju koji će se troškovi naknaditi stranci sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice, o čemu odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti, a ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili druge troškove ti troškovi će se odmjeriti po toj tarifi.

U vrijeme izdavanja predloženog platnog naloga na snazi je bila Tarifa o nagradama i naknadama troškova za rad advokata u SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 20/87).

Tom tarifom nisu posebno predviđeni troškovi koji se odnose na poštarinu, obrasce i konačno izvještaje stranci. Naknadu tih troškova prvostepeni sud je odredio u skladu sa odredbama tarifnog broja 49. Tarife. Tarifnim brojem 49. propisano je da za sve sporedne poslove obavljene u svim postupcima (prikupljanje informacija, obavještenja o ročištima, korespondenciju, prepisivanje priloga itd.) nagrada advokatu se određuje u paušalnom iznosu od 25% od ukupnog iznosa nagrade određene tom tarifom. Paušalni iznos nagrade, u tom smislu, obuhvata i poštarinu, cijenu obrazaca i konačni izvještaj stranci.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 608/88. od 16. oktobra 1989. godine).

198.

Član 155. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Član 33. stav 1. Zakona o advokaturi

Troškovi postupka se odmjeravaju po tarifi za nagrade advokata ali ne važi odredba tarife da će protivna stranka naknaditi troškove po tarifi koja važi u vrijeme donošenja odluke o naknadi troškova jer je protivna načelu monetarnog nominalizma.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su navodi žalbe da je prvostepeni sud pogrešno postupio kada je naknadu troškova zastupanja tužitelja obračunao po advokatskoj tarifi koja je važila u vrijeme izvršenja radnji zastupanja.

Prema zakonu o advokaturi ("Službeni list SRBiH", broj 34/89) advokat ima pravo na naknadu za svoj rad, kao i na naknadu troškova u vezi sa izvršenim radom prema Tarifi (član 33. stav 1.). Advokatska tarifa je sastavni dio ugovora o zastupanju i ne tiče se trećih lica (što

dvijica ugovore – trećega ne veže), pa ni suprotne parnične stranke. Zato se ne može primijeniti odredba iz člana 166. stav 4. Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad advokata u SRBiH (“Službeni list SRBiH”, broj 20/87, sada član 18. stav 3. Tarife objavljene u “Službenom listu SRBiH”, broj 40/88) prema kojoj sud ili drugi organ koji odlučuje o naknadi troškova zastupanja protivne stranke primjenjuje Tarifu koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke.

Kada obaveza, kao i u ovom slučaju, ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji onaveza glasi, izuzev kad zakon određuje što drugo (član 394. Zakona o obligacionim odnosima). Budući da u pogledu potraživanja naknade troškova postupka posebni zakon ne odstupa od ovog načela (monetarnog nominalizma) sud će pri odlučivanju o naknadi parničnih troškova odmjeriti troškove po Tarifi po kojoj je plaćena naknada advokata (član 155. stav 2. Zakona o parničnom postupku), a to je, u principu, ona Tarifa koja je bila na snazi kada je izvršen rad (parnična radnja) za koju se plaća naknada. Zato je u tom dijelu odluka o troškovima parničnog postupka potvrđena i žalba odbijena (član 167. stav 1. i 380. tačka 2. ZPP-a).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 34/89. od 12. oktobra 1989. godine).

199.

Član 164. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Nakon zaključenja glavne rasprave ne može se tražiti naknada ni onog dijela parničnih troškova koji se odnose na plaćanje sudske takse na presudu.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 3. člana 164. Zakona o parničnom postupku, opredijeljeni zahtjev za naknadu troškova postupka stranka je dužna da stavi najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima.

Prema tome, kako tužilac nije do završetka raspravljanja pred prvostepenim sudom, stavio zahtjev za naknadu troškova parničnog postupka koji čini i sudska taksa na prvostepenu presudu, a znao je da će takav trošak imati, to prvostepeni sud nije ni mogao obavezati tuženog da mu naknadi ovaj dio parničnih troškova.

Zbog navedenog, a kako nisu ispunjeni uslovi ni da prvostepeni sud o naknadi ovog izdatka odluči dopunskim rješenjem, odbijena je žalba tužioca primjenom člana 380. tačka 2. Zakona o parničnom postupku (odluka o parničnim troškovima u presudi smatra se rješenjem – član 129. stav 5. Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 825/88. od 27. novembra 1989. godine).

200.

Član 215. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada

Član 187. Zakona o parničnom postupku

Tužiteljica je na osnovu člana 177. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada (“Službeni list SFRJ”, br. 71/80 do 43/86), upućena, kao povjerilac čije je potraživanje osporeno, da pokrene postupak radi utvrđivanja osnovanosti tog potraživanja.

U skladu sa odredbama tog zakona (sada član 215. stav 1. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada (“Službeni list SFRJ”, br. 72/86, 42/87, 75/87 i 69/88), prvostepeni sud je bio dužan svojom presudom samo utvrditi da je potraživanje tužiteljice

prema tuženom, koje je osporeno u stečajnom postupku, osnovano, bez nalaganja tuženom da iznos istaknut u tužbenom zahtjevu isplati tužiteljici, jer bi se time tužiteljica dovela u povoljniji položaj u odnosu na ostale povjerieoce.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 429/88. od 26. juna 1989. godine).

201.

Članovi 189. i 451. Zakona o parničnom postupku

Tuženi može, nakon što je prigovorom pobijao platni nalog, u toku glavne rasprave podnijeti protivtužbu.

Ako u daljem toku glavne rasprave tuženi odustane od prigovora protiv platnog naloga, sud je dužan da meritorno odluči o protivtužbi.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je pogriješio kada je, nakon što je tuženi odustao od prigovora, odlučio da odbije prvotuzbeni zahtjev, a kao razlog za takvu odluku navede da se protivtužba može podnijeti samo u prigovoru na platni nalog.

Iako je postupak za izdavanje platnog naloga poseban postupak, postupak koji sud provodi po prigovorima protiv platnog naloga podliježe opštim odredbama o parničnom postupku.

U smislu člana 189. ZPP, zavisno od sadržine zahtjeva, tuženi može do zaključenja glavne rasprave pred sudom podnijeti kod istog suda protivtužbu. Protivtužba je samostalna tužba i u pogledu forme i sadržine i za nju važi sve ono što se odnosi i na tužbu. U ovom slučaju zahtjevi tužbe i protivtužbe se mogu prebiti, pa je tuženi imao pravo da u toku postupka podnese protivtužbu. Zbog nepravilne primjene člana 189. ZPP, prvostepeni sud o osnovanosti protivtužbenog zahtjeva nije meritorno raspravljao, a što je uticalo na rezultat suđenja i zakonitost prvostepene presude o pobijanom dijelu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 531/88. od 16. oktobra 1989. godine).

202.

Član 191. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Član 189. stav 2. i 200. Zakona o obligacionim odnosima

Tužilac može povećati tužbeni zahtjev naknade nematerijalne štete, nakon djelimičnog ukidanja prvostepene presude, po žalbi tuženog, pozivajući se na inflaciju domaće valute.

Iz obrazloženja:

Drugostepeni sud je, odlučujući o žalbi prvotuzene, pravilno ocijenio neosnovanim žalbene navode, da je prvostepeni sud počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka time što je u ponovnom postupku dozvolio preinačenje povećanjem tužbenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete, opravdano nalazeći da tužitelj, pozivom na odredbe člana 189. stav 2. i člana 200. Zakona o obligacionim odnosima, te člana 191. stav 2. Zakona o parničnom postupku, može povećati tužbeni zahtjev i kad je ranija prvostepena presuda, protiv koje se nije žalio, ukinuta u osuđujućem dijelu po žalbi tuženog, ukoliko su relevantne činjenice od kojih zavisi visina pravične novčane naknade nastupile nakon zaključenja glavne rasprave, a u konkretnom slučaju nakon zaključenja prethodne glavne rasprave, takve relevantne činjenice su nastupile (enormna inflacija).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 112/89. od 19. oktobra 1989. godine).

203.**Članovi 193. i 456. Zakona o parničnom postupku**

Izjava o povlačenju tužbe mora biti izričita, pa se takvom izjavom ne smatra saglašavanje tužioca sa navodima odgovora na tužbu.

Iz obrazloženja:

Izjava tužioca u podnesku da su navodi odgovora na tužbu istiniti, ne predstavlja povlačenje tužbe. Povlačenje tužbe je procesna radnja kojom se okončava postupak. Nakon te izjave, koja se može dati najkasnije do zaključenja glavne rasprave, parnica prestaje teći u pogledu dijela ili cijelog zahtjeva iz tužbe. Povučena tužba smatra se da nije ni bila podnesena i može se ponovo podnijeti (član 193. stav 3. ZPP). Tužilac može povući tužbu u postupku izdavanja platnog naloga, a bez pristanka tuženog samo do podnošenja prigovora (član 456. stav 1. ZPP). Pravilo je da tužilac koji povuče tužbu dužan protivnoj stranci naknaditi parnične troškove (član 158. ZPP). Zbog takvih djestava izjava o povlačenju tužbe mora biti jasna (izuzev kada sam zakon fingira da se tužba smatra povučenom kao npr. u slučaju iz člana 499. stav 2. ZPP), pa izvan slučajeva kada se smatra da je tužba povučena po zakonu, prvostepeni sud takvu pretpostavku ne može sam izvoditi.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 472/88. od 10. jula 1989. godine).

204.**Član 196. stav 1. tačka 1, čl. 491. i 500. tačka 2. Zakona o parničnom postupku**

U parnici za poništenje ugovora o korištenju stana tuženi SIZ za stambene poslove i nosilac stanarskog prava su materijalni suparničari, pa se, pošto je tužilac organizacija udruženog rada, postupak vodi po pravilima o privrednim sporovima, te je i tuženi fizičko lice dužan podnijeti žalbu na presudu u roku od 8 dana.

Iz obrazloženja:

U ovom sporu tuženi je, pored samoupravne interesne zajednice za stambeno-komunalne poslove, i fizičko lice – žalilac. Tuženi su međusobno zaključili ugovor o korištenju stana, a tužilac tužbom zahtijeva da se taj ugovor poništi.

Prava i obaveze tuženih, stoga, proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova, pa su u ovom sporu suparičari iz člana 196. stav 1. tačka 1. ZPP.

Odredbama člana 491 ZPP propisano je da će se pravila postupka u privrednim sporovima primjenjivati i kad u sporu kao suparničari iz člana 196. stav 1. tačka 1. ZPP učestvuju i druga fizička ili pravna lica. Shodno tome, u privrednom sporu rok za žalbu iznosi 8 dana od dana dostavljanja prepisa presude (član 500. tačka 2. ZPP), što je prvostepeni sud i konstatovao u pouci o pravnom lijeku u svojoj presudi.

Prvostepeni sud je pravilno postupio kada je ocijenio da je žalba tuženog fizičkog lica neblagovremena i odbacio je na osnovu st. 1. i 2. člana 358. ZPP, jer je izjavljena po isteku roka od 8 dana.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 594/88. od 16. oktobra 1989. godine).

205.**Članovi 201. i 202. Zakona o parničnom postupku**

U parnici radi utvrđenja da postoji pravo služnosti preko nekretnina koje su suvlasništvo tuženih, tuženi su jedinstveni suparničari, pa ako jednome od njih nije uredno dostavljena presuda, ne teče rok za žalbu ni prema ostalima.

Iz obrazloženja:

Tužbeni zahtjev se odnosi na utvrđenje prava služnosti prolaza preko nekretnina tuženih pa se radi o jedinstvenom suparničarstvu, koje ima u vidu odredba člana 201. Zakona o parničnom postupku, jer se zbog prirode pravnog odnosa, spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima – tuženima.

Prema ovoj odredbi jedinstveni suparničari smatraju se kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako koji suparničar propusti neku parničnu radnju, djestvo parničnih radnji koje su izvršili drugi suparničari, proteže i na one koji tu radnju nisu poduzeli.

Prema odredbi člana 202. Zakona o parničnom postupku, rokovi za vršenje neke parnične radnje za sve suparničare (koji učestvuju u istoj stranačkoj ulozi) ističu istodobno, tj. onda kada taj rok ističe za zadnjeg od njih. Suparničar prema kome rok teče, čuva rokove ostalih čak i kada su ih oni sami propustili. Ovo pravilo nije ustanovljeno u korist onih koji su propustili rok već zbog toga što suparničar, koji se pridržava roka ne smije da pretrpi štetu zbog držanja drugih, zato što presuda može glasiti samo jedinstveno (na jednak način prema svima).

Kako prema podacima spisa dostavljanje prvostepenog rješenja drugotuženom nije izvršeno na zakonom propisan način, ima se smatrati da rok za podnošenje žalbe u odnosu na ovog tuženog nije počeo da teče, odnosno da nije istekao i da prema tome, s obzirom da se radi o jedinstvenim suparničarima, nije bilo osnova za odbacivanje žalbe ni u odnosu na prvotuženog kome je dostavljanje uredno izvršeno, jer ni u odnosu na njega rok za žalbu nije istekao.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 61/89. od 4. avgusta 1989. godine).

206.

Članovi 331, 332, 358. stav 3. i član 367. Zakona o parničnom postupku

Sud nije ovlašten da donese presudu zbog izostanka kada je tuženi u blagovremeno dostavljenom odgovoru na tužbu priznao tužbeni zahtjev.

Tuženi ima pravni interes da žalbom pobija presudu zbog izostanka ako bi, da je sud pravilno postupao, bila donesena za njega povoljna odluka o naknadi parničnih troškova.

Iz obrazloženja:

U predmetnom spisu nalazi se odgovor na tužbu kojim tuženi priznaje tužbeni zahtjev i predlaže donošenje presude na osnovu priznanja. Tuženi je odgovor na tužbu predao 53 dana prije nego što je sud o tužbenom zahtjevu odlučio presudom zbog izostanka.

U smislu člana 331. stav 1. Zakona o parničnom postupku, kad tuženi prizna tužbeni zahtjev, sud je dužan da bez daljnjeg raspravljanja, ne čekajući prijedlog tužioca, odmah donese presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev – presudu na osnovu priznanja. Ovlašten je bio da ispita samo postojanje opštih i posebnih procesnih pretpostavki za donošenje presude, te da utvrdi nije li priznanje u suprotnosti sa prinudnim propisima i pravilima morala.

Prema tome, ovaj sud nalazi da nije bilo mjesta donošenju presude zbog izostanka, jer je tuženi podneskom priznao tužbeni zahtjev. Nije se pasivno držao, a da bi se mogla donijeti presuda zbog izostanka, pored ostalih uslova, potrebno je da ta pasivnost bude totalna.

Sa izloženog, valjalo je žalbu uvažiti i na osnovu člana 369. Zakona o parničnom postupku, odlučiti kao u izreci. Prilikom odlučivanja o naknadi troškova spora, treba ocijeniti koji su troškovi bili potrebni imajući u vidu da je u odgovoru na tužbu priznat tužbeni zahtjev.

Zbog mogućnosti da odluka o naknadi parničnih troškova bude povoljnija po tuženog, ovaj sud je meritorno i sudio po njegovoj žalbi, nalazeći da tuženi ima pravni interes za njeno izjavljivanje, te da nisu ispunjeni uslovi iz člana 367. u vezi sa članom 358. stav 3. Zakona o parničnom postupku, da žalba bude odbačena.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 842/88. od 16. novembra 1989. godine).

207.

Članovi 215. i 400. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Protiv rješenja o prekidu postupka nije dopuštena revizija.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 400. stav 1. Zakona o parničnom postupku, stranke mogu izjaviti reviziju protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravosnažno završen.

Rješenjem o prekidu postupka pravosnažno se ne završava postupak, jer se može nastaviti zavisno od razloga zbog koga je prekinut, kako je to predviđeno članom 215. Zakona o parničnom postupku. U konkretnom slučaju, nasljednicima umrlog bračnog druga ostaje mogućnost da u smislu člana 69. stav 2. Porodičnog zakona SRBiH, nastave postupak za utvrđenje da je postojao osnov za razvod braka istican do smrti tužioca.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 88/89. od 19. oktobra 1989. godine).

208.

Član 467. Zakona o parničnom postupku

Prvostepeni sud ne čini apsolutnu bitnu povredu odredaba parničnog postupka, ako ne uvaži prepis uplatnice SDK-a kao vjerodostojni dokaz, pa se iz tog razloga ne može izjaviti žalba u sporovima male vrijednosti.

Iz obrazloženja:

Tuženi je u toku prvostepenog postupka tvrdio da je platio i utužene tri rate duga i kao dokaz predao sudu prepise uplatnica. Prvostepeni sud je utvrdio da utuženi iznosi duga nisu doznačeni na račun tužitelja, koji se vodi kod SDK, pa ocjenjujući da prepisi uplatnica ne predstavljaju vjerodostojan dokaz o plaćenom dugu usvaja tužbeni zahtjev.

Tuženi je u žalbi tvrdio da je prvostepeni sud pogrešno ocijenio dokaze jer prepis uplatnica koja predstavlja javnu ispravu je vjerodostojan dokaz o isplati duga.

Tuženi dakle pobija prvostepenu presudu zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. u vezi sa čl. 108, 230. i 232. Zakona o parničnom postupku (ove odredbe se odnose na javne isprave kao dokazno sredstvo). Međutim po članu 467. Zakona o parničnom postupku presuda u sporu male vrijednosti ne može se pobijati zbog relativne bitne povrede

odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 1. Zakona o parničnom postupku, nego samo zbog apsolutne bitne povrede odredaba parničnog postupka iz stava 2. člana 354. ZPP-a.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 14/89. od 4. avgusta 1989. godine).

ISPRAVKA

U načelnom mišljenju IV na strani 92, broj 158 "Biltena sudske prakse Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine", broj 2/89 pogrešno je izostavljeno prvo slovo "i" u zadnjoj riječi prvog reda. Načelno mišljenje se odnosi na naknadu imaterijalne (nematerijalne), a ne na naknadu materijalne štete, što se, uostalom, vidi iz daljeg sadržaja "po kriterijima na dan donošenja sudske odluke", a ne po "cijenama" kako bi stajalo da se načelno mišljenje odnosi na materijalnu štetu (član 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

UPRAVNO PRAVO

.209.

Član 10. st. 1. i 4, član 216. st. 1. i 3. i član 242. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku

Drugostepeni upravni organ odlučujući o žalbi stranke nije ovlašten da donosi dopunsko rješenje o pitanjima koja je ovlašten da riješi prvostepeni organ, a koji je to propustio da učini obzirom da bi time počinio povredu načela dvostepenosti upravnog postupka.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa je evidentno da je prvostepeni organ uprave dopunskim rješenjem utvrdio da se potpuno eksproprišu objekti koji se nalaze na parceli označeni kao k.č. broj 1317/2 i to porodična stambena zgrada, štala i WC vlasništvo R.M., jer su rješenjem istog organa od 13.3. 1987. godine kojim je eksproprišana k.č. broj 1317/2 u posjedu R.M. i R.R. ispušteni da se eksproprišu građevinski objekti vlasništvo R.M. sagrađeni na toj parceli. Povodom izjavljene žalbe R.M. na dopunsko rješenje tuženi je našao da u prvostepenom postupku nije odlučeno o svim bitnim činjenicama pa je zakazao i održao usmenu raspravu i nakon provedenih dokaza utvrdio da je stambena kuća R.M. izgrađena 1978. godine bez odobrenja za građenje a štala, WC i sušara poslije 1987. godine te zaključio da mu ne pripada pravo na stan, kao ni pravo na naknadu pošto su objekti izgrađeni bez odobrenja za građenje a poslije 31. maja 1974. godine. Stoga je osporenim rješenjem dopunio prvostepeno dopunsko rješenje tako što je dodao tačku 2. kojom je određeno da ranijem vlasniku R.M. ne pripada pravo na stan ni pravo na naknadu za ekspropriisane objekte.

Odredbom člana 242. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku propisano je da kada drugostepeni organ utvrdi da su u prvostepenom postupku činjenice napotpuno ili pogrešno utvrđene ili da se u postupku nije vodilo računa o pravilima postupka koja bi bila od uticaja na rješenje stvari, on će upotpuniti postupak i otkloniti izložene nedostatke bilo sam, bilo preko prvostepenog organa, pa ako drugostepeni organ nađe da se na podlozi činjenica utvrđenih u upotpunjenom postupku stvar mora riješiti drukčije nego što je riješena prvostepenim rješenjem, on će svojim rješenjem poništiti prvostepeno rješenje i sam riješiti stvar.

Dakle, drugostepeni organ je dužan da povodom žalbe sam meritorno riješi stvar uz dvije pretpostavke, da je o upravnoj stvari meritorno rješavao prvostepeni organ i da drugostepeni organ nađe da primjenom materijalnih propisa na cjelokupno utvrđeno činjenično stanje treba donijeti drugačiju meritornu odluku od one koju je donio prvostepeni organ.

Međutim, u konkretnom slučaju prvostepeni organ nije meritorno rješavao o pravu na stan i o pravu na naknadu za eksproprisane objekte pa tuženi kao drugostepeni organ nije mogao dopuniti prvostepeno rješenje niti je prema odredbi člana 242. stav 1. navedenog zakona mogao sam meritorno riješiti stvar jer je to protivno načelu dvostepenosti.

Kako je pored navedenog tuženi osporenim rješenjem dopunio prvostepeno rješenje počinio je povredu citirane odredbe koja predstavlja razlog za poništaj osporenog rješenja.

(Vrhovni sud BiH, broj U. 1408/89. od 13. oktobra 1989. godine).

210.

Član 37. st. 1. i 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 25. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu

Kad je nadležna skupština opštine donijela zaključak o preuzimanju neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta iz posjeda ranijeg vlasnika i na osnovu tog zaključka organ uprave donio rješenje koje je u upravnom sporu poništeno, smatra se da je time poništen i zaključak, radi čega u izvršenju presude, o preuzimanju zemljišta mora ponovo odlučivati nadležna skupština opštine.

Iz obrazloženja:

Iz spisa proizilazi da je u ponovnom postupku donijeto rješenje o preuzimanju sporne k.č. broj 784/2 u površini od 85 m² iz posjeda ranijeg vlasnika S.M. na osnovu zaključka Skupštine opštine B. broj 01-023-335/87 od 25.9. 1987. godine, na temelju kojeg je bilo donijeto i ranije rješenje o preuzimanju od 9.10. 1987. godine koje je poništeno presudom Višeg suda u T. broj 298/87 od 19.4. 1988. godine. Kako je Viši sud u T. u upravnom sporu poništio rješenje o preuzimanju od 9.10. 1987. godine time je poništen i citirani zaključak SO B., kao sastavni dio rješenja o preuzimanju. Prema tome, u ponovnom postupku nije se moglo donositi novo rješenje o preuzimanju prije nego ponovo skupština opštine na sjednici vijeća o tome ne odluči, pa kako u ovom predmetu to nije slučaj, to se novo rješenje o preuzimanju gradskog građevinskog zemljišta ukazuje nezakonitim, jer nije donijeto u skladu sa članom 25. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86) na šta podnosilac zahtjeva pravilno ukazuje.

Kako Viši sud u T. odlučujući u upravnom sporu po tužbi podnosioca zahtjeva nije vodio računa da je u ponovnom postupku izvršeno preuzimanje spornog zemljišta bez odluke skupštine opštine, koja je isključivo nadležna da vrši preuzimanje gradskog građevinskog zemljišta iz posjeda ranijih vlasnika, to su se stekli uslovi za uvažavanje zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke, pa je na osnovu člana 50. stav 2. Zakona o upravnim sporovima valjalo osporenu presudu ukinuti, kako bi se u ponovnom postupku otklonili nedostaci na koje je ukazano ovom presudom.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, Uvl. 69/89. od 5. oktobra 1989. godine).

211.

Član 49. Zakona o opštem upravnom postupku

U postupku donošenja inspekcijske mjere rušenja bespravno izgrađenog dijela objekta stranka je ne samo lice protiv kojeg se vodi postupak i nalaže određena mjera, nego i lice koje ima pravni interes (zainteresovano lice) da se mjera rušenja provede ili da se izvršenje ove mjere ne odloži.

Iz obrazloženja:

Rješenjem urbanističko-građevinskog inspektora Opštine P. broj 07-362-9/88 od 27.4. 1988. godine naređeno je M.E. iz K. da poruši o svom trošku dijelove na gospodarskom objektu koji su izvedeni poslije izdatog rješenja o zabrani građenja. Zaključkom od 30.5. 1988. godine naloženo mu je da u roku od 5 dana izvrši navedeno prvostepeno rješenje, odnosno zaključkom od 14.6. 1988 godine dozvoljeno je izvršenje rješenja ali je zaključkom istog inspektora broj 07-362-9/88 od 28.6. 1988. godine odloženo izvršenje istog, pa je tužilac kao zainteresirano lice izjavio žalbu protiv rješenja od 27. 4. 1988. godine i zaključka od 28.6. 1988. godine, koja je rješenjem od 31.8. 1988. godine odbačena kao žalba izjavljena od neovlaštenog lica. Osporenim rješenjem odbijena je žalba tužioca protiv tog prvostepenog rješenja iz razloga što prema navodima tuženog stranka u postupku donošenja inspekcijske mjere rušenjem može biti samo lice protiv koga se vodi postupak i nalaže određena mjera.

Međutim, ovakav zaključak upravnih organa nije pravilan i suprotan je odredbi člana 49. Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86). Naime, iz podataka u spisu proizilazi da je tužitelj pokrenuo inicijativu za bespravno rušenje izgrađenog objekta, koji je njegov komšija započeo graditi u neposrednoj blizini tužiteljeve stambene zgrade, radi zaštite svojih prava od bespravnog graditelja pa je u postupku odlučivanja po žalbi bilo potrebno ocijeniti da li tužitelj kao zainteresovano lice ima interes da se rješenje kojim je naloženo rušenje provede odnosno da se izvršenje ovog rješenja ne odlaže, od čega zavisi i to da li tužilac može imati položaj stranke u ovom postupku prema ranije navedenoj odredbi člana 49. ZUP-a.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 3326/88. od 24. avgusta 1989. godine).

212.

Član 57. stav 2, čl. 62, 135. stav 1. i član 143. Zakona o opštem upravnom postupku

Stranci nije omogućeno da učestvuje u postupku, da se kvalifikovano izjasni o činjenicama i okolnostima na kojima treba da se zasniva rješenje, kao i ostvari i zaštiti svoja prava i pravne interese. U slučaju kada službeno lice koje vodi postupak ne poziva na usmenu raspravu njenog punomoćnika nego lično stranku. Ovakav propust službenog lica predstavlja apsolutnu povredu pravila postupka zbog koje se mora poništiti prvostepeno rješenje.

Iz obrazloženja:

I po ocjeni suda neprihvatljivo je obrazloženje tuženog organa da okolnost što u toku upravnog postupka u ovom predmetu nije omogućeno punomoćniku tužitelja da učestvuje u postupku, ne predstavlja takvu povredu upravnog postupka koja bi prvostepeno rješenje činila nezakonitim. Ovo stoga što u slučaju kada stranka odredi punomoćnika da je zastupa u upravnom postupku u određenoj upravnoj stvari, tada radnje u postupku koje taj punomoćnik preduzima u granicama punomoćja imaju isto pravno djestvo kao da ih je preduzela sama stranka (član 57. stav 2. ZUP-a), s tim što prema članu 62. ZIP-a odredbe ovog zakona koje se odnose na stranke važe sfodno i za njihove punomoćnike. Ovo znači da se u predmetima upravnog postupka u kojima stranka ima punomoćnika ne mogu izvoditi dokazi, a prije svega usmena rasprava, bez pozivanja i punomoćnika stranke. Svako postupanje suprotno ovome predstavlja povredu odredaba člana 135. i 143. ZUP-a i ne može se konvalidirati time što će se samoj stranci omogućiti da učestvuje u postupku bez svog punomoćnika kakav je slučaj u ovom predmetu. Naime, iz spisa se vidi da je tužitelj dana 8.12. 1987. godine opunomoćio advokata J.H. da u njegovo ime može sačiniti žalbu na prvostepeno rješenje od 3.11. 1987. godine i dalje ga zastupati u ovom postupku, pa kako je po izjavljenoj žalbi poništeno ovo prvostepeno rješenje, to je u ponovnom postupku prvostepeni organ bio dužan u ponovni postupak uključiti i punomoćnika stranke i njemu dostaviti rješenje, što nije postupljeno pa otuda osnovano tužitelj prigovara da je došlo do bitne povrede pravila postupka koje prvostepeno rješenje od 10.2. 1989. godine čini nezakonitim.

Kako je tuženi organ izveo pogrešan zaključak da nije došlo do bitne povrede pravila postupka, to je valjalo primjenom člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima tužbu uvažiti i osporeno rješenje poništiti, da bi se u ponovnom postupku otklonio ovaj nedostatak.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1135/89. od 10. avgusta 1989. godine).

213.

Članovi 139, 222. stav 3. i član 249. tačka 9. Zakona o opštem upravnom postupku

Zaključak o zahtjevu lica koje nije učestvovalo u postupku da mu se dozvoli učestvovanje u postupku u svojstvu stranke, službeno lice koje vodi postupak može donijeti samo u toku postupka do donošenja prvostepenog rješenja. Nakon donošenja prvostepenog rješenja ti lice može izjaviti žalbu protiv rješenja, a ukoliko je propustilo rok za žalbu može na osnovu člana 249. tačka 9. Zakona o opštem upravnom postupku tražiti obnovu postupka protiv konačnog rješenja.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta slijedi da je nakon donošenja rješenja o eksproprijaciji od 2.3. 1988. godine, u kojim su kao vlasnici eksproprijskih nekretnina tretirani tužitelji, posebnim zaključkom donesenim u smislu člana 139. Zakona o opštem upravnom postupku u ovom postupku priznato svojstvo stranke B.Ž. iz B. Po ocjeni ovog suda u predmetnom slučaju nije bilo zakonskog osnova za donošenje posebnog zaključka.

Citirani član ima u vidu slučaj gdje je postupak već u toku za izvjesnim strankama, pa se za vrijeme vođenja postupka pojavi lice koje do tada nije učestvovalo kao stranka u postupku i traži da i ono učestvuje kao stranka, pa ukoliko službeno lice nađe da u tom postupku ima svojstvo stranke priznaće mu posebnim zaključkom to svojstvo. Druge stranke ne mogu u ovakvom slučaju pobijati zaključak posebnom žalbom, već isti mogu pobijati samo u žalbi protiv rješenja o glavnoj stvari. Proizilazi, dakle, da se zaključak u smislu člana 139. ZUP-a može donijeti samo u toku postupka, a ne i poslije donošenja prvostepenog rješenja. Ovo stoga što u ovakvim slučajevima lice koje smatra da ima svojstvo stranke u postupku u kojem je donijeto prvostepeno rješenje ima mogućnost da protiv tog rješenja izjavi žalbu, a u slučaju da je protekao rok za žalbu stoji mu mogućnost da podnese prijedlog za obnovu postupka iz razloga navedenih u članu 249. stav 1. tačka 9. Zakona o opštem upravnom postupku. S druge strane, ukoliko bi se prihvatilo da se zaključak o priznavanju određenom licu svojstva stranke može donositi i poslije donošenja prvostepenog rješenja, u tom slučaju onemogućilo bi se drugim licima, koja se u tom rješenju tretiraju kao stranke da osporavaju zaključak, jer ga mogu osporavati samo u žalbi protiv rješenja o glavnoj stvari, a niti bi ovakvom licu mogli osporavati svojstvo stranke u obnovi postupka, jer je već o tome odlučeno donesenim zaključkom. Stoga u ovom predmetu nije se mogao donositi zaključak o priznavanju svojstva stranke u postupku eksproprijacije B.Ž. već je ovom licu stajala mogućnost bilo da izjavi žalbu protiv rješenja o eksproprijaciji, a u slučaju proteka roka za žalbu da podnese prijedlog za obnovu postupka eksproprijacije, pri čemu bi se ili u jednom ili drugom postupku cijeno stranačko svojstvo podnosioca žalbe odnosno prijedloga za obnovu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 221/89. od 1. juna 1989. godine).

214.

Član 6. Zakona o upravnim sporovima

Član 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Obavijest upravnog organa da nema uslova za pokretanje upravnog postupka ima karakter upravnog akta (zaključka) iz člana 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku.

Iz obrazloženja:

Iz osporenog akta prvostepenog organa od 2.10. 1986. godine proizilazi da prvostepeni organ nalazi da nema zakonskih uslova za vođenje upravnog postupka po zahtjevu tužitelja od 17. 6. 1986. godine jer da je po istovjetnom zahtjevu tužitelja iz 1980. godine vođen postupak i isti je pravosnažno okončan. Slijedi, dakle, da je zahtjev tužitelja riješen u skladu sa članom 125. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku, pri čemu obavijest prvostepenog organa o tome ima karakter zaključka donesenog u skladu sa ovim članom. Kako zaključak donesen primjenom citiranog člana ima karakter upravnog akta, to se ne može prihvatiti stanovište tuženog da osporena obavijest nije upravni akt, te da se na može pobijati u žalbenom postupku.

Kako je, dakle, tuženi organ riješio žalbu tužitelja protivno odredbama Zakona o opštem upravnom postupku, to je tužbu valjalo uvažiti i na osnovu člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima, osporeno rješenje poništiti, kako bi se u ponovnom postupku odlučilo u skladu sa primjedbama ove presude. Pri tome će se ocijeniti da li je zahtjev tužitelja od 17.6. 1986. godine istovjetan zahtjevu od 26.9. 1980. godine, pa zavisno od toga odlučiće se o osnovanosti žalbe.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1137/89. od 10. avgusta 1989. godine).

215.

Član 6. Zakona o upravnim sporovima

Član 47. stav 2, čl. 48. i 51. stav 4. Zakona o građevinskom zemljištu

Rješenje o dodjeli gradskog građevinskog zemljišta na korištenje radi građenja pravnim licima ili građanima koje donese Skupština opštine na osnovu neposredne pogodbe predstavlja akt raspolaganja, a rješenje o dodjeli koje donese na osnovu provedenog konkursa upravni akt, pa se samo protiv ovog posljednjeg rješenja može pokrenuti i viditi upravni spor.

Iz obrazloženja:

Neosnovano podnosilac zahtjeva prigovara da je njegov zahtjev od 5.3. 1988. godine pogrešno tretiran kao zahtjev za dodjelu građevinskog zemljišta, jer da je tražio da se riješe “imovinsko-pravni odnosi i nakon toga izvrši obračun troškova uređenja zemljišta”.S obzirom da je u konkretnom predmetu podnosilac zahtjeva pribavio urbanističku saglasnost bilo je potrebno da bi dobio odobrenje za građenje da pridonese i dokaz o vlasništvu ili dodjeli na korišćenje građevinskog zemljišta, pa je prema tome zahtjev za rješenje “imovinsko-pravnih odnosa” po svojoj suštini zahtjev za dodjelu građevinske parcele, jer se bez izvršene dodjele ni pod kojim uslovima ne može pribaviti odobrenje za građenje.

Kako se ovdje radi o zahtjevu za dodjelu građevinskog zemljišta neposrednom pogodbom a ne na osnovu konkursa, to rješenje Skupštine opštine C.S. od 8.12. 1988. godine kojim je zahtjev odbijen ne predstavlja upravni akt i ne može se pobijati u upravnom postupku. Ovo stoga što se odredbe stava 4. člana 51. Zakona o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86) odnose na rješenje o dodjeli gradskog građevinskog zemljišta na korištenje radi građenja koje se vrši na osnovu konkursa. Dakle, samo rješenje o dodjeli koja se vrši na osnovu konkursa predstavlja upravni akt i protiv njega se može pokrenuti upravni spor, dok to nije slučaj sa rješenjem o dodjeli koja se vrši neposrednom pogodbom (član 48. Zakona o građevinskom zemljištu), koje ne predstavlja upravni akt, već akt poslovanja i kao takav ne može se pobijati u upravnom sporu, kako je to bilo propisano i u ranijem Zakonu o

građevinskom zemljištu u društvenoj svojini iz 1974. godine (član 12. stav 3. Zakona) u kojem je izričito bilo regulisano da rješenje o dodjeljivanju zemljišta na korištenje nije upravni akt.

Međutim, imajući u vidu da je Viši sud u S. u upravnom sporu meritorno odlučivao po tužbi podnosioca zahtjeva protiv rješenja SO C. S. od 8.12. 1988. godine izvodeći pogrešan zaključak da ovo rješenje predstavlja upravni akt te da se stav 4. člana 51. Zakona o građevinskom zemljištu odnosi i na rješenja kojima se dodjela vrši putem neposredne pogodbe, to je zbog pogrešne primjene materijalnog propisa valjalo primjenom člana 50. stav 2. Zakona o upravnim sporovima osporenu presudu preinačiti i odlučiti kao u dispozitivu ove presude.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, Uvl. 36/89. od 17. avgusta 1989. godine).

216.

Član 26. stav 1. Zakona o upravnim sporovima

Stranka koja protiv prvostepenog rješenja nije izjavila žalbu, nije ovlaštena da pokrene upravni spor zbog "ćutanja administracije"ni u slučaju kada su za suprotnu stranku koja je izjavila žalbu ispunjeni svi uslovi iz člana 26. stav 1. Zakona o upravnim sporovima za pokretanje upravnog spora, pošto se zbog nastupanja zakonske pretpostavke odbijanja žalbe ne dira u njeno pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu nego samo u pravo ili neposredni lični interes podnosioca žalbe.

Iz obrazloženja:

Stranka koja protiv prvostepenog rješenja nije izjavila žalbu ne može pokrenuti upravni spor zbog ćutanja administracije kada je protiv prvostepenog rješenja žalbu izjavila druga stranka, a ovo čak ni u slučaju kada su za drugu stranku koja je izjavila žalbu, ispunjeni svi uslovi za pokretanje upravnog spora iz člana 26. stav 1. Zakona o upravnim sporovima.

U konkretnom slučaju žalbu protiv rješenja prvostepenog organa izjavio je OOUR "Jama Omazić" B. a ne tužilac, koji osim toga, nije ni bio stranka u tom upravnom postupku. Stoga se njegova tužba mora tretirati kao tužba podnesena od neovlaštenog lica pa ju je sud iz tog razloga odbacio (član 30. stav 1tačka 3. ZUS-a).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1477/89. od 7. septembra 1989. godine).

217.

Članovi 15. i 25. stav 4. i član 28. Zakona o eksproprijaciji

Rješenje o utvrđivanju opšteg interesa za izgradnju objekta na određenom zemljištu u cilju eksproprijacije istog ovlaštena je da donosi samo Skupština opštine na čijem se području nalazi zemljište a nijednom odredbom Zakona o eksproprijaciji nije predviđeno da to o vlašćenje Skupština opštine može prenijeti na svoj izvršni organ.

Stoga Izvršni odbor nadležne Skupštine opštine nije ovlašten da donosi rješenje o utvrđivanju opšteg interesa iako je po ovlašćenju Skupštine opštine proveo postupak utvrđivanja opšteg interesa.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 25. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87) propisano je da se uz prijedlog za eksproprijaciju između ostalog mora podnijeti i odluka o izgradnji

investicionog objekta donijeta u skladu sa propisima i izgradnji investicionih objekata, kao i dokaz o utvrđivanju opšteg interesa za izgradnju objekta.

U konkretnom slučaju iz spisa se ne vidi da je korisnik eksproprijacije podnio citiranu odluku, dok rješenje o utvrđivanju opšteg interesa za izgradnju sporne dionice puta nije doneseno od nadležnog organa. Naime, polazeći od činjenice da je u ovom predmetu opšti interes utvrđen na osnovu člana 15. citiranog zakona tj. rješenjem o utvrđivanju opšteg interesa, takvo rješenje u smislu ove odredbe mogla je donijeti samo Skupština opštine L. na sjednici nadležnih vijeća, a nikako Izvršni odbor SO L. kako je to učinjeno u ovom predmetu, bez obzira na okolnost što je izvršni odbor utvrđivao opšti interes po ovlaštenju Skupštine opštine L. Ovo stoga što navedenim zakonom nije propisana mogućnost da skupština opštine može svoje ovlaštenje za donošenje rješenja o utvrđivanju opšteg interesa prenositi na svoj izvršni organ.

Stoga se tužba ukazuje osnovanom, jer se nisu stekli uslovi iz člana 28. Zakona o eksproprijaciji za usvajanje prijedloga za eksproprijaciju, pa kako tuženi organ o ovome nije vodio računa, to je valjalo primjenom člana 39. stav 2. Zakona o upravnim sporovima osporeno rješenje poništiti kako bi se u ponovnom postupku otklonili navedeni nedostaci.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1103/89. od 7. jula 1989. godine).

218.

Član 32. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

Član 131. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Potpuni odustanak korisnika eksproprijacije od prijedloga za eksproprijaciju dat prije pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji mora imati za posljedicu obustavu postupka eksproprijacije bez obzira što je korisnik eksproprijacije ušao u posjed eksproprijskih nepokretnosti i na njima izveo određene radove.

Iz obrazloženja:

Polazeći od odredbe stava 1. člana 32. Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87, prečišćeni tekst), kojom je propisano da korisnik eksproprijacije, može do pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji potpuno ili djelimično odustati od prijedloga za eksproprijaciju, a imajući u vidu da je u ovom predmetu rudnik lignita u osnivanju kao korisnik eksproprijacije odustao od prijedloga za potpunu eksproprijaciju tužiteljeve parcele, pravilno je odlučeno kada je na osnovu člana 131. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku, postupak eksproprijacije obustavljen.

Prigovori iz tužbe da je korisnik eksproprijacije i prije podnošenja prijedloga za eksproprijaciju ušao u posjed sporne parcele i da je istu priveo svrsi eksproprijacije nisu od uticaja na rješenje ove upravne stvari. Naime, ukoliko je prigovor osnovan tužitelju ostaje mogućnost da u sudskom postupku putem redovnog suda izdaje odluku o predaji u posjed predmetne parcele, kao i o naknadi štete koja je nastala bespravnom ulaskom korisnika eksproprijacije u posjed parcele.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 474/89. od 8. juna 1989. godine).

219.

Član 67. stav 2. Zakona o eksproprijaciji

Privremeni objekat (baraka) koji je prije 15. februara 1968. godine izvođenjem unutrašnjih radova adaptiran za stanovanje i u kojem je njegov vlasnik stanovao, ima status stambenog

objekta (stambene zgrade ili posebnog dijela stambene zgrade) bez obzira što je u vrijeme izgradnje s obzirom na građevinske osobine predstavljao provizorij i što nije bio namoženjen za stanovanje, te njegovom vlasniku u slučaju eksproprijacije pripada pravo na pravičnu naknadu i na obezbjeđenje odgovarajućeg stana.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta slijedi da je u ovoj stvari ranije vođen postupak, pa je presudom ovog suda broj U. 2883/87 od 7.1. 1988. godine po tužbi tužitelja poništeno drugostepeno rješenje od 20.4. 1987. godine. Pri tome se sud izjasnio polazeći od odredaba člana 67. stav 2. Zakona o eksproprijaciji da se sa sigurnošću ne može izvesti zaključak da li A.N. pripada pravo na naknadu za eksproprijisani objekat prije nego se u ponovnom postupku utvrdi da li je ovaj objekat na dan 15.2. 1968. godine bio stambena zgrada ili posebni dio stambene zgrade u kojoj je stanovala N. U ponovnom provedenom postupku utvrđeno je da je sporni objekat na dan 15.2. 1968. godine služio za stanovanje A.N. te da je prema tome imao status stambene zgrade, bez obzira na okolnost da li je u to vrijeme predstavljao provizorij-baraku s obzirom na sve građevinske osobine. Naime, iz spisa se vidi da je još 1966. godine prestao sa radom AK "Bosna" S. i da je nakon toga A.N. ostala da stanuje u zgradi, koju je u cijelosti (unutrašnjim radovima) adaptirala za stanovanje. Da je N. i prije 15.2. 1968. godine stanovala u spornoj zgradi proizilazi iz uvjerenja SUP-a opštine C.S. broj 14/07-207, 1-982/88 od 29.9. 1988. godine iz kojeg se vidi da je imenovana bila prijavila prebivalište na adresu spornog objekta od 2.6. 1967. godine, s tim što je prema izjavi L.F. i P.G., kao i bivših radnika AK "Bosna" S., u dijelu predmetnog objekta stanovala i ranije. Kako je, dakle na dan 15.2. 1968. godine cijela zgrada služila za stanovanje, to je ista imala status stambene zgrade, pa kako je ista presudom Opštinskog suda I u S. broj P-2923/7 od 27.10. 1977. godine prešla u svojinu A.N. to joj i po ocjeni ovog suda pripada pravo na naknadu u smislu člana 67. stav 2. Zakona o eksproprijaciji za eksproprijisanu zgradu. Pri tome po ocjeni suda za status sporne zgrade tj. da li se radi o stambenoj zgradi nije bitna okolnost da li se radi o privremenom objektu – provizoriju, odnosno baraci koja je svojevremeno izgrađena privremeno za druge svrhe, a ne za stanovanje, već je bitno da li je citiranog datuma služila za stanovanje, pa kako je u ovom predmetu utvrđeno da je u cijelosti služila za stanovanje A.N. to je pravilno izveden zaključak da se radi o stambenoj zgradi. Stoga se nisu mogli prihvatiti prigovori iz tužbe da vlasnici zgrade ne pripada pravo na naknadu samo zbog toga što zgrada namjenski nije pravljena za stanovanje, odnosno što je s obzirom na način i svrhu građenja predstavljala u to vrijeme baraku tj. privremeni provizorni objekat. Da se radi o stambenoj zgradi proizilazi i iz činjenice da je korisnik eksproprijacije na ime izvršene eksproprijacije vlasnici zgrade obezbijedio korištenje drugog odgovarajućeg stana.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 893/89. od 19. oktobra 1989. godine).

220.

Član 28. stav 3. tačka a) Zakona o građevinskom zemljištu

Raniji vlasnik neizgrađenog građevinskog zemljišta koji je ostvario prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na jednoj građevinskoj parceli do stupanja na snagu Zakona o građevinskom zemljištu (4. oktobra 1986. godine), ne može to pravo ponovo ostvariti bez obzira što nije izgradio stambenu zgradu, jer ovaj zakon ne predviđa nikakve okolnosti koje bi opravdavale njegov propust i zbog čijeg postojanja bi mu trebalo to pravo ponovo priznati.

Iz obrazloženja:

Po odredbi člana 28. stav 3. tačka a) Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86), prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja ne može ostvariti raniji vlasnik koji je to pravo ostvario do stupanja na snagu ovog zakona, dakle, do 4.10. 1986. godine.

Rješenje prvostepenog upravnog organa broj 07-475-40/81 od 9.4. 1981 godine tužiteljici je utvrđeno prvenstveno pravo korišćenja radi građenja na neizgrađenom gradskom građevinskom zemljištu označeno kao k.č. broj 661/45 zv. "kućište" njiva u površini od 800 m² upisana u z.k. ul. broj 2513 k.o. P.

Prema tome, nema zakonskih uslova da na predmetnom zemljištu tužiteljica ponovo ostvari prvenstveno pravo korišćenje zemljišta radi građenja bez obzira iz kojih razloga ona nije izgradila stambenu zgradu na temelju rješenja broj 07-475-40/81 od 9.4. 1981. godine. Zakon o građevinskom zemljištu ne predviđa nikakve objektivne razloge zbog kojih bi se ranijem vlasniku ponovo moglo priznati već ostvareno prvenstveno pravo korišćenja radi građenja, pa je tuženi pravilno i zakonito postupio kada je po odredbi člana 240. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku odbio žalbu tužiteljice kao neosnovanu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U.998/89. od 20. jula 1989. godine).

221.

Članovi 2. i 4. st. 1, čl. 6, 7. i 8. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava

Prenos suvlasničkog dijela naslijeđenih nepokretnosti putem sudskog poravnanja zaključenog u postupku razvrgnuća zajednice nekretnina na drugog suvlasnika uz novčanu naknadu predstavlja promet nepokretnosti za koji se plaća porez na promet.

Iz obrazloženja:

Iz spisa predmeta proizilazi da je povodom tužiteljice prijave od 7.11. 1988. godine o sudskom poravnanju zaključeno 7.2. 1985. godine između tužiteljice i M.S. kojim mu tužiteljica ustupa nekretnine navedene u tom poravnanju za cijenu od 1.000.000 dinara, komisijski izvršena procjena nekretnina i utvrđena građevinska vrijednost od 12.000.000 dinara i prometna vrijednost od 13.232.000 dinara, na koju je izvršen razrez poreza na promet nepokretnosti i prava u iznosu od 2.389.829 dinara. Iz podataka sadržanih u spisima predmeta proizilazi, da je tužiteljica de facto kao nasljednik $\frac{1}{2}$ dijela nekretnina na k.č. 15/89 iza umrlog oca prema rješenju Opštinskog suda B. 0-19/72 od 6.2. 1972. godine u predmetu razvrgnuća zajednice nekretnina istog suda R-482/82 sa bratićem M.S. ovaj postupak okončala sudskoim poravnanjem dana 7.2. 1985. godine tako, što je istome ustupila svoj nasljedni dio od $\frac{1}{2}$ nekretnina na k.č. 15/89 u naravi kuća, uz naknadu od 1.000.000 dinara. Dakle, radi se o prometu nekretnina, jer je tužiteljica ustupajući svoj nasljedni dio uz naknadu, faktički izvršila prodaju svoga nasljednog dijela pa iako to nije učinjeno u formi klasičnog kupoprodajnog ugovora, nego u vidu sudskog poravnanja pravilno je tuženi poprimio da se radi o prometu nepokretnosti i da je u smislu člana 4. Zakona o porezu na promet nepokretnosti i prava ("Službeni list SRBiH", br. 6/78, 13/82, 30/85 i 45/86) tužiteljica poreski obveznik i da je prvostepeni organ pravilno postupio kada je izvršio razrez poreza. Stoga je tuženi pravilno postupio kada je odbio žalbu tužiteljice izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Ne mogu se prihvatiti navodi tužbe u pogledu simboličnosti naknade određene sudskim poravnanjem jer to je pitanje disponiranja tužiteljice volje, koja ne može imati utjecaja na razrez poreza jer se poreska osnovica utvrđuje u smislu člana 6, 7 i 8. Zakona o prometu nepokretnosti i prava utvrđivanjem prometne vrijednosti nekretnina kako je to od strane prvostepenog organa u ovom slučaju i učinjeno (Zapisnik komisije na licu mjesta dana 7.11. 1988. godine).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 959/89. od 15.juna 1989. godine).

222.

Zakon o prostornom uređenju

Izdato odobrenje za građenje jednom licu ne može se kasnije prenositi na drugo lice, niti se u rješenju o odobrenju za građenje može naknadno pored imena lica kojem je izdato odobrenje dopisivati ime drugog lica, jer takva mogućnost nije predviđena pozitivnim zakonskim propisima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 618/89. od 9. novembra 1989. godine).

223.

Član 13. stav 1. Zakona o stambenim odnosima

Nominalni (izvorni) nosilac stanarskog prava nije u obavezi da se iseli iz stana kada njegov bračni drug, koji ima izvedeno stanarsko pravo, stekne u svojinu stambenu zgradu ili stan.

Iz obrazloženja:

Organi uprave su nakon ocjene provedenih dokaza pravilno utvrdili da M.I. nosilac stanarskog prava na stanu u Ul. Vladimira Nazora broj 8 u T., čiji je davalac na korištenje tužilac, a ni maloljetni član njegovog porodičnog domaćinstva, nije stekao u svojinu porodičnu stambenu zgradu ili stan, te da mu se zato ne može naložiti iseljenje iz navedenog stana i predaja istog u posjed tužioca, zbog čega su konačno u upravnom postupku opravdano odbili, tužiočev zahtjev istaknut u smislu člana 13. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 – prečišćeni tekst). Prema utvrđenju ograna uprave i stanju spisa predmeta, naime, proizilazi da je vlasnik porodične stambene zgrade u Ul. Mahmuta Bušatlije, broj 80, u S. supruga M. I., M.M., a ne M.I. Ovu činjenicu tužilac, i ne osporava, samo smatra da i u tom slučaju dolazi do primjene odredbe člana 13. pomenutog zakona budući da je stambena zgrada izgrađena za vrijeme dok su M.I. i M.M., bili u braku, te da je njihov brak razveden nakon pokretanja upravnog postupka za iseljenje M.I. iz predmetnog stana, u namjeri da se onemogući primjena navedenog člana. Ovakvo mišljenje tužioca nije pravilno, jer je suprotno članu 13. Zakona o stambenim odnosima. Odredbe ovog člana, naime, dolaze do primjene samo onda kada nominalni (izvorni) nosilac stanarskog prava ili maloljetni članovi njegovog domaćinstva imaju ili steknu u svojinu porodičnu stambenu zgradu ili stan na kojim nije stečeno stanarsko pravo, a ne i u slučaju ako zgradu ili stan stekne u svojinu njegov bračni drug, koji ima izvedeno stanarsko pravo.

Kada bračni drug koji ima izvedeno stanarsko pravo iz prava drugog bračnog druga (član 19. stav 2. Zakona o stambenim odnosima) stekne u svojinu stambenu zgradu ili stan ne može se zbog toga naložiti iseljenje iz stana bračnom drugu koji koristi stan kao nominalni (izvorni) nosilac stanarskog prava, jer to ne proizilazi iz odredbe člana 13. pomenutog zakona. Sticanje u svojinu zgrade ili stana člana porodičnog domaćinstva nominalnog (izvornog) nosioca stanarskog prava, pa i njegovog bračnog druga koji ima izvedeno stanarsko pravo, osim kada se radi o maloljetnom članu njegovog porodičnog domaćinstva, ne predstavlja zato razlog ni osnov za iseljenje nominalnog nosioca stanarskog prava. M.I. je izvorni nosilac stanarskog prava, što je utvrđeno u upravnom postupku, a što nije ni bilo sporno, dok je pravo njegove, sada bivše supruge M.M., izvedeno iz njegovog prava, pa su organi uprave izveli pravilan zaključak da M.I. nije dužan iseliti iz predmetnog stana i pored činjenice što je njegova sada bivša supruga M.M., stekla u svojinu porodičnu stambenu zgradu u istom mjestu, jer to pravo nije stekao on, pa se u odnosu na njega ne može ni primijeniti član 13. Zakona o stambenim odnosima. Zato nije ni odlučno što je brak M.I. i M.M. razveden nakon pokretanja ovog upravnog postupka, kao što nije odlučno ni to da li su stranke živjele ili nisu u istom porodičnom domaćinstvu nakon odlaska M.M. na rad u inostranstvu prije 17 godina od kada se nalazi na radu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 199/89. od 21. septembra 1989. godine).

224.

Član 11. stav 2. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca

Ne smatra se da je povreda koju pretrpi aktivno vojno lice u pripremi jedinice za sportsko takmičenje zadobijena pod okolnostima specifičnim za vršenje službe u oružanim snagama, pa to lice ne ispunjava uslove da mu se na osnovu te povrede prizna svojstvo mirnodopskog vojnog invalida.

Iz obrazloženja:

Prema dokazima u spisu tužilac je povrijeđen na pripremama za sportsko takmičenje vojnika, a pripremu za takmičenje vršio je tužilac kao aktivno vojno lice, što nije sporno.

Sporno je da li je povredu glave do koje je došlo tom prilikom zadobio pod okolnostima iz člana 11. stav 2. Zakona o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca.

Po ocjeni ovog suda pripreme jedinica za sportsko takmičenje ne mogu se smatrati okolnostima iz člana 11. navedenog zakona jer nisu okolnosti koje su specifične za obavljanje službe u oružanim snagama. Ovo stoga jer se takav vid rada i aktivnosti ne može smatrati uobičajenim i karakterističnim za vršenje službe u JNA, pa je tuženi organ imao osnova da odbije tužiteljevu žalbu zbog nispunjavanja uslova iz navedene zakonske odredbe.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2746/88. od 3. novembra 1989. godine).

225.

Članovi 29. i 173. Zakona o vodama

Osnovna zakonska pretpostavka, pored ostalih zakonom predviđenih uslova, za ustanovljenje prava službenosti dovođenja i odvođenja vode preko drugih zemljišta isključivo u svrhu snabdijevanja vodom za piće i sanitarne potrebe je postojanje rješenje o vodoprivrednoj saglasnosti odnosno dozvoli za kaptazu izvora i priključenja na izvor koje se analogijom mora izjednačiti sa postojanjem povlasnog dobra obzirom da bez postojanja povlasnog dobra ne može postojati ni poslušno dobro, odnosno ne može doći do ustanovljenja prava službenosti.

Iz obrazloženja:

Osnovano tužitelji prigovaraju da se pravo službenosti odvođenja vode za piće i sanitarne potrebe sa drugog zemljišta nije moglo uspostavljati prije nego se donese rješenje o vodoprivrednoj saglasnosti za kaptazu izvora zv. "Vrba" i priključenje na ovaj izvor. Naime, odredbama člana 29. Zakona o vodama ("Službeni list SRBiH", broj 36/75) propisano je da se radovi na izgradnji novih, kao i rekonstrukciji ili uklanjanju postojećih objekata o postrojenja, kao i drugi radovi koji mogu privremeno, povremeno ili trajno da prouzrokuju promjene u prirodnom ili vještački uspostavljenom režimu voda ili na koje utiče režim voda, mogu izvoditi samo na osnovu pribavljene vodoprivredne saglasnosti. Kako snabdijevanje vodom za piće sa prirodnih izvora podrazumijeva izvođenje radova na kaptazi izvora, te postavljanje odvodnih cijevi do korisnika vode, kao eventualno izvođenje i drugih radova (izgradnja bazena) to se u skladu sa citiranim odredbom svi ovi radovi ne mogu izvesti bez pribavljene vodoprivredne saglasnosti. Drugim riječima, ni jedno domaćinstvo se ne može priključiti na prirodni izvor radi snabdijevanja vodom za piće bez vodoprivredne saglasnosti, jer takva mogućnost nije propisana u citiranom zakonu. Stoji činjenica da je članom 57. Zakona o vodama propisano u kojim slučajevima i na kojim objektima se može vršiti snabdijevanje vodom za piće i bez pribavljanja vodoprivredne saglasnosti. Međutim, odredbe ovog člana ne odnose se i na prirodne izvore, pa je otuda pogrešno dato mišljenje Opštinske komisije za urbanizam, saobraćaj i komunalne poslove opštine B.L. pod brojem 11-370-14/88 od 9.8.

1988. godine da kada se radi o pojedinačnom snabdijevanju vodom za piće do tri domaćinstva da nije potrebno pribavljati vodoprivrednu saglasnost. Stoga se u ovom predmetu ukazuje preuranjenim donošenjem rješenja o ustanovljenju prava službenosti radi odvođenja vode za piće sa tuđeg zemljišta prije nego se J.J. i eventualno drugim zainteresovanim licima ne izda potrebna vodoprivredna saglasnost, jer bi suprotno postupanje moglo biti na štetu lica u čiju se korist ustanovljava službenost. Ovo stoga što bi ta lica imala pravo samo na postavljanje vodovodnih cijevi preko tuđeg zemljišta ali ne bi imali i pravo da kaptiraju izvor i da ga osposobe za priključenje na postavljene cijevi. Kada se ovome doda da se prema stanju spisa vidi da se radi o izvoru koji je svojevremeno kaptiran za vojne potrebe i gdje se i sada nalazi betonski bazen ali u neupotrebljivom stanju, tada tim prije proizilazi da se bez saglasnosti vojnih organa ne bi mogla ustanovljavati tražena službenost i pod pretpostavkom da se ne mora pribavljati vodoprivredna saglasnost.

Inače, ne stoji prigovor tužitelja T.B. da odsijek za imovinsko-pravne poslove nije bio stvarno nadležan da donosi prvostepeno rješenje u ovom predmetu, jer je odredbom člana 173. Zakona o vodama propisano da rješenje o ustanovljenju službenosti radi odvođenja vode preko tuđeg zemljišta donosi opštinski organ nadležan za imovinsko-pravne poslove, a Odlukom o organizaciji opštinske uprave ("Službeni glasnik opštine Banja Luka", broj 11/84) regulisano da rješenje iz oblasti imovinsko-pravnih odnosa donosi citirani odsjek.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1186/89. od 5. oktobra 1989. godine).

226.

Član 3. stav 1. i član 42. Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata

Rok iz člana 42. Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata u kome se može podnijeti zahtjev za ostvarenje prava po ovom zakonu je materijalno pravni prekluzivni rok čijim protekom se gase —prestaju tražena prava, radi čega zahtjev podnesen po proteku ovog roka treba odbiti kao neosnovan a ne odbaciti kao nablagovremen.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata ("Službeni list SRBiH", br. 34/84 i 41/87), pravo po tom zakonu pod određenim uslovima imaju i članovi porodice žrtava fašističkog terora, ubijenih, poginulih, umrlih ili nestalih pod okolnostima iz člana 2. tačka 1. tog zakona kao i članovi porodice umrlih lica kojim je bilo priznato svojstvo žrtve fašističkog terora.

Odredbom člana 12. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata izmijenjen je član 42. Zakona tako što je određen naknadni rok od 1. januara do 31. decembra 1988. godine, u kojem se može podnijeti zahtjev za ostvarivanje prava po tom zakonu s tim da lica koja su tjelesno oštećenje zadobila pod okolnostima iz člana 2. istog zakona, zahtjevu prilože medicinsku dokumentaciju o neposrednom liječenju nakon povrede ili ranjavanja.

Tužilac je zahtjevom podnesenim dana 27.2. 1989. godine zatražio da mu se prizna svojstvo člana porodice žrtava fašističkog terora i pravo na dodatnu novčanu pomoć po osnovu poginule braće 1941. godine od četnika, pa se osnovano zaključuje da je zahtjev podnesen neblagovremeno. Isti je kao takav trebalo odbiti rješenjem a ne zaključkom odbaciti, jer se radi o roku materijalno pravne prirode. No, pošto kod svega utvrđenog, to ne može biti od bitnog uticaja na zakonitost osporenog rješenja, a i navodi iznijeti u tužbi su bez značaja za njegovu zakonitost, tužbu je valjalo odbiti kao neosnovanu primjenom odredbe člana 42. stav 2. Zakona o upravnim sporovima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1739/89. od 7. septembra 1989. godine).

227.

Član 17. stav 1. i član 18. stav 1. Zakona o zaštiti od požara

Samoupravni sporazum ili ugovor kojimse neka organizacija obavezuje da obezbijedi korišćenje odgovarajućih uređaja za ispitivanje izdržljivosti i otpornosti materijala i opreme za toplotu i vatru kao i za ispitivanje funkcionalnosti uređaja, sprava i opreme za gašenje požara uz novčanu naknadu, organizaciji koja reflektira da postane ovlaštena organizacija za izdavanje potvrde i davanje stručne ocjene iz člana 17. stav 1. i člana 18. stav 1. Zakona o zaštiti od požara, ne može supstituirati zakonski uslov posjedovanja vlastitih uređaja ove vrste, pa ta organizacija ne može postati ovlaštena organizacija za davanje stručne ocjene i potzvrde u oblasti zaštite od požara bez obzira što ispunjava ostale zakonom predviđene uslove (ima kvalifikovane kadrove).

Iz obrazloženja:

Odredbama člana 18. stav 1. Zakona o zaštiti od požara propisano je da se za davanje naprijed opisane stručne ocjene, i izdavanje potzvrde o uslpvima iz člana 17. stav 1. istog zakona, može ovlastiti organizacija koja ima kadrove sa odgovarajućom visokom školskom spremom i najmanje tri godine radnog iskustva u odgovarajućoj struci i položen stručni ispit, a uz to koja ima i odgovarajuće uređaje za ispitivanje izdržljivosti i otpornosti materijala i opreme za toplotu i vatru, kao i za ispitivanje funkcionalnosti uređaja, sprava i opreme za gašenje požara. Suprotno shvatanju tužioca, dakle, a u skladu sa stavom tuženog, ova zakonska odredba, uz ostale uslove, propisuje kao uslov za organizaciju koja će davati stručne ocjene i potvrde iz člana 17. stav 1. navedenog zakona, da ima i navedene uređaje, što znači vlastite uređaje. Zato se ne može prihvatiti kao ispravno shvatanje tužioca da su ovi uslovi ispunjeni i onda kada se putem samoupravnog sporazuma ili ugovora, obezbijedi korištenje takvih uređaja kod druge organizacije. Stoga ni tužilac ne ispunjava uslove, kako je to utvrdio tuženi, i pored postojanja samoupravnih sporazuma koji mu omogućavaju da koristi opremu, uređaje, laboratoriju, instrumente i drugo kod druge radne organizacije, koja bi mu, uz naknadu, obezbijedila i vršenje odgovarajućih ispitivanja potrebnih u postupku pregleda tehničke dokumentacije za građevine i radove radi davanja potvrde investitoru u smislu Zakona o zaštiti od požara.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2792/88. od 8. juna 1989. godine).

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO

Delegatski imunitet 10

- do kada se okrivljeni može uspješno pozivati na imunitet
- bitna povreda odredaba krivičnog postupka

Društvena imovina 7

- šta se smatra
- komisionar
- ugovor o komisionu
- krivično djelo pljačke

Klevata 6

- pojam službeno lica
- gonjenje po službenoj dužnosti

Krađa 9

- pojam tuđe pokretne stvari

Izuzće 11

- shodna primjena odredbi o izuzću sudije na javnog tužioca i njegovog zamjenika

Opremnica 5

- isprava, javna i poslovna
- krivično djelo falsifikovanja isprave

Ponavljanje krivičnog postupka 13

- uslovi za ponavljanje krivičnog postupka u slučaju osude za produženo krivično djelo

Posluga 9

- pojam "povjerene u službi ili uopšte na radu"
- direktor, blagajnik
- razlika između krivičnog djela posluge i zloupotrebe položaja ili ovlaštenja

Pritvor 16

- da li se može odrediti pritvor protiv nauručunljivog učinioca djela

Računanje rokova 3

- od kada se računaju rokovi provjeravanja, opozivanja i brisanja uslove osuda
- pomilovanje – zamjena kazne uslovnom osudom

Sticaj 8

- odnos krivičnog djela pronevjere i zloupotrebe položaja ili ovlaštenja
- pravna ocjena
- odnos krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlaštenja i falsifikovanja službene isprave 4

Teška krađa 8

- osobito drzak način

Teža posljedica 1

- da li ista posljedica može biti kvalifikatorno obilježje različitih krivičnih djela

Uvreda 6

- pojam službenog lica
- gonjenje po službenoj dužnosti

Zabrana upravljanja motornim vozilom 2

- sadržaj mjere bezbjednosti kod izvršioca koji nema položen vozački ispit
- vozačka dozvola – zabrana izdavanja

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Advokatska tarifa

- paušalna nagrada za sporedne poslove 197
- ne važi odredba po kojoj se visina naknade troškova određuje po tarifi u vrijeme suđenja 198

Alternativna obaveza

- novčana – protuvrijednost ambalaže 80

Ambalaža

- alernativna novčana obaveza umjesto vraćanja 80

Aval

- banke za fizički lice . trasantu 149

Avans

- i razlike u cijeni 96

Bankarska garancija

- i cijene 103

Bitna povreda odredaba parničnog postupka

- ne postoji ako izjava djeteta o povjerenju data pred organom starateljstva 167
- relativna, ako punomoćnik nema sudski ispit 191
- odustanak od prigovora na platni nalog neovlaštenog punomoćnika 192

Bračni drug

- uvećanje nasliednog dijela 175

Brak

- kredit i udio u zajedničkoj imovini 171, 172

Cijena

- momenat plaćanja 65
- isplata neosporenog dijela 66
- dospjeće kod ugovora o prodaji 67
- momenat utvrđivanja primjenom klizne skale 79
- ako izviđač odstupa od projekta 94
- uticaj avansa na razliku 96
- iz ugovora o građenju i bankarska garancija 103
- zdravstvene usluge 111

Dalekovod

- naknada štete zbog potrebe izmještanja 138

Devize vidi strana valuta

Dijete

- povjeravanje na zaštitu i vaspitanje 167

Dioba

- nekretnina – ne važi usmena nagodba 56

Divlja svinja

- kada lovačko društvo odgovara za štetu 135

Docnja

- od dostave računa 68

Dospijeće

- potraživanje cijene iz ugovora o prodaji 67
- cijene usluge 68

Doživotno izdržavanje

- punovažan je ugovor o prodaji stvari kojoj se nada davalac izdržavanja 84
- sadržaj ugovorne obaveze 178
- raskid ugovora 179

Eksproprijacija

- povećanje naknade zbog odricanja prava na dodjelu stana 53
- preostale nekretnine po zahtjevu vlasnika 113

Etažno vlasništvo

- uređenje načina korištenja zajedničke građevinske parcele 51

Fiksni pravni posao

61 62

Forma

- priznanica zadovoljava formu ugovora ako je obostrano potpisana i sadrži bitne sastojke ugovora 55
- usmena nagodba o dobio nekrtnina ne proizvodi pravno djestvo 56
- ugovora o zakupu poslovnih prostorija – ne važi usmeni uglavak o roku 104

Grancija

- proizvođača i povreda ugovora 88
- propusti kupca 89

Gradsko građevinsko zemljište

- sticanje trajnog prava korištenja građenjem uz odobrenje nadležnog organa 49
- ne stiče se trajno pravo korištenja na originaran način 50

- ništav je ugovor o prodaji neizgrađenog zemljišta iako je kupac bio u dobroj vjeri 59
- obaveza učešća u troškovima uređenja za objekte JNA 143

Građevinska parcela

- etažni vlasnici mogu se sporazumjeti o načinu korištenja zajedničke građevinske parcele 51

Groblje

- aktivno groblje je javno dobro 35

Ispravka informacija

- pasivno legitimisano je javno glasilo 36
- obavza objavljivanja 37

Izdržavanje

- izmjena visine doprinosa iz sudskog poravnjanja 168
- povećanje doprinosa, prestanak obaveze – vraćanje datog 169
- pravo roditelja koji je izdržavao zajedničko dijete na naknadu 170

Javno dobro

- aktivno groblje 35

Javno glasilo

- pasivno je legitimisano u sporu radi ispravke informacije 36
- obaveza objavljivanja ispravke 37

Jedinstveno suparništvo

- u parnici za utvrđenje da postoji pravo služnosti na zemljištu u suvlasništvu 205

Jemstvo

- izdavanje kreditnog pisma 102

Kapara

- kao odustanica 57

Kasko osiguranje

- prestanak u slučaju naknade totalne štete 146

Klizna skala

- momenat određivanja cijene 79

Kreditno pismo

- specifičan oblik jemstva 102

Materijalni nedostaci

- i obaveza plaćanja cijene 66
- ugovaranje utvrđenja i reklamacije 86
- odgovornost prodavca traktora 87
- odgovornost izvođača za saradnika 91

Materijalno suparništvo

- kada postoji 204

Mirovanje postupka

- računanje roka za podnošenje prijedloga za nastavak 193

Mjenica

- aval poslovne banke 149

Mjesna nadležnost

- ugovorena zaključnicom 190

Nadležnost

- redovnog suda za odlučivanje o zahtjevu za naknadu štete prouzrokovane u radnom odnosu nezakonitim upravnim aktom 183
- redovnog suda za suđenje o zahtjevu za naknadu štete koju je pretrpio radnik u krugu druge Organizacije udruženog rada 184
- redovnog suda da odlučuje o zahtjevu za ispunjenje obaveze iz ugovora o životnom osiguranju 185
- redovnog suda za utvrđenje da davalac stana na korištenje nije bio ovlašten da odredi novog nosioca stanarskog prava 186
- u slučaju neblagovremenog sticanja prava na ličnu penziju 187
- za poništenje odluke o dodjeli stana učesnika NOR-a 188

Naknada

- kod ugovora o djelu kada nije ugovorena visina 93

Naknada štete

- zastara potraživanja 71
- zastara potraživanja zajednice penzijsko – invalidskog osiguranja 72
- zbog povrede ugovora 88
- zbog gubitka robe u željezničkom prevozu 97
- u vazdušnom prevozu 100
- zastara potraživanja prema pošti zbog gubitka pošiljke 112

- u slučaju penzionisanja 114
- zbog zastare krivičnog gonjenja 115
- zbog oduzimanja stvari u krivičnom postupku
- ne odgovara imalac autobusa zbog udara djeteta u otvoreni prtlježnik 117
- zbog prisvajanja građevinskog materijala od eksproprisanog objekta 118
- bolnica ne odgovara za štetu od hiruškog zahvata po načelu objektivne odgovornosti 119
- doprinos osiguranika zajednice zdravstvene zaštite 120
- usljed rušenja trule grane stabla u gradu 121
- SDK zbog pogrešne uplate 122
- prouzrokovane ujedima pčela 123
- koju pretrpi vojnik na odsluženju vojnog roka 124
- zbog profesionalne bolesti 125
- tokom sječe šume 126
- srazmjerno smanjenje oštećenom koji je pristao da se vozi sa pijanim vozačem 127
- u domaćoj valuti za izdatak oštećenog domaćeg lica u stranoj valuti 128
- obim naknade izdatka za uklanjanje štete 129
- oštećenog djeteta za tuđu pomoć 130
- izmjena rente 131
- nematerijalne – nije odlučna kvalifikacija povrede 132
- opštine za rad ustanove 133
- zbog upotrebe službenog pištolja 134
- koju je učinila divlja svinja 135
- lovačke organizacije 136
- od divljači – smanjenje ako oštećeni nije preduzeo uobičajene mjere zaštite 137
- koju pretrpi graditelj koji čeka izmještanje dalekovoda 138
- članu porodičnog domaćinstva vozača kod sudara motornih vozila 145

Nasljednička izjava

- pobijanje zbog pravne zablude 180

Nasljedni dio

- uvećavanje 175

Nasljeđivanje

- povećanje nasljednog dijela 175
- zaostavština se ne umanjuje za troškove izdržavanja ostavioca 176

- pobijanje nasljedničke izjave zbog pravne zablude 180
- kada nasljednika ne štiti načelo pouzdanja u zemljišne knjige 181
- pravosnažno rješenje o nasljeđivanju poništava sporazum o diobi nasljeđa 182

Obavezno osiguranje u saobraćaju

- naknada članu porodičnog domaćinstva vozača 145
- regrsni zahtjev osiguravača protiv neovlaštenog vozača 146

Odgovornost za štetu

- željeznice kao prevoznika 87
- autoprevoznika 99
- prevoznika u vazdušnoj plovidbi 100
- zbog zatara krivičnog gonjenja 115
- zbog oduzimanja stvari u krivičnom postupku 116
- imao autobusa 117
- korisnika eksproprijacije čiji su radnici prisvojili građevinski materijal 118
- bolnice – ako je prouzrokovana hiruškim zahvatom 119
- usljed pada grane stabla u gradu 121
- SDK-a zbog pogrešne uplate 122
- vlasnika pčela – objektivna 123
- zbog profesionalne bolesti 125
- nastalu tokom sječe šume 126
- opštine za rad ustanove 133
- republike zbog postupka pripadnika straže KPD 134
- lovačkog društva ako je učini divlja svinja 135
- lovačke organizacije 136

Odražaj (dosjelost)

- nema naknade iako se vlasništvo prenosi na temelju zemljišno – knjižne isprave 41
- sticanje dijela katastarske čestice 42
- sticanje na zemljištvu koje vlasnik nije mogao otuđiti (dobrovoljačka kompetencija) 43
- dijela građevinske parcele prije podruštvljenja 48

Odsutnica

- ako je data kapara 57

Osiguranje imovine

- dugoročno – obaveza plaćanja premije osiguranja 148

Otkaz

- ugovora o zakupu 90
- ugovora o zakupu poslovnih prostorija direktnom tužbom 105
- ugovora o korištenju stana 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161

Pčele

- opasna stvar 123

Pijesak

- iz riječnog korita – sticanje prava vlasništva 40

Platni nalog

- izričito ovlaštenje z aodustanak od prigovora 192
- i protivtužba 201

Podijeljena odgovornost

- oštećenog koji je pristao da ga vozi pijani vozač 127

Poništenje

- poravnanja zaključenog pod prijetnjom izvršenja 54

Poravnanje

- zaključeno pod prijetnjom izvršenja – nema razloga za poništenje 54

Porodična zajednica

- sticanje svojine 39
- pravo snahe da traži naknadu za svoj rad od svekra 139

Pojsed

- nasljednika nije pretpostavka za vlasnički 44

Pošta

- zastara potraživanja naknade štete zbog gubitka pošiljke 112

Povlačenje tužbe

- izjava mora biti izričita 203

Povraćaj u pređašnje stanje

- kada prijedlog nije dozvoljen 194
- zbog bolesti radnika na prijemu pošte 195

Pravna sposobnost

- radne zajednice 44

Pravna zabluda

- pobijanje nasljedničke izjave 180

Pravo stanovanja

- obaveza zasnivanja gasi se smrću titulara 46

Preče pravo kupovine

- ne postoji zakonsko preče pravo zamjene 52

Preinačenje tužbe

- nakon djelimičnog ukidanja presude po žalbi tuženog 202

Presuda

- izreka o spornom potraživanju u stečajnom postupku 200

Presuda zbog izostanka

- kada je priznat tužbeni zahtjev 206

Preuzimanje duga

- efekti ugovora 82

Prevoz

- željeznicom – odgovornost za gubitak robe 97

Prevoznina

- obaveza plaćanja kod ugovora o prevozu u drumskom saobraćaju 98

Prigovor

- na platni nalog – odustanak 192

Privredni spor

- i kada je tužen isuparničar fizičko lice 204

Prijeboj

- zastarjelost potraživanja 69
- uticaj na procesnu kamtu 143

Prodaja tuđe stvari

- ne veže vlasnika, pa ne može tražiti utvrđenje ništavosti ugovora 60
- obaveza prodavca ako stvar pribavi nakon zaključenja ugovora 83
- obavezuje prodavca da prenese pravo vlasništva i kad stvar pribavi po ugovoru o doživotnom izdržavanju 84

Profesionalna bolest

- odgovornost za štetu 85

Prorogacija

- sporazum u zaključnici 190

Protivtužba

- nakon izdavanja platnog naloga 201

Punomoć

- izričito ovlaštenje za odustanak od prigovora na platni nalog 192

*Punomoćnik po zaposlenju 58**Radna zajednica*

- kao subjekt pravnog prometa 34

Razvod braka

- sud odlučuje presudom o razvodu braka o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju djeteta bez obzira na raniju parnicu 166

Reklamacija

- i obaveza plaćanja cijene 66
- materijalnih nedostataka 86

Renta

- izmjena u slučaju naknade štete 131

Revizija

- nije dopuštena protiv rješenja o prekidu postupka 207

Slobodna ocjena dokaza

- 89

Služba društvenog knjigovodstva

- odgovornost za štetu zbog pogrešne uplate 122

Služnost

- razlog za prestanak 45
- ugovor o konstituisanju obavezuje i singularne sljednike ako su ga makar prećutno preuzeli 81
- ne može se konstituisati na vojnom dobru 113

Snaha

- pravo na naknadu za rad 139

Sporredno potraživanje

- zastarjelost kada se osamostali 70

Spor male vrijednosti

- žalba zbog povrede postupka 208

Stan

- sticanje stanarskog prava protekom vremena 150
- vanbračni drug kao član porodičnog domaćinstva 151
- sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstva po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju 152
- novi nosilac stanarskog prava nije ovlašten da od ranijeg zahtijeva uklanjanje oštećenja 153
- nužni troškovi održavanja i opravke 154
- pravo vlasnika na otkaz ugovora o korištenju stana 155
- otkaz ugovora zbog nekorištenja stana dodijeljenog vlasniku eksproprijasane zgrade 156
- otkaz ugovora zbog nekorištenja 157, 158, 159, 160
- presuda o otkazu ugovora odnosi se i na bračnog druga 161
- utvrđenje ništavosti ugovora o korištenju stana 162
- ništav je ugovor o zakupu cijelog stana zaključen sa podstanarom 163
- raskid ugovora o zakupu zbog neplaćanja zakupnine 164
- ovlaštenje sustanara da zahtijeva iseljenje 165

Stanarsko pravo

- sticanje protekom vremena 150
- vanbračnog druga nosioca stanarskog prava 151
- davaoca uzdržavanja po ugovoru o doživotnom izdržavanju 152
- otkaz ugovora o korištenju stana 153, 154, 155, 156, 157, 158
- otkaz ugovora o korištenju stana djeluje i prema bračnom drugu 159

Stečajni postupak

- izreka presude o spornom potraživanju 200

Sticanje bez osnova

- naknada za rad snahe u domaćinstvu svekra 139

- uplata radi vraćanja inostranog kredita 140

Strana valuta

- konverzija zajma zaključenog između domaćih lica u SFRJ 77, 78
- konverzija izdatka oštećenog iz strane u domaću valutu 128
- sud ne prekoračuje tužbeni zahtjev ako umjesto strane valute dosudi plaćanje u domaćoj sa zateznom kamatom 189

Suparništvo

- uticaj na vrstu postupka 204
- jedinstveno – radi utvrđenja postojanja služnosti na zemljištu u suvlasništvu 205

Sustanar

- ovlaštenje da zahtijeva iseljenje lica koja neovlašteno koriste preostali dio stana 165

Suvlasništvo

- uređenje načina korištenja 38

Svojina

- sticanje u porodičnoj zajednici 39
- na pijesku iz riječnog korita 40

Testament

- izjava posljednje volje mora biti određena i izričita 174
- usmeni – postojanje izuzetnih prilika 177

Troškovi postupka

- zatezna kamata teče od stavljanja konačnog zahtjeva 142
- nepotrebni za ponovno vještačenje 196
- nagrada za sporedne poslove advokata 197
- zahtjev za naknadu do zaključenja glavne rasprave 199

Tužba

- zahtjev za ispražnjenje poslovnih prostorija 105
- zahtjev za plaćanje u stranoj valuti – kada ne postoji prekoračenje tužbenog zahtjeva 189
- u stečajnom postupku 199

- povećanje tužbenog zahtjeva nakon djelimičnog ukidanja presude po žalbi tuženog 201
- izjava o povlačenju 202

Ugovor

- u obliku priznanice 55
- punomoćnik po zaposlenju 58
- ništav o prodaji neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta i pored savjesnosti kupca 59
- nije ništav o prodaji tuđe stvari 60
- vrijeme ispunjenja 65
- klizna skala 79
- o preuzimanju duga – od kada djeluje 82
- mjesto ispunjenja 92
- u korist trećeg kao poklon 108

Ugovorna kazna

- u obliku kamate za slučaj docnje u predaji stvari 63
- saopštenje o zadržavanju bez odgađanja 64

Ugovor o djelu

- znanje saradnika izvođača za nedostatke 91
- izmjena mjesta ispunjenja 92
- određivanje naknade 93

Ugovor o doživotnom izdržavanju

- sadržaj obaveze davanja izdržavanja 178
- raskid 179

Ugovor o građenju

- klauzula “ključ u ruke” i izmjena projekta 94
- nepredviđeni radovi 95
- razlika u cijeni i avans 96
- nedavanje bankarske garancije i cijena 103

Ugovor o isporuci vode

- način zaključivanja 107

Ugovor o komisionu

- odgovornost komisionara u slučaju prevoza robe 101

Ugovor o kreditu

- inostrani – otplata 140

Ugovor o namjenskom kreditu

- i kreditno pismo 102

Ugovor o osiguranju

- dugoročno osiguranje imovine 148

Ugovor o poklonu

- cijena za stvar kao predmet poklona 108
- opoziv zbog nablagodarnosti 109, 110

Ugovor o prevozu u drumskom saobraćaju

- obaveza plaćanja prevoznine 98
- odgovornost za štetu 99

Ugovor o prevozu u željezničkom saobraćaju

- odgovornost prevoznika 97

Ugovor o prodaji

- rok isporuke kao bitan sastojak 62
- isplata cijene 66
- dospjeće cijene 67
- predaja prevoziocu 85
- materijalni nadostaci 86, 87

Ugovor o PTT uslugama

- zastara potraživanja naknade štete 112

Ugovor o zakupu

- dijela poslovnog dvorišta 90

Ugovor o zakupu poslovnih prostorija

- ne važi usmeni uglavak o roku 104
- otkaz direktnom tužbom 105
- odustanak zbog neplaćanja zakupnine 106

Ugovor o zdravstvenoj usluzi

- cijena liječenja 111

Ugovor o ugostiteljskim uslugama

- kada je fiksni posao 61

Uknjižba

- upotrebna dozvola je uslov za uknjižbu prava vlasništva građevinskog objekta 47

Upotrebna dozvola

- uslov za uknjižbu prava vlasništva 47

Usmeni testament

- ne postoje izuzetne prilike ako je ostavilac mogao pozvati sudiju u bolnicu 177

Uzročna veza

- između povrede i invalidske penzije 114

Vanbračna zajednica

- sticanje zajedničke imovine 173

Vanbračno očinstvo

- povećanje doprinosa za izdržavanje i vraćanje datog 169

Vazдушna plovidba

- šteta zbog gubitka robe 100

Vjerska zajednica

- konstituisanje samostalno 33

Vlasnička tužba

- nasljednik nije pasivno legitimisan ako nije u faktičkom posjedu 44

Vodovod

- ugovor o isporuci vode 107

Zajam

- u stranoj valuti između domaćih lica u SFRJ 77, 78

Zajednička imovina

- kredit jednog bračnog druga 171
- kredit i udio u sticanju 172
- sticanje u vanbračnoj zajednici 173

Zakup

- prestaje sticanjem prava suvlasništva 38
- poslovnog dvorišta 90
- poslovne prostorije – prelaz prava iz ugovora o zakupu 106

Zaključnica

- i prorogacioni sporazum 190

Zaostavština

- ne odbojaju se troškovi izdržavanja ostavioca 176
- ako je treći stekao originarnim putem prava upisana u zemljišnoj knjizi na ostavioca 181

Zastarjelost potraživanja

- i prijeboj 69
- zateznih kamata 70
- naknade štete zbog gubitka zgrade 71

- potraživanja zajednice penzijsko-invalidskog osiguranja 72
- priznanje zastarjelog potraživanja na glavnoj raspravi 73
- prekid molbom za odlaganje plaćanja 74
- prekid kod sravnjenja knjigovodstva 75
- prekid isticanjem odštetnog zahtjeva 76
- naknade štete zbog gubitka poštanske pošiljke 112

Zatezna kamata

- zastarjelost potraživanja 70
- na novčanu naknadu izdatka za uklanjanje štete 129
- na potraživanje naknade parničnih troškova 141
- samo na novčanu obavezu 142
- procesna u slučaju prijeboja (kompenzacije) 143

Žalba

- pravni interes za žalbu 206

UPRAVNO PRAVO*Civilne žrtve rata*

- pravna priroda roka za podnošenje zahtjeva, 226

Eksproprijacija

- nadležnost organa za donošenje akta o utvrđivanju opšteg interesa, 217
- obustava postupka eksproprijacije zbog odustanka korisnika eksproprijacije, 218
- pravo na pravičnu naknadu za privremeni objekat, 219

Građevinsko zemljište

- nemogućnost ranijeg vlasnika da ponovo ostvari prvenstveno pravo korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu radi građenja, 220

Porez na promet nepokretnosti i prava

- promet nepokretnosti sudskim poravnanjem, 221

Građenje

- neprenosivost odobrenja za građenje na drugo lice, 222

Službenost

- uslovi za ustanovljenje prava službenosti dovođenja i odvođenja vode preko tuđeg zemljišta, 225

Stambeni odnosi

- obaveza iseljenja nominalnog nosioca stanarskog prava u slučaju kada njegov bračni drug stekne u svojinu stambenu zgradu ili stan, 223

Upravni postupak

- nemogućnost donošenja dopunskog rješenja od strane drugostepenog organa, 209
- poništenje rješenja skupštine opštine i postupak za donošenje novog rješenja, 210
- stranke u postupku donošenja inspekcijske mjere, 211
- povreda pravila postupka nepozivanjem na usmenu raspravu punomoćnika stranke, 212
- do kada se zaključkom može odobriti trećem licu da učestvuje u upravnom postupku u svojstvu stranke, 213

Upravni sporovi

- pravni karakter obavijesti da nema uslova za vođenje upravnog postupka, 214
- pravni karakter rješenja skupštine opštine o dodjeli gradskog građevinskog zemljišta neposrednom pogodbom i putem konkursa, 215
- nemogućnost pokretanja upravnog spora zbog "ćutanja administracije" od strane stranke koja nije izjavila žalbu drugostepenom organu, 216

Vojni invalidi

- povreda aktivnog vojnog lica u pripremi jedinice za sportsko takmičenje, 224

Zaštita od požara

- posjedovanje vlastitih uređaja i opreme kao uslov za sticanje svojstva ovlaštene organizacije za davanje stručne ocjene i potvrde u oblasti zaštite od požara, 227

REGISTAR PROPISA**KRIVIČNO, PRETUPNO I PREKRŠAJNO PRAVO****Savezni propisi**

Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ", broj 44/76, 34/88, 74/88, 57/89)
 Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 14/85)
 Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 14/85, 10/88)
 Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77, 74/88)
 Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima ("Službeni list SFRJ", broj 50/88)
 Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 53/76, 85/87, 11/88)
 Zakon o ukupnom prihodu i dohotku ("Službeni list SFRJ", broj 61/82, i 40/84)
 Zakon o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju cijelu zemlju ("Službeni list SFRJ", broj 43/86)

Republički propisi

Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH", br. 16/77, 32/84, 19/86, 41/88, 33/89)
 Zakon o prekršajima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 42/87, 33/89)
 Zakon o prometu robe ("Službeni list SRBiH", br. 9/78, 8/82)

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO**Savezni propisi**

Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 4/77 do 57/89)
 Zakon o izvršenom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78 do 57/89)
 Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 72/86 do 69/88) sada Zakon o prinudnom

poravnanju, stečaju i likvidaciji (“Službeni list SFRJ”, broj 84/89)

Zakon o Službi društvenog knjigovodstva (“Službeni list SFRJ”, broj 70/83 do 57/89)

Zakon o udruženom radu (“Službeni list SFRJ”, broj 11/88 – prečišćeni tekst i 40/89)

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 6/80)

Zakon o obligacionim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 29/78, 39/85 i 57/89)

Zakon o visini stope zatezne kamate (“Službeni list SFRJ”, broj 57/89)

Zakon o osnovama sistema javnog informisanja (“Službeni list SFRJ”, broj 39/85)

Zakon o deviznom poslovanju (“Službeni list SFRJ”, broj 66/85 do 85/89)

Zakon o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima sa inostranstvom (“Službeni list SFRJ”, broj 15/77 do 71/84) – raniji

Zakon o novčanom sistemu (“Službeni list SFRJ”, broj 49/76 do 71/86) – raniji

Zakon o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monteranom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina (“Službeni list SFRJ”, broj 49/76 do 71/86m raniji. sada istoimeni, “Službeni list SFRJ”, broj 34/89 i 88/89)

Zakon o osnovama kreditnog i bankarskog sistema (“Službeni list SFRJ”, broj 2/77 do 70/84), raniji Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema (“Službeni list SFRJ”, broj 70/85 do 65/87) kasniji, sada Zakon o bankama i drugim finansijskim organizacijama (“Službeni list SFRJ”, broj 10/89 i 40/89)

Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“Službeni list SFRJ”, broj 60/75 do 34/86) – raniji

Zakon o mjenici (“Službeni list FNRJ”, broj 104/46 te “Službeni list SFRJ”, broj 16/65, 54/70 i 57/89)

Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (“Službeni list SFRJ”, broj 24/76)

Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74)

Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (“Službeni list SFRJ”, broj 2/74)

Zakon o obligacionim i osnovnim materijalno – pravnim odnosima u vazdušnoj plovidbi (“Službeni list SFRJ”, broj 22/77 i 12/85)

Zakon o sredstvima i finansiranju JNA (“Službeni list SFRJ”, broj 52/84 i 57/89)

Zakon o poštanskim telegrafskim i telefonskim uslugama (“Službeni list SFRJ”, broj 24/74, raniji – sada istoimeni, te “Službeni list SFRJ”, broj 2/86)

Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije (“Službeni list FNRJ”, broj 104/46)

Zakon o prometu zemljišta i zgrada (“Službeni list SFRJ”, broj 43/65, 57/65 i 17/67) – raniji

Zakon o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera (“Službeni list SFRJ”, broj 5/68 i 20/69)- raniji

Opšti zakon o narodnim odborima (“Službeni list FNRJ”, broj 43/49)- raniji

Posebne uzanse o građenju (“Službeni list SFRJ”, broj 18/77)

Samoupravni sporazum o načinu i postupku korišćenja zdravstvene zaštite van područja SIZ zdravstvenog osiguranja i zdravstva kojoj osiguranik pripada (“Službeni list SFRJ”, broj 43/84 i 78/89)

Republički propisi

Zakon o redovnim sudovima (“Službeni list SRBiH”, broj 19/86, 25/88 i 33/89)

Zakon o sudovima udruženog rada (“Službeni list SRBiH”, broj 14/80)

Zakon o državnoj upravi (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78 do 43/89)

Zakon o advokaturi (“Službeni list SRBiH”, broj 34/89)

Zakon o prometu nepokretnosti (“Službeni list SRBiH”, broj 38/78 i 4/89)

Zakon o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87, 23/88 i 24/89)

Zakon o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRBiH”, broj 34/86)

Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini (“Službeni list SRBiH”, broj 13/74) – raniji

Zakon o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 12/87 i 38/89)

Zakon o komunalnim djelatnostima (“Službeni list SRBiH”, broj 40/75 do 12/87)

Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija (“Službeni list SRBiH”, broj 33/77 i 12/87)

Zakon o rudarstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 4/84 i 20/88)

Zakon o lovstvu (“Službeni list SRBiH”, broj 7/77 i 12/87)

Zakon o osiguranju imovine i lica (“Službeni list SRBiH”, broj 21/77)

Zakon o zdravstvenoj zaštiti (“Službeni list SRBiH”, broj 18/86 i 17/89)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 i 12/87)

Porodični zakon (“Službeni list SRBiH”, broj 21/79 i 44/89)

Zakon o nasljeđivanju (“Službeni list SRBiH”, broj 7/80)

Zakon o društvenim organizacijama i udruženjima građana (“Službeni list SRBiH”, broj 5/85 i 37/88)

Zakon o javnom informisanju (“Službeni list SRBiH”, broj 28/86)

Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica (“Službeni list SRBiH”, broj 36/76)

Zakon o pogrebnoj djelatnosti i o uređivanju i održavanju grobalja (“Službeni list SRBiH”, broj 5/77 i 37/85)

Zakon o republičkoj upravi (“Službeni list SRBiH”, broj 16/65) – raniji

Zakon o načelima organizacija sreskih i opštinskih organa uprave (“Službeni list SRBiH”, broj 16/65) – raniji

Zakon o narodnim odborima (“Službeni list NRBiH”, broj 18/52) – raniji

Tarifa o nagradama i naknadama troškova za rad advokata u SRBiH (“Službeni list SRBiH”, broj 40/88)

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi

Zakon o opštem upravnom postupku (“Službeni list SFRJ”, broj 47/86 – prečišćeni tekst)

Zakon o upravnim sporovima (“Službeni list SFRJ”, broj 4/77)

Zakon o osnovim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca (“Službeni list SFRJ”, broj 31/86 – prečišćeni tekst)

Republički propisi

Zakon o građevinskom zemljištu (“Službeni list SRBiH”, broj 12/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o eksproprijaciji (“Službeni list SRBiH”, broj 12/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o porezu na promet nepokrtnosti i prava (“Službeni list SRBiH”, broj 6/78, 13/82, 30/85 i 45/86)

Zakon o prostornom uređenju (“Službeni list SRBiH”, broj 9/87 – prečišćeni tekst)

Zakon o stambenim odnosima (“Službeni list SRBiH”, broj 14/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o zaštiti civilnih žrtava rada (“Službeni list SRBiH”, broj 34/84 – prečišćeni tekst)

Zakon o zaštiti od požara (“Službeni list SRBiH”, broj 15/87)

Zakon o vodama (“Službeni list SRBiH”, broj 36/75 i 41/75).